

Ait Olduğunuz Halka Benze(me)mek Ya da Orduyu Kim Yıpratıyor?

Çağımızın yetiştirdiği büyük devlet adamı ve düşünür merhum Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegović, kahraman Bosna ordusunun komutanlarına yaptığı bir nasihati şu cümlelerle özetliyor:

“Dört-beş gün evvel Konyits civarında askeri komutayla toplantımız vardı. Toplantıyı subaylarımıza bir mesajla bitirdim: **‘Ait olduğunuz halkınıza benzeyin. O halka benzemeye gayret edin. Bu halk bazı şeyleri sever, bazı şeyleri de sevmeyiz. Onun sevdiğini sevin, sevmediğini de sevmeyin; o zaman ona benzersiniz. O halka benzeyin; çünkü bu halk cesur, akıllı, gururludur ve onunla bazı eksiklikleri paylaşırsanız da ona benzemekten kaçınmamalısınız.’** Askerlere bu mesajı verdiğimde tamamen soyut bir şeyi düşünüyordum. **Halkımız cami eşiklerini aşındırmıyorsa da dindardır ve bunu iyi biliyoruz. Onun bazı kutsallarına dokunmayın!** Subayların Allah’a küfretmeleri oluyor. Bunlar olmamalıdır. Biz subaya camiye gidip gitmediğini veya oruç tutup tutmadığını sormayacağız. Ondan istediğimiz dürüstçe savaşmasıdır ve neye inanıyorsa inansın. Ancak, Allah’a küfredemez!.. Maalesef bu oluyor ve bana çok sayıda asker şikayet ediyor. Biraz yaşlıca bir asker bana, **‘eski Yugoslav ordusunda her gün dinlediği ve hiçbir şey yapamadığı bu küfre neden bugün de katlanılmak zorunda’** diye sordu bana. Bugün bu küfre katlanmak zorunda olmayacaktır. Bizler bunu temin edeceğiz... Halkımızda Allah’a küfretmek tamamen yabancı bir olgudur. **Halkın kendisinde oruç tutanlar olduğu gibi tutmayanlar da var; namaz kılanlar olduğu gibi kılmayanlar da var; ancak onun gözünde bazı şeyler kutsaldır ve onlara dokunulamaz...**”

(A.İzzetbegović, *Köle Olmayacağız*, Fide yay., s.127-128)

Bosnalıların **‘Bilge Kral’** unvanını verdiği merhum Aliya’nın tavsiyeleri, ordu-millet ilişkileri bağlamında günümüz Türkiye’si için de oldukça önemli mesajlar içeriyor. Her ne kadar Allah’a küfretme gibi duyular söz konusu değilse de, halkının kutsallarına, inancına, değer yargılarına, giyimine-kuşamına, başörtüsüne önyargılı yaklaşan ve hatta bunları bir **“tehdit/tehlike”** olarak değerlendiren anlayış, bu ülkede en temel gerilim kaynağı olmaya devam ediyor. Bu gerilimde -özellikle 1960’dan bu yana her on yılda bir tekrarlanan darbe süreçlerinde- öncelikli role sahip olan **cuntacı gelenekle** ordunun aynileşmiş görünmesi ve orduyu yıpratıcı faktörlerin başında geliyor.

İmdi, orduda önemli görevleri deruhte etmiş emekli generallerin ve darbecilerin Kürt vakıasına dair yanlış yasaklar koyduklarını ve anlamsız yoksaymalarda bulunduklarını itiraf etmeleri, ordunun niçin yıprandığına dair önemli ipuçları veriyor. İşte tam da bu noktada Aliya’nın **“halkınıza benzemekten kaçınmayın”** nasihati, bizce ülkemizin asker elitleri açısından çok büyük ve hayati anlamlar ifade ediyor.

Bugün gelinen noktada; yaklaşık 100-150 yıldır halkı **kendilerine benzetmeye** (kendileri gibi yaşamaya) zorlayarak suları yokuşa akıtma absürtlüğüne giren, böylece hem kendi enerjilerini hem de milletin enerjisini heba eden bürokratik azınlığın akıllarını başlarına devşirme vaktidir. **“Kürt yoktur”** anlayışı 30 bin cana, şu kadar ziyana ve derin yaralara yol açtı. Bugün o yaraları hâlâ sarma imkanı ve zamanı mevcut; ama yarın çok geç olabilir. Halkı ve halkın değerlerini **“var”** kabul edip **ona benzemeye çalışmak**, aklın, iz’anın ve tarihin kabul ettiği tek seçenektir. Bu halkla ve bu halkın bin yıldır kendisiyle yoğrulduğu İslâm’la **didişmeye** devam etmek ise ülkeyi, kaos ve felakete hazır humuslu toprak haline getirmektir.

Umran, bu sayısında işte bu hayati sorunu kapağına taşıdı.

Kurban Bayramının milletimize ve İslâm âlemine hayırlar getirmesi duasıyla.

*Kurban Bayramınızı Tebrik Eder
İslâm Âlemine Hayırlar Getirmesini Niyaz Ederiz.*

KAPAK

4

Orduyu Kim Yıpratıyor?
PROF. DR. BURHANETTİN CAN

15

"Var"ları "Yok" Saymanın
Ağır Bedeli
ABDULLAH YILDIZ

18

Mağlubiyet İdeolojisinin
İfşaat ve İtiraf Devri!
D. MEHMET DOĞAN

23

Terör ve Bir Zihniyet
Çözümlemesi
DOÇ. DR. MUSTAFA AYDIN

27

Nil Timsahları
DİLAVER DEMİR AÇ

DÜŞÜNCE

56

İslâm Düşüncesi Felsefe
ve Özgünlük Sorunu
SELÇUK KÜTÜK

İÇİNDEKİLER

GÜNDEM

31

Münir Şefik:
"Uluslararası Sistem ve
Bölünmüşlük: İki Düşmanımız"
Türkçesi: Sefer Turan
Konuşmacılar: Abdurrahman Arslan,
Cevat Özkaya

39

Bir Kent İki Buluşma
AHMET EMİN DAĞ

41

Pakistan "Demokrasi
Paradoksu"ndan Nasıl Kurtulur?
MESUT KARAŞAHAN

43

Medya Fitnesi
MEHMET KAR

46

Sen Ödüllerin
En Büyüğüne
Layıksın!
REŞAT PETEK

ANALİZ

48

Aile Yazıları -I
Güncel Aile Sorunları
HİKMET DEMİR

52

Türban Çözümlemeleri ve/veya
Korku Dağlarının Rakımı
SEFER GÖLTEKİN

YAŞAYAN İSLÂM

63

Hacc Nasıl Anlamalıyız?
ALİ RIZA DEMİRCAN

66

Hacc ve "Kurban" Üzerine...
ZÜBEYİR YETİK

GEÇMİŞTEN GELECEĞE KO(NU)ŞANLAR

s.68

EMİN SARAÇ HOCAEFENDİ İLE
FATİH CAMİİ İLİM GELENEĞİ ÜZERİNE

ABDULLAH YILDIZ

KÜLTÜR SANAT

RÖPORTAJ

72

Metin Önal Mengüşoğlu ile Mehmet
Âkif'in Düşüncesi, Sanatı ve Şiiri
Hakkında
ASIM ÖZ

79

KÜLTÜR - YORUM

AHMET SAİD K

EDEBİYAT

80

Şahitliğin ya da Yaratıcı
İmanın Şiiri: Safahat
ASIM ÖZ

82

İki Düşman Kardeş
Gerçek ile Hakikat
HASANALİ YILDIRIM

YANSIMALAR

84

Enver Paşa Gelse...
ERTUĞRUL BAYRAMOĞLU

AYNADAKİ TEBESSÜM

85

Bu da Gelir Bu da Geçer
FAHRETTİN GÖR

KİTAP/DERGİ

86

MEHMET KAR

ETKİNLİKLER

88

- Elimiz Irak'a Uzansın
- Kudüs Özgür Olmadan Asla!

M. EMİN BABACAN

Helal Gıda Sertifikası İstisare
Toplantısı

MEHMET ÇELEN

M. Zâhid Kevserî Sempozyumu
NECİP YOLCU

EK

sh.
92

UMRAN DERGİSİ 2007 YILI İNDEKSİ

Umran Araştırma Grubu

düşünce • kültür • siyaset
Umran

Sahibi

Umran Yayıncılık
Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti. Adına
Abdullah Yıldız

Genel Yayın Yönetmeni
ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Cevat Özkaya

Yayın Kurulu

Uğur Altun, Cevat Özkaya,
İlhan Gündoğdu, Abdullah Yıldız

Bu Sayıya Katkıda Bulunanlar

Ahmet Emin Dağ, Ali Rıza Demircan,
D. Mehmet Doğan, Dilaver Demirağ,
Mustafa Aydın, Sefer Göltekin, Sefer Turan

İdare Merkezi

Mega Center, C 34 Blok, Kat 2
Bayrampaşa / İstanbul
Tel: (0212) 640 01 22 - 640 01 23
Fax: (0212) 640 01 25

www.umran.org

umran@umran.org

abone@umran.org

Temsilcilikler

Adana: (0505) 249 71 87
Ankara: (0312) 435 94 48
İzmit: (0542) 250 75 77
Trabzon: (0462) 321 95 44
Isparta: (0246) 232 34 77

Abonelik Şartları

Yurtiçi

Yıllık (12 sayı): 50.000.000 TL. (50 YTL)
Türkiye Finans Katılım Bankası
Fındıkzade Şb. TL Hesabı
99165159-1 (Umran Yayıncılık)
Türkiye İş Bankası Fatih Şubesi TL Hesabı
1020 1386804 (Hasan Ak)
Posta Çeki Hesabı
1605252 (Umran Yayıncılık)

Yurtdışı

Yıllık (12 sayı): 80 Usd - 60 Euro
Türkiye İş Bankası Fatih Şb. Usd Hesabı
1020 301000 0658751 (Hasan Ak)
Türkiye İş Bankası Fatih Şb. Euro Hesabı
1020 301000 0658765 (Hasan Ak)

Fiyatı: 4.500.000 TL. (4.5 YTL)

İç Düzen-Kapak Tasarım: Pro-J Sanat
Baskı: Yıldızlar Matbaacılık San. Tic. A.Ş.

Gumuşsuyu Cd. Işıksanayi Sitesi

No: 21/B Topkapı/İstanbul

www.yildizlarajanda.com

Tel: 0212 482 51 66

Dağıtım: Yay-Sat

Ayda bir yayımlanır.

ORDUYU KİM YIPRATİYOR?

Prof. Dr. Burhanettin Can

*"Ben artık yabancılardan sızlanmayayım
Çünkü bana ne yaptıysa tanışlar yaptı."*

Hafız

Güneydoğu'da arda arda sivillerin ve komando erlerin pusuya düşürülerek öldürülmesi ile ordu üzerinde bir tartışma başlatılmıştır. Güvenlikle ilgili ordunun görev ve sorumlulukları üzerine başlatılan tartışma, emekli komutanların terör ve Kürt sorunuyla ilgili 'geçmişte yanlış yaptık' açıklamaları ile ilginç bir boyuta taşınmıştır. Genellikle Ordu ile ilgili konularda herhangi bir tartışma başladığı zaman 'ordunun yıpratılmak istendiği' söylenerek tartışmaların önu kesilmek istenmektedir.

Ordunun yıpratılmak istendiği bir gerçektir. Fakat bu yıpratmanın sadece dışardan gelmediği, emekli ya da muvazzaf subayların bir kısmının eylemleri ve söylemleriyle ordunun yıpranmasına katkıda bulundukları da bir gerçektir. Bu çalışmada bu konu, dar bir çerçevede, ele alınacaktır. Burada amaç birilerini yıpratmak ve suçlamak değil; sorunun kaynaklarını keşfedip, çözümüne yardımcı olmaktır.

Ordunun Yıpratılması

Ordunun yıpratılması ile ilgili bir çalışma, iç içe geçmiş şu iki soruya cevap aramalıdır:

1. Orduyu birileri yıpratmak istiyor. Kim bunlar?

2. Orduyu birileri yıpratıyor. Kim bunlar?

İkinci soru birinciyi ihata etmekle beraber aralarında niyet açısından çok önemli fark vardır. Sonuçları açısından değil niyetleri açısından böyle bir ayırım yapmak zorunlu olmaktadır. Çünkü birincisinde kasıt vardır, kasti bir tavır alış ve davranış vardır. Amaçlı bir yıpratma söz konusudur. İkincisinde kasıt yoktur, farkında olamama, ne yaptığını bilememe veya bir öfke, mağduriyet ve canı yanmışlık vardır.

Orduyu Yıpratmak İsteyenler

Jeopolitik, jeostratejik önemi çok yüksek olan bir coğrafyada bulunan Türkiye'nin zayıf olması, geri kalması, bilimsel, teknolojik, ekonomik, askeri olarak çökertil-

mesini ve toplumsal yapısının çözümlenmesini isteyen pek çok ülke mevcuttur. Irak'ta, Filistin'de, Lübnan'da, Afganistan'da iğrenç bir savaş zinciri devam ederken, buralara sahip çıkma sorumluluğu olan bir Türkiye'nin sesini çıkarmaması için en başta ordusunun diskalifiye edilmek isteneceği çok açık bir gerçektir. Bu değerlerarası mücadelenin, uluslararası mücadelenin temel yasa-sıdır. Böylesi önemli bir coğrafyadaki Türkiye'nin Ordusunun yıpratılmak istendiği doğru bir tespittir. Ordunun yıpratılmasını isteyenler, Türkiye'nin bu coğrafyada kuvvetli olmasını istemeyen düşmanlarımız ve onların yerli işbirlikçileridir.

Bunlar kimlerdir sorusunun cevabı da çok açık ve nettir: ABD-İngiltere-İsrail-bir kısım AB ülkeleri ve bazı komşu ülkeler hem Türkiye'nin hem de ordunun güçlü olmasını istemezler.

Bugün ordunun yıpratılmasını isteyen ülkeler, ne yazık ki Türkiye'nin, kendilerini tek yanlı stratejik ortak, dost olarak ilan ettiği ülkelerdir. NATO'da birlikte olduğumuz ülkelerdir. 50 yıldır girmeye çalıştığımız AB ülkeleridir. Bütün bunların gözünde Türk ordusu, ihtiyaç hâsıl olduğunda kullanılacak bir fedai ve bir ön karakoldur. Büyük tefeci, vurguncu, Kadife Darbelerin patronu Soros, Sabancı Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada; *"Türkiye'nin en iyi ihracat ürünü ordusudur."* derken bir bakıma Türkiye'nin 'stratejik dostlarının/ortaklarının'(!) Türkiye'yi fedai olarak gördüklerini ifade etmiştir. Evet, Türkiye Kore'de fedailik yapmıştır. SSCB zamanında Türkiye'ye fedai olarak cephede saf tutturulmuştur. Şimdi de Irak, Afganistan ve Ortadoğu'da BOP, Büyük İsrail ve

Büyük Ermenistan için saf durması istenmektedir. Buna direnen bir Türkiye, buna direnen bir ordu, bunlar ve bunların yerli işbirlikçileri tarafından yıpratılarak teslim alınmaya çalışılmaktadır. Bu doğal bir olaydır, anormal değildir. Anormal olan Türkiye'yi yönetenlerin bunu görememesi ve de kabul lenememesidir.

Orduyu Yıpratınlar

Ordunun düşman kategorisindekiler tarafından yıpratılmak istenip kısmen yıpratılması, ordunun yıpranmasını tek başına açıklamaz, açıklayamaz. Bu çerçevedeki bir analiz eksik bir yaklaşımdır. O nedenle ikinci soruyu sormamız kaçınılmazdır.

Orduyu Başka Kimler Yıpratıyor?

Orduyu, birinci kategoridekileri devre dışı bırakarak ifade edersek, iki grup insan yıpratmaktadır:

Bazı subaylar

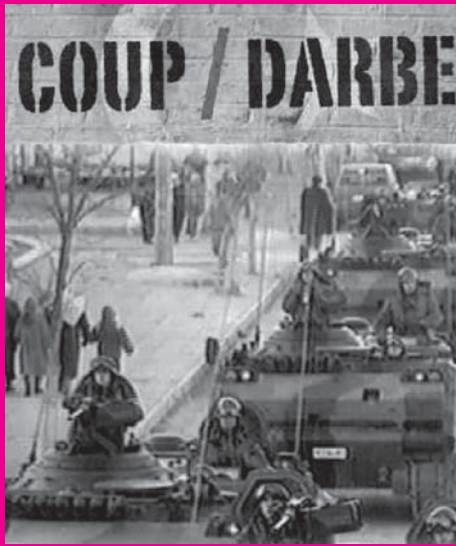
Cuntacılar, darbeciler

İleri geri ölçüsüzce konuşanlar, tehdit ve hakaret edenler

Bazı subayların uygulamalarından mağdur olan aydınlar, cemaatler ve siyasetçiler

Darbeler Orduyu Yıpratmaktadır

Türkiye'nin, 1946 seçimlerini özel durumundan dolayı göz önüne almazsak, 1950 yılından sonra demokrasiye geçtiği ifade edilmektedir. Türkiye'nin yönetimi, seçimlerle beraber CHP'den DP'ye geçerek el değiştirmiştir. Türkiye'yi demokratik sürece sokmak-

NATO, AB ve benzerlerinin gözünde Türk ordusu, ihtiyaç hâsıl olduğunda kullanılacak bir fedai ve bir ön karakoldur. Büyük tefeci, vurguncu, Kadiife Darbelerin patronu Soros, Sabancı Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada; **"Türkiye'nin en iyi ihracat ürünü ordusudur."** derken bir bakıma Türkiye'nin 'stratejik dostlarının/ortaklarının'(!) Türkiye'yi fedai olarak gördüklerini ifade etmiştir.

la övünenler, demokrasi ve halk kavramlarını dillerinden düşürmeyenler, bu yönetim değişikliğini hiçbir zaman içlerine sindirememişlerdir. 'Halka rağmen halk için' ilkesini benimsemiş CHP ve onunla bütünleşmiş sivil ve askeri erkân, bizzat CHP kadroları içinden çıkıp gelen DP kadrolarını Cumhuriyet felsefesine ihanet etmiş kabul ederek *irtica* ile suçlamışlardır. Bu anlayışın bir sonucu olarak ordu içinde gruplaşmalar

ve cuntalar oluşmaya başlamıştır. Cuntalaşma, ABD desteği ve tuzağı ile 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül, 28 Şubat ve 27 Nisan darbelerini getirmiştir.

(Mahir Kaynak'ın tabiri ile) **'Ordunun daima seçimden başarı ile çıkmış büyük partilerle hep sorunu olmuştur'**. Halk kendi seçtiklerinin ordu eli ile iktidardan uzaklaştırılmasını, ordunun siyasete karışması olarak algılamış, anlamış ve değerlendirmiştir. Her darbeden sonra yapılan seçimlerde, ordunun karşı olduğuna inandığı partiye destek vererek orduyu uyarılmış, hatta cezalandırmıştır. Halk ordusuna karşı tutum ve tavrını, 1960'dan beri böyle belirlemiştir. Tüm seçim sonuçları bunun bir göstergesidir. Çünkü halk, darbeleri bir hak gaspı olarak görmektedir. Kendine yapılmış bir hakaret ve girişim olarak değerlendirmektedir. 12 Eylül darbe sonrasında Evren'in Özal aleyhine yaptığı bir konuşma, Turgut Sunalp paşanın MDP'sinin idam fermanı olmuştur.

Halk askeri sevmektedir, ancak darbelerden dolayı subayına karşı kızgın, öfkeli ve mesafelidir. Bugün bu gerçeğin bu ülkeyi seven herkes tarafından bilinmesinde ve ona göre davranmasında fayda vardır.

Darbeye Meşruiyet Kazandırmak için Oynanan Oyunlar Dökülen Kan Orduyu Yıpratmaktadır

Sivil ve askeri bürokrasi, Batı'nın(ABD, AB) Türkiye üzerinde oynadığı oyunları zamanında

farkedemeyip, Batının oynadığı satrancı zamanında görememişlerdir. Tüm siyasi iktidarlar, ABD menfaatleri ile çelişen kararlar aldığı anda veya uygulamalar yaptığı anda veya Batı'yı dengeleyecek şekilde farklı eksenlerle dayanışma içerisine girdiğinde CIA ve GLADYO gibi örgütlerle yıpratılmaya çalışılmıştır. ABD, halkı ile bütünleşmiş yönetimleri sevmez. Hele bu yönetimler, ABD menfaatlerine ters düşen politikaları hayata geçirmeye çalışırlarsa bunların iktidarda kalması hiç istenmez. Bu, ABD yönetimlerinin temel yaşam felsefesidir. Bunu, ne yazık ki Türkiye'deki bir kısım aydınlar, siyasetçiler ve sivil ve askeri bürokrasi, özellikle istihbarat örgütleri ve cuntalar, zamanında göremeyip, ABD'nin oynadığı satrançta rol alarak ülke halkına sıkıntılı süreçler yaşatmışlardır. 60, 70, 80 darbe-leri öncesinde gençlik kullanılmış, kamplaştırılmış, kavga ettirilerek heba edilmiştir. 1960-1980 arası yetişen nesil darbecilerin, cuntacıların heba ettiği bir nesildir. Nice yiğit vatan evladı, pis bir ihtiras uğruna sokaklarda katledilmiş, nice analar ağlatılmıştır.

1970'lerde genç bir subay olan Sarp Kuray, 12 Mart darbe

sürecindeki kullanılmışlığı yıllar sonra *Aksiyon* dergisine anlatacak tarihe tanıklık eder. Karanlıkta kalmış bazı olaylara ışık tutar:

"Bizim çok genç, en ateşli olduğumuz bir dönem bu. Böyle bir kararı veriyoruz. Bu, bizim, zaten olaya yenik başlamamız anlamına geliyor. Karşı tarafta bir sürü olayda pişmiş, tecrübeli, affedersiniz kaşarlaşmış kadrolar vardı. Ve bunlar bizden ortamın hazırlanmasını istiyorlardı. Bu çok önemli. Sonra bombalar atılıyor işte."

"Eylem... Bir tanesini söyleyeyim. 'Yükseliş Koleji'ne bomba atın' diyorlar. Gidiliyor, atılıyor... Muhsin Batur'un MGK'da yapacağı bir konuşmanın altyapısını oluşturmak için. Bu gerekçe ile istenmiştir."

(-Bu eylemin kararını kimler aldı?) Faruk Gürler ile Muhsin Batur çıkıyor benim karşıma. Tabii bunların arkasında Celil Gürkan paşalar var. Yani bizim bildiğimiz bunlar. Yani bunun arkası dolu tabii esasında. -

Devletin yapması gereken bir özeleştirici var burada. İşte derin, gizli denilen olaylar bunlar yani. Ama bunun tepesinde de Deniz Kuvvetleri, Hava Kuvvetleri ve Kara Kuvvetleri var. Bunun de-

rinliği nerede, sığılı nerede esasında? Biliniyor, bilinerek yapılıyor bu işler.

(İrtibat)Komiteden arkadaşlarla kuruluyor. Tabii bunlar giderek irtibatı biraz daha yaygınlaştırıyorlar. Çünkü bizim içimizde de bir dağınıklık yaratmak istiyorlar. Türkiye'deki devrimci gençlik bu oltaya takılmıştır. Mesela Deniz Gezmiş o zaman kaçıyor. Deniz Gezmiş'in evden eve ve belli yerlere naklini istediğimiz zaman bize Tarım Bakanı Turan Şahin'in arabasını veriyorlar. Ama orada ufak uyanıklık yapıp, kapıyı açık bırakıyorlar. Biz düz kontak yapıyoruz. O araba Ankara polisinin bildiği bir araba. Zaten dönemin emniyet müdürü de 'Ben Deniz Gezmiş'i yakalayamam. Çünkü benim giremeyeceğim yerlerde saklanıyor' diyor.

Dönüyoruz para istiyoruz. Bize soygun yaptırıyorlar. Bizi çok ciddi bir şekilde suça doğru itiyorlar esasında. Bir emniyet müfettişini bize takıyorlar ve o soyulacak yerleri gösteriyor ve soygun yapıyoruz.

(-Para kimlere gidiyor peki?) Para onlara gitti. İrfan Solmaz'ın eline gitti.

Burada manipülasyon yapıp, yani Amerikan konseptleri ile bu ülkeyi idare edip, kargaşaların esas nedenlerini yaratanlar bunlardan pişmanlık duymalıdır."

"Son zamanlarda kafamızda şüpheler belirliyordu. Çünkü belli şeylerde zorladığım zaman kapalı tutuyorlardı ilişkileri. Mesela daha merkezî kadrolarda bir arkadaşımızla temsil hakkı istiyor-duk, oraları kapatıyorlardı bize. 9 Mart olmayınca bizi 'işte (Korgeneral) Atıf Erçikan ihbarcılık yaptı' falan diye teknik, taktik işlerle oyalıyorlardı. Halbuki bir Ameri-

Genellikle Ordu ile ilgili konularda herhangi bir tartışma başladığı zaman 'ordunun yıpratılmak istendiği' söylenerek tartışmaların önü kesilmek istenmektedir. Ordunun yıpratılmak istendiği bir gerçektir. Fakat bu yıpratmanın sadece dışardan gelmediği, emekli ya da muvazaf subayların bir kısmının eylemleri ve söylemleriyle ordunun yıpranmasına katkıda bulundukları da bir gerçektir.

ARALIK '07 UMRAN 7

Demirel bu olgunlaştırma sürecine soru sorarak dikkat çekmiştir:

“Devletin yasal ve diğer imkânları tamamıyla birbirinin aynı iken, 13 Eylül günü durdurulan kan, 11 Eylül günü niçin akıyordu? Niçin?”⁵

General Özkasnak, 28 Şubat’ın amacının RP’nin gelecek seçimlerde tek başına iktidar olmaması olduğunu daha sonraki yıllarda itiraf etmiştir:

“28 Şubat Postmodern bir darbedir. O günün koşullarında 12 Mart ve 12 Eylül gibi *Klasik Darbe* yapılamazdı... Bugün 28 Şubat’ı küçümsemeye çalışanların bilmesi gereken bir gerçek de şudur: O süreç başarılı olmasaydı 18 Nisan 1999 seçim sonuçları alınamazdı... 18 Nisan’da verilen oy desteği düşmüşse, bunun nedeni 28 Şubat’tır.”

Bu belgeleri vermekteki amacımız, darbelerin karanlık yüzünü ortaya koymak değildir. Bu konularda yazılmış yığınla kitap ve yayınlanmış makale vardır. Burada amacımız, cuntacıların darbelere meşruiyet kazandırabilmek için meyve olgunlaştırma operasyonu olarak provokasyonu, kan ve gözyaşı akmasını bir metot olarak benimseyip pek çok karanlık olayların faili olduklarına dikkat çekmek ve **bütün bu olayların arka planının süreç içerisinde ortaya çıkması ile ordunun yıpratılmış olmasıdır.** Atilla İlhan, 28 Şubat Postmodern Darbesinin asıl amacının da bu olduğunu söyler:

“28 Şubat Sabetayist bir darbedir; ekonomiyi batırmak ve halkı devletten soğutmak için ya-

pılmıştır. Çevik Bir sabetayisttir.”

Bütün bu karanlık olaylar açığa kavuşturulmuş halkın subay kadroya bakışı, mesafeli olmaya başlamış, kırgınlık ve öfke birikimi meydana gelmiştir. Daha da önemlisi ve kötü olanı, bütün karanlık işlerin, faili meçhullerin arkasında bir derin devlet, bir ordu ve bir MİT parmağının aranır olmasıdır. Öyle bir psikoloji oluşmuştur ki yabancı güçlerin, yabancı istihbaratların açık operasyonlarında bile derin devletin, cuntaların, ordu içerisindeki kliklerin parmağı olduğu kanaati yerleşmiştir. Oluşan şuuraltı Nasrettin Hoca’nın ‘evim yanıyor’ fıkrasının benzeridir. İşin en tehlikeli yanı burasıdır. Çünkü yabancı istihbarat ve örgütler bu şuuraltı üzerine eylemlerini oturtmaktadır.

Şimdi şu soruları soralım:

Cunta ve çetelerin yaptığı bu pis ve kirli işler orduyu yıpratmamış mıdır? Her seferinde bir takım cuntacıların ABD tarafından kullanılması orduyu yıpratmamış mıdır?

Devletin ve ordunun daha fazla yıpratılması istenmiyorsa, bu şuuraltını temizleyecek bir şeffaflığa Türkiye getirilmelidir. Pis ve kirli işlerin asıl müsebbipleri anında deşifre edilerek halkın güveni kazanılmalıdır.

Subay Kadronun Halktan Kopuk Yaşamaları Orduyu Yıpratmaktadır

Cumhuriyet tarihinin belli bir döneminden sonra subay kadronun halkla irtibatı kopuktur. Subayların lojmanları ayrıdır, alışveriş merkezleri ayrıdır, servisleri ayrıdır ve tatil yerleri ayrıdır. Cenazelerde bile ayrı bir protokol uy-

gulanmakta, özel oturma koltukları ve çadırlar camilere getirilmektedir. Sokakta yoklar, alışveriş merkezlerinde, pazarlarda, bakkallarda ve marketlerde yoklar. Mahallede yoklar, camide yoklar.

Sade vatandaşla arasına bu kadar mesafe koyan bir kadronun, bu halkı, bu milleti, ne oranda tanıyabildiği üzerinde düşünülmalıdır. Halk, ne yer, ne içer, ne düşünür, ne ile sevinir, ne ile üzülür, olaylara bakışı nedir? Bütün bunları halktan bu kadar tecrit edilmiş bir şekilde yaşayan bir kadronun yeteri kadar görmesi, bilmesi mümkün değildir.

Bu şekilde tecrit edilmiş bir subay kadronun kafasında liseden başlayarak emekli oluncaya kadar aldıkları eğitimle oluşan bir *halk* kavramı vardır. O *halk* da *Onuncu Yıl Marşı*’nda ifade edilen ve fakat gerçekte olmayan *sanal halktır*. II. Mahmut’la başlayan, Cumhuriyetle zirveye tırmanan *‘Halka rağmen Halk için’* anlayışı, bu ülkede biri yaşayan halk, diğeri sanal halk olmak üzere iki halkın oluşmasına sebebiyet vermiştir. Sivil, asker bürokratik kadro sanal halkı inşa etmek için yaşayan halkı, görmezden gelmiş, ihmal etmiş, dikkate almamıştır. Kenan Evren’in tabiri ile (‘Bu halka güven olur mu; bugün alkışlar, yarın yuhalar, tıpkı futbol maçlarında olduğu gibi.’) halk güvenilmezdir. Bugün için **subay kadro** ile **halkın** ilişkisi şairin köyü ile ilişkisi gibidir:

*“Uzakta bir köy görünür,
O köy bizim köyümüzdür.
Gitmesek de gelmesek de,
O köy bizim köyümüzdür.”*

İsterseniz dizelerdeki köy yerine bir sefer halkı, bir sefer de orduyu koyarak okuyun. Sonra

da duygularınızı yoklayın. Ne hissediyorsunuz? Orduyu halkından bu şekilde tecrit edilmiş bir şekilde yaşatmak ve tutmak orduyu yıpratmaktadır.

Subay Kadronun Kullandığı Dil ve Üslup Orduyu Yıpratmaktadır

Subay Kadro, bu ülke insanını yeteri kadar tanımadıkları için insanımızın hassasiyetlerini de bilememektedir. Ordunun kökeninde İttihat Terakkici bir gelenek olduğu için kullandıkları dil kırıcı, rencide edicidir. Üslupları halka ağır gelmektedir. İnönü'nün tabiri ile her şeyin 'kanunen ve cebren yapılması' gerektiği tarzında bir tavır sergilemektedirler.

Eğer bu ülke insanını tanıyabilmiş olsalardı **'Asker ocağı Peygamber ocağı değildir'** diyerek halkı rencide ederler miydi?

Eğer halkı tanıyabilmiş olsalardı, şehit annelerini törenlere almayacak kadar başörtüsü karşıtı bir duruş sergilerler miydi? Canı yanan anaları salonlarından dışarı çıkarırlar mıydı?

Eğer bu ülke insanının değerlerini bilmiş olsalardı, bir tiyatro sanatçısı Nejat Uygur'u GATA'da geçmiş olsun ziyareti yapmak isteyen Başbakanın hanımını başörtüsünden dolayı reddederler miydi? Keza Cumhurbaşkanı'nın hanımını rencide ederler miydi?

Eğer halkın duygularını okuyabilmiş olsalardı, bir başbakana **'pezevenk'** diyen bir subayı terfi ettirirler miydi?

Eğer bu ülkenin insanını tanı-

II. Mahmut'la başlayan, Cumhuriyetle zirveye tırmanan **'Halka rağmen Halk için'** anlayışı, bu ülkede biri yaşayan halk, diğeri sanal halk olmak üzere iki halkın oluşmasına sebebiyet vermiştir. Sivil, asker bürokratik kadro sanal halkı inşa etmek için yaşayan halkı, görmezden gelmiş, ihmal etmiş, dikkate almamıştır. Kenan Evren'in tabiri ile ('Bu halka güven olur mu; bugün alkışlar, yarın yuhalar, tıpkı futbol maçlarında olduğu gibi.') halk güvenilmezdir.

yabilmiş olsalardı Akif'e dil uzatıp **'biz bunları belleyeceğiz'** diyen bir generale hesap sormazlar mıydı?

Ezanın Türkçe okunmasını dillendirirler miydi?

Özellikle 27 Nisan Elektronik Muhtırasında kullanılan dil ve üslubun ne kadar ağır, ileri sürülen gerekçelerin ne kadar indî olduğunu görmek, ordunun gücünü halkı sindirmek için bir araç olarak kullanmaya kalkmak insanı düşündürmekte ve de üzmektedir:

"...Özellikle kadınların ve küçük çocukların bu tür faaliyetlerde ön plana çıkarılması, ülkemizin birlik ve bütünlüğüne karşı yürütülen yıkıcı ve bölücü eylemlerle şaşırtıcı bir benzerlik taşımaktadır.

....O saatte yataklarında olması gereken ve yaşları ile uygun olmayan çağ dışı kıyafetler giydirilmiş küçük kız çocuklarından oluşan bir koroya ilahiler okutulmuş, bu sırada Atatürk resimleri ve Türk bayraklarının indirilmesine teşebbüs edilerek geceyi tertipleyenlerin gerçek amaç ve niyetleri açıkça ortaya konulmuştur.

"Kutlu Doğum Şöleni" için ilçede bulunan tüm okul müdürlerine katılım emri verildiği, ...ilköğretim okulu öğrencilerinin başları kapalı olarak ilahiler söylediği..., Cumhuriyet karşıtı olan ve devletimizin temel niteliklerini aşındırmaktan başka amaç taşımayan bu irticai anlayış...

Bölgemizdeki gelişmeler, din ile oynamanın ve inancın siyasi bir söyleme

ve amaca alet edilmesinin yol açabileceği felaketlerin ibret alınması gereken örnekleri ile doludur.

Son günlerde, Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde öne çıkan sorun, laikliğin tartışılması konusuna odaklanmış durumdadır. Bu durum, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından endişe ile izlenmektedir. Unutulmamalıdır ki, Türk Silahlı Kuvvetleri bu tartışmalarda taraftır ve laikliğin kesin savunucusudur. Ayrıca, Türk Silahlı Kuvvetleri yapılmakta olan tartışmaların ve olumsuz yöndeki yorumların kesin olarak karşı-

General Özkasnak, 28 Şubat'ın amacının RP'nin gelecek seçimlerde tek başına iktidar olmaması olduğunu daha sonraki yıllarda itiraf etmiştir: "28 Şubat Postmodern bir darbedir. O günün koşullarında 12 Mart ve 12 Eylül gibi *Klasik Darbe* yapılamazdı... Bugün 28 Şubat'ı küçümsemeye çalışanların bilmesi gereken bir gerçek de şudur: O süreç başarılı olmasaydı 18 Nisan 1999 seçim sonuçları alınamazdı... 18 Nisan'da verilen oy desteği düşmüşse, bunun nedeni 28 Şubat'tır."

sındadır, gerektiğinde tavrını ve davranışlarını açık ve net bir şekilde ortaya koyacaktır. Bundan kimsenin şüphesinin olmaması gerekir.

Özetle, Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Atatürk'ün, "Ne mutlu Türküm diyene!" anlayışına karşı çıkan herkes Türkiye Cumhuriyeti'nin düşmanıdır ve öyle kalacaktır."⁶

Bu dil, bu üslup ve bu tehditkâr, baskıcı tavır, orduyu yıpratmakta ve halktan uzaklaştırmaktadır.

Subay Kadronun Gerçekçi Olmayan Anlık ve Baskıcı Karar ve Çözümleri Orduyu Yıpratmaktadır

Subay kadro, halkla arasına koyduğu mesafeden ve liseden emekli olunca ya kadar aldıkları eğitimlerden dolayı halka yabancılaşmıştır. Yabancılaşmayla birlikte yalnızlaşmıştır. Bundan dolayı subay kadro, bu milleti, bu ülkeyi, bu ümmeti bu coğrafyayı sosyolojik ve psikolojik açılardan gereği gibi tanımamakta ve bilememektedir. Bu ülkenin ve bu coğrafyanın tarihini de derinliğine anlayabildiği de şüphelidir. Üç emekli Orgeneralin yaptıkları açıklamalar, subaylarımızın içinde bulunduğu halet-i ruhiyeyi göstermesi ve yukarıdaki ifadeleri teyid etmesi açısından önemlidir.

Birincisi: Yıl 1979; Türkiye Cumhurbaşkanı'nı seçecektir. CHP'nin adayı, 12 Martçı Eski Hava Kuvvetleri Komutanı

Emekli Orgeneral **Muhsin Batur**'dur. Erbakan'ın Partisi MSP meclistedir. Muhsin Batur Cumhurbaşkanlığı seçimi için Erbakan'dan destek istemek için ziyaretine gider. Erbakan'ın ifadesi ile üç görüşme gerçekleşir. (Bugün geline ortam itibarıyla, emekli generallerin yaptıkları son açıklamalar çerçevesinde,

Erbakan'la Muhsin Batur arasında geçen bu görüşmeyi, Sayın Erbakan Hoca'nın tarihe şahitlik etme ve Türkiye'nin önünü görebilmesi açısından kamuoyuna ayrıntılı bir şekilde açıklamasının tarihi bir sorumluluk olduğuna inanıyoruz.) Erbakan bu görüşmelerde İslam'ın, insanlık için, bu coğrafya için ve bu ülke için zararlı değil yararlı, keyfi değil elzem olduğunu Batur'a anlatır. Görüşmenin sonunda Org.Batur, Erbakan Hoca'ya üzerinde kara kara düşünülmesi gereken bir itirafı bulunur: **'Hocam biz İslam'ı böyle bilmiyoruz. İslam bize böyle anlatılmadı.'**

Muhsin Batur'un kullandığı ifadelerden İslam konusunda çok yanlış bilgilendirildikleri anlaşılmaktadır.

İkincisi: Yıl 2007, PKK terörü ile ilgili, Kara Kuvvetleri eski komutanı emekli org.**Aytaç Yalman**'ın yaptığı açıklama:

"Cumhuriyet dönemindeki isyanlardan sonra 1938'den 1970'e kadar terör yok. **Sosyal sorun dönemi dediğim, bu dönemdir.** Tabii bu dönemde de siyasi alanda bazı illegal Kürt partisi kurma girişimleri var. Ama görünürde bir şey yok.

"Sorunun sosyal boyutu eskidir. Aslında Türkiye'nin sorunu henüz sosyal boyuttayken görmesi ve doğru okuması gerekirdi. Bu yapılabilsaydı sorun belki sosyal aşamadayken çözülebilirdi. Ancak, maalesef bunun yapılmadığını görüyoruz. Henüz terör boyutuna gelmeden sosyal aşamada sorun çözülebilseydi çok daha iyi olurdu.

Bu açıdan baktığımızda, o aşamada sorunun 'kendini ifade' olarak tarif edildiğini görüyoruz. Dilini konuşmak, şarkısını, türküsünü

sünü dinlemek istiyor, kültürünü yaşamak istiyor.

Oysa, bizler o dönemde, 'Kürt yoktur' diye eğitilmişiz. Kürtleri, Türklerin kolu olarak görüyoruz. Ortalıkta işte dağlarda gezerken, karda yürürken kart-kurt sesleri çıktığı için Kürt denilmiştir, gibi tarifler dolaşıyor. O dönemde sosyal istekleri bile biz 'yıkıcı faaliyetler' kapsamında görüyoruz... Biz olayın sosyal yönünü görmemişiz, dolayısıyla sorunu zamanında görmemişiz."

"1978'den sonra Abdullah Öcalan Suriye'ye geçti. Bekaa'da kamp kurdu. 1982-1984 arasında ciddi hazırlık yaptılar. Türkiye bunun da farkında değildi. O zaman Evren Paşa dönemi, askeri yönetim var. **Ancak, Apo-PKK olayı nedir, bunlar ne yapıyorlar, hazırlıkları nedir diye ciddi bir çalışma yok. Yönetim pek ciddiye almıyor.**

O dönemde bunlara 'Apocular' deniliyor. 'Apocular' diye kayıt tutulup izleniyor ama sıkı bir çalışma değil bunlar. **Bana göre 1978-1984 arasındaki yönetimin bu tutumu bir hatadır.** Olayın ciddiyeti 1984 Eruh-Şemdinli baskınıyla ortaya çıkıyor. PKK terörünün başlangıcı olarak bu tarih alınabilir. Bu baskınlardan sonra askeri dönem, güvenlik güçlerinin silahlı mücadelesi başladı ve uzun bir zaman devam etti. Hâlâ da devam ediyor."7

Kara Kuvvetleri eski komutanı emekli Org.Aytaç Yalman, **bu ülkede Kürt diye bir halkın yaşadığını kendilerine öğretmediklerini itiraf etmektedir**

Üçüncüsü: Yıl 2007; Kuvvet komutanlığı, Genelkurmay başkanlığı, Konsey başkanlığı ve Cumhurbaşkanlığı makamlarında bulunmuş ve en geniş yetkilerle

donatılmış olarak ülkenin kaderine hükmetmiş emekli org.Kenan Evren'in Kürtçe yasağı ile ilgili yaptığı açıklamadır:

"-12 Eylül'de bir hatamız da oydu. Kürtçe konuşmayı yasakladık. Şöyle yasakladık: Konuşmalarda, mitinglerde, şurada burada Kürtçe konuşulmayacak. Okulda filan Kürtçe tedrisat yapılamaz dedik. **Neden dedik?** Ben Devlet Başkanı'yken, bir köyde ilkokula gittim. Üçüncü sınıfa mı, dördüncü sınıfa mı girdim, hatırlamıyorum. Açtım kitabı, oku şunu dedim çocuğa. Kem küm, çocuk okuyamıyor. Dördüncü sınıfa gelmiş, Türkçe'yi okuyamıyor. Kızdım. Orada söyledim. Öğretmene döndüm, 'Dördüncü sınıfa gelmiş, Türkçe'yi okuyamıyor, bu nasıl iş?' dedim. Sonradan anlaşıldı ki, öğretmen de Kürt. Kürtçe yapıyor tedrisatı. **Döndüm ve Kürtçe yasağını koyduk. Kürtçe tedrisat yapılamaz dedik. Ama, biraz ağır yasak koyduk. Sonra bu yasak kaldırıldı, ama hataydı. Hata olduğunu sonradan anladım.**"7

K.Evren Genelkurmay başkanını iken Kanada'ya yaptığı seyahatte görüp benimsediği konuları, Konsey başkanı ve Cumhurbaşkanı olduğu bir dönemde nedense icra etmemiştir.

"-Belçika'yı ele alalım. Flamanlar ve Valonlar kavga etmiyorlar. Ben Genelkurmay Başkanı'yken Kanada'ya gitmiştim. Orada Quebec bölgesine gittim. Genelkurmay Başkanı gezdiriyor. Quebec'te lisan Fransızca. Tuhafıma gitti. 'Kanada'da nasıl iş bu?' dedim. Dediler ki, 'Burası Fransa'dan kalma bölge. Sonra bırakmışlar, ama bir anlaşmayla,

buradaki halkın kendi lisanı kabul edilecek, kendi lisanlarını kullanacaklar' denilmiş. Bu bölgede devlet hizmetine gelecek bir vatanndaş hem İngilizce'yi, hem Fransızca'yı bilmek zorunda dediler. Bölgede hizmet verecekse bu zorunluymuş. Şimdi bizde de Güneydoğu'da hizmet verecek memurun Kürtçe de bilmesi lazım. Katı tutumla olmaz bu iş."

"Bir kere 36. paralel işi ve Çekiç Güç bir hataydı. Özal'ın hatasıydı. ABD'ye o imkânı verdik. Onun neticesini aldık mı biz? ABD bizi kullandı."7

İlköğretimden başlayarak eğitimin tüm aşamalarında yabancı dili zorunlu tutan bir zihniyet, ana dili Kürtçe olan bir halka, ana dilini konuşma yasağı koymaktadır. Bu yasak döneminde Lice'de 80 yaşında bir nine, mahalle bakkalından kibrit isterken kullandığı bir cümle herkesin üzerinde kara kara düşünmesi, hatta oturup ağlaması gereken bir cümledir. Konuşmanın tamamı Kürtçedir. Çünkü ninemiz Türkçe bilmemektedir:

"**Bakkal efendi ben şimdi senden Türkçe olarak bir kibrit istiyorum.**"

Ey bu milletin Kürt olmayan unsurları! Bu davranış sizlere yarılsaydı hangi psikoloji içerisine girerdiniz? Elinizi vicdanınıza koyarak düşünün!

Ey herkesi ruhen değil şeklen Türk yapmaya zorlayanlar ne yaptığınızın farkında mısınız?

Sorunları Zamanında Çözmek Veya Çözülmesine Mani Olmak Orduyu Yıpratmaktadır

Orgeneral Aytaç Yalman, sorunların sosyal aşamada iken çözülmesi gerektiğini; fakat Kürt soru-

Türkiye'nin ana sorunlarından biri, kurumlar arası ve kurumlar içi kavgalardır. Türkiye'nin bu sorunu acilen çözecek ortak bir akıl ve ortak bir yol bulması gerekmektedir. Referans milletin kendisi olmalıdır. Millet devletin emrinde değil, devlet milletin emrinde olmalıdır. Sivil ve askeri bürokrasinin bunu görmesi, kabullenmesi zamanı gelip geçmiştir. Bu ana tezat ortadan kaldırıldığında Türkiye'nin bir çok sorununun otomatik olarak ortadan kalkacağı görülecektir.

nu sosyal aşamada çözülmediği için askeri aşamaya geçtiğini ifade etmektedir. Kürt sorununun sosyallik sürecinde (1938-1970) pek çok askeri yönetim gelip geçmiştir. Fakat sorunu çözmemişlerdir. Bundan daha da önemli olanı, sorunu çözmek isteyen siyasî iktidarlara da çözdürmemişlerdir. Demirel ve İnönü Diyarbakır'a gidip 'Kürt realitesini kabul ediyoruz' dediklerinde kendilerine konan tavır bellidir. Keza Erdoğan, 'Kürt sorununu çözeceğiz' dediğinde askerin tavrı gene aynı olmuştur. Erbakan "Siz 'Ne mutlu Türküm' derseniz, onlar da kalkar 'Ne mutlu Kürdüm' der; bu

ülkeyi kaosa sürükler." diyerek bir tehlikeye dikkat çektiğinde ödüllü yargılanarak cezalandırılmak olmuştur.

Siyasî iktidarlara bu tavır koyan askeri bürokrasinin, bugün sosyalleşme aşamasında sorunun çözülmemesinden şikâyetçi olmasını yorumlamakta zorluk çekmekteyiz. Çünkü askeri bürokrasinin görevi, sorunların çözülmesinde siyasî iktidarlara yardımcı olmaktır. Emekli Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök ordunun görevini; 'Silahlı Kuvvetlerin rolü bu gibi olaylarda, hükümet ajanslarının bölgeye gelip sebebi ortadan kaldırmak

için yapacakları harekâta uygun güvenlik ortamı sağlamaktır.⁷' diye açıklarken ordunun siyasî iktidarlara köstek değil destek olması gerektiğini ifade etmek istemektedir.

Ancak Türkiye'de pek çok toplumsal soruna, halkın ihtiyacı ve isteği olduğu için çözüm aranmamıştır. Genelde Batı'nın baskısı ile çözümler üretilmektedir. Bu nedenle sorunların çözümsüz kalması, Batı'ya müdahale etme fırsatını verdiği için Batı'nın işine gelmektedir. Batı Türkiye'deki sorunlardan şikâyetçi olurken çözülmesini de istememektedir. Kendi stratejisine uygun ortam ve şartlar hazır olduğunda sorunları masaya sürmektedir. O zaman da getirilen veya önerilen çözümler, bizim aleyhimize onların lehine olmaktadır. Oysa yapılması gereken, halkın ihtiyacı ve isteği olduğu zaman Türkiye'nin kendi iradesi ile çözümlerini üretbilmiş olmasıdır. Osmanlı'nın son yüzyılından günümüze kadar uzanan çok temel yanlış bir anlayıştır bu:

"Madem ki, bütün memleketlerimiz bu tarzdaki ıslahata muhtaç olduğuna inanıyorduk, niçin o iyilikleri o zamana kadar yapmamıştık? Yine kendimize dönecek bir iyilik için başkalarının bizi tazyik etmelerini bekliyorduk... Kötü yüz görüp kötü söz işitmekte ne zevk olabilirdi? Ermenistan'da ufak tefek bazı işleri yapabilmek için memlekette bir isyan çıkmasını bekledik... Suriye ıslahatçıları bize seslerini duyurabilmek için Paris'e kadar uzandılar. Başta Rusya olduğu halde bütün devletlerin bize nota yağdırmaya başladıkları zamana kadar yerimizden kımıldamadık..."

“Yangın saçığı sarmadan evvel memleketin -yalnız Ermenilerin demiyorum- muhtaç olduğu iyilikler yapılmış olsaydı, iş bu dereceyi bulmaz ve hükümet Rusların yol göstermeleri ve arka çıkmaları ile ıslahatı kabule mecbur kalmazdı... Arnavutların taziyi ile nasıl Karadağlıların, Sırp-
ların kucağına atılmalarına sebebiyet vermiş isek, Ermenileri de can düşmanları olan Ruslardan iyilik beklemeye, yine biz mecbur ettik...”⁸

Kürt sorununun kangren haline gelmesinde bu anlayış ve uygulamaların payı yüzde kaçtır? Bu sorunun cevabı bu gün araştırılmalıdır. Ayrıca bu günkü tutum ve tavır devam ederse, ödenecek bedelin ne olabileceği de düşünülmelidir.

Burada bir başka soru daha sormamız gerekmektedir: Genelkurmay başkanı iken çözümünü gördüğünüz bir sorunu, bütün gücün elinizde olduğu Konsey başkanlığı zamanında neden çözemediniz veya çözemediniz? Kürtçe konuşmayı, yazmayı hatıta yayın yapmayı niçin serbest bırakmayıp tam tersine Kürtçe konuşma yasağını getirdiniz? Niçin? Niçin?

Yoksa bu ülke bilemediğimiz, görünmeyen bir güç tarafından mı yönetilmektedir? Siyasî iktidarlara ve orduya rağmen bu ülkeyi yöneten gizli bir güç mü vardır?

Sonuç: Askerin Eğitimi de Dahil Olmak Üzere Bu Ülkedeki Eğitim Sistemi Tamamen Değiştirilmelidir

Emekli generaller, bu ülkenin Müslüman halkını yeteri kadar tanıtmayan, Kürtler'i yok sayan bir eğitim aldıklarını belirtiyorlar.

Bu ülkede Müslüman yok, Kürt yoktur mantığının doğal sonucu olarak dini ve etnik iki toplum kesiminin haklı hak talepleri, kasıtlı düşmanlık içeren tehlikeli talepler olarak algılanmıştır ve de algılanmaktadır. Bu da *iç tehdit* algılamasını, bu iki noktadaki hak taleplerine endekslemiştir. Başlangıçtan beri ortaya konan *irtica ve bölücülük* tehdidi, böylesi yanlış bir algı ve değerlendirmenin sonucudur. Nitekim Aytaç Yalman'ın; *'O dönemde sosyal istekleri bile biz 'yıkıcı faaliyetler' kapsamında görüyoruz... Biz olayın sosyal yönünü görmemişiz, dolayısıyla sorunu zamanında görmemişiz.'* demesi bunun en güzel ifade edilmiş şeklidir. Şimdi 27 Nisan elektronik muhtırasını bir kez daha okuyalım ve o günden bu güne ne değişmiştir diye kendimize soralım.

Bütün bu sosyal istekleri karışlayıp, sorunu hem çözmemek hem de çözdürmemek nasıl bir düşünce ve anlayışın ürünüdür? Sorunların içinden çıkılamaz hale gelmesinin ana nedeni, sivil ve askeri bürokrasinin bu ülke halkı-

nı, bu coğrafyayı, İslam'ı ve bu coğrafyanın tarihini gereğince bilememiş olmalarıdır. O nedenle çözümler anlık ve ülke gerçekleri ile uyuşmamaktadır. Halk tarafından kabul görmemektedir. İttihatçı bir gelenekten etkilendikleri için ülke sorunlarını kuvvet kullanarak çözme eğilimleri ağır basmaktadır.

Bu ülke, her şeyi bedel ödeyerek öğrenmek ve çözmek zorunda mıdır? Çok uzağa gitmeye gerek yoktur. 600 yıllık Osmanlı tarihi bizim için çok iyi bir laboratuvarıdır. Oradan alabileceğimiz çok ders vardır. Osmanlı da eyalet valiliği yapmış Hüseyin Kazım Kadri, *'Balkanlardan Hicaza İmparatorluğun Tasfiyesi'* adlı kitabında pek çok sorunu inceler, önemli tespitler yapar. Olaylara yaklaşım tarzındaki yüzeysellikten, çözüm arayacak ve uygulayacak bir iradenin yokluğundan şikâyet eder:

“Red ve inkarı kabil olmayan bir hakikat var ise, o da hükümetin Rumeli de kesin ve belirli bir programının olmamasıdır. Daha

açık söylemek lazım gelirse Ma-kedonya meselesi denen hastalık ne teşhis edildi, ne de ciddi su-rette tedavi gördü. Yapılan ted-birler, belirtileri tedavi kabilin-den ve faidesi şüpheli şeyler idi. Hükümetin ciddiyet gösterdiği yer, yalnız zor göstermede ve ib-retlik cezalar vermede idi ve en ziyade Arnavutluk bu politikala-rın sıkıntılarını çekti ve tazyikin en çok olduğu yerden patladı.”⁸

Cumhuriyet dönemi yönetici-lerinin İmparatorluğun tasfiye edilmesindeki ana nedenleri in-celeyip tedbir alması beklenirdi. İşte **askeri bürokrasinin** en tepe-sinde bulunup da bu milletin mu-kadderatında söz sahibi olan bu komutanların, ülke meselelerine getirdikleri çözümlerin sığ, gün-delik olmuş olması; çözümlerini tepeden inmesi ve tehditle bera-ber sunup uygulamaya sokmaları orduyu yıpratmıştır ve de yıprat-maktadır. Böyle giderse daha da yıpratacaktır. Bu gerçeği bu ül-keyi seven herkesin görmesi ve tedbir alması gerekmektedir.

Hüseyin Kazım’ın tespitleri ile paşaların Kürt meselesi ile il-gili değerlendirmeleri ne kadar da örtüşmektedir. Oysa sivil ve askeri bürokratlar ile siyasetçi-lerden beklenen, stratejik derin-likle ve derinlikli bir tarih şuuru-na sahip olarak olaylara yaklaştı-maları ve çözüm üretmeleridir. Tabii bunun olabilmesi için hangi kültür ve medeniyete ait olundu-ğu öncelikle berraklaşmalıdır. Batılı bir kafayla, bu coğrafyanın, bu milletin ve bu ümmetin sorun-larını bırakın çözmek, algılamak dahi mümkün değildir.

Türkiye’deki subay kadro, ABD ve NATO tarafından eğitil-mektedir. Yanlışlık buradadır. Sorunun ana kaynağı burasıdır. O

nedenle subay kadronun eğitimi yeni baştan ele alınıp düzenlen-melidir. Subay kadroya kendi kül-tür ve medeniyeti ile tarihi çok gerçekçi bir şekilde öğretilmelidir.

Ayrıca halktan tamamen tec-rit edilmiş olan subay kadro, hal-kın içinde olacak tarzda bir dü-zenleme yapılmalıdır.

Subay cenazelerinde cami av-lularında halktan tecrit edilmiş ce-naze törenleri kaldırılmalıdır. Kol-tuk ve gölgelik getirilmemelidir. Cenazelerde bile halktan uzakta olmak, uzakta durmak gerçekten de bu milleti üzmektedir.

Yerli harp sanayi kurularak hem askerin hem de milletin, Ba-tı karşısında duyduğu eziklik or-tadan kaldırılmalıdır. Bunun için gerekli strateji çizilmeli ve ge-rekli planlama yapılmalıdır.

Batı’nın 11 Eylül sonrası politi-kaları göz önüne alınarak ordu ve istihbarat yeniden yapılandırıl-malıdır.

Türkiye’nin ana sorunların-dan biri, kurumlar arası ve ku-rumlar içi kavgalardır. Türki-ye’nin bu sorunu acilen çözecek ortak bir akıl ve ortak bir yol bul-ması gerekmektedir.

Referans milletin kendisi ol-malıdır.

Millet devletin emrinde değil, devlet milletin emrinde olmalıdır. Sivil ve askeri bürokrasinin bunu görmesi, kabullenmesi zamanı gelip geçmiştir. Bu ana tezat or-tadan kaldırıldığında Türkiye’nin bir çok sorununun otomatik ola-rak ortadan kalkacağı görülecek-tir.

Anadolu Selçuklu Sultanı **3. Alâeddin Keykubad’ın Osman Ga-zi’ye gönderdiği Ramazan 683** tarihli berat’ında yöneticilerin unutmaması gereken temel yö-netim felsefesi bugün rehberimiz olmalıdır:

“Yurdun korunması askersiz olmaz.

Asker parasız toplanmaz.

Para, yurt mamur olmadıkça kazanılmaz.

Yurt imarı siyaset olmadıkça mümkün olmaz.

Siyaset ise adaletten başka bir şeye dayanmaz.”⁹

Bu ülke; işçisi, köylüsü, esnaf ve sanatkârı, iş dünyası, sivil ve askeri bürokratları ile siyasetçi-leri, her türlü etnik ve mezhepsel unsurları ile bir ve bütün olmak zorundadır. Bu bütünlüğü parça-lanmış hiçbir ülke ve toplum ayakta kalamamıştır.

Bunun için nirengi noktası hak ve adalettir.

Unutmamak lazımdır ki ‘Ada-let Mülkün temelidir’.

Unutmamak lazım ki ‘Adalet yoksa Barış da yoktur’.

Kaynaklar

1. Kalyoncu C. A. *“Darbeci Paşalar İstedî, Bombaları Patlattık”*, Sarp Kuray’la Röportaj, Aksiyon Sayı: 579 - 09.01.2006.
2. Ecevit, B., *“Ecevit 12 Eylül’ü Anlatıyor,”* 2 Ağustos 1989, Milliyet.
3. Demirel, S., *“Demirel’den Ev-ren’in Anılarına Yanıt”*, 23 Kasım 1990, Milliyet.
4. *“12 Eylül’e 5 kala, 5 geççe,”* 14 Ağustos 1989, Milliyet.
5. Demirel, S., *“Demirel’den Ev-ren’in Anılarına Yanıt”*, 24 Kasım 1990, Milliyet.
6. *27 Nisan Muhtırası, Basın Açıkla-ması*, Tarih: 27 Nisan 2007, NO: BA- 08 / 07
7. Bila F. , *PKK’yla Geçen 24 Yılın Komutanları*, Milliyet 03-11. 2007
8. Hüseyin Kazım Kadri, *Balkanlar-dan Hicaza İmparatorluğun Tasfi-yesi, 10 Temmuz İnkılabı ve Neta-yici*, Pınar Yayınları, İstanbul, 1992, S: 90, 124 Hüseyin Kazım Kadri, age. S: 67
9. Yavi E., *İhtilalci Subaylar*, Yazıcı yayınevi, İzmir, 2003, S: 14

Geçen ay, neredeyse çeyrek asırdır PKK terörü ile mücadele görevini yürütmekte olan ve bu konuda en doğru yöntemi uyguladıklarını savunmakla kalmayıp aksini iddia edenleri 'vatan hainliği' ile suçlayan devletin güvenlik birimlerinin en tepelerindeki zevatın, emekli olduktan nice sonra kimi gerçekleri farkedenerinin ardarda gelen itiraflarını okuduk hayretle!.. Daha hayret verici gelişme ise; CHP lideri Baykal'ın PKK terörünü önlemeye yönelik öneri paketinin bu itirafların hemen peşinden açıklanması idi. Kökleri **Jön-Türklere, İttihat-Terakki'**ye, Enver-Talat-Cemal Paşalara, betahsis Ziya Gökalp'e kadar uzanan **ulusçu/Türkçü** resmi retorik ve de ideolojinin **iflas ilanı** olarak okunması gereken bu itirafları birlikte gözden geçirmekle yarar var:

Önce 12 Eylül askeri darbesinin mimarı, 7.Cumhurbaşkanı Org.**Kenan Evren**'in itirafları:

"Kürtçe yasağı koyduk. Ama biraz ağır yasak koyduk... Hata olduğunu sonradan anladım."

Evren Paşa, bu yasağı neden koyduğunun ilginç hikayesini ise şöyle anlatıyor:

"Konuşmalarda, mitinglerde, şurada-burada Kürtçe konuşulmayacak. Okulda Kürtçe tedrisat yapılamaz dedik. Neden dedik? Ben devlet başkanıyken, bir köyde ilkokula gittim. Açtım kitabı, 'oku şunu' dedim çocuğa. Kem küm, çocuk okuyamıyor. Dördüncü sınıfa gelmiş, Türkçeyi okuyamıyor. Kızdım. Öğretmene döndüm, 'Bu nasıl iş?' dedim. Sonradan anlaşıldı ki, öğretmen de Kürt. Kürtçe yapıyor tedrisatı. Döndüm ve Kürtçe yasağını koyduk." (Zaman, 8.11.2007)

Kenan Evren'in yasak koyma

"VAR" LARI "YOK" SAYMANIN AĞIR BEDELİ

Abdullah Yıldız

gerekçesi, I. Dünya Savaşı yıllarında Suriye ve Batı Arabistan Orduları Genel Komutanlığı yapan İttihatçı **Cemal Paşa**'nın, Arap halkın yaşadığı bu bölgede resmi işlemlerin Türkçe yapılmasını zorunlu kılmasını akla getiriyor. Enver ve Talat'tan sonra dönemin en kudretli adamı olan **Cemal Paşa**'nın huzuruna giren yöre insanının sağ çıkması da 'mucize' kabul edilirmiş. Buna Arap ileri gelenlerin Şam meydanında idam edilmeleri de eklenirse; Arap ulusçuluğunun, sadece İngiliz altınları ve Lawrens'lerin kışkırtmaları ile hortlamadığı kolayca anlaşılır. Birileri **'Araplar bizi arkadan vurdu'** edebiyatının arkasına sığınsa da, bu akla ziyan uygulamaların koca bir imparatorluğun bölünüp paramparça olmasındaki payı ve ulusçuluğun **"anti"**sini ürettiği gerçeği unutulmamalı.

Maalesef Cumhuriyet elitleri, Jön Türk - İttihat Terakki şovenizmini daha ileri boyutlara taşıdılar. Bin yıldır **"din kardeşliği"**nin ve **"ümme"** olmanın en güzel örneğini yaşayan, adeta etle tırnak olan Türk-Kürt halklarının arasına ayrılık tohumları atanlar, binlerce insanımızın hayatını kaybetmesine yol açan

mahut sürece zemin hazırlayanlar ve dahası ülkemizi, kardeşi kardeşe 'düşman' edecek bir humuslu toprağa dönüştürenler bizzat resmi ideolojinin **"ulusçu"** dogmalarını halka dayatanlar oldu. **'Türk var, Türkçe var, başkası yok'** dendi; **'Türk'ün Türk'ten başka dostu yok'** dendi.

İşbu yaman çelişkiyi Kara Kuvvetleri eski komutanı Org. **Aytaç Yalman** da dillendirdi:

"Türkiye'nin, sorunu henüz sosyal boyuttayken görmesi ve doğru okuması gerekirdi... Ancak bunun yapılamadığını görüyoruz. Dilini konuşmak, şarkısını, türküsünü dinlemek istiyor, kültürünü yaşamak istiyor. Oysa bizler o dönemde 'Kürt yoktur' diye eğitilmişiz. Kürtleri Türklerin kolu olarak görüyoruz. Ortalıkta, dağlarda gezerken, 'Karda yürürken kart-kurt sesleri çıktığı için Kürt denilmiştir' gibi tarifler dolaşiyor. O dönemde sosyal istekleri bile biz 'yıkıcı faaliyetler' kapsamında görüyoruz." (Zaman, 8.11.2007)

Sadece Türklerin ve Kürtlerin değil Osmanlı şemsiyesi altında yaşayan çok sayıdaki etnik unsurun, bir diğerinin dili ile, dini ile, mezhebi ile, rengi ile, kıyafeti ile bir alıp-veremediği yoktu. Bu in-

sanlar, özellikle **'Anasır-ı İslâm'** yüzyıllar boyu bir arada kardeşçe yaşadılar. Sorun **'Türk var, başkası yok'** sapması ile başladı. Seküler ulusçu zihniyet, sonra da bu ümmetin yegane tutkalı olan **İslâm'ı yok** saydı. 'Harici ve dahili bedhâhlar', bu tutkalı aşındırıp yok etmeyi **'kanunen ve cebren'** gerçekleştirme yoluna girdiler. Batı meftunu elitler, zihinlerinde hayal ettikleri "Sanal halk"ı pratikte inşa etmek için halkı zorla hizaya sokmaya kalkıştılar. Hayallerinde biçtikleri elbise bu millete dar gelince, milletin sağını-solunu kırpma absürtlüğüne başvurdular. Terörü peydahlayanlar, kardeşi kardeşe kırdıranlar elbette bu fırsatı kaçırmayacaklardı, kaçırmadılar da!.. Böylece, birilerinin **"var"ları "yok"** saymalarının ağır bedelini bu çilekeş millet ödedi.

İmdi, bugün geline nokta, yukarıdaki itiraflar ve Org.İ.Hakkı Karadayı, Org.Hilmi Özkök, Org.İlker Başbuğ ve diğerlerinin terörle mücadeledeki **başarısızlığın** sebeplerine dair aynı minvaldeki beyanları ne anlama gel-

Kenan Evren: "Kürtçe yasağı koyduk. Ama biraz ağır yasak koyduk... Hata olduğunu sonradan anladım."

mektedir? Kabulü çok zor olsa da, bu, Türkçülük temeline dayalı **ulusçu resmi ideolojinin iflas** ilanıdır.

CHP lideri Baykal'ın son öneri paketi, bu kabulün ve **seküler temelde** çözüm arayışının işareti gibidir. Bu ise bir başka **çıkamaz sokaktır!** Halkın 22 Temmuz'daki

"İslâm kardeşliği" mesajına kulak tıkayanlar, hatta mesajı böyle okumayı bile **tehlikeli** bulanlar, kafalarını yeni duvarlara toslamadan **halkımızın tek tutkalı olan İslâm'ı yok sayma** dalaletinden tevbe ve rücû etmede gecikmemelidirler!

Bilin ki, kendi aranızda konuşup anlaşmayı başaramazsanız, **ABD şeytanına** mecbur olursunuz!

Bilin ki, Din'le savaşılmaz! İslâm'la didişmekten vazgeçip **'ümme'** bilincine sarılmazsanız; ve de bu halkla, tarihle, Din'le barışmazsanız, -maazallah- bu anaför bir **topyekün izmihlâle** dönüşebilir.

Tek çâre; bütün bir millet/ümme olarak, **"Ey inananlar! Hep birden Silm'e (barışa/İslâm'a) girin; şeytanın adımlarına (hilelerine/oyunlarına) uymayın! Çünkü o sizin aranızı açan belli bir düşmandır."** (Bakara 2/208) mesajına teslim olmaktır.

Bu âyet bağlamında Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın açıklamaları ilginçtir:

"Ey iman edenler! Hepiniz

TÜRK-KÜRT İHTİLAFININ REÇETESİ İSLÂM'DIR

ROBERT MİRANDA (DA'UD ALİ SALAM)

Amerikan Dış İşleri Ulusal Komisyonu (ADUK-The National Committee on American Foreign Policy) 15 Ekim 2007'de "Kürdistan İşçi Partisi'nin (PKK) Silahsızlandırılması, Dağıtılması ve Yeniden Entegrasyonu" başlıklı bir rapor yayınladı. Raporu Colombia Üniversitesi misafir öğretim üyelerinden David L. Philips hazırladı.

Raporda; Türkiye ile PKK arasında artan çatışmanın daha da büyümeden durdurulması ve problemin diplomatik yolla çözülmesi önerildi.

Marksist ve Leninist ideolojiye sahip PKK, Kürtlerin yoğun yaşadığı bölgede bağımsız Kürt Devleti kur-

mak istiyor. PKK'nın Irak'ın kuzeyinden yaptığı saldırılar ABD tarafından desteklenen merkezi Irak hükümeti ile Türkiye arasında gerginliğe neden oluyor.

Türkiye PKK'ya karşı sınır ötesi operasyon için Meclisten bir Tezkere geçirdi ama diplomatik çözüm ağır basıyor. Türkiye askeri çatışma istemiyor. Bu durum Türkiye'nin de çıkarıdır. Çünkü askeri çatışma, Türkiye'nin AB'ye üyeliğini tehlikeye sokabilir.

Söz konusu raporda bölgedeki sorunun çözümüne yönelik önemli öneriler getirilmesine rağmen, bu önerilerde İslâm'ın belirleyici bir rol oynayacağı gerçeği gözden kaçırılmıştır.

böyle tam bir teslimiyet ve bütün varlığınıza barış ve selamete giriniz, kâmil bir müslüman olunuz. **Şeytanın adımlarına, insanları yoldan çıkaran kâfirlerin ve sapıkların söz ve hareketlerine uymayın, isyan, bölücülük ve şeytanlık yollarına sapmayın.** Çünkü o şeytan size gizli de gelse her halde açık bir düşmandır. İkinci bir mânâ ile: O, sizin **Allah ile ve birbirinizle aranızı açacak** ve sizi perişan edecek bir düşmandır. Üçüncü bir mânâ ile: O, sizi şaşırtmak için belîğ (belagatlı) ve parlak söz söylemesini bilen büyük bir düşmandır."

Âyetteki **"silm"** ise, barış ve selamet demektir; bu aslında İslâm'ın 'boyun eğme' mânâsıyla ilgilidir. İslâm Allah'a boyun eğmek ve ihlas demek olduğu gibi, bir de buna dayanmakla selamete girmek mânâsını ifade eder. O halde dünya ve ahirette barış ve selamete girmek isteyen bütün iman edenler, İslâm'ın kemaline davet olunmaktadırlar.

Elmalılı merhumun şu yorumu ise, sanki bugüne hitap eder:

"Bundan dolayı ey müminler!

Aytaç Yalman: "Bizler o dönemde 'Kürt yoktur' diye eğitilmişiz. Kürtleri Türklerin kolu olarak görüyoruz."

Allah'ın emirlerine boyun eğmekle öyle mükemmel bir sosyal görünüm ve öyle muntazam bir İslâm yurdu meydana getiriniz ki aranızda isyandan, kavga ve anlaşmazlıktan, birbirinize eziyetten, eğrilikten, Allah'ın haklarına ve kulların haklarına tecavüzden, kısaca Allah rızasına aykırı hare-

ketlerden eser bulunmasın da, herkes, **güven ve karşılıklı sevgi, rahatlık ve tam bir huzur içinde** vazifeleriyle meşgul olsun, geleceğine ve ahiretine tam bir sevinçle yürüsün ve bunu bozacak fesatlara meydan verilmesin. Dünya hayatı hakkında **parlak sözler söyleyip de kalpleri en merhametsizce düşmanlıklarla dolu olan, şeytanca hareket edenlerin arkasından gidilmesin."**

Evet, zaman, "kalpleri en merhametsizce düşmanlıklarla dolu olan" şeytani güç odaklarının sinsi tuzaklarına düşmemek, haince oyunlarına gelmemek, kullara hoş gelen vesveselerine, iğvalarına ve yönlendirmelerine kapılmamak için son derece uyanık ve müteyakkız olma zamanıdır. Tüm bunları başarmanın yegane yolu da **toplucu/toptan Allah'ın ipine sarılmak** (3/103) ve **hep birlikte barış ve selâmet dini olan İslâm'a girmektir** (2/208), vesselam.

Raporu hazırlayan Philips; I. Dünya Savaşında Osmanlı'nın yıkılışının ardından yeniden toparlanma döneminde Türkiye'de Türk Milliyetçiliğinin bilinçli bir şekilde güçlendirildiğini ve bu durumun Kürtleri anayurtlarında izole ettiğini vurguluyor. Ancak Philips, Kürtlerin o günden bugüne İslâmcı bir karaktere sahip olduğu gerçeğini göz ardı ediyor. Mesela Kürt lider ve âlim Bediüzzaman Said Nursi gibi İslami otoritelerin, bu tür bölgesel sorunların ancak **"ittihad-ı İslâm"** ile çözülebileceğini açıkça ve defalarca ifade ettiklerini; Osmanlı döneminde Türkler ve Kürtlerin yüzyıllarca kardeşçe, birlik ve beraberlik içinde yaşamış olduklarını ıskalıyor. Bediüzzaman bölge barışının ancak **İslam Birliği** ile tesis edilebileceğini söyler: **"Eğer biz ölsek, milletimiz olan İslamiyet hayyır, ilelebed bakıdır."**

Sosyalist, laik ve dinden uzak bakış açılı önerileri ile

dikkat çekse de Philips, raporunda bazı gerçekleri de görebilmiştir. Mesela Kürtlerin çoğunluğunun bağımsız bir devlet istemediklerini tespit etmiştir. Bu anlayışta AKP hükümetinin katkısı da büyük rol oynamıştır. Kürt-Türk kaynaşması yolunda atılan adımlar ve geçmişte yapılan hataları düzeltme, açılan yaraları kapatma çabalarının Türkiye'yi daha güzel bir geleceğe taşıyacağı muhakkak. Ancak **İslâm kardeşliği** temelinde ana dilde eğitim, sağlık ve ekonomi gibi problemlerin de acilen çözülmesi gerekmektedir.

MILWAUKEE SPANISH JOURNAL'den özet:
turkishamericanjournal.com 23.10.2007

* **Robert Miranda (Da'ud Ali Salaam)** : Amerikan Ulusal Köşe Yazarları birincilik ödülü, Latin Amerikan aktivistlerinden, Esperanza Unida Inc. Genel Müdürü ve Milwaukee Spanish Journal Genel Yayın Yönetmeni.

MAĞLUBİYET İDEOLOJİSİNİN İFŞAAT VE İTİRAF DEVRİ!

D. Mehmet Doğan

Son günlerde Türkiye'nin üniformalı bürokrasisinin eski mensupları arka arkaya ilginç açıklamalar yapıyorlar. İş başındayken herşeyi bilir tavırlarla ülkenin gidişatına nizam verenler, aradan çok fazla zaman geçmemişken **"bize yanlış öğretmişler, yanlışmışız; meğer ki neymiş"** edasıyla "ifşaat" mı, "itiraf" mı olduğu tartışmalı sözler sarfediyorlar.

Kim Kime Ne Öğretiyor?

Türkiye'de bir tek militer bürokrasi kendi eğitim muhtevasını, müfredatını kendisi belirleyebiliyor. Bugün Millî Eğitim Bakanlığı, kendi sorumluluğunda bulunan ilk ve orta öğretim kurumlarının müfredatını tesbit etmek, istediği şekilde değiştirmek yetkisine sahip, fakat gücüne sahip değil! Son birkaç yıl içinde, ne zaman bu yönde bir girişimde bulunduyorsa, bu adımını geri almak zorunda kaldı. O yüzden Türkiye'de öğretim sistemi 1930'larda, 1940'larda komünist veya faşist sistemlerde görülen tarzda doktrin aşılamaya yönelik olarak yapılandırılıyor. Bu doktrin aşılamanın dozu 1960'tan beri her darbeden sonra yükseltiliyor. En son 28 Şubat'tan sonra bir derece

daha yükseltildi. Böylece, *inkılâp tarihi ve yurtdaşılik bilgisi* dersleri yanında bilhassa *din ve ahlâk kültürü* dersi ideolojik muhtevası en yüksek dersler haline getirildi. Bir ara *türkçe* ders kitaplarında her iki konudan biri Atatürk veya atatürkçülük şekline dönüştürülmüştü. Bunun dışında, bütün derslerde şöyle veya böyle Atatürk'ten bahsetmek, atatürkçülük aşılama için zemin hazırlamak şart koşuluyor.

Atatürk'ün bu sistem içinde nasıl anlatıldığı, nasıl en basit koularda bile yanlışlar ve abartmalar yapıldığı, eleştirilemez bir alan haline getirildiği için fazla bilinmiyor. İşin vardığı noktayı ünlü inkılâp tarihi hocalarından **Toktamış Ateş**, devlet televizyonunda 30 Ağustos dolayısıyla yayınlanan bir programda yapılan yanlışlar vesilesiyle şöyle söylüyor:

"30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısıyla yapılan yanlış bilgilendirilmeye, inanın isyan ettim."

Toktamış Ateş'in sürekli tekrarlanan hatalarla ilgili olarak söyledikleri özetle şöyle:

"Yıllardır dile getirilen ve aktını söyleye söyleye dilimizde tûy biten bir hata; Mustafa Kemal'in Samsun'a çıktığı zaman, Ankara'da bir meclis toplanması için çağrı yaptığı, palavrasıdır.

Atatürk'ün Samsun'a çıktığı zaman dile getirdiğı temel talep; daha sonra Amasya Genelgesi ile yazılı hale dönüşecek olan, Sivas'ta ulusal bir kongre toplanması talebidir. Mustafa Kemal bunun dışında, "Meclis-i Mebusan" seçimlerinin ivedilikle yapılmasını talep ediyordu. Zaten bu talebini, 13 Kasım 1918'de İstanbul'a döndüğü günden itibaren, dile getiriyordu. Amasya Genelgesi'yle Sivas Kongresi için belirlenecek temsilcilerin, eğer başa-rabilirlerse, Erzurum'da toplanacak olan ulusal kongreye de katılmaları isteniyordu. (Ancak Erzurum kongresi, ulusal olmaktan çok, yerel ağırlıklı bir kongreydi)." "Beni sinir eden bir başka deyiş, İstanbul'daki "Meclis-i Mebusan'ın", "kapatıldığı" deyişidir... Mebusan meclisi, kapatılmamış, ya da kapanmamış; Meclis genel kurulunun kararıyla, toplantılarını, "uygun bir zaman ve yerde toplanmak üzere", ertelemiş; yani o günkü tabirle, "talik etmiştir"... (Toktamış Ateş: "Yakın tarihimiz" *Bugün*, 6.9.2007)

Toktamış hoca yazısını şu soru ile bitiriyor: "Böylesine basit şeyleri saptırmanın, ne amacı olabilir acaba?.."

Hoca'nın bu tecahülünün, konumundan kaynaklandığını tahmin etmek güç değil! Çünkü, atatürkçülüğün büyük ve kabul edilebilir olması için, Atatürk'ün çok büyük ve tek aktör olması gerekiyor. *İnkılâp tarihinin* ilk öğretimden beri muhtevası bunun üzerine kurulmuştur. Üniversitede insaf sahibi bazı hocalar, yakın tarihi mümkün olduğu kadar doğru öğretmeye çalışıyorlar, elbette bu da sonucu değiştirmiyor. Çünkü, üniversite rektörleri, atatürkçülüğü aklın ve bilimin önüne koyuyorlar. İşte bir üni-

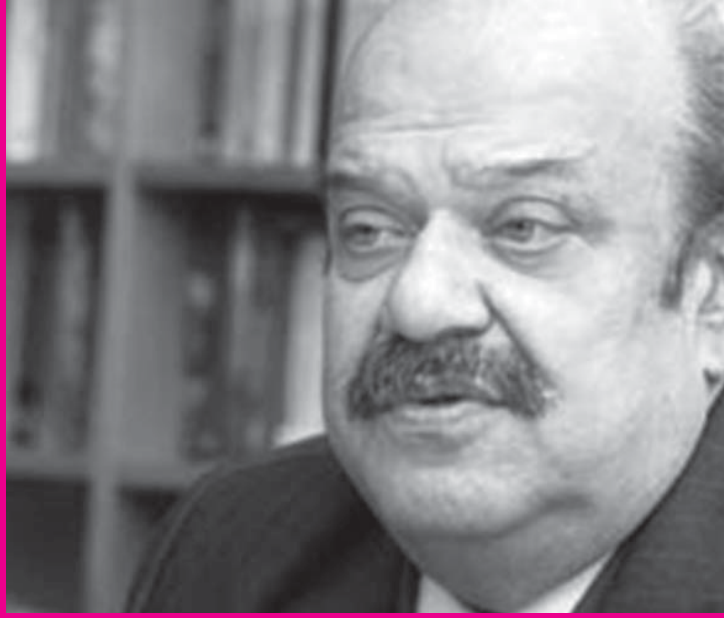
versite rektörünün öğrencilerine yazdığı "özel" mektuptan alınan satırlar:

"... Üniversitesinin bir mensubu olarak yaşamınız süresince Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı kalarak, aklın ve bilimin ışığında, karşınıza çıkacak her türlü engele rağmen... Cumhuriyetçi, laik, ulusalci, demokrat, akılcı, bilimsel, aydınlanmacı, özgürlükçü ve toplumsallıktan yana olmayı ilke edinen ...üniversitesinde..."

Bir rektörün, en üst öğretim kurumunda böyle bir beyanda bulunması trajik olduğu kadar komiktir de!

Rektörlerin bu kafada olduğu bir ülkede, atatürkçülüğü güçlendirmek için Atatürk abartmacılığı, *inkılap tarihi* öğretimiminin esası haline getirilmiştir. Bu esasa uygun "*Çılgın Türkler*" palavrası ortaya konulmuş ve devletin muhtelif kurumları bu kitaptan binlerce, onbinlerce alarak bedava dağıtmıştır! Bu basit anlatıma göre, "Biz dünyanın en büyük, en kuvvetli milletiyezdır. Tarih boyunca böyle olmuştur ve hiç yenilmemiştir. Sadece beraber olduğumuz uluslar yenildiği için biz de yenik sayılmışızdır. Dünyanın en büyük komutanı bizdendir. Herkes onu çok iyi bilir ve tanır. Gerçi bir Amerikan dergisinin yaptığı 20. yüzyılın en ünlüleri anketinde bütün çabalarımıza rağmen iyi bir sonuç alamamışsa da, bu gâvurların Türkleri sevmesinden ileri gelir!"

Burada önemli olan nokta şudur: Sivil öğretim ne kadar doktrinleştirilirse doktrinleştirilsin, bir tarafı hayata açık olduğu için yoğunluk askerî öğretimin ölçüsüne vardiirileamaz. Bunu nereden anlıyoruz? İlgili komutanların askerî öğretim kurumlarının açılış ve kapanışlarında yaptıkları ko-

Prof. Dr. Toktamış Ateş: "30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısıyla yapılan yanlış bilgilendirilmeye, inanın isyan ettim." diyor. ideolojik öğretim, düşünce melekelerini dumura uğratiyor. *Laiklik örtüsü altında, basbayağı dogmalar, naslar üretiliyor.* Bu öğretim sonunda geniş toplum kesimleriyle imtizacı mümkün olmayan, belki de güvenlik yanında bu yüzden de kitlelerden uzak tutulan, lojmanlarda bir arada bulundurulan, bir üniformalı elit oluşturuyor.

nuşmalardan... Bu konuşmalar askerî öğretimin ne derecede doktrin aşılama mekanizması hâline getirildiğinin çok açık delilleri ile dolu. Bugün askerî öğretimi çağdaştırmak, modernleştirmek öncelikle doktrin aşılaman, hatta beyin yıkayan yapısını değiştirmekle mümkündür. Çünkü ideolojik öğretim, düşünce melekelerini dumura uğratiyor. *Laiklik örtüsü altında, basbayağı dogmalar, naslar üretiliyor.* İkonografik malzeme ile desteklenen bu öğretim sonunda geniş toplum kesimleriyle imtizacı mümkün olmayan, belki de güvenlik yanında

bu yüzden de kitlelerden uzak tutulan, lojmanlarda bir arada bulundurulan, bir üniformalı elit oluşturuyor.

Kimin Atatürkçülüğü?

Asıl mesele, 21. yüzyılın dünyasında "atatürkçülük"ün bir ideoloji olarak kendisine yüklenen rolü oynayabilecek durumda olup olmadığıdır. Atatürkçülük, 10 Kasım 1938'den sonra pratik amaçlarla tanzim edilmiş bir resmî yarım-ideolojidir. Bu gevşek ideoloji, zaman zaman, asker ağırlıklı dönemlerde sert ideolojiye dö-

nüştürülmek istenmiş, her defasında da başarısız olunmuştur. Adına ideoloji ihdas edilen Atatürk esasında bir düşünür değildir. Bir eylem adamıdır. Dönemine mahsus bir takım düşüncelere sahiptir, fakat bunları bir sistem içinde ifade etmemiştir; edemedi de. Onun konuşmalarından, nutuklarından, sözlerinden, hareketlerinden çelişkisiz, bütüncü bir ideoloji üretmek, bir düşünce sistemi meydana getirmek de başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Türkiye'nin yönetici elitlerinin önünde iki seçenek kalmıştır, birisi, artık ihtiyaçlarına cevap vermeyen, 19. yüzyılın pozitivistizminden beslenen batılılaşmacı ideolojiyi tamamen terk etmek, bugünün dünyasında geçerliliği olan, çözüm sağlayan, akılcı, sağlam görüşlere sahip olmak. İkincisi ise, daha önce olduğu gibi, atatürkçülüğün muhtevasıyla oynayarak, bazı değişiklikler yaparak resmî ideolojiyi sürdürmek.

1940'larda İsmet Paşa'nın atatürkçülüğü ile, 1980'lerde Kenan Paşa'nın atatürkçülüğü birbiriyle zıt eksenlere sahip yapıdadır. Nitekim, 28 Şubatçılar, Kenan Paşa'nın son defa muhtevasını belirlediği atatürkçülüğü, tekrar büyük ölçüde 1940 zihniyetine yaklaştırmışlardır. Şimdi, atatürkçülüğün nasıl doktrinleştirileceği, kimin tarafından bunun yapılacağı meselesi önem kazanmaktadır. Nasred-

din Hoca'nın deyişiyle, "aklı olan göle koşar"! Bugünün şartlarında yamalı bohçaya dönen atatürkçülüğü yeni ambalajlarla sürdürmek, başarısızlığı önceden kabul etmektir. Bu yüzden, Atatürk'ü büyük bir şahsiyet olarak kabul etmeye devam etmekle beraber, atatürkçülüğü, terk etmekten başka çare yoktur. Anıtkabir'in girişine konulan numaratöre bakarak ve yabancı dergilerin dünyaya ünlüleri anketini etkilemek için kampanyalar yaparak atatürkçülüğe güven tazelemek de mümkün değildir!

Dengelere Karşı Harekat ve Sonuçları

28 Şubat, Türkiye'nin dengelerine karşı bir harekattı. Türk siyasi hayatı, 1990'larda yeni bir iktidar dengesi oluşturmak üzereydi. Bu dengede, çok az sol, çok azdan da az kemalizm ve daha fazla millî-manevî değerler olacaktı. 1994 seçimlerinin ana konusu İslâm'dı. Türkiye, yetmiş yıl önce dışlanmış olan bin yıllık zeminini yoklaya yoklaya bulmuş ve onun üzerine yeni ve sağlam bir sistem kurmanın adımlarını, sosyal

barış zeminini içinde, atmaya başlamıştı. Partiler ancak bu zemini keşfettikleri nisbette doğru yer belirlemeleri yapabilirlerdi. Türkiye'nin islâmı dışlamak yerine gerçek yerine oturtması 21. yüzyılın dünyasında değişimi zorlayan en önemli gelişme olacaktı. Bin yıllık zeminine oturmuş bir Türkiye, içeride istikrar, dışarıda etkili bir tanınma ve destek demektir.

Türkiye'de değişimin değiştirilemez yönü kimleri en çok rahatsız edebilir ve içeride veya dışarıda kimler tedirgin, kimler rahatsız olur? Türkiye'nin iç dengelerini bilenler, artık tamamen oyun dışı kalmak üzere olan tek parti ideolojisinin ve bu ideolojinin çağın dışına düşmüş, yaşını başını almış taraftarlarının tedirginliklerini çok iyi hatırlarlar. Onlar biten bir çağın dinazorlarıdır. Yeni siyasî ve toplumsal zeminde anlamsız

Eğer 28 Şubat büyük sarsıntı ise, son olarak seçim öncesinde yürütülen vatan-bayrak-Atatürk (laiklik) mitingleri son ardıcı sarsıntı olmalıdır. Sistem bütün gücünü ve mukaddeslerini kullanarak seçimleri böylece etkilemeye çalışmış, fakat sonuç alamamıştır. Hatta, tersine bir sonuç üretmiştir.

ilkelerin, dogmaların, dayatmaların hiç bir şekilde tesirli olmak şansı yoktur.

28 Şubat bu tabii siyasi zemin oluşumunu yok etmek için iç güçlerin dış destekli bir operasyonu idi. Taşlar yerinden oynayacak, taşları yerinden oynatanlar iktidarda daha fazla güç sahibi olacaklardı. Taşlar yerinden oynatıldı, oluşum halindeki siyasi zemin tahrip edildi. Bu tahribatın sadece bir siyasi partiyi oyun dışı bırakacağı sanılıyordu. Bu zemin, bir siyasi parti zemini değildi. Türkiye'nin yeni demokratik yapısı, bütün sağın müşterek zemini idi. Elbette o zemin üzerinde daha fazla sözü olan bir parti vardı, fakat o partinin oyun dışı bırakılması ile iş bitmeyecekti. Türkiye'de siyasi sistem yeniden yapılandırılacaksa, yalnız siyasi partileri değil, bütün kurumları yeniden konumlandırarak gelişmeler beklenmeliydi.

Bu sürecin bir partinin kapatılmasıyla sona ereceği sanılıyordu. 28 Şubat'tan sonra, siyaset geriledi, TBMM geriletildi, hükümet (siyasi iktidar) geriletildi. Hukuk değil ama, hukuk kurumu olmakla birlikte, sistemin muhafızı olarak konumlandırılmış kuruluşlar güç kazandı. Mevzuatı zorlayarak parti kapatan mahkeme, konjonktür gereği kolaylıkla yaptığı işin, konjonktür değişince de kazanılmış hakkı olarak devam etmesini sağlamak için harekete geçti. Millet hâkimiyetinin tecelligâhı Meclis iradesinin üzerinde zaman zaman güç gösterisinde bulundu.

28 Şubatın Tezleri Çöp Sepetinde!

Bu sonuç, 28 Şubat'ın atatürkçülüğe dayandırılan tezlerinin birer birer iflasından sonra kendini keşsin olarak hissettirmiştir. 28 Şu-

bat'tan sonra son defa savunulan bütün ekonomik, sosyal ve siyasi tezler şu anda çöp sepetindedir. Çünkü çoğu hayata geçirilememiş, hayata geçirilenler de olumsuz sonuç vermiştir. Buna rağmen eğer 28 Şubat büyük sarsıntı ise, son olarak seçim öncesinde yürütülen vatan-bayrak-Atatürk (laiklik) mitingleri son ardıcı sarsıntı olmalıdır. Sistem bütün gücünü ve mukaddeslerini kullanarak seçimleri böylece etkilemeye çalışmış, fakat sonuç alamamıştır. Hatta, tersine bir sonuç üretmiştir.

Atatürkçülüğün sadece iç bünyedeki kifayetsizlikleri değil, dış dünyayı algılamadaki yetersizlikleri de bugün ona dayanarak kendini ifade eden kesimleri ciddi şekilde sıkıntıya sokmaktadır. Nitekim, nutuklarında Atatürk'ten vecizeler aktarmaya meraklı en üst düzey üniformalı, son konuşmalarında modern dönemin bazı düşünürlerinin isimlerini geçirerek kendilerine farklı bir hava vermeye çalışmışlardır. Konuşmalarda adı geçen şahıslar Türkiye'de bazı felsefe ve sosyal bilimler kürsülerinde hocalık yapan veya özel ilgileri

dolayısıyla teorik konularla uğraşanlarca takip edilmekte iken, birden neden komutanların diline düşmüşlerdir? Bu konuşmalara bakarak, bu değerli komutanların, Türkiye'nin ve dünyanın kendilerini ilgilendiren aktüel problemleri ile uğraşmak yerine dünyanın entelektüel meseleleri ile enine boyuna uğraştıklarına hükmedebilir miyiz?

Ne Söylenildiği Değil, Kimin Söylenildiği Önemli

Bu sancılı dönemde ortaya çıkan itiraf veya ifşaatlarla ilgili elbette söylenmesi gereken hususlar var. Bir kere, bu ifşaat veya itirafların kaynağına, sahiplerine bakmak gerekiyor. Etkileyici itirafta komutanlar, eski mevkii ve tutumları ile birlikte ele alınırsa, itiraflarının ne anlama geldiği hakkında daha fazla sonuca ulaşılabılır.

Önce bir iktibasta bulunalım:

"İki komutanın ardından"

İçerideki başlık: **"İleride tarih de yazsın ama şimdi biz de yazalım"**

"Bu iki komutan, görev yaptıkları son iki yıl boyunca ama

özellikle de son 18 aydır pek çok tartışmanın odağında yer aldılar, onların arkasından pek çok perde arkası bilgisi biz gazetecilere geldi, pek çok dedikodu yapıldı. Ve elbette bunların da pek azı yazıldı."

"...Acaba tam da o günlerde Ankara Gölbaşı'ndaki askeri tesislerde bazı gazetecilerle ve bazı politikacılarla yapılan görüşmelerde konuşulanlardan, söylenenlerden Org. Hilmi Özkök'ün haberi oldu mu? Kuşkusuz oldu. Peki acaba o nasıl bir tepki gösterdi? Acaba New York'ta otel lobisinde, 'Askerler birazdan bildirisi yayımlayacak' diye sevinç çığlıkları atan cuntacı profesörün haber kaynağı kimdi, kimlerdi? Acaba o dönemde, yönetime el koymaktan, 'Tarih beni yazar' demekten söz eden komutan hangisiydi ve bu dediklerini neden ve nasıl yapamadı?" (İsmet Berkan, 29.8.2004, *Radikal*)

"Kara Kuvvetleri ve Jandar-ma'da değişim"

"2003'ün Aralık ayı sonunda Eryugur ile makamında bir görüşme yaptık. Görüşmeye *Radikal*'in demokratikleşme reformlarından ve Türkiye'nin AB üyeliği hedefinden yana olan çizgisini eleştirerek başladı. Kendisi de demokrattı ama, *Radikal*'in yayın çizgisi, altında başka şeyler olduğu kuşkusuna yol açıyordu, laiklik karşıtı siyasi akımlar ceraset bulabilirdi. Bir de fazla hükümet yanlısı görüntü veriyorduk. Acaba baskı altında mıydık? Bunu nereden çıkardıklarını sordum. 'Öyle söyleyenler var' dedi. Ben de, 'Bazı internet siteleri de sizin darbeci olduğunuzu öne sürüyor. Onlara da mı inanacağız?' dedim. (O sıralarda Eryugur'un bazı politikacılarla emekli generalleri aracı koyarak makamında görüşme yaptığı konuşuluyordu. Yalnız Yalman'ın değil ama, daha çok

Şimdi yanlış eğitim aldıklarını, bazı konulardaki bilgilerinin yetersiz olduğunu, dolayısıyla bunun uygulamalarına yansıdığını itiraf eden kişilerin, Türkiye'ye yön verip *tarihe geçmek için en azından niyet sahibi olduklarını, hatta bunu fiile geçirmenin yollarını araştırdıklarını, şartları zorladıklarını bu yazıları yazanlar açıkça söylüyorlar.*

Eryugur'un, yalnız Ankara'da değil, İstanbul'dan da bazı işadamları, siyasetçi, gazeteci ve köşe yazarlarına verdiği akşam yemeklerinde siyasi projeler ortaya koyduğu biliniyordu" (Murat Yetkin, 29.8.2004, *Radikal*)

Türkiye'nin 2004 yılında bir darbe vasatına sokulmak istendiği, bu iki metinde çok açık olarak ortaya konulmaktadır. Şimdi yanlış eğitim aldıklarını, bazı konulardaki bilgilerinin yetersiz olduğunu, dolayısıyla bunun uygulamalarına yansıdığını itiraf eden

kişilerin, Türkiye'ye yön verip *tarihe geçmek için en azından niyet sahibi olduklarını, hatta bunu fiile geçirmenin yollarını araştırdıklarını, şartları zorladıklarını bu yazıları yazanlar açıkça söylüyorlar.*

Bu yazılar yayınlandıktan sonra yazıda ismi geçen şahıslardan her hangi bir tepki gelmemiş, gelmişse de dışa vurulmamıştır. Bu zımnen yazılanların doğruluğunun inkâr edilemediği anlamına gelir. Eğer bu komutanlar o sırada emekli edilmeselerdi, birisi genelkurmay başkanı, diğeri kara kuvvetleri komutanı olacaktı. Bu güç ve yetkiyle Türkiye'yi şimdi düşündüklerinden, itiraf ettiklerinden farklı bir çerçevede yapılandırmak isteyecekleri şüphesizdi. Kazananın, koltukta kalanın, mevkiini muhafaza edenin, düşüncesini de muhafaza edeceği tahmin edilebilir. Bu hamle başarılı olmamış, komutanlar emekli olmuşlar, olduktan sonra da görevdeyken yapmak istediklerini bazı paramiliter kuruluşlar ve hareketlerin içinde veya başında bulunarak yapmaya çalışmışlardır. 2007 yılı onların kitleleri harekete geçirme yılı olarak kabul edilebilir. Büyük tantanalarla kitleler harekete geçirilmiştir ama, bu oluşum seçim sandığında boğulmuştur. Hangi sebep veya vesile için olsun olsun kitleleri bir daha bu şekilde harekete geçirmek mümkün değildir.

Türkiye'de ideolojik değişimi zorlayan, dünyanın ve hayatın zaruretleridir. Mevcut ideoloji, bu ideolojiden yana taraf olanları memnun edecek bir tesir uyandıramamaktadır. Türkiye'nin büyük çoğunluğu, bu ideolojik zeminde hapsolmek istememektedir. Bu ideolojinin bağlıları ise, artık en güçlü silahlarının etkisizleştiğini görmektedirler. Dönüşümü zorlayan asıl sebep budur.

Son zamanların en güncel ve en önemli sorunlarından birisi şüphesiz PKK terörüdür. Bilindiği gibi terör hareketleri bir yükseliş göstermiş ve bu çerçevede bir seri katliam gerçekleşmiştir. Bunu izleyen süreçte de bir seri gelişme yaşanmıştır: Katliamlar, tabutlar, haklı nedenlere dayanan tepkiler, sınır ötesi hareket tezkeresi, eline bayrağını alıp sokağa dökülen kitleler, büyük şehirlerde Kürtlerin meskun bulunduğu mahalleler kadar yürüyen ve yer yer manipüle edilmiş kalabalıklar, sınır ötesi operasyonlar, söz konusu tablonun en belirgin çizgileridir.

Bilindiği gibi sorun yeni değildir, 20 yılı aşkın bir zamandır sürüyor. Bir resmi beyana göre bu süreçte 30 bini aşkın insan kaybedildi. Daha da kötüsü her geçen gün PKK, bir **terörle mücadele** işi olmaktan çıkıp uluslararası bir **sosyal-politik sorun** haline geldi. Öyle ki neredeyse gelişmelere bakılarak artık öyle tek türden bir PKK'nın olmadığı, Türkiye'nin uğraştığı, bölgesel Kürt liderlerin desteklediği, ABD'nin omuz verdiği birbirinden az çok farklı PKK'ların olduğu bile söylenebilir.

Bölgedeki siyasal aktörler soruna nasıl bakarlarda baksınlar Türkiye, olaya toplumun sağduyusu temelinde yani ortak din-inanç-tarih ve kültür temelinde bakıp çözümleme durumundaydı. Ne yazık ki sorun hep **politik kur-gusal bir ulusçuluk** mantığı içerisinde ele alındı ve dolayısıyla da bir **güvenlik sorunu** olarak görüle geldi. Buna göre bir PKK terörü vardı ve hareket Kürt potansiye-li üzerine oturuyordu. Bu platforma oturtulan terörle mücadele de doğal olarak terör dışı ama onunla paralel işleyen bir siyasal kürtçülük duygu ve düşüncesini

TERÖR VE BİR ZİHNİYET ÇÖZÜMLEMESİ

Doç. Dr. Mustafa Aydın

doğurdu. Bu, zamanla PKK ile organik ilişkileri bulunan bir yapıya dönüştü.

Esasen PKK, sadece *Kürt sorunu* ile alakalı değildir. Bölgedeki pek çok politik aktör kendilerini PKK üzerinden konumlandırmaya çalışmaktadır. Onun için de yapılanlar eylemlerden beklenenler birbirine karışmaktadır. Sözelimi bölgede gerçekleşen ve iki düzine kadar askerimizin ölümüyle sonuçlanan son terör olaylarının kime hizmet ettiği tartışılabilir. Esasen bu tür olaylarda farklı aktörler açısından bir seri sonuç doğabilmektedir. Bu bağlamda mesela son terör olayları seçim öncesinde başlatılan ve sınır ötesi müdahale talebini içeren bir olağanüstülüğün geliştirilmesine imkan tanıyor. Belli Kürt kesimleri olup bitenler karşısında kinayıcı beyan ve davranışlara zorlanırken, aynı sıkıntı hükümet için de söz konusu olmakta, son seçimlerde devlet adına bu bölgenin yegane temsilcisi konumunda olan AKP yi de açıkça zora sokmaktadır. Tabi daha da önemlisi ABD Türkiye'yi sıkışık hale getirerek Kuzey Irak'taki Kürt Devleti oluşumu için zaman kazanmak istemektedir.

Şüphesiz sosyal politik olay-

ların analizinde göz önünde bulundurulması gerekli farklı etkenler vardır; bunların en önemlilerinden birisi de olaya katılan sosyal politik aktörlerin eylemlerinin arka planındaki zihniyet dünyasıdır ve analiz için önemli olan bunun çözümlenebilmesidir. Tahmin edilebileceği üzere ABD'den bölgesel Kürt liderlerine kadar her kesimin kendine özgüllüklerde bir ideolojik anlam dünyası vardır. Ancak biz bu kısa yazımızda her birini ayrı ayrı ele almak mümkün olmadığı için yalnızca ülkemizde etkin olan zihniyeti çözümlemekle yetineceğiz. Çünkü burada gerçekten önemli olan, sürecin bir türlü çözülemeyen etkenlerinden birisi zihniyet sorunudur. Yani ülkemizde hala etkin olan ama bir türlü dönüştürülemeyen zihniyet sorunudur.

Bir Zihniyetin Anatomisi

Gerçekten de yalnızca terörist değil şöyle yada böyle pek çok sorunun sürmesini sağlayan bir zihniyet problemimiz vardır. Bizim anlatmakta zorlandığımız bu sorun *Milliyet* gazetesinde yayınlanan bir seri mülakatta gayet açık bir şekilde dile getirilmiştir. Kürt sorunuyla ilgili olarak emekli genel kurmay yetkilileriyle ya-

pılan görüşmelerde komutanlar bu noktayı gayet açık bir şekilde ifade etmişler, tabiri caizse bazı itiraflarda bulunmuşlardır. Kenan Evren, Hilmi Özkök, Aytaç Yalman gibi isimlerin yer aldığı bu mülakata göre de Kürt olgusu hep **yanlış** algılandığı gelmiş, genelde bir **Kürt sosyal varlığı** kabul edilmemiş, talepleri de hep **bölücülük** olarak algılanmış ve bastırılarak gelmiştir. İletişim sağlayabilmek için o bölgedeki görevlilerin bile Kürtçe bilmesi gerekirken bizzat Kürtçe konuşan halkın Kürtçe eğitimi yasaklanarak sorunlar içinden çıkılmaz hale getirilmiştir. Dolayısıyla şimdi yalnızca güvenlik tedbirleriyle ve sınır ötesi operasyonlarla sorunlar çözülecek gibi gözükmemektedir.

Bu itiraflar bir kuruluş döneminde ortaya konmuş ama zamanla bir türlü aşılamamış bir **infiratçı** politikanın temel esprisini çok iyi vermektedir. Bilindiği gibi bu politika kabaca bir **ulusçuluk** zihniyetidir. O ülkede yaşayan etnik varlıklardan birini öncelikle diğerlerini onun bir alt birimi olarak özümseme, mevcut demografik olguyu homojenleştirip mevcut politik yapının dayanağı yapma amacını gütmektedir. Bu

durum bir birlik ve bütünlük talebi taşıması bakımından ilk bakışta anlamlı gözüküyorsa da bu mantık ve uygulaması bazı etnik ve dini birlikleri yok sayması veya sığ mantığına meşru saymaması, dünden bugüne pek çok soruna sebep olagelmıştır ki bunun en somut örneklerinden birisini Türkiye yaşamaktadır. PKK bu bağlamda biraz da **güvenlikçi** sistemin kurgusallığında ortaya çıkmış, işi bir taraftan terörle götürürken diğer taraftan bir siyasal kürtçülük sorunu haline gelmiştir.

Söz konusu zihniyetin odağında bölücü nitelikte bir ulusçuluk vardır. Aslında bu milliyetçilik millettten hareketle oluşturulmuş, toplumu kucaklayıcı (efradını cami ayyarını mani) bir **milliyetçilik** değildir. Seçkin yapıyı belirleyen, ayrıştırıcı, kendisini inşa ve ikame edebilmek için de her unsura kuşkuyla bakan olumsuz bir **ulusçuluk** mantığıdır. Onun için her şey bu mantığın karşısına rakip olarak yerleştirilmiştir. Öyle ki bu ülkede tehlikeli olan sadece kürtlük değildir. 1940'lı yıllarda **'Turancı'** niteliğiyle Türkler tutuklanmış her türlü unsur kovuşturmayaya tabi

tutulmuştur. Yıllarca 8-10 kişilik **'İslâmcı', 'Solcu', 'Türkçü'** gruplar devleti ele geçirmek veya kendine özgü bir devlet kurmak gibi garip bir suçla enselenebilmişlerdir. Bu mantığa göre devlet bütün bir toplumun ortak organizasyonu değil bir kesimin ele geçirdiği ve genelde başkalarına kaptırmamak için de çabaladığı araçsal bir yapıdır. Bu ise tam anlamıyla faşizan bir duygudur. Çünkü **faşizm** genelde sanıldığı gibi bir ırkın veya ona ait sayılan devletin yüceltilmesi değil, özel bir **seçkin** mantığın ifadesidir. İşin gerçeği, işleyen bu süreç öncelendiği sanılan hem millete hem de devlete zarar vere gelmiştir.

Yine bu mantığa göre bizzat toplumun kendisi potansiyel bir tehliktir. Öyle ki onun birliği bile rahatsız edici bir şeydir. Bundan kurtulmak için toplumun önceki etnik ve dini yapısı çözümlenip yeniden yapılandırılması gerekir. Bu çerçevede bir toplum için önemli bir avantaj olması gereken yüzde 99'un Müslümanlığı bizim ülkemizde başlı başına bir dezavantaj olarak işlemiştir.

Bu zihniyete göre sistemin koruyucu zırhı olarak kabul edilen laiklik batıdaki bağlamının çok ötesinde bir anlam taşıya gelmiş, bir devlet işletmeciliği olarak görev yapmıştır. Bu haliyle de diğer alanlardaki KİT'lerden daha fazlasıyla zarar ede gelmiştir. Çünkü toplum potansiyelini devletin lehinde kullanmak yerine gerilimler içinde yok yere harcayan mantık her şeyden önce devleti ve milleti zayıflatmış, gelinen noktada toplumun kahir ekseriyeti bir kırgınlık ve burukluk yaşaya gelmiştir.

Kürt vatandaşlarımızın yaşaya geldiği bölgelerde halkın temsilcisinin DTP değil AKP olması

buralarda hala **etkin dinamiğin İslâm olduğunu** göstermektedir. Ne var ki ülkenin kaderi üzerinde hakim etkin zihniyet buradan olumlu bir sonuç çıkarıp bunu bir kazanım sayma yerine kaba bir bakışla bu partiye eğilimi çözme çabasıdır. Halbuki hiçbir zaman İslâmi duyarlılık taşımamış olan PKK ile dindar Kürt halk kitlesi arasındaki farklılık da ancak İslâm çerçevesinde ortaya konabilir. Ne var ki bu çerçevede din-den yararlanma, siyasi yapının İslâm'ı gerçek bir toplumsal dinamik olarak kabul etmesi ve din politikasında esaslı değişiklikler yapabilmesiyle mümkündür.

Yine bu mantık, süregelen icraatlarıyla toplumun belli kesimlerini yok, bazı sosyal özelliklerini meşruiyet dışı sayan infiratçı bir politikayla, din, tarih ve kültür bakımından bir bütün olan toplumu homojenleştirme iddiasına rağmen ayırıştırılmış, birbirine yabancılaşan Türk ve Kürt iki ayrı kimlik türetmiştir.

Aslında PKK hiçbir zaman ve hiçbir şekilde tüm Kürt vatan-daşlarımızın temsilcisi olmamıştır. PKK lideri Apo ile bu halk aynı inançta insanlar değildirler. Apo İslâmi değerlere bağlılık bakımından temsil ettiğini iddia ettiği halka değil laik seçkin zihniyete daha yakındır. Apo, terörist hareketi için İslâm'dan yararlanmayı bile düşünmemiş, yazdığı bir kitabında İslâm'ın her türlü değerine rest çekmiştir. İlgi çekicidir ki söz konusu ettiğimiz **İslâmi duyarsızlık** DTP'de de devam etmektedir. Belirttiğimiz gibi İslâm'ın birleştiriciliği yaşanan sorunun çözümünde siyasal kürtçülüğe karşı değerlendirilebilecek bulunmaz bir imkan iken sistem üzerindeki etkin zihniyet ve buna göre yürütülmekte olan politika bu adamla Kürt halkı ara-

sındaki farkı gösterip açabilmek yerine bir biçimde ona yakın durmaya zorlamıştır.

Aslında söz konusu ettiğimiz mantık yalnızca Kürtlük alanında sorun doğurmamış, **İslâm** konusunda benzer bir durum yaşana gelmiştir. Yani işin başından beri toplumun en önemli birikimi olan İslâm, **potansiyel bir tehlike** olarak görüle gelmiştir. Bu zihniyete göre her türlü İslâmi gelişme sistemin karşısına dikilmekte, rejimi tehdit eden bir gelişme olarak görülebilmektedir. Bütün bir İslâmi potansiyel; kültürel faaliyet gösteren vakıf ve derneklerden eğitim kuruluşlarına, ekonomik girişimlerden toplumun değişik kesimlerine hizmet veren sosyal tesislerine kadar her türlü gelişme **'irtical'** bir iç tehdit unsuru olarak algılanıp hedef tahtasına yerleştirilebilmektedir. Başörtüsü yasağı, meslek liselerinin önünü kesme girişimleri öylesi bir mantığın açılımlarıdır.

İslâm, sağduyunun adresi bir din olduğu için etnik sorun konusunda yaşandığı gibi, Müslüman fevri davranıp şiddete bulaşmamış yaşaya geldiği tutarsızlıkları sistem geneline mal etmemiş, 28 Şubat hareketinde olduğu gibi bu

tür uygulamaları genel bir sistem sorunu olmaktan çok sistem adına hareket eden bazı kesimlerin zamanla aşılabilecek icraatları olarak görmüştür. Sözün kısası Kürtlük için sorun olan zihniyet diğer toplumsal bütün alanlarda da benzer sorunlar doğura gelmiştir.

Olayın Bir Başka Boyutu

Şüphesiz ortada bir terör olayı vardır ve güvenlik birimleri ona karşı bir mücadele vermektedir. Bu noktaya kim nereden ve nasıl getirmiş olursa olsun şüphesiz bu fiili mücadele olması gereken bir şeydir. Ne var ki arka planda daha farklı bir süreç işleye gelmiştir. Maalesef bölgeyle yakında ilgilenen ve ortamı kendine göre kurmaya çalışan ABD ve bölgesel Kürt liderlerinin yanında ülke içinde sistemi kendi vesayetinde gören ve bu tür sorunları çözümleyici olarak devreye giren bazı birimler sorunu, toplumsal gerçekliğin dışında bir kurgulama aracı olarak görmekle daha karmaşık hale getire gelmişlerdir. PKK ile mücadelenin arka planında da yukarıda tasvir etmeye çalıştığımız mantığı temsil eden bi-

Seçkinici yapıyı belirleyen, ayrıştırıcı, kendisini inşa ve ikame edebilmek için de her unsura kuşkuyula bakan olumsuz bir ulusçuluk mantığıdır. Onun için her şey bu mantığın karşısına rakip olarak yerleştirilmiştir. Öyle ki bu ülkede tehlikeli olan sadece kürtlük değildir.

rileri bulunmakta ve iş bir siyasal kurgu ekseninde sürdüğü için sorun bir türlü çözülememektedir.

Bu açıdan bakıldığında seçim öncesinden başlatılan süreç derinleşerek devam ettirilmektedir. Böylece hiç olmazsa yeni bir **anayasa değişikliğini askıya almayı**, mahalli seçimlere doğru giden bu süreçte **hükümeti zaafa düşürmeyi** amaçladığı izlenimi vermektedir. Kanaatimizce eğer parlamento 8-10 ay oyalanabilirse yeni bir anayasa değişikliği muhtemelen gerçekleşmeyecektir.

İlk bakışta hükümet, krizi yönetiyor gözükmektedir. Belki de daha gerçekçi olan, akıntının altında kalmamak için önünde çırpınarak ayakta durmaya çalışmasıdır. Sınır ötesi hareket için gelişen nokta da bunu göstermektedir.

Gerçekten, bu ortamda sınır ötesi hareketin mutlak bir çözüm olarak takdim edilmesi de bir hayli sorunludur. Terörle mücadele içerde ciddi tutulmadığı, **askeri-politik** bir sorun olmanın ötesinde **sosyal-politik** eksende ele alınmadığı sürece beklentilere cevap vermeyeceği unutulmalıdır. Kaldı ki defalarca sınır ötesine operasyon yapılmış ama kalıcı bir çözüm sağlanamamıştır. Bölgede 300 bin askerle sınır güvenliğinin sağlanmasında sorunlar yaşanmış, sınırdan yüzlerce km içerdeki terörist eylemlerin önü alınamamıştır.

Şu anda sınırdı sürmekte

olan terörle mücadelenin gerekliliğinde şüphe yoksa da sınır ötesi hareket de dahil yaşanmakta olan bu olağanüstü ortamdan birilerinin politik beklentilerinin olduğunda şüphe yoktur. Bu olağanüstülükler ister istemez ülkeyi ekonomik ve siyasal istikrarsızlıklara itebilecek ve mesela yukarıda söz konusu ettiğimiz anayasa değişikliği ve mahalli seçimler sürecini olumsuz etkileyebilecektir. Yine bu süreçte muhtemelen dinci (!) bir parti ve onun içinden çıkardığı hükümet rahat hareket edemeyecektir. Geçen seçimlerde Kürt kesimlerinin de güven duyduğu bir parti olarak ortaya çıkan AKP nin bu süreçte söz konusu kesimlerle ilişkisinin zayıflatılması beklenebilir. Yine bu arada TSK'nın asıl görevinin üstünde genel sosyal politik sorunları çözümleyici olarak güçleştirilmesi amaçlamış olabilir. Bu ihtimaller hoş olmasa da yaşana gelenler bunları rahatlıkla akla getirebilmektedir.

Sonuç

Şüphesiz terör Türkiye'nin kanayan bir yarasıdır ve bu sorun mutlaka çözümlenmelidir. Ülkenin bir hayli yüksek olan potansiyel imkanlarını kullanabilmesi ve önünün açılması buna bağlıdır. PKK sorunu iç politikada kullanılabilir olmaktan çıkarılmalıdır. Bu durum PKK'nın uluslar arası güçler tarafından kullanılmasını engellemek için de gereklidir. Böylesi

bir sonucu alabilmek için **dar politik ulusçuluk mantığı** aşılabilmelidir. Çünkü bu söz konusu mantık yalnızca Kürt sorununda değil her alanda toplumun elini ayağını bağlamaktadır. Yani yalnızca etnik alanda sorun olarak kalmamakta mesela toplumun dini potansiyelini başörtüsü yasağı örneğinde olduğu gibi incir çekirdeğini doldurmayacak şeylerle çarçur edip bitirmektedir.

İşte bu mantık uzun zamandır Kürt potansiyelini PKK'nın kucağına itmiştir. Üstelik bu iş çoğu kere ulusal **güvenlik** adına yapılmış ve sonunda sorun ciddi bir **güvensizlik** sorunu haline gelmiştir. Rejim kaygısı üstüne kurulan bu yersiz kaygılar bugün de devam etmekte, sistemi yer yer toplum genel potansiyelinin karşısına dikebilmektedir. Bu bağlamda PKK ve Kürt sorunları birbirine karıştırılıp toplum genel olarak Kürt olgusuna karşı tahrik edilmektedir. Son zamanlarda yaşanan bazı manipülatif hareketlerle toplum bir **iç kargaşanın** eşliğinden dönmüştür.

Toplumsal birliği sağlama ve modern kimlik sorunlarını aşmada en önemli imkanlarımızdan birisi, dinimiz **İslâm**'dir. Çünkü İslâm ayrıştırıcı süreçlere karşı **ye-gane birleştirici dokudur**. Çağını doldurmuş katı ulusçu bir zihniyet açısından hala problem olarak görülse de İslâm en önemli **sosyal potansiyelimizdir**. İslâm düşmanı PKK'ya karşı İslâm samimiyetle ele alınabilseydi şüphesiz sonuç bundan farklı olacaktı.

Bütün bu gelişmelere rağmen inanıyoruz ki toplumumuz sağlıklı inanç ve derin sağduyusuyla hem terörist hareketlerin üstesinden gelecek hem de bu ülkeye yakışır bir zihniyet dönüşümünü gerçekleştirebilecektir.

Ölüm bir lâl kadeh gibi parlıyor parçalanmış yüreklerde; bir kadeh gibi cam, bir kadeh kadar kristal gözyaşları tutamıyor yaslarını; tutamıyor annelerin yürekleri evlatlarının acısıyla kavrulmuş yüreklerini; o yüreklerden damlayan ve dünya-daki bütün nehirlerden daha akışkan, bütün nehirlerden daha gür, bütün nehirlerden daha yaslı gözyaşları yasını tutamıyor çocuklarının. Yaslar bile aciz, yaslar bile yavan, yaslar bile ikilikçi. Bir annenin gözyaşları kutsal bir nehirken, diğerinin ki bir kör pınar. O yüzden ölüme tapan sözlerin hançer gibi saplanması nedeni ile onlar iki kez ölüyorlar.

Ne çok ölüm, ne çok genç filiz kökünden sökülün, ne çok gözyaşı, ne çok yas, ne çok acı kelimeler kifayetsiz nehirlerden daha büyük gözyaşlarını tarif etmeye. Kelimeler kifayetsiz, bir annenin titreyen bir yaprağı andıran yüreğini anlatmaya. Ölüm tüm kötülüğü ile çöktü toprağımızın üzerine, tıpkı kirli havanın çökerttiği duman gibi, tüm çıkışlar tutulmuş, yavaş yavaş ölüyoruz. Kelimeler boşazımızda düğüm oluyor, sesler çıkamıyor, karışamıyor havaya.

Gece zehir, gece karanlık, gece kör uykuda, yarasalar gibi uçuşan yürekler acıyla kavruk. Gecenin kalbi bir çalar saat gibi vurur ölümün zilini. Hüznün yorgun sancıları bir annenin yüreğine vurur nabız gibi, zehirli bir nefes soldurur tüm çiçekleri. Acı yağmur olur akar yürek pınarlarından kanın silinmez akışı, gözlerinden ruhlara düşer.

Bu yüzden acıların dili zehirli-dir; kaktüsler gibi dikenleri vardır; dokunmak isteyen elleri acıyla geri gönderirler. Acının dili Amazon yerlilerinin oklarına sür-

NİL TİMSAHLARI

Dilaver Demirağ

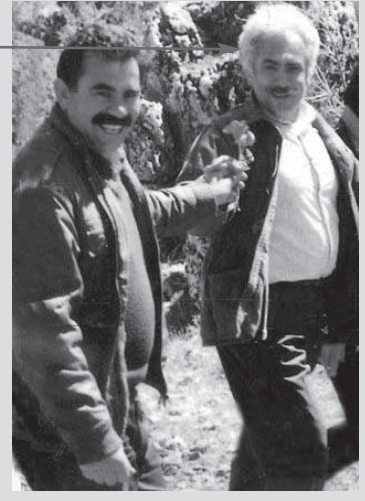
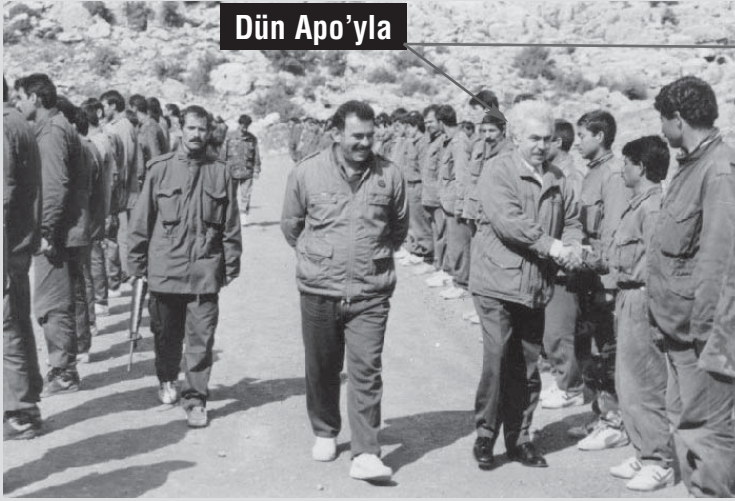
dükleri zehirlerden bile daha ölümcül olabilir, bir ısırgan otundan daha yakıcı, güneşten daha sıcak bir ateş olabilir. Acılar sağaltılmadığında zehirli köklere dönüşürler. Acının en büyük gübresi ise hınçtır. Hınç öyle bir zehirdir ki içerde biriktikçe tüm bünyeyi ele geçirir ve vicdan gözüne karasu gibi akıp onu görmez kılar. Bu nedenle intikam acının şifası değil zehri olur çoğu kez. Çocuklarının sandığı gibi intikamın adalet ile ilgisi de mevcut değildir.

Acı tehlikelidir ama diğer yandan öğreticidir de. İnsanı olgunlaştırır. Bu yüzden yas tutanların yaslarını paylaşmak önemlidir. Ancak şu anda çocuklarını kaybeden annelerin ya da babaların acılarını paylaşmak değil asıl mesele, o acılar üzerinden kirli çıkar devşirenler var ki, bu da acıyı zehirli bir bitkiye dönüştürme hamlesinden başka bir şey değil.

Türkiye’de insanların önemli bir bölümü çok kızgın, nerede ise burnundan soluyor. Herkes annelerin yüreğini yakan ölüme kızgın, ama birileri bu kızgınlığı başka annelerin yüreğinin yanması, yeni acıların oluşması için kullanma çabasında. Oysa acı acıyla kesilmez, acı başka acılarla şifa bulmaz, acının üzerine acı eklemek

zehirli tohumlar büyütür sadece. Yüreği çocuğunun yokluğu ile kavrulan annenin kendisine bu acıyı yaşattığını düşündüğü insanlara kızması anlaşılabilir, kay-bın yerine bilgeliği koyamamıştır, anneler her zaman bilge olamazlar. Ama acı üzerinden kendine cinayet devşirenler işte onlar tehlikeli acı tacirleridirler. Onlar ölümün tekil yüzünü genele yaymak tüm yürekleri ölümün acısı ile yıkamak istiyorlar. Bundan sonsuz bir haz duyuyorlar. Düşen her fidan, onların acı tarlalarında açan zehirli bitkiye dönüşüyor. Onları acıların şifa bulması değil azması ilgilendiriyor. Kirli iktidar hesapları ile acılar üzerinden egemenlik devşirme peşindeler. İşte asıl hainler, işte asıl kötüler onlar. Onların döktükleri gözyaşları Nil timsahlarını andırıyor.

Timsahların gözyaşları ile ilgili bir deyim vardır dile yerleşmiş. Timsahlar avlarını yerken, ağızlarını çokça açtıklarında, gözlerinden bir sıvı salgırlar. Gözyaşı gibi görünen bu sıvının üzüntüyle bir ilgisi yoktur. Buradan yola çıkarak, bir şeye üzülmeyi halde üzülmüş gibi yapan insanlar için **“timsah gözyaşları döküyor”** deyimini kullanılır. Sah-tekârlık, iki yüzlülük gibi olumsuz bir anlamı vardır. Şu an timsahlar, gencecik fidanları savaş

Keşke tabutları gelseydi diyen Doğu Perinçek sizin düşmanınız, barış için el sıkkan politikacıyı azarlayan Öcalan sizin düşmanınız, sokaklarda insanları kovalayanları kışkırtan efendiler sizin düşmanınız. Onlar için ne soylu idealler söz konusu, ne de kalıcı dostluklar var. Onlar için güç satrancı içinde her şey değişebilir. Mesela Perinçek dün Abdullah Öcalan'a yanaşmıştı, şimdi orduya, milliyetçilere yanaşmış bir halde. Ama o ne milliyetçi, ne yurtsever ne de herhangi bir idealin sözcüsü, onun tek derdi **iktidar'a** yakın olmak.

kendi çürümüş iktidarlarını güçlü kılmak isteyenler. Keşke tabutları gelseydi diyen Doğu Perinçek sizin düşmanınız, barış için el sıkkan politikacıyı azarlayan Öcalan sizin düşmanınız, sokaklarda insanları kovalayanları kışkırtan efendiler sizin düşmanınız. Onlar için ne soylu idealler söz konusu, ne de kalıcı dostluklar var. Onlar için güç satrancı içinde her şey değişebilir. Mesela Perinçek dün Abdullah Öcalan'a yanaşmıştı, şimdi orduya, milliyetçilere yanaşmış bir halde. Ama o ne milliyetçi, ne yurtsever ne de herhangi bir idealin sözcüsü, onun tek derdi **iktidar'a** yakın olmak. Genç Kürtler sizler helikopterler önünde hayatta kalma mücadelesi verirken, size telsizle *kaçmayın çarpışın* diyen Karayılan vb sizin düşmanınız. En büyük düşmanlarınız ise Exxon, Mobil, Lord Corporation, Black Water. Siz birbirinize kurşun sıkarken birileri kanlı paraları ile koca dağlar inşaa ediyor. Düşmanınız şirketler, düşmanınız kendini *Mesihin sözcüsü* zanneden ez-kaza başkan olmasa belki de paranoid şizofreni teşhisi ile klinikte müşahade altına alınacak ABD Başkanı. Hem sizleri kışkırtan hem de İran'a

meydanlarına sürerek ölümden ölüm devşirme, kanı kanla yıka-ma hesabındalar. İnanın onların ne vatan gibi bir dertleri var, ne de annelerin yürek acısı ile. Onların tek derdi güç, daha fazla güç. Gücün merkezinde olma, birilerinin acısını kendi iktidar hesaplarına dayanak yapma çabasındalar.

Söylendiğine göre sesler yayılmış karanlık uzaya ve orada beklerlermiş. Sonra bir alıcı ile bizim kulaklarımıza gelirlermiş. Yaşamı yakalayacak bir radyo anteni var mıdır, hayatın şen seslerini ölümün boşuk seslerine yeğletecek, yaslı yüreklere şifa olacak bir söz. Merhametin yüre-

ği yumuşatan vakarını, merhametin sevindiren hallerini dillendirebilecek.

Gençler eve dönün; annelerinizin yüreklerini yakan koca koca adamların kovboy filminde figüran olmayın; Kürt delikanlıları, Kürt kızları İmralı'da göbeğini kaşıyan ve insanları ölüme gönderen kişinin, ya da kendi iktidarı için sizleri topların, tankların önüne süren alçaklara inat asker çocuklarla kucaklaşın. Onlar sizin kardeşleriniz, düşmanınız değil, onlar kendilerinin seçmedikleri bir savaş için oradalar.

Hepinizin **tek bir düşmanı** var; sizi tabutlar içinde görmek isteyen, sizin tabutlarınız üzerinden

karşı Kürtleri kullanarak kendi bölgesel çibanbaşılığını sürdürmek isteyen İsrail Devleti.

Düşmanınız dünyanın bütün devletleri; düşmanınızın adı **iktidar**, düşmanınızın adı **sermaye**, düşmanınızın adı **hırs**. Dünyanın tüm politikacıları bu kirli kan tarcirlerinin elinde bir oyuncak. Tüm medya yayınları onların servetlerini korumak içindir. Ayakkabısı delik çalışan gazeteci, çoğu zaman istemeden onların servetlerine bekçilik etmiş olur. Sizler onlar için ölürlen, onlar kürlerle, bronzlaşmış tenleri ile ve ellerinde birer seks aracına dönüşmüş kadınlarla gönül eğlendiriyorlar. Sizler yoksul evlerinizde bugün nasıl tencere kaynatacağım diye düşünürken onlar aklınıza hayalinize gelmeyecek yiyecekler ve içkiler ile gövdelerini tazelerler. Onlar kendi servetlerine servet katarken sizler ölüyorsunuz. *Kürtlere Özgürlük, Büyük Kürdistan* masalı okunurken, diğerlerine yani Türklere *büyük devlet, bölgesel güç* masalları okunuyor. İktidar şehvetine yakalanmış politikacılar da bu masallara inanıp sizleri ölüme yolluyor. Oysa bu soylu cümleler sadece sizleri ölüme yollayarak kârlarını katlamak için. Onların sattığı petrol, onların sattığı silahlar nedeniyle ölüyorsunuz.

Eve dönün çocuklar! Sizler bir kere ölürlen ardından her gün binlerce kez ölen annelerinizin yanına dönün, dönün ve en kısa zamanda âşık olun. Sevgi ve onun ürettiği hayat ölümün en korktuğu şeydir. Ölümseverler aşktan, sevgiden hazzetmez, onlar tumturaklı cümleleri, hamasi nutukları, "sevinemedim" diyen yüreği taşlaşmış politikacıları sever. Ne Karayılanlar, ne Apolar, ne de elleriyle kurt kulağı yapan-

lar için ölmeye değmez, sizin yaşam dolu gövdeleriniz değil, sandukalarda bezler içine sarılmış bedenleriniz sevindirir onları. Çünkü onlar üzerinde iktidar satrancını oynarlar, onun üzerinden daha çok güç üretirler. Sizi ölüme gönderirler ama kendileri hayatlarını uzatmak için herşeyi yaparlar çünkü ölmekten öylesine korkarlar ki ölüm karşısına çıktığında ağılayıp zırlayıp aman dilerler.

Hamâsetin Akılsızlığı

Milliyetçilik ırkçılığa dönüştüğünde saf zehire dönüşür. Bugün ortaya sinsi bir biçimde salınan bu zehirli diken ne yazık ki ülke topraklarında, bozkırların ortasında, bu ülkenin yağmur ormanlarında

bitiyor. Oysa öncelikle idrak edilmesi gereken şey bu ülkenin sahibi olma iddiası. Hepimiz topraktan geldik toprağa döneceğiz. Lakin toprak sevmek başka bir şey, toprak fetişizmi ayrı bir şey. Bugün sıkça tekrar edilen vatanın bir karış toprağı tiradları içinde en ufak bir toprak sevgisi taşımayan soyut bir fikir. Çünkü bu toprağı gerçekten sevseydiler bu topraklarda yıllardır yaşanan bir yığın olumsuzluğa karşı çıkarlardı.

O nedenle işe öncelikle bu meseleyi, yani milliyetçiliğin soyut vatanseverliğini sorguya çekmekle başlayacağım.

Sizce halkına her halükarda gerçekleri söyleyen "size kan ve gözyaşı vaadediyorum" diyen Çörçil mi yoksa ölüme tapınan,

propagandayı bir yalan makinasına çevirerek dilimize yalan söylemek anlamına da gelen *propaganda* sözünü kazandıran Hitler mi? Hangisi daha akıllı?

Akıl ile hamâset arasındaki fark, hamâset ile **hamâkat** arasındaki fark gibidir. Hâmaset yiğitlik, kahramanlık anlamında kullanılır, hamâkat ise ahmaklık. Kendini kurşunun önüne atmak hamâset değil hamâkattır. Bir sorun varken onu görmezden gelip kahramanlık nutukları ile insanları ölüme tapınmaya çağırmak kahramanlık gibi gözükse de hamâkattır.

Buna karşılık İngilizler gibi görünmez bir tank yapmak akıllılık sayılır ve çok da yiğitçe bir davranış olarak görülebilir. Bununla teknoloji fetişizmi yapmak niyetinde değilim. Tersine bir başka akıl kavrayışı ile düşünürseniz gezegen ölçeğindeki sera etkisinden kaynaklanan ısınma sorununu çözmek için bütçe ayırmak varken, görünmez tanklara milyonları basmak da bir hamâkattır.

Ama kahramanlık naraları atmak ile yaşadığı yerin daha yaşanılır, insanların yüzünün güldüğü bir yer olması arasında ciddi bir yiğitlik farkı vardır.

Milliyetçilik yılda tonlarca vatan toprağının ormansızlık nedeniyle yok olmasını önlemek için seferber olmak yerine çocuklarına ölümü sevdirmeyi ilke ediniyorsa o milliyetçiliğin vatanseverliği tartışılır. Kaz dağlarında -ki Avrupa'nın en zengin coğrafyasıdır-altın aranması için asırlık ağaçlarınızın kesilip, suyunuzun zehirlenmesi ile (üstelik de Kanada altın şirketlerince) ilgilenmeyip asker cenazelerinde haykırarak arasında ciddi bir vatanseverlik farkı vardır.

Malum milliyetçilik vatanı milletini sevmektir değil mi? Peki Türkiye insanı endeks sıralamasında her yıl daha altlara düşerken, kentleriniz susuzluk sorunu çekerken, halkınız yoksulluk sorunu içinde bir tencere yemeği en büyük sevinç kaynağı görünürken sizin kendi ülke dağlarınızı bombalıyor olmanız bir açmaz değil midir? Milletini sevmek onların mutluluğu ile ilgilenmek, milletini sevmek onların ileri seviyede bir düzeye gelmesini sağlamak, milletini sevmek insanların el kapılarında birilerine muhtaç etmek, en değerli beyinleriniz onlara yeterli çalışma ortamı sağlayamadığınız, yeterli insanı koşullar sunamadığınız için göç etmek zorunda kalıyorsa, siz geri kalmışlık çemberinden çıkmıyorsanız bu nasıl milleti sevmektir?

Bakın bundan önceki Ecevit döneminde ülkemizde milliyetçi bir parti iktidar ortağıydı, ülke en ağır krizini yaşadı ve kendisini adeta bir sömürgeye dönüştüren pek çok şeye imza atmak zorunda kaldı. İMF'den gelecek dolarlar için ülkenizin varını yoğunu satmak durumunda kaldınız. Peki, o esnada milliyetçi partiler (DSP de milliyetçi bir partidir) ne yapıyordu dersiniz? Çok basit bakanlıklarda kilit konumlara kendi partili memurlarını sokup ihale kovalıyorlardı. Bedelini en ağır biçimde ödedik, hep birlikte daha bir yoksullaştık, en değerli beyinlerimiz işsiz kaldılar ve hâlâ da öyleyiz.

Peki, siz hiç milliyetçilerin İMF, Dünya Bankası ya da Bergama'daki altın madenleri için yürüdüğüne, bunun için kızgınlıkla cam çerçeve dağıttıklarına tanık oldunuz mu? Hiç ekmeğe zam yapılmasına, memurlara yapılan

zam yüzünden birçok insanın açlık sınırında yaşamasına, hâkiminden polisine dek devlet memurlarının sefaletine başkaldırdıklarına tanıklık ettiniz mi? Ben yıllardır böyle bir şey görmedim. Ama Kürtlere, Ermenilere, bu ülkede Türk olmayan diğerlerine karşı en aşağılayıcı sözleri sarfettiklerine tanık oldum, çek senet işleri kovalayanlarına tanık oldum, karanlık ilişkiler içinde olanlarına tanık oldum.

Armağan üzerine bir kitap okumuştum, yazar başışın şiddetin tek ilacı olduğunu söyler. Devletin soğuk mantığında çürüyenler için **bağış** unutulmuş bir kelime; tıpkı **barış** gibi, tıpkı hayat gibi, tıpkı sevinç gibi, neşe gibi, aşk gibi. Sahiden dağlarda birbiriyle boğazlaşan gençler aşkı yaşayabilecek mi? Yoksa henüz açmış bir tomurcuğun dalında kuruması gibi ölüm genç yüreklerle aşkın insanın içini ısıtan heyecanını bahşetmeden bir hançer gibi saplanacak mı? Hayır, ölüme tapan karanlık politikacılar, hayatın türküsünü bestelemek yerine cenazelerin marşları ile genç bedenleri aramızdan alıp karanlık ve soğuk bir toprağın içine gömüyorlar.

Adını doğru koyalım: bizdeki milliyetçiler milliyetçi filan değiller, düpedüz ırkçılar aslında. O yüzden sokaklarda gaza gelmiş insanlar, gaza gelmeyi bırakın, çünkü siz gaza gelirken birileri çoktan sattı sizi.

Kısacası: **eve dönün çocuklar**; analarınızın, yavukullarınızın yanına; kadınlarınızın yanına; kadınlar ki hayat üretirler ve ölüm onlardan nefret eder. Anneler ölümün en büyük kâbusudur. Sevgililer en büyük korkusudur. Kadınlara dönün çocuklar, kadınlara, yani hayata!..

Cevat Özkaya: 11 Eylül sonrası Amerikan ve İsrail politikalarının genel bir değerlendirmesi ve bu politikaların Filistin'e etkileri ile sohbetimize başlasak...

Münir Şefik: 11 Eylül'den sonra Amerika'nın ve onunla birlikte hareket eden İsrail'in bölgeye yönelik saldırgan politikaları başarısızlığa mahkûmdur. Afganistan'ı işgal ettiler. Şu anda Afganistan işgali başarısızlığın eşiğine geldi; çok büyük bir çıkmazın içerisinde ve olağanüstü kayıplar veriyorlar. En azından bunu söyleyebiliriz. Aynı dönemde Şaron da Filistin'de Arafat'a yönelik, Cenin'in işgali gibi saldırıları organize etmişti. Ve Şaron'un hedefi intifadayı ve direnişi tasfiye edip Yaser Arafat'a boyun büktermekti. Ama sonuçta ne oldu? İsrail Gazze'den "şartsız" olarak çekilmek zorunda kaldı. Arafat'ı öldürdüler. Filistin halkı Arafat'ın öldürülmesine seçimlerde büyük oranda Hamas'ı destekleyerek cevap verdi. 2006'nın sonunda Filistin'de ilk kez bir şey yaşandı: İsrail ilk kez kayıtsız şartsız çekildi. Ve ilk kez Gazze'deki yerleşim yerleşkelerini söküp attı.

Abdurrahman Arslan: İsrail'i bu duruma sevk eden ne idi?

Şefik: Öncelikle Şaron'un Gazze'ye yönelik askerî saldırıları amacına ulaşamadı. İsrail'in o vakit üç tane hedefi vardı. İntifadayı durdurmak, direnişi tasfiye etmek ve Arafat'ı teslim almak.. Bunun üçü de gerçekleşmedi.

Arslan: Öyleyse Şaron'u başarısız kılan intifada gibi kökenini anlamakta zorluk çektikleri direniş biçimleri oldu belki de.

Şefik: Birinci derecede İntifada ve Filistin halkının direnişi olduğu doğru. Ama Arafat'ın payını da hafife almamak gerekir. Çün-

Münir Şefik: “ULUSLARARASI SİSTEM VE BÖLÜNMÜŞLÜK: İKİ DÜŞMANIMIZ”

Türkçesi: Sefer Turan

Konuşanlar: Abdurrahman Arslan, Cevat Özkaya

Bu ay Umran'ın Açıkoturum'unun şeref misafiri ünlü Filistinli düşünür ve aktivist Münir Şefik. Eski bir Marksist olan Münir Şefik, FKÖ Yürütme Kurulu'na politika seçenekleri sunan Plânlama Merkezi'nin yetkilisi idi. Şu an İslam Toplumu Kongresi Genel Sekreteri. Şefik'in, bir kısmı İngilizce ve Farsça'ya çevrilmiş 10 kadar eseri var.

Genel Yayın Yönetmenimiz Cevat Özkaya ve değerli fikir adamımız Abdurrahman Arslan'ın sorularını cevaplayan Münir Şefik'i merakla okuyacağınızdan eminiz. Bu güzel sohbetin gerçekleşmesini sağlayan ve Şefik'in konuşmasını Türkçe'ye çeviren Kanal 7 Dış Haberler Müdürü sayın Sefer Turan'a müteşekkirimiz.

kü Arafat hiçbir zaman teslim olmadı. Ve sembol olarak direnişe güç kattı.

Arslan: Arafat'ın hareketi 1960'ların sol akımlarından esinlenmiş bir hareketti. Ama rahmetli Şeyh Ahmed Yasin'in hiç unutmadığım bir sözü var; daha intifada başlamadan şöyle demişti: “*Herkes bahçesinde kükükbaş hayvan yetiştirdi ve sebze eksin. Çünkü bu mücadele uzun sürecektir*” Ben bunu ilk defa gazetede okuduğumda anladım ki yapılan yeni bir mücadele biçimidir; farklı silahlar kullanıyordu ve farklı bir şey söylüyordu bize. Ama bu süreç kesintiye uğradı. Elbette Arafat hiçbir zaman kükümsenemez. Filistin hareketini dünya kamuoyuna o yaydı. Fakat İntifada daha dipten, daha içten ve mahiyet olarak farklı bir mücadele biçimi olarak meydana geldi. Ben bu hareketin bir başka

aşamasını da Hizbullah'ta buluyorum. Müslümanların soldan etkililenmeden ortaya koydukları farklı bir mücadele biçimi. Belki yanılıyorum ama böyle görüyorum.

Şefik: Doğrudur. Ancak İntifadanın başarılı olmasında da Arafat ve El Fetih hareketinin katkısı olduğu unutulmamalı. Elbette İntifadayı rahmetli Şeyh Ahmed Yasin başlattı. Fakat Arafat ve El Fetih destek vermesi idi bu sefer Filistin halkının kendi içerisinde bölünme yaşamacaktı. Bu husus İntifadanın başarılı olmasında birinci önemli noktadır. İntifadanın bir başka faydası var ki nedense bu göz ardı edilir. Dünya kamuoyuna ve özellikle Avrupa kamuoyuna Filistin halkının işgal altında yaşayan bir halk oldukları gerçeğini hatırlattı. Ben Şaron'un Gazze'deki yerleşim birimlerinden

çekilmesinin Batı'da yaşayan Yahudi lobilerinin baskısı ile yapıldığını düşünüyorum. Avrupa Birliği kendi içerisinde bir anket yaptı ve Avrupa halkının %59'unun İsrail'i dünya barışının önünde en büyük tehdit olarak gördüğü ortaya çıktı. Bu İsrail'in geleceği açısından da tehlikeli bir gidişat. Batı'daki Yahudi lobisi baskı yaparak Şaron'un Gazze'den çekilmesini sağladılar.

Arslan: Burada bir noktayı atlamamak gerekir. İntifadanın silahlı yok, generali yok; İntifada var, taş var, çocuklar var. Bu çok farklı bir yöntem. Onun için dünya kamuoyunda o zamana kadar yapılmış mücadelelerden çok daha etkili şekilde insanların kalplerine hitap etti.

Şefik: Bir önemli mesele daha oldu. Oslo süreci hiçbir zaman İsrail devletini işgalci bir devlet olarak göstermedi. Ancak İntifada Oslo sürecinin gizlediği durumu ortaya çıkardı. Avrupa kamu-

oyunu etkilediği gibi onun kadar olmasa bile Amerikan kamuoyunu da etkiledi. Bu da gerek Avrupa'daki gerekse Amerika'daki Yahudileri rahatsız etti.

Özkaya: Özetle; İsrail ve Amerika Filistin üzerindeki hedeflerine ulaşamadı ve amaçlarını gerçekleştirilemedi.

Arslan: Batı'nın İslam dünyası üzerindeki amaçlarına ulaşamadığı görülüyor. Ben İslam dünyasının yumuşak karnının Filistin olduğuna ve Batı ile İslam dünyası arasında söylenecek en son sözün bu coğrafyada söyleneceğine inanıyorum. Filistin'de Arafat'la birlikte başlayan mücadeleyi biraz daha ivme kazandırarak devam ettiren İslamî mücadelenin kendisi oldu.

Şefik: Ben örgütlerden ziyade halkı önemserim. İslam'ın geleceği konusunda aydınlardan, seçkinlerden çok korkarım ama Müslüman halklardan korkmam.

Özkaya: Peki, ABD'nin Irak'taki durumunu nasıl görüyorsunuz?

Şefik: Amerikalılar Irak'ta da askerî açıdan büyük ölçüde zarara uğradılar. Zaten Irak'ta bu kötü gidiş Amerikan kamuoyunu da olumsuz yönde etkiledi. Sonbaharda yapılan seçimlerde Demokratlar Bush'un karşısında büyük bir zafer elde ettiler. Bu durum Bush'a büyük bir darbe oldu. 12 Temmuz'daki Lübnan saldırısı da İsrail'in başarısızlığı kadar direnişin üstünlüğünü göstermekte idi. Dolayısıyla 2006'nın sonuna geldiğimizde bölgedeki güçler dengesi Amerikan ve İsrail'in aleyhine bozuldu. Örnek olarak Bush ve Olmert'i ele alacak olursak, Bush kendi ülkesi içerisinde bile itibar kaybetti. Olmert'e kamuoyu desteği %3'lere kadar indi. Öyle ki kendisine Batılılar tarafından "topal ördek" denmeye başladı. Onlar böyle düşerken bölgede güçlenenler direniş grupları ve halkları oldu.

Özkaya: Bu arada Arap rejimlerinin itibar kaybettiğini de söyleyebilir miyiz?

Temmuz Savaşı Bölgesel Dengeleri Altüst etti

Şefik: Evet. Arap dünyasında Suudi Arabistan ve Mısır'ın aleyhine bir güç dengesi ortaya çıktı. Temmuz ayındaki savaşta bu iki ülke de Amerika ve İsrail'in yanında yer almışlardı. Tabii ki savaştan sonra da kendilerini çok zayıf hissetmeye başladılar. Örneğin Suudi Arabistan bunu fark etti ve El Fetih ile Hamas'ı birleştirmek için Mekke'ye çağırdı; Riyad'da bir Arap zirvesi topladı. Yani kaybettikleri o eski gücü/prestiji tekrar kazanmaya çalıştı.

Arslan: Temmuz savaşı aynı zamanda Müslüman halkların gönülden desteklediği ancak Suudi Arabistan ve Mısır gibi siyasal odakların uzak durduğu bir dengeyi alt üst etti; bu rejimler ile Müslümanlar arasında ciddi bir yabancılaşma doğurdu diyebilir miyiz?

Şefik: Dengeleri alt üst ettiği kesinlikle doğru. Ancak tam bir kopma olmamıştır. Sadece uçurum biraz derinleşmiştir. Zaten Suudi Arabistan meseleyi kurtarmanın peşine düştü. Dediğiniz gibi Mekke zirvesini yaptı. Arap zirvesini topladı. Suriye ile ilişkilerini yeniden düzenledi. Çad ile Sudan arasında barışın sağlanması için aracı olmaya çalıştı.

Arslan: Yani şöyle dememiz mümkün mü? Temmuz Savaşı 21. yüzyılda Müslüman dünyada önemli bir kırılmaya işaret etti.

Şefik: Temmuz Savaşı bana göre **Hittin Savaşı** gibidir. Ama bölge içinde anlattığım bütün olup bitenler sadece 12 Temmuz Savaşından kaynaklanan şeyler değildir. Filistin'de olanlar, Irak'ta olanlar var, bölgede başka gelişmeler var. Sadece Tem-

muz savaşından hareketle değerlendirirsek yorumlarımız eksik kalır. Tabloyu bütüncül görmemiz lazım.

Arslan: Elbette 12 Temmuz savaşı sadece bir parçadır ancak başka yerlerdeki mücadelelere de güç kattı. Bu üstün gücün kırılabilirliğini gösterdi.

Şefik: Bölge büyük bir değişim yaşıyor. Her bölge için değişimin büyük olduğu yerler farklı. İsrail için en büyük değişim Lübnan'da; Amerika için en büyük değişim Irak'ta yaşandı. Mekke Anlaşmasını imzaladıktan sonra bahsetmiş olduğumuz bölgedeki güçler dengesindeki değişim siyasi bir projeye dönüşerek Hamas'ın öncülüğünde hükümet kurulmasına kadar gitti. El Fetih gibi bir hareket Hamas tarafından kurulacak hükümetin üyesi olmayı kabul edecekti.

Bunun bir benzeri de Lübnan'da olması gerekiyordu. Çünkü değişen yeni dengeler Hizbullah'a hak ettiği oranda güç ortaya koymasını öngörüyordu. Irak'ta da direnişin bu şekilde çok ön plana çıkması gerekiyordu. Ancak Lübnan'da Fuat Sanyo örneğinde olduğu gibi, yöresel güçler bu direnişin karşısında durabilmek için hızla harekete geçtiler. Filistin'de de El Fetih harekete geçti. Dolayısıyla hükümet kurulmasına rağmen El Fetih'in güvenlik güçleriyle Hamas'ın güvenlik güçleri arasında çatışmalar yaşandı.

ABD ve İsrail, Mahalli Güçleri Birbirine Kırdırma Peşinde

Özkaya: Acaba bu güçler bir dış desteğin etkisiyle harekete geçirilmiş olamazlar mı?

Şefik: Onlar aslında Amerika'nın alacağı tavrı bekliyorlardı.

Amerika onlara yeşil ışık yaktığı için doğal olarak harekete geçtiler. Dolayısıyla 2007 yılı baharında Lübnan ve Filistin'deki kavga, mahalli güçler arasındaki bir kavgaya dönüştü. Amerika da bu kavganın içine doğrudan girmek yerine mahalli güçleri kullanarak birbirine düşürme politikası izledi. Bu stratejik açıdan çok mühim bir durum; zira ABD, daha önce bölgede her şeyi istediği gibi düzenlemek için direkt müdahale ediyordu, şimdi ise geri adım atmak zorunda kaldı. Mahalli güçleri kullanarak emellerini gerçekleştirmeye yöneldi. Böylece bütün bir bölge kaosa girdi. Mesela, Hizbullah dış güç olarak İsrail'le savaşırken tüm dünya Hizbullah'ın arkasındaydı. Ama kavga mahalli güçler arasına dönüşünce sonuçta Şii-Sünni çatışması başladı. Hristiyanlar, Dürziler ortaya çıktı. Ve mesele iyice zorlaştı. Aynısı Irak'ta da oldu.

Arslan: Bu klasik emperyalizmin işlerin çatallaştığı bir dönemde başvurduğu bir yöntem değil mi? Mesela Hindistan ve Cezayir'de de aynı sistemi takip ettiler.

Şefik: Elbette çok doğru, ama bu yöntemi takip etmelerine sebep olan asıl unsur askerî başarısızlıklarıdır yani bir mecburiyet doğmuştur. Evet, emperyalistler dışarıdan organizelerle mahalli güçleri birbirine düşürmeye çalıştılar ve ortam gerçekten çok zorlaştı ama hâlâ güçler dengesi direnişten yana. Mesela Gazze'ye bakalım: Gazze'de asıl problem Hamas'ın gereğinden fazla kuvvetli bir tokat atmasıydı. Güçler dengesi Hamas'ın lehine değişti ama El Fetih'i tamamen ortadan kaldırmayı gerektirmedi. Lübnan'da Hizbullah çok güçlü bir şekilde savaştan çıktı ama diğer

Abdurrahman Arslan

Cevat Özkaya

Sefer Turan

taraftan karşıt siyasî grupları veya Sünnileri tasfiye etmesi anlamına gelmez. Burada parantez içi bir hususu ifade edeyim; Hamas'tan bahsederken bütün Hamas'ı kastetmiyorum, Gazze Hamas'ından bahsediyorum. Zira Gazze'deki Hamas El Fetih'i tamamen bitirdi. Oysa çok daha farklı olabilirdi. İki tokat atıp bırakabilirdi, fakat söküp attı.

"Gazze Hamas'ın, Batı Şeria El-Fetih'in" Şablonu Yanlış

Özkaya: Bizdeki yaygın kanaate bakılırsa Batı Şeria'da Hamas yok, Gazze'de de El Fetih yok gibi. Bu tablo gerçeği yansıtıyor mu?

Şefik: Bu anlayış kesinlikle doğru değil. Gazze'de evet, dengeler Hamas lehine değişti. Ancak Hamas oluşturulan Ulusal Birlik Hükümet'indeki denklemi göz önüne alarak ötekini tamamen bitirmemeliydi; böyle bir adım atmamalıydı.

Arslan: Peki bu tasfiye süreci daha önceden kararlaştırılmış bir süreç miydi?

Şefik: Hayır. Önceden planlanmış bir süreç değildi. Hamas'ın böyle bir kararı aslında yoktu; şartlar bunu gerektirdi. Bu aynen şuna benzer: iki kişi kavga etse, biri diğerine yumruk atar, sonra bıçak çeker en sonunda öldürücü darbeye kadar gider; başlangıçta bu son hesaba katılmaz. Son seçimlere baktığımızda Hamas'ın Batı Şeria'da Gazze'den daha güçlü çıktığını görürüz. Batı Şeria'da Kudüs milletvekilleri Hamas'tan seçildi. Eskiden buralarda Hamas'ın esamesi geçmezdi. Ramallah'ın milletvekilleri de Hamas'tan seçildi. Yine birçok belediyeyi Hamas kazandı. Gazze'de ise farklı olarak Ha-

mas kendisine özgü bir güvenlik gücü kurdu. Ama aynı şeyi Batı Şeria'da yapmadı. Gazze'de güvenlik gücü oluşturma'nın asıl sebebi ise oranın özel yapısıyla alakalıdır. Çünkü orada aşiretler arası mücadeleler sebebiyle güvenlik gücü ihtiyacı vardır. Askerî güç hiçbir zaman halk desteğinin göstergesi olmaz. Ben şu anda dahi Hamas'ın Batı Şeria'da Gazze'den daha güçlü olduğunu düşünmekteyim.

Arslan: Peki, bu yaşananlardan Hamas bir ders çıkarır mı?

Şefik: Temennimiz ders çıkarılması... Gazze'de ne oldu? Mahmud Abbas diyor ki bu bir askerî bir darbedir. Ama Mahmud Abbas'ın mantığıyla bakarsak nasıl bir askerî darbe ki darbeyi yapanlar Mahmud Abbas'ı devlet başkanı olarak kabul etmekte. O zaman buna nasıl askerî darbe diyebiliriz? Eğer bu askerî darbeyse ikinci adım nerede? Peki orada olan ne? Güvenlik birimleri binalarını ele geçirdiler. Sonra dediler ki, gelin buraları size teslim edelim. Ben bu sebeple Gazze'de olanların bir darbe olduğunu, önceden kararlaştırılmış bir plan, proje olduğunu düşünmüyorum. Hamas'ın üst düzey yetkililerinin aldığı bir karar olduğunu da düşünmüyorum. Olan şudur; Mahmud Abbas Gazze'de olanların çok büyük bir fırsat, gökyüzünden altın tabakla sunulmuş bir nimet olduğunu düşündü. Gazze'den kurtuldu. Batı Şeria'nın hepsini aldı. Parlamentoyu feshetti. Kafasına göre yeni bir hükümet kurdu. Batı Şeria'nın dışından yeni bir yürütme komitesi oluşturdu ve buna meşruiyet kazandırdı. Sonra başka ülkelerle görüşmelere girdi, pazarlıklar yaptı. Amerika ve İsrail'le masaya oturdu. Peki, Hamas ne oldu?

Parlamentoyu kaybetti. Ulusal birlik hükümetini kaybetti. Gazze'de muhasara altına alındı. Özetle Gazze'de olanlardan tek fayda sağlayan Mahmud Abbas oldu.

Arslan: Acaba Mahmud Abbas'ın dış ülkelerle özellikle ABD ve İsrail'le olan pazarlıkları halk nazarında puan kaybetmesine sebep olmadı mı? Hem Batı Şeria'da yüksek oranda Hamas'ı destekleyen kitlenin olması sessiz bir bekleyişin olduğunu göstermekte değil mi?

Şefik: Asıl problem şu: Mahmud Abbas bu gücü ele geçirdikten sonra Mısır ve Suudi Arabistan'a sırt çevirdi. ABD ve İsrail lehine oynamaya başladı. Tabii ki onlar da bu görüşmelerde Mahmud Abbas'a bir şeyler vereceklerdi. Mısır ve S.Arabistan'a sırt çevirmesi de Hamas'a yaradı. Şu anda Hamas, Mısır ve S.Arabistan arasında hiçbir problem kalmadı. Tabii bu bir kazanç değil, ambargoyu delmeye yönelik bir şeydir. Eğer bütün bu olanlardan sonra Mısır ve Suudi Arabistan'a gitseydi Hamas siyasi açıdan çok zor durumda kalırdı.

Halk açısından bakacak olursak, şüphesiz hem El Fetih hem de Hamas halk desteğini epeyce kaybettiler. Çünkü **Filistin halkı kardeş kavgalarını ve bu tür bölünmeleri kabul etmez.** Zaten bu tarz olaylarda hangi tarafın haklı olduğu da anlaşılamaz. Ama ben hâlâ El Fetih'in halk desteği açısından Gazze'de güçlü olduğunu düşünmekteyim. Hamas da Batı Şeria'da hâlâ çok güçlü. Şu anda Filistin'deki mevcut durumu özetlersek, mevcut statüyü dondurma yönünde bir eğilim var. Bundan dolayı **Annapolis Konferansı** yapılıyor. Eğer bu konferans yapılır da ikili görüşmeler

süreci fiilen başlarsa, mevcut durum yani bu belirsizlik içindeki tablo uzun süre devam edecektir. Eğer Hamas ve El Fetih arasında bir birlik olsa idi bu süreçten bütün bir Filistin kazançlı çıkabilirdi. Ama bu durumdan yine en zararlı çıkacak Bush ve Olmert olacak. Filistin halkının durumu şudur; 100 bin doların varken 20 bin dolarını kaybetmiştir, ama hâlâ 80 bin doları var. Şu andaki kayıp, 1982'de Lübnan'dan çıkarılmamız sonrası düştüğümüz kayıp gibi değildir. Aynı durum Lübnan için de geçerli. Hizbullah da bu iç çekişmeden son derece zararlı çıktı. Ama hâlâ 80 bin doları var.

Tabii, ilkesel olarak baktığımızda böyle bir zarar zorunluydu. Çünkü kavga dış kavgadan iç kavgaya dönüştü ve bundan herkes zarar etti. Bu koşullarda iç kavgada tarafların hiçbiri tam bir üstünlük kazanamaz. Bu fotoğrafın bir benzerini Irak ve Sudan'da görmekteyiz.

Arslan: Peki, bu iç çatışmalar toplum içinde billurlaşmaya vesile olmuyor mu?

Şefik: Şu an geldiğimiz noktada bu süreç hangi yöne gidecek? Bunu belirleyecek halka, İran'a yönelik savaş ihtimalidir. Bence Lübnan, Filistin ve Irak'taki dengeler aşağı yukarı böyle devam eder. Bölgenin asıl kaderini belirleyecek olan İran'a yönelik savaş ihtimalidir. Şunu unutmayın, sizi de bu iç kavga'nın içine çekecekler.

Büyük Ortadoğu Projesi Bitti mi?

Özkaya: Büyük Ortadoğu Projesi, bir ara üzerinde çok konuşulan bir projeydi. Bazıları yürürlükten kaldırıldığını söylüyorlar. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Problem Türkiye'de. Siz Avrupa'ya gidiyorsunuz, bu tarafa gelmiyorsunuz ki? Siz Avrupa'ya gider seniz burada ne kalacak? İslam dünyasına baktığımız zaman mevcut durumu destekleyen iki temel etken görürüz: Birincisi İslam dünyasının lehine hiçbir şey düşünmeyen uluslararası sistem. İkincisi de İslâm dünyasının kendi içerisindeki bölünmüşlük. Arap dünyasının bölünmüşlüğü ve İslam dünyasındaki ulus devletlerin çokluğu İslam dünyasının sıçrama yapmasının önündeki en önemli engeldir.

Şefik: Şu ana kadar bittiğini söyleyebiliriz. Ama ABD ve ege men güçler projeyi yeniden ihya etme gücüne sahipler. Biz uluslararası alanda yeni bir statü ile Yermuk gibi Kadisiye gibi tarihin seyrini değiştirecek bir noktaya gelmedik henüz. Veya İstanbul'un fethi gibi yeni bir çağ açacak durumda değiliz. Şu anda bütün bu sızmalarımızı, hareketlerimizi, bizim yararımıza olmayan uluslararası sistem dâhilinde yapıyoruz ki uluslararası sistem bizim lehimize değil. Tabii şu anda kendi yararımıza doğru çekmeye

uğraşıyoruz ama cüz'i miktarda maalesef. Yani mutlak düzeyde değil de nisbî düzeyde düşünmemiz gerekmektedir. Zaten mutlak düzeyde değiştirecek gücümüz olsa idi şu anda konuşuyor olmazdık.

Arslan: Bana göre hâlâ Büyük Ortadoğu Projesinin etkisi devam ediyor. Sizce?..

Şefik: Evet, geriledi ama bitmedi. Şu anda Sudan'da, Irak'ta çok büyük bir tehlike var. Lübnan ve Filistin'de durum diğerlerinden daha iyi.

Arslan: Bu taraf olup olma-

mak anlamında mı?

Şefik: Kesinlikle. Biz kesinlikle Amerikan saldırısı karşısında İran halkının yanındayız. Amerika kime karşı saldırırsa biz de o halkın yanındayız. Allah korusun Amerika İran'da bir zafer elde ederse, burada konuştuklarımızın hepsini silip süpürür. O zaman da durum çok çok kötü olur. Bu aktirde tekrar direnir, tekrar ortalığı düzenlemeye çalışırız. Ama soru şu: "ABD İran'a karşı bir zafer kazanabilir mi?" Çünkü askerî açıdan kesin kazanamaz deniyor.

ABD İran'a Saldırırsa, İslâm Dünyasında Kartopu Etkisi Yapar

Arslan: Burada kastedilen sadece İran mı, yoksa İslam coğrafyası da hesaba katılıyor mu?

Şefik: Eğer Amerika İran'a saldırır ve İran da Amerika'ya karşı savaşa girer ve direnirse, bütün İslam dünyası İran'ın yanında yer alır. Ben halklardan bahsediyorum. Bu tür direnişler kartopu gibidir. İslam dünyasında olası bir saldırı kartopu etkisi yapar.

Burada şunu da hesaba katmak lazım: uluslararası denklem 2002'den 2006'ya ABD ve İsrail aleyhine değişti. Putin, ABD ve Siyonist güçlerin Rusya'daki bütün varlıklarına son verdi. Güçlü bir devlet ortaya çıkardı. Petrol fiyatlarındaki yükseliş Rusya'nın kendi ekonomisini düzeltmesine katkı sağladı. Şu anda Rusya'nın elinde 400 milyar dolar yatırım için parası var. Yine bu süreçte Çin çok güçlendi; ekonomik, teknolojik ve askeri açıdan dünyanın bütün piyasalarına girdi; Çin şirketleri dünyanın bütün petrol üreten ülkeleriyle 30-40 yıllık anlaşmalar yaptılar. Bu arada Rusya kuzey kutbunda çok bü-

yük bir alan işgal etti. AB, her ne kadar ABD ile birlikte hareket ediyorsa da, giderek ayrıştı ve daha fazla güçlendi. Bugün dünyanın birçok ülkelerinde ABD'nin yerine Avrupa'nın varlığını görüyoruz. Afganistan'da askeri güç olarak var, Lübnan'ın güneyinde askerî güç olarak var, İran nükleer programını Avrupalılar ile müzakere ediyor. Bu arada Hindistan büyük bir ilerleme kaydetti. Ayrıca Güney Amerika ülkelerinde devrimci hareketler yeniden güçlenmeye başladı.

Arslan: ABD ve Avrupa'nın dolaylı olarak yalınlaşmaya başladığını mı söylüyorsunuz?

Şefik: Avrupa Amerika'dan vazgeçemez. Beraber hareket ediyor. Ancak son yıllarda AB'nin uluslararası alandaki etkinliği arttı. Tabi, Rusya karşısında ABD'den hemen vazgeçemez. Ama eskiden, mesela 11 Eylül sonrasında Münih'te yapılan bir uluslararası güvenlik toplantısında Wolfowitz şöyle demişti: **"Amerika davet verir. Avrupalılar da tabakları yıkar."** Şimdi bu değişti. Avrupa güçlenmeye başladı.

Özkaya: Daha önce Amerika'ya hep muhalif olan Fransa, şimdi Sarkozy ile Amerika çizgisine girdi.

Şefik: Evet, söylediğiniz doğru, ama bu ilişki Avrupa'nın yararına bir ilişki. Yani şu anda ABD Avrupa'ya ihtiyacı olduğunu hissetmeye başladı.

Arslan: Nihai olarak Amerika ve Avrupa'nın şu ya da bu şekilde yolları ayrılır diyebilir miyiz?

Şefik: Şöyle açıklayayım: Amerikalılar 2007 yılı güvenlik stratejilerinde şunu söylediler: *Bizim kendi güvenliğimiz açısından sabit, kalıcı ittifaklara ihtiyacımız yok. Biz karar veririz. Bizimle birlikte olmak isteyenler de*

bize gelir. Güvenlik konseyi, BM bizi çok ırgalamıyor. Hatta Rumsfeld o dönemdeki Avrupalılarla biraz dalga geçiyordu: 'eski Avrupalılar', 'yeni Avrupalılar' diye. Ama geçen süreç içerisindeki başarısızlıkları ABD'nin yeniden NATO'ya dönmesine neden oldu ve Avrupa'dan yardım istemeye başladı. Dolayısıyla Avrupalılar da ABD'den bir şeyler almaya başladılar ve böylece uluslararası arenadaki etkilerini artırdılar. Sarkozy ABD'ye yaklaşarak Fransa'nın gelecekte daha etkili bir ülke olmasını sağlamaya çalışıyor. Tabi bu Amerika'nın hoşuna gitmeyecek. Çünkü bu bir nüfuz kavgası.

Arslan: Biz biliyoruz ki, II. Dünya savaşında ABD'nin yardımına rağmen, Fransa ile Amerika birçok konuda aynı düşünmediler. Fransa NATO'nun askeri kanadından çıktı. Ama bana öyle geliyor ki Ortadoğu ve İslam ile ilgili meselelerde Avrupa ve Amerika aynı noktada buluştular ve aynı şeyleri düşünüyorlar.

Şefik: Bazen ittifak ediyorlar, bazen ihtilafa düşüyorlar. Bana göre ikisi de oluyor. Ama nerede ittifak ediyorlar, nerede ihtilafa düşüyorlar; bizim asıl bunu iyi keşfetmemiz lazım. Mesela İran nükleer programı konusunda ittifak var aralarında. Ama İran'a karşı askeri güç kullanımı hususunda aynı fikirde olduklarını zannetmiyorum. Uluslararası siyasette ihtilafları nerelerde, onu keşfetmeliyiz.

Özkaya: Dünyanın değişik yerlerinde birleşmeler oluyor, birlikler kuruluyor. Mesela Avrupa Birliği; 50 yıl önce savaşmış ülkeler birleşiyorlar. İki Almanya birbirinden ayrı idi birleşti. Kuzey Amerika'da NAFTA diye bir ekonomik birlik var. Asya'da ise As-

ya Kaplanları birliği var... Fakat tek ayrışan bölge İslâm coğrafyası... Avrupalılar, sanki II. Dünya Savaşının hesaplarını bitirdiler aralarında; ama I. Dünya Savaşı statükosunun hesabı bitmedi. Osmanlı İmparatorluğu coğrafyası yani İslam coğrafyası habire ayrıştırılıyor. Kosova'dan Irak'a, Sudan'a kadar ayrılık sürüyor. Bunda bir tuhafılık yok mu?

"Türkiye Batı'ya Değil Osmanlı Coğrafyasına Yönelmeli"

Şefik: Problem Türkiye'de. Siz Avrupa'ya gidiyorsunuz, bu tarafa gelmiyorsunuz ki? Siz Avrupa'ya giderseniz burada ne kalacak? İslam dünyasına baktığımız zaman mevcut durumu destekleyen iki temel etken görürüz: Birincisi İslam dünyasının lehine hiçbir şey düşünmeyen **uluslararası sistem**. İkincisi de İslam dünyasının kendi içerisindeki **bölünmüşlük**. Araplara bakın, 22 farklı devletleri var. Ulus devletlerin sayısı çok fazla. İşte bu Arap dünyasının bölünmüşlüğü ve İslam dünyasındaki ulus devletlerin çokluğu İslam dünyasının sıçrama yapmasının önündeki en önemli engeldir. Türkiye'yi ele alırsak; Kudüs Buluşması yapıldı. Ben çok eminim ki bu toplantının İstanbul'da yapılmasından pek çok Arap ülkesi son derece rahatsız olmuştur. Ve gelecek yıl bu toplantının kendi ülkelerinde yapılması için şimdiden başvurularda bulundular. Mesela bugün Türkiye tekrar İslam dünyasında etkin bir önderlik rolüne soyunmuş olsa, örneğin Mısır gibi bir ülke ortaya çıkar ve eskiden yaptığı gibi bu duruma kesinlikle karşı çıkar. Araplara bakalım: Irak'a Amerika'lılar saldırdığında hiçbir Arap ülkesi bunun kötü bir olay

Birinci Dünya Savaşında yapılan operasyon ne idi? Ameliyatla büyük ülkeleri küçültme yoluna gittiler. Türkiye'yi küçülttüler, İran'ı küçülttüler ve saire.. Ancak bugün bu ülkeler her ne kadar böyle olmakla birlikte, bunlardan bazıları kalkınma, toparlanma ve yeniden silkinme potansiyeli olan ülkeler. Şu anda olan da bu potansiyeli olan ülkelerin yeniden parçalanması operasyonudur. O açıdan benim Türkiye üzerinde endişelerim var. Yine Pakistan ve İran üzerinde endişem var. Dolayısıyla ben karşılaştığım yetkililere her zaman derim: **"Ulusçu kaldığınız takdirde kendi birliğinizi bile muhafaza edemezsiniz."**

olduğunu düşünmedi. Belki bugünden geriye dönüp baktıklarında pişman olmuş olabilirler. Hatta benzer şekilde bazıları Amerika'nın İran'a saldırmasını bekliyorlar ki İran biraz zayıflasın. Bugün uluslararası sistem belki baskılarını biraz azaltmış olsa, İslam dünyasında bazı bölgesel birliktelikler oluşabilir. Türkiye bazı devletlerle mesela Pakistan'la birlikte hareket edebilir. Bu tür arayışlar var. Ancak uluslararası sistem öylesine baskı uyguluyor ki bu tür birliktelikleri engelliyor. İslam dünyasının kalkınmasından bahsediyoruz. Müslüman ülkeler arasında gümrük birliği uygulanmadan kalkınmadan nasıl bahsedebiliriz? Tabi, bu çekememezlik ve diğer sorunlar yöneticiler düzeyinde. Halklar ise sağlıklıdır. Ancak İslamcı hareketler iktidara geldiklerinde kendilerinden önceki ulus devletler gibi hareket etmeye başlarlar. Araplarda Müslüman Kardeşler hareketi evrensel bir harekettir, ama Arap ülkelerindeki Müslüman Kardeşler çok dar çerçevede düşünmeye başladılar. Örne-

ğin, Suriye'deki Müslüman Kardeşler'in lideri Beyanuni diyor ki "Biz Baas rejiminin düşmanıyız. Amerikalılar buraya gelsin, saldırсын, öldürsün." Temmuz ayında Lübnan'a yapılan saldırı onları hiç ilgilendirmiyor. Irak'taki İslam Partisi Amerikalılarla işbirliği yapıyor. Onlara sorsanız "neden böyle yapıyorsunuz?"; Araplarda şöyle bir söz var, onunla cevap verirler; "Mekke halkı Mekke'yi başkalarından daha iyi bilir." Ben de onlara şöyle dedim; "Mekkeliler Mekke'yi bıraktılar, İstanbul'u fethettiler." Bu çok ciddi bir sorundur. Sudan'da İslamî hareket iktidara geldi ama 'Sudanlı' olarak olarak kaldı.

Arslan: Burada, İslamcı düşüncenin ve İslamî hareketlerin büyük ölçüde tepkisel özellikler taşıdığı ve benim kanaatime göre yeniden restore edilmesi gerektiği anlaşıyor.

Şefik: Sorun şu. Pratikte ülkeler bölünmüş. Sudan var, Türkiye var, Mısır var, ülkeler var. Bu gerçekliği hiçbirimiz göz ardı edemeyiz. Burada asıl soru şu: 'Büyük İslam Projesi ile ülkeleri-

miz arasındaki birliği ve denklemini nasıl kurabiliriz? Bunu nasıl sağlayabiliriz?'

Arslan: Bu durum da 1900'lerin mirası olsa gerek. Küresel bir dünyada yerel bir İslam'ı düşünmek bu dünyanın gerçeği ile ne kadar örtüşüyor?

Şefik: Ben "küreselleşme"nin de son derece "yöresel" bir durum olduğunu düşünüyorum. Küreselleşmenin günümüzdeki karşılığı şu: 'Türkiye Avrupa ile iş tutsun, Avrupalılaşsın, ama İslam dünyası ile bir bağı kalsın. Ürdün de hakeza Araplara değil de Avrupalılara daha yakın olsun.' Ben "küreselleşme"yi böyle algılıyorum. Ama Avrupa'nın **birlik** haline geldiği gibi İslam dünyasının da **birlik** haline gelmesi bize yasakt. Mesela bugün burada **İslam Ortak Pazarı** veya **İslam Birliği** kurmaya çalışsanız, anında birilerini karşınızda bulursunuz.

Özkaya: Son olarak size bir sorum olacak: Graham Fuller'in bir sözü vardı: "Ortadoğu'da iki buçuk ülke vardır: biri Türkiye, diğeri İran, yarım da Mısır." Bu fikre katılıyor musunuz?

Şefik: Doğru. I.Dünya Savaşında yapılan operasyon ne idi? Ameliyatla büyük ülkeleri küçültme yoluna gittiler. Türkiye'yi küçülttüler, İran'ı küçülttüler ve saire.. Ancak bugün bu ülkeler her ne kadar böyle olmakla birlikte, bunlardan bazıları kalkınma, toparlanma ve yeniden silkinme potansiyeli olan ülkeler. Şu anda olan da bu potansiyeli olan ülkelerin yeniden parçalanması operasyonudur. O açıdan benim Türkiye üzerinde endişelerim var. Yine Pakistan ve İran üzerinde endişem var. Dolayısıyla ben karşılaştığım yetkililere her zaman derim: **"Ulusçu kaldığınız takdirde kendi birliğinizi bile muhafaza edemezsiniz."**

BİR KENT İKİ BULUŞMA

Ahmet Emin Dağ

Kasım ayında İstanbul, iki büyük uluslararası buluşmaya ev sahipliği yaptı. Ortadoğu'nun iki önemli kriz bölgesi olan **Filistin** ve **Irak** konularındaki toplantılara dünyanın dört bir yanından 3 bine yakın misafir geldi. İslam dünyasının önemli şahsiyetleri, hiçbir aracı olmadan yüz yüze kendi aralarında çözüm yollarını tartıştılar.

Toplantıların ilki 2003 yılından beri işgal altında bulunan Irak'taki insani trajediye dikkat çekmek ve alınabilecek önlemleri müzakere etmek üzere uluslararası yardım kuruluşlarını bir araya getiren **Uluslararası Irak Konferansı**, ikincisi de Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı'nın başını çektiği **Kudüs Buluşması** idi.

İHH İnsani Yardım Vakfı'nın ev sahipliğinde yapılan **Uluslararası Irak Buluşması**'na 25 ülkeden 200'e yakın insani yardım kuruluşu katıldı. Şu bir gerçek ki; dünyada hiçbir bölgedeki savaşta bu kadar kısa süre içinde bu kadar büyük bir bedel ödenmedi. İşgalin 4 yılda maddi faturası 1,5 trilyon dolarla hesaplanırken, beşeri faturasını tüm boyutları ile hesaplamak mümkün değil. Rakamlar farklılık gösterse bile Irak'ta son 4 yılda hayatını kaybeden insanların sayısı bir milyona yaklaşmış, yetimlerin sayısı dünyanın hiçbir yerinde olmayan ölçüde 5 milyon sınırına dayanmış durumda. Ekonomi, eğitim, sağlık ve alt yapı konularında en kritik noktalara gerileyen Irak'ta, etnik ve mezhebi güvensizlik sebebiyle de parçalanma tüm kötülüklerin tuzu biberi olma yolunda.

Böylesine kötüleşen insani trajedinin diğer yanında bulunan dünya kamuoyunun ister kanıksamaktan kaynaklansın isterse umursamazlıktan, büyük bir kayıtsızlık gösterdiği de ayrıca vurgulanması gereken bir unsur.

Böylesi bir atmosferde, Irak'tan gelen insani yardım talepleri her ay katlanarak artar-

ken, giden yardımların giderek azalması yepyeni bir açılım gereğini gündeme getirdi. Bu ihtiyaçtan hareketle gerçekleştirilen Uluslararası Irak Yardım Buluşması unutmaya başladığımız bir takım insani hassasiyetleri bir kez daha hatırlattı. Toplantı, Irak'taki insani durum ile ilgili olunca ve bu rakamlar bizzat bölgeden gelen insanlar tarafından telaffuz edilince içinde bulunulan trajedinin boyutları daha iyi anlaşılıyor. Toplantıya Irak'tan katılan yardım kuruluşlarına göre, Irak'ın 25 milyonu aşkın nüfusunun üçte biri yani **8 milyonu acil yardıma muhtaç** durumda. Nüfusun yüzde 43'ü mutlak bir **fakirlik** içinde, çocukların yüzde 92'si **öğrenme** sorunu yaşarken, yüzde 28'i **beslenme** sorunu içinde bulunuyor.

Suriye ve Ürdün'den gelen kuruluşlar ise kendi ülkelerindeki Iraklı göçmenlerin durumuna ilişkin verdikleri bilgilerde farklı konuşmadılar. Suriye'de 2 milyona yakın Iraklı mülteci bulunurken, Ürdün'dekilerin sayısı 1 milyona yaklaşmış durumda. Hali hazırda zaten zengin olmayan Ürdün ve Suriye, bu göç dalgasıyla başa çıkabilecek durumda değil. Iraklı mülteciler bir süredir kendi yollarında getirdikleri maddi imkanları ile yaşamlarını devam ettirmişler. Ancak eldeki imkanlar tükenmeye başlayınca durumlarında ciddi bir kötüleşme gözleniyor. Yapılan uzun tartışmalar ve fikir beyanlarından sonra Irak'taki insani yardım çalışmalarının koordinasyonunu üstlenmek üzere İHH'nin öncülüğünde **uluslararası bir sekreteryaya** kurulması ka-

bul edildi. Umulan o dur ki; Irak'ta siyasi işgal gerçekliği, İran'a saldırılarda üs olarak kullanılma ihtimali, Ortadoğu'nun parçalanma ve mikro ulus devletlerle bölünme sürecinde laboratuvar olma durumu sürse bile en azından Irak insanının dimdik ayakta durması ve kendi üzerinden yürütülen şer politikalarını boşa çıkarması için böyle bir yardım sekreteryası önemli rol oynayacaktır.

İkinci önemli buluşma ise sadece Ortadoğu'da değil, tüm dünyada barışın temel koşulu olan **Filistin** için idi. Dünyanın dört bir yanından 2 bini aşkın misafirin katıldığı **Kudüs Buluşması** da, tıpkı Irak için yapılanda olduğu gibi, İslam dünyasının önemli şahsiyetlerini bir araya getirerek, kendi sorunlarına çözüm arayışları için yapıcı bir platform oldu.

Kudüs buluşmasının bir diğer özelliği de, sadece Müslüman kanaat önderleri ve aydınları değil, farklı dinlerden ve ekollerden insanları da bir araya toplaması idi.

Toplantıda, daha önceki Filistin toplantılarından farklı olarak en dikkat çekici husus ise, duygusallıktan ziyade Siyonizm ve işgal ile mücadele konusunda somut noktaları ortaya koyma çabasının yoğun olması idi. Hemen bütün katılımcılar, insanları duygusal olarak etkilemeye çalışmaktan daha çok, beyinlerine hitap etmeyi tercih etti.

Buluşmanın adı "Kudüs" olunca zamanlama hayati önemde idi. Ortadoğu'da barış adı altında öne sürülen oyalama planlarının tükendiği, **Mescidi Aksa'yı** yıkmaya yönelik Siyonist planların gizlenme ihtiyacı dahi görülmeden ortalıkta tartışıldığı bir dönemde İslam dünyası adına böylesi bir kararlılık gösterisi, hatta **"gövde gösterisi"** yapmak hayati önemde idi. Nitekim yankıları itibarıyla buluşmanın hedefine ulaştığını söylemek mümkün.

Filistin'in Hamasistan (Gazze) ve Fetihistan (Batı Şeria) olarak bölünmesi için Batılılar ve Siyonistler tarafından yürütülen gizli ve açık çabaların tümü bir

kez daha teşhir edilirken, sadece Hamas ve Fetih için değil, Hristiyanı, Marksisti ve ulusalcısı olsun **tüm Filistin kesimlerinin ittifakı** konusunda sağlam bir mesaj verildi. Türkiye devlet olarak arabuluculuk ve barış girişiminde bulunurken, Türkiye halkı ve STK'lar bu görüşmelerde kesinlikle taviz verilmemesi gereğini Ankara'ya ve dünyaya bu buluşmada net biçimde duyurdu.

Siyonist lider **Şimon Perez** ile Filistin Lideri **Mahmud Abbas**'ın Ankara'da el sıkıştıkları saatlerde İstanbul'da alternatif bir toplantı gibi algılansa da, bu toplantının onlara alternatif olarak yapılmadığı ortadaydı. Zira Kudüs Buluşmasının tarihi aylar önceden belirlendiği halde Perez-Abbas görüşmesinin tarihi birkaç gün içinde ortaya çıkmış bir gelişme olarak görülmüyordu. Ama ikisinin aynı zamana denk gelmesi, **Kudüs Buluşması** için çok güzel bir rastlantı oldu.

Üç gün süren toplantılar boyunca Ortadoğu'daki son gelişmeler değerlendirilirken, İslam dünyasının değişik bölgelerinden gelen STK temsilcileri ve kanaat önderleri Filistin konusundaki yaşanan haksızlıkları, Kudüs'ü, ve Mescidi Aksa'nın geleceğini konuştular. Bu çerçevede karşılıklı müzakere ve panellerde **Kudüs'ün kurtarılması** için Müslümanların üzerine düşen siyasi mali ve örgütsel çalışmalar dile getirildi. Yine aynı çerçevede uluslararası Siyonizmin ve destekçilerinin çalışmalarıyla aynı ölçüde mücadele edebilmek için Müslümanların gerek kendi yerel imkanlarıyla ve gerekse diğer ülkelerdeki kuruluşlarla **işbirliği** halinde neler yapılabileceği konuşuldu.

Kısacası İstanbul'daki iki buluşma, İslam dünyasının tüm **dinamizmi** ve **uyanıklığı** ile Ortadoğu'nun geleceğine yönelik olarak hala ümitvar olmamız için yeterli doneleri bizlere sundu.

Sokaklarda öfkeli kalabalıklar, polisle çatışan eli taşlı sopalı topluluklar, bunları sert yöntemlerle bastırmaya çalışan polis güçleri ve sivil mi askeri mi olduğu ayırt edilemeyecek kadar sık değişen kıyafetleriyle kameralar önüne çıkan “devlet adamları”yla, askeri darbeleri ve katliamlarla sonuçlanan dar hizip çekişmeleriyle, Pakistan, İslam ümmetinin bir başka kanayan yarasıdır.

Dünya medyasında yönetim aleyhtarı gösteriler en itici, en çirkin sahneler öne çıkarılarak verirken, kendi kendini yönetmekten âciz “ilkel” (!) ve “geri kalmış” (!) Müslüman toplumların ideal bir örneği diye takdim edilirken, “uygar dünya”nın mağrur duruşu pekiştiriliyor. Tıpkı sel baskınları, büyük deprem felaketleri, salgın hastalıklar yüzünden kitlesel ölümlerin uzak diyarlara özgü şeyler oluşu gibi, askeri darbeler, yolsuzluklara batmış politikacılar ve siyasal / toplumsal çalkantılar Pakistan gibi uzaklardaki “kötü”(!) ülkelerden bir tanesinin doğal hali gibi takdim ediliyor.

Amerikan yönetimi Afganistan işgaline destek vermesi için Pakistan Devlet Başkanı Perviz Müşerref’e şantaj yaparken “Bombalanmaya hazır olun. Taş Devri’ne geri gitmeye hazır olun.” demişti. Bu diplomatik dilden ziyade kaba mafya üslubuna uygun düşen Amerikan dışışleri söylemi, bir yönüyle Batılı insanın bilinçaltında Müslüman Doğulu bir topluma ilişkin köklü ve en çirkin önyargıları da dışavuruyor gibiydi âdetâ.

Pakistan halkı modernleşmeden yeterince nasibini almamışsa (!), faaliyet halindeki binlerce medresesinde İslami tedrisat Amerikan yönetimince tehdit olarak algılanabiliyor ve müfredat dayatmalarına konu oluyorsa, İslam dünyasını küresel sisteme entegre etme projesi olarak Büyük Ortadoğu Projesi önünde ciddi en-

PAKİSTAN “DEMOKRASİ PARADOKUSU”NDAN NASIL KURTULUR?

Mesut Kardeşhan

gellerden birini oluşturuyor demektir ki, bu da küreselleşme kirliliğinin sirayet etmediği bir yer bulmanın hemen hemen imkansız olduğu bir dünyada Müslümanlar adına ancak bir avantaj olabilir.

Fakat kurulduğu günden bu yana resmi adıyla “Pakistan İslam Cumhuriyeti”nin Müslüman halkıyla hep tezat oluşturmuş ve İngiliz boyunduruğundan bir türlü kurtulamamış asker - sivil elitleri, İslami potansiyelin heba edilmesi için âdetâ yarış halinde olageldiler (Pakistan İslam Cumhuriyeti’nin resmi dili İngilizcedir!). Bu elitler her halukârda “İslam dinine bağlı” ve “dindar” bir görüntüyü kitleler önünde muhafaza etmeye çalışırken, kendi ayrıcalıklarını, siyasal veya askeri yüksek mevkilerini koruyabilmek adına -bizim bildiğimiz veya bilemediğimiz kimi istisnalar dışında- Batılı güç odaklarının çıkarlarını gözetten politikalar izlediler. Bugün Müşerref’e karşı bayrak açmış gözükken yüksek yargı mensuplarının da aynı elit zümreden geldiğini belirtmeliyiz.

11 Eylül 2001 sonrasında ABD’nin sözde “terörle savaş”ına destek vermekle Müşerref yönetimi, Amerikan yardımına “hak kazanmak” (!) ve iktidarını sağlamlaştırmak gibi avantajlar elde etti. “Aşırıları” ABD’ye teslim etmek karşılığında Pakistan’a 50 milyon dolar kazandırmakla bile övündü-

ğü söyleniyor ki, eğer bu doğruysa, “İslam devleti” olmak adına büyük umutlarla kurulmuş bir devletin yöneticilerinin içine düştüğü durum bakımından son derece dramatik bir durumu ifade eder. (“Aşırıları” nitelemesi, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı dahil İslam ülkelerindeki yöneticilerin, ABD resmi söylemine uygun düşecek bir şekilde, fakat Müslüman kitlelerin desteğini kaybetme riskinden kaçınırcasına “radikal İslamcı” veya düpedüz “İslamcı” kesimleri kasteder tarzda yaygın bir kullanıma kavuşmuş gözüküyor.)

General Müşerref’in Amerikan dayatmalarına tamamen boyun eğmediği, özellikle Afgan sınırında Veziristan bölgesinde Taliban güçlerine üstü örtülü destek verdiği, istihbarat birimlerinin, Amerikan güçlerine saldıran mücahitlere yardım ettiği yönünde haber ve yorumlar da sıkça dile getirildi. Fakat geçtiğimiz Temmuz ayı ortalarında İslamabad’ta Lâl Mescit’e düzenlenen kanlı baskınla Pakistan yönetimi, Amerikancı “terörle savaş”a kaldığı yerden devam etme kararlılığında olduğunu gösterdi..

Bu yüzden Müşerref zaten bir askeri darbeye işbaşına gelmiş bir devlet başkanı olarak 3 Kasım 2007 günü âdetâ darbe tazelemek suretiyle anayasayı askıya alıp sikkıyönetim ilan ettiğinde, bu, ABD

ve İngiltere için ancak utanç vesilesi bir gelişme olmuştu. Batılı başkentler açıkça tavır koyamamış, ancak Pakistan'la ilgili her açıklamanın başına, ortasına ve sonuna "özgür ve âdil seçimlerin bir an önce yapılması", "anayasal düzenin kurulması", "demokrasiye dönülmesi" türünden klişeleri serpiştirerek bu utançlarını gizlemeye çalışmışlardı. Konuşmalar arasında bu tür klişelere yer verildiği sürece Batılı kamuoyları açısından sorun yoktu; nasıl olsa, olan biteni dikkatle takip eden, ABD Dışişleri Bakanı Rice'ın bu tür beyanatlarının insanların zekasıyla alay etmekten başka birşey olmadığını farkedebilecek fazla kimse yoktur diye düşünülüyordu.

ABD ve Batı Avrupa açısından dünya üzerinde "demokrasi"nin şampiyonluğunu yapıp çıkarlar gerektirdiğinde -ki çoğu zaman gerektirir- diktatoryal rejimlerin en kötü karikatürlerini bile desteklemek ve savunmaktan kaynaklanan utanç bastırmanın ve gizlemenin, günümüz siyaset felsefesinde artık bir adı var: "Demokrasi paradoksu!" Samuel Huntington, Medeniyetler Çatışması'nda bunu ilk ortaya atan kişi ol-

muştu, yanılmıyorsa. Huntington'a göre "Batılı olmayan toplumlarda Batılı demokratik kurumların benimsenmesi, yerlilik taraftarı ve Batı aleyhtarı siyasal hareketlere iktidar fırsatı tanıyabilir." Öyleyse Cezayir'de İslami Kurtuluş Cephesi ve Filistin'de Hamas "demokratik" seçimler yoluyla iktidara gelirse, veya Pakistan'da benzeri bir ihtimal belirirse "demokrasi paradoksu"ndan kurtulmak için her türlü hukuka aykırılık, ilkesizlik, cinayet, katliam, ambargo, askeri darbe vs. mübahtır. Bağımsız Cezayir tarihindeki ilk serbest seçimleri İKC, yani FIS ezici bir çoğunlukla kazanır kazanmaz gerçekleştirilen askeri darbe sonrasında 1990'lar boyunca bu İslamcı partiye oy vermiş yüzbinden fazla insan katledildi (Batı'nın "humaniteryen"/ "humanistik" maskesini indirdiğinde neler yapabileceğini gösteren yakın zamanların bu en korkunç vakasını Terörün Efendileri adlı kitabımda analiz etmeye çalışmıştım). Gazze'de ise el'an 1,5 milyon Filistinli seçimlerde İsrail işbirlikçisi olarak gördükleri kişi veya partilere değil de Hamas'a oy vermiş olmalarının "cezasını" aklıktan ölüme mah-

kum edilmekle çekmektedir.

Pakistan'da "demokrasi paradoksu"ndan bir an önce kurtulmak için, Benazir Butto hakkındaki yolsuzluk suçlamaları, çıkarılan bir yasayla bizzat Müşerref tarafından geri alınır (Belki alternatif bir "kahraman", "mağdur edilmiş bir kurtarıcı" imajı kazandırmak için Pakistan'a döndüğü gün yüzlerce taraftarını kurban edecek bombalar patlatılır!). Gerek bu suçlamaların iptali, gerekse Müşerref'in üçüncü bir dönem daha devlet başkanı olmak üzere seçimlere katılması hakkında olumsuz karar vermek üzere olan Pakistan Yüksek Mahkemesi'nin başyargıcı görevden uzaklaştırılır ve bu müdahale, başyargıcı "Taliban sempati-zanı" diye niteleyen ABD elçiliğinden onay alır. Yerine atanan yeni başyargıcın ise yolsuzluk soruşturması geçirmekte olan, ordu yanlısı bir kişi oluşu, Pakistan'a özgü tabloyu tamamlar.

Sonuç itibarıyla bu seçkinler arasında iktidarın el değiştirmesi, mesela Müşerref'in yönetimden uzaklaştırılıp sivil görünümü ağır basan bir hükümetin iş başına gelmesi sorunları çözmeyecek, Pakistan'a istikrar getirmeyecektir. Soğuk Savaş yıllarında Sovyetler Birliği'ne karşı tampon oluşturması hatırına nükleer silah sahibi yapılan Pakistan, bugün ABD'nin Çin'le olan rekabeti dolayısıyla sancılı bir coğrafya haline gelmiştir.

Ancak bütün bu tahripkâr küresel oyunların arasında, bütün bu karanlık tablo ve kaosu ortasında ciddi bir İslamcı muhalefet gelişmektedir. Dileyelim ki, bu İslamcı potansiyel, vizyon ve inisiyatif sahibi -ve merhum Kelim Siddiki'nin hep özlediği- muttaki liderlikle buluşabilsin. İşte o zaman bu İslam coğrafyasında kimbilir hangi yabancı güçlerin projeleri değil, gerçek sahiplerinin, Müslüman halkın irade ve tasavvuru tatbik imkanı bulabilecektir.

İletişim fakültelerinde ve ilgili bölümlerde gazeteciliğin ve yahut kitle iletişim araçlarının tanımı şöyle yapılır; herhangi bir olayı ya da konuyu önyargılardan uzak ve objektif biçimde aktarmak. Yani bir bakıma kişinin duygularından, değerlerinden ve fikirlerinden bağımsız değerlendirmelerde bulunmasını ondan istemektir. Bu durum işin varoluşuna dair bir tartışmayı oluştururken, yapısal anlamda bir değişikliği ve yeniden yorumlamayı gerektirir.

Zira dünyanın hiçbir yerinde, herhangi bir çıkar gözetmeden salt haber aktarımında bulunan kitle iletişim araçları hemen hemen yok gibidir. Ulaşabildiğimiz ve izleyebildiğimiz ölçüde söz konusu kitle iletişim araçları salt bu amaçla kurulmazlar. Ya herhangi bir siyasi ya da ideolojik çevrenin elinde araca dönüşmektedir ya da ekonomik çıkarları gözetken herhangi bir aygıtın unsuru haline gelmektedir. Her iki durumda da kendisine yapılan tanım çerçevesinde ve ona çizilen sınırlar içerisinde kalarak hayatına devam etmek durumundadır. Kısaca medyanın gündem belirlemesi ve gündemi kurması ona belirlenen rolün işlerliğini ortaya koymaktadır.

Biz bu makalede kitle iletişim araçlarının tamamına dair tanım ve işlevleri değil, gazete ve köşe yazarlığı üzerine örneklemeler üzerinden bunların Türkiye merkezli toplumsal izdüşümlerini irdelemeye çalışacağız.

Gazetecilik, haber ve bilgi kaynağına en çabuk ulaşan ve bu kaynaklardan edindiği bilgi ve haberleri okurlarına sunan araç demektir. Söz konusu bu tanım da yer alan öğelere ülkemizde yayın yapan gazetelerin sayfala-

MEDYA FİTNESİ

Mehmet Kar

rında ne kadarına rastlanır, bunu örneklerle ortaya koyacağız. Köşe yazarlığını ise; özellikle Türkiye’de Hakkı Devrim’in **“Köşe kadılığı”** veya Ahmet Insel’in **“Köşe dolgusu”** ifadeleriyle tanımlamak(bazı isimleri tenzih ederek) daha doğru olur sanırım. Bu tanımlardan hareketle ülkemizde son dönemde yaşanan bazı olayları anlamaya ve tanımlamaya çalışalım.

Yaşadığımız süreci, *Umran*’ın geçen ayki sayısında M.E.Babacan şu cümlelerle özetlemişti: *“Son günlerin gözleri kör eden toz dumanı içerisinde bir yandan hangi mahalleye ait olduğu bilinmeyen “mahalle baskısı”, bir yandan PKK saldırılarıyla infiale geçen ülke halkı, başka bir yan-*

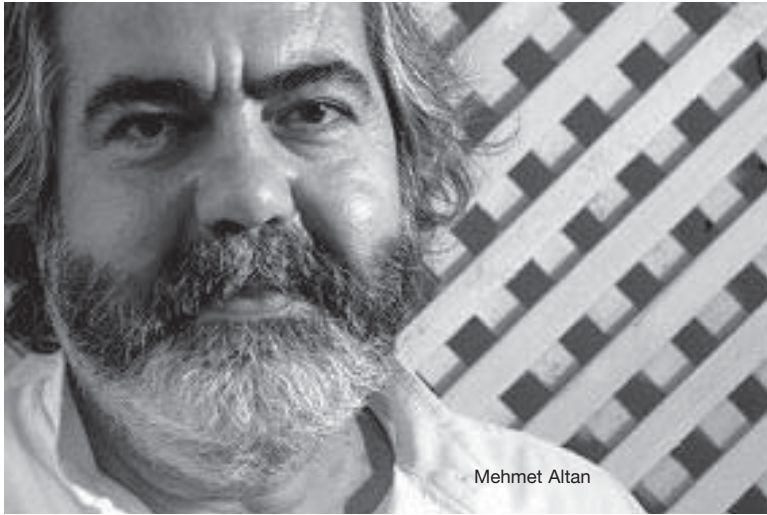
dan ABD Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi’nden geçen Ermeni Soykırım Tasarısı kararı bir araya gelince, ülkede basiretler bağlanmış ve yukarıda ifade ettiğimiz biçimde tepkiler geliştirilmeye başlanmıştır. Bu süreci büyük oranda besleyen ve büyüten malum medyamızın aymazlığı ve vurdumduymazlığı olayın vahametini bir kat daha artırıyor.”

Sadece yaşanan son süreçte değil, son çeyrek asra baktığımızda aynı çevrenin bugün hâlâ köşe başlarını tuttukları gazetelerde yıllar önce de benzeri biçimde bir tutumla toplumun zihin dünyasını kirletmeye devam ettiklerini görmekteyiz. Söz gelimi **Kenan Evren** Paşa’nın derlettiği **“12 Eylül’den Önce ve Sonra Ne**

Eser Karakaş’ın “PKK’yı Anladık da Bunlara Ne Oluyor?” başlıklı 17 Ekim 2007 tarihli yazısında ortaya koyduğu gibi yangına körükle gitme hastalığına devam ediliyordu; *“PKK’nın özgürlük ve zenginlik ortamından korkmasını anlıyorum ve eylemlerini, TSK’yı Kuzey Irak dağlarına çekme girişimini kendi amaçları için çok rasyonel buluyorum. PKK’nın vahşice eylemlerine paralel, adeta koordinasyon içerisinde, içeride başka bir koro da TSK’yı Kuzey Irak dağlarına gönderme tamtamları alıyor.”*

Oktay Ekşi

Mehmet Altan

Demişlerdi, Ne Dediler, Ne Diyorlar” adlı kitapta ülkemizin usta(!) kalemlerinin darbe öncesi ve sonrası nasıl bir tavır takındıklarını görmek mümkündür.

Benzer biçimde bugün yine bir takım güçler ve merkezler öyle istiyor diye savaş kışkırtıcılığı yapan gazete ve köşe yazarlarının tavırlarını anlamaya çalışırken, önemi haiz emekli komutanlardan art arda itiraflar gelmeye başladı. Söz konusu bu itiraf ve açıklamalardan sonra medyanın ve gazetecilerin tavrı şimdilik değişmiş gibi görünüyor.

Kısa bir süre önce topyekûn seferber olan medyamız, **Eser**

Karakaş’ın “PKK’yı Anladık da Bunlara Ne Oluyor?” başlıklı 17 Ekim 2007 tarihli yazısında ortaya koyduğu gibi yangına körükle gitme hastalığına devam ediliyordu; “PKK’nın özgürlük ve zenginlik ortamından korkmasını anlıyorum ve eylemlerini, TSK’yı Kuzey Irak dağlarına çekme girişimini kendi amaçları için çok rasyonel buluyorum. PKK’nın vahşice eylemlerine paralel, adeta koordinasyon içerisinde, içeride başka bir koro da TSK’yı Kuzey Irak dağlarına gönderme tamtamları çalışıyor.”

Şimdi de özellikle PKK ve Kürt meselesini birbirinden ay-

rıştırarak belirtecek olursak, (son dönemde komutanların yaptığı açıklamalar başka anlamlara gelebilir) ancak konumuz itibarıyla söylenenler medyamızın rotasını değiştirmeye neden olmakta ve farklı yorumlar yapılmaya başlanmaktadır.

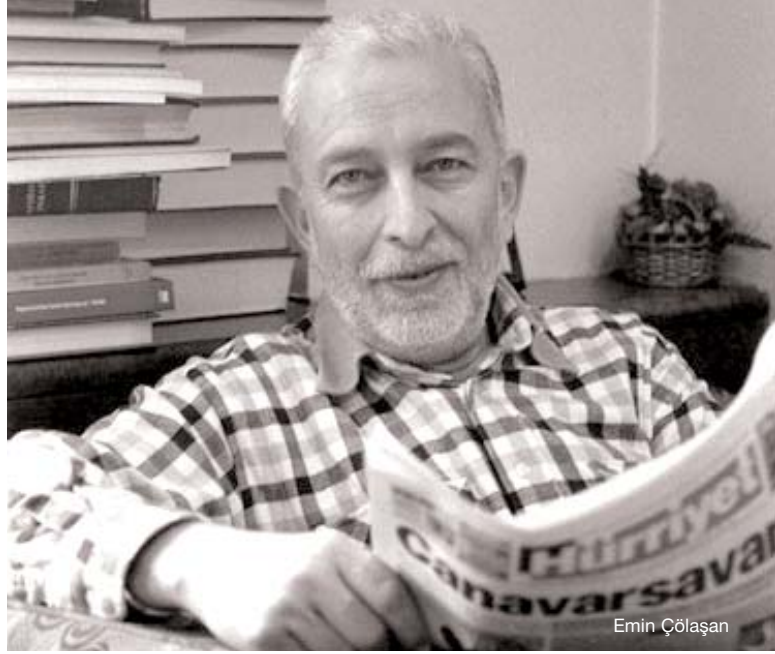
Ayrıca geçtiğimiz günlerde piyasaya çıkan ve çokça konuşulan **Emin Çölaşan’ın “Kovulduk Ey Halkım, Unutma Bizi”** adlı kitapta yer alan bilgiler medya ve patronları(!) hakkında düşüncelerimizi haklı çıkarır durumdadır. Yani, görevi itibarıyla insanlara en doğru bilgiyi ulaştırması gereken medyada-gazetecilikte bu ilkenin belki de en son planda tutulduğu, onun yerine çıkarların öncelendiği, sürekli ihalelerin takip edilerek siyasi ve bürokrasi zemininde ilişkilerin çıkara dayandığı, bütün gerçeklerin devre dışı bırakılarak magazine ağırlık verildiği gibi gerçekleri, bizzat yaşamış birisi olarak Çölaşan’dan duymak işin boyutlarını ortaya koymaktadır. Kitabında, tuzu kuru olduğunu belirten Çölaşan çarpıcı ifadelerle yer vermektedir; “Türk basınında kara bir dönem yaşıyoruz. Medya patronlarının çoğu büyük işadamları. Pek çok işe daldılar ve hepsinin de ipleri hükümetin elinde. Korkmayan yok. Gazetenin hiçbir çalışanında yıllardan beri heves, istek, kurumuna karşı bir gönül bağı yok. İstisnasız herkes yakınıyor. Bir yanda yüzlerce trilyon kâr eden yönetim, öbür yanda çalışanları en düşük maaşla kullandırıyor. Maaşlar yetmiyor(ben tuzu kuru azınlıktayım, böyle bir sorunum yok) verilen sözler tutulmuyor. Haberler gazetelere girmiyor. Hele hükümetin hoşuna gitmeyecekse de, hemen hiç girmiyor.”

Halkın nasıl kandırıldığını, siyasi elite çıkarlar gereği nasıl yakın durulduğunu da çarpıcı ifadelerle dile getiriyor Çölaşan; “Herkes her şeyin farkındaydı. Tepe de milyarlarca dolarlık çıkar ilişkileri yatıyordu. Bu ilişkilerin yara almadan sürmesi için bir tek koşul vardı: İktidara karşı çıkmamak, görmemek. AKP’nin hoşlanmayacağı haberleri mümkün olduğunca kullanmamak. Ya da çok ender kullanıp bu yolla okurların gazını almak...”

Bütün bu samimi itiraflar(zira yalanlanmadı) neden şimdi? Yaşadığı olumsuzlukları ve problemleri kovulduktan(!) sonra yazabilen Çölaşan, onca haksızlığa, yolsuzluğa neden ve nasıl tahammül etti? Ve asıl sorulması gereken; aynı kulvarda yayın yapan, aynı kanaldan beslenen, ortak çıkarlara sahip olan söz konusu yaygın organlarında bulunan büyük(!) zatlar neden an gelir çatışmaya başlarlar? Son derece agresifleşerek, küfür ve saldırıların dozu haddi aşmaktadır?

Söz gelimi geçtiğimiz günlerde durup dururken **Mehmet Altan** ve **Oktay Ekşi**’nin birbirleri hakkında yazdıkları, iki büyük(!) gazeteci olarak ülkeye ve bu halka ne kadar saygılı(!) olduklarının göstergesiydi. *Hürriyet* gazetesi başyazarı Oktay Ekşi’nin saldırgan üslûbuna “**Bir Kuklaya Andıç Soruları**” başlıklı yazısında cevap veren Mehmet Altan ağzına geleni sıraladı; ‘*kiralık kalem, kaypak, piyon, andıç ulağı, iftira kampanyasının baş aktörü, kandırılmış*’ ifadelerini kullanan Altan, ‘*senin ulusun andıççılar, cuntacılar, darbeciler, zalimler... Ben onlardan tiksiniyorum ve onların kiralık kalemleri hakkındaki duygum da aynı*’ dedi.

Yine aynı günlerde **Engin Ar-**

Emin Çölaşan

dıç ve **Hasan Pulur**’un “dibe vuran” seviyesizlikleriyle çatışmaları, medyamızın halini ve seviyesini ortaya koymak bakımından son derece anlamlıdır.

Çıkarları söz konusu olduğunda son derece hırçınlaşarak seviye(sizlik)leri dibe vurduğunda, ne adaletin, ne de doğrunun esamesi okunmamakta, kalemleri yalanın ve riyakârlığın yanında yer almaktadır.

Bu durum aslında her şeyi bilen, her şey hakkında bir şeyler söyleyebilen ve yazabilen bu “tu-zu kuru” elitin seviyelerini, kalitelerini de göstermektedir. Toplumdaki, mesleklerindeki görev ve sorumluluklarını unutarak alkol masalarında ülke problemlerini yazmaya çalışmaları samimiyet(sizlik)lerini de ortaya koymaktadır. Dünyaya ve hayata son derece sığ bakan bu çevrenin dönüp dolaşıp aynı şeyleri yazmaları, bu ülkenin hamurunda yer alan değerleri görmezden gelmeleri, sorunları daha çok büyütmede ve içinden çıkılmaz bir hale getirmektedir.

Zaman’dan **Ekrem Dumanlı**,

medyanın ‘**fitne peşinde**’ olduğunu belirterek, aslında doğrunun ve adaletin tarafında yer almaları gereken medyamızın hangi görevi icra ettiğini deklare etmiş oluyor.

Hülasa, medyanın bütün bu aymazlıklarına karşın, toplum artık istenen tepkiyi vermemekte ve istenilen biçimde şekillendirilememektedir (göreceli olarak 28 Şubat süreciyle kıyaslandığında). Uzun yıllar sıklıkla kullanılan bazı kavramlar ve kavramlar etrafında örülen duvarlar eskisi kadar aşılmaz değil. Nihayetinde insanlar ülke gerçekleri ve kırmızı çizgileri(!) gibi bazı gerçeklikleri soru(n)laştırarak sormaya başlamış bulunmaktadır.

Bize düşen iyiliğin, adaletin ve hakkın yanında, yakınında bulunduğuna inanan kalemlerin her koşulda doğruları yazmasıdır. Şartlar her ne olursa olsun gerçeği yazmak ve bunu gerçeklerin karşısında duranlara haykırmaktır.

Zira Müslüman olarak “**doğru yazmalıyım, yazmalısın, yazmalı**”

SEN ÖDÜLLERİN EN BÜYÜĞÜNE LAYIKSIN!

Reşat Petek*

Bir lise öğrencisi Tevhide Kütük. Her öğrenci gibi hayalleri var, umutları var. Geleceğe umutla ve sevgiyle bakmak istiyor. Okulu aile ocağından sonra ikinci yuva olmuş onun için. Okulunu seviyor, arkadaşlarını seviyor, öğretmenlerini seviyor.

24 Kasım öğretmenler günü için düzenlenen kompozisyon yarışmasında, **"Bir Öğretmen Olmalı..."** başlığıyla anlatmış duygularını. O'nun için öğretmen, *"...toplumu cehaletten kurtarmaya çalışan bir savaşçı, Alilere, Fatmalara, Yasinlere bilgi dağıtan, onlara sevgiyle yaklaşan, onları saran sıcak bir kucak. Ya da ufukları aydınlatan bir kandil..."*

Hayalindeki öğretmeni anlatmaya devam ediyor ve; *"Sen bir ufku aydınlatmak uğruna mum gibi erimeye razı olan. Sen, taze ruhları işleyip onlara şekil veren. Ve sen ki; tarumar olmuş bir bahçenin son ümidi... Bir heykeltıraşın mermere verdiği şekil misali bilginle şekillendir beni..."* diyor Tevhide.

Yarışmada birinci olduğunu öğrenince çok sevinmiş. Annesiyle birlikte gitmiş ödül törenine. Öğretmenleri, arkadaşları, anne babalar doldurmuş tören salonunu. En önde de görmeye pek alışık olmadığı, Kaymakam, Belediye Başkanı, Milli Eğitim Müdürü, Komutan ve diğer yöneticiler yerlerini almış. Sıra kompozisyon yarışmasında dereceye girenlerin

davet edilip ödülleri verilmesine geldiğinde, heyecanı bir kat daha artmış Tevhide'nin. Kürsüye gelip salona yüzünü dönünce sevinç ve heyecanla kalbi yerinden fırlayacak gibi olmuş. İlk defa böyle bir kalabalık karşısına geçiyor. Gururla kendisini izleyen annesi, arkadaşları ve öğretmenleri...

Tevhide 'bu ne güzel duygu, ne büyük mutluluk' derken, protokol sıralarında bir ses yükseliyor: **"Onu indirin!"**

Milli Eğitim Müdürü ödül vereceği Tevhide'nin yanına geliyor ve kürsüden inmesini söylüyor. 'Neden' diye sordum diyor Tevhide. Cevap olarak, 'senin kılık-kıyafetin uygun değil' dediler diyor.

Kompozisyon yarışmasında birinci olmanın ödülü olarak "onu indirin" emri ile kürsüden aşağıya edilen Tevhide, *"bunu hak edecek bir şey yapmadım, kompozisyon yazdım ve ödül kazandım, ben kötü bir şey yapmadım ki..."* diyor ve ağlayarak, gözyaşlarıyla salonu terk ediyor.

Tarihe not düşüyoruz;

Olay: Ödül verilmek üzere davet edilen, kompozisyon birincisi öğrencinin ödül verilmeden kürsüden indirilmesi.

Olay tarihi: 24 Kasım 2007 Öğretmenler günü.

Olay yeri: Adana ili Kozan ilçesi.

Olayın suçlusu (bence kahramanı): Tevhide Kütük. İmam Hatip

Lisesi 11.sınıf öğrencisi.

Suç: Tören yerine başörtüsü ile gelmek

Cezası: Tören salonundan dışarı atılmak. (Ceza yerine uygulanan güvenlik tedbiri)

Cezayı veren: İlçe garnizon komutanı.

Dut yemiş bülbüle dönüp sessiz kalan: İlçe Kaymakamı.

Bu olay karşısında bir insan olarak insanlığımdan utanıyorum. Yüzüm kızarıyor, elim ayağım titriyor, soğuk terler döküyorum.

Televizyon karşısında olayı izlerken, içimdeki insanlık onuru göz yaşı olup yanaklarımdan süzülme, şu satırları yazma cesaretim de olmayacak.

Uğradığı haksız saldırılarla mübarek ayaklarına kadar kanlar içinde iken bile zalimlere beddua etmeyen "Büyük Mazlum"u en büyük önder olarak tanımasam bu zulmü yapanlara beddua edecektim. Ama mazlum ve mağdur Tevhidelerin âhları, gözyaşları belki de hakkı, hakikati göremeyen gözlerin kirini de yıkayacak, kalplerine insanlık sevgi ve merhametinin sinmesine vesile olacak diye kendimi teselli ediyorum.

Haksızlık karşısında susmama adına bu olayı kınıyorum. Bir daha tekrarlanmamasını diliyorum.

Hangi renkten, hangi ırktan, hangi inançtan olursa olsun, insanı "eşrefi mahlukat" olarak görüp, yaratılışı ile var olduğuna inandığım temel hak hürriyetlerinin savunucusu bir hukukçu olarak da, Tevhide'ye yapılanlara isyan ediyorum. Hukuk devletinde böyle bir uygulamanın olamayacağını haykırıyorum. Eğer olmuş ise bunu yapanların hukuk içinde cezalandırılması gerekli olduğunu iddia ediyorum.

Ve bir insan olarak soruyorum: İnsanlık onuruyla oynadığınız, rencide ettiğiniz, ağılattığınız lise-li genç kızın onurunu geri verebilecek misiniz ?

Öğretmenlerinden ve büyüklerinden **"heykeltıraşın mermere verdiği şekil misali"** bilgileriyle kendisini şekillendirme isteyen bu öğrencide nasıl silinmeyecek izler bıraktığınızı hiç düşündünüz mü ?

Kendi çocuğunuzun başına böyle bir olay gelmesini ister miydiniz ?

Büyüklerinden, idarecilerinden **"bilgi ve sevgi"** isteyen, **"du-daklarınızdan dökülen her söz belleğime yerleşmeli"** diyen Tevhide'nin yüreğinde, **"onu indirin"** komutu nasıl bir yer işgal edecek tir hiç düşündünüz mü ?

Haksız, insafsız, adaletsiz, saygısız ve sevgisiz bir muamele-nin arkasından emir ve komuta ile gönüllere sevgiyi yerleştirebilir misiniz ?

İçinizi kemirip sizi sorguladığını düşündüğüm vicdanınızın sesine kulak vererek, bu hatanızı telafi etmenin tek yolu olarak, erdemli, faziletli bir davranış örneği gösterip, haksızlık yaptığınız 17 yaşındaki bu gençten özür dilemeyi düşünüyor musunuz ?

Bir hukukçu olarak sorularım var: TBMM tarafından usulüne göre kabul edilmiş, Anayasa ve kanunlarında üstünde olan uluslar arası hukuk normları 'eğitim hakkı hiçbir sebeple engellenemez' derken, kılık kıyafet sebebiyle bir öğrencinin eğitim faaliyetleri içinde yer almasını nasıl engellersiniz? Bu bir hak ve hukuk ihlali değil midir?

Kozan İmam Hatip Lisesi, T.C.Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir lise değil mi?

Bu öğrenciyi kompozisyon birincisi olarak, öğretmenler gününde ödül törenine davet eden İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü değil mi? Önce davet edip sonra salondan kovmak, idarenin ciddiyetiyle bağdaşır mı?

İlçe Milli Eğitim müdürlüğü, Yürütmenin ilçedeki en üst organı olan, Mülki İdare Amirliğine bağlı bir birim değil midir?

Tevhide Kütük'ün eylemi adli bir suç ise yargı mercilerince gereğinin yapılması, idari işlem gerektiren bir eylem ise Kaymakamlık Makamınca gereğinin yapılması gerekmez mi?

"İndirin onu" emir ve talimatını veren askeri personel, bu emri verirken hangi yasaya göre hareket etmiştir. Hiçbir makam, merci ve kişinin Anayasa ve kanunlardan almadığı bir yetkiyi kullanamayacağı, bir Anayasa kuralı değil mi ?

Öğrenciyi salondan çıkaran İlçe Milli Eğitim Müdürü görevini ifa ederken, Garnizon Komutanına bağlı olarak mı çalışmaktadır. Diğer bir deyimle, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, emir komuta zinciri içinde görev ifa eden askeri bir birim midir? Değilse -ki elbette değildir- kanunsuz bir emrin uygulanmayacağı şeklindeki Anayasa hükmü ihlal edilmiş olmaz mı ?

Türkiye bir hukuk devleti ise, görevi olmayan bir konuda, "kanunsuz emir" veren askeri personel hakkında, yasalar çerçevesinde işlem yapılması gerekmez mi?

Bütün bu hukuksuzluklar karşısında, Mülki İdare Amirliği nasıl bir işlem yapmıştır. Kamuoyuna

bir açıklama yapılmadığına göre, susmak, sessiz kalmak, hiçbir şey yapmamak hukuk devletinin işleyişi içinde nasıl izah edilecektir?

Son sözlerim Tevhide'ye.

'Ülkeler değil, gönüller fethetmek isteyen' sevgili Tevhide!

Senin onurunla oynayanlar özür dilesede dilemese de sakın üzülme! Biz insan onuruyla oynayanları daha önce de gördük. Onlar da, **"...bu kadına haddini bildirini!"** demişlerdi. Zaman geldi geçti, hak-hukuk tanımayanlara millet hadlerini bildirdi.

Emeğini, bilgini, sevgini, duygularını, umutlarını sıraladığın kompozisyonun; örnek aldığın öğretmenlerince zaten birinciliğe layık görülmüş. Seni ben de tebrik ediyorum.

Ama sen, sokak çocuklarından, yetimlere, öksüzlere el uzatmak isteyen;

Susuz çiçeklere yağmur olmayı düşleyen;

Emeği, sevgiyi, bilgiyi yücelten anlayışınla, daha büyük ödüllere layıksın!

* Emekli Cumhuriyet Başsavcısı

AİLE YAZILARI -I

GÜNCEL AİLE SORUNLARI

HİKMET DEMİR

Zaman ne kadar ilerlerse ilerlesin; insanlık hangi çağların içinden geçmiş olursa olsun; ister lineer isterse devirsel tarih anlayışı geçerli olsun, tarih boyunca tartışılan ve hala da önemi üzerinde ittifak edilen en önemli toplumsal kurumun aile olduğunu söylemek sanırım abartılı bir yargı olmasa gerektir. Her ne kadar Eflatun'un Devlet'inde olduğu gibi ütopyalar, kurgularında "aile"ye yer vermiyor olsalar da, bir toplumsal realite olarak aile her zaman anlamını ve önemini hissettirmiştir.

Tarihin içerisinde günümüze kadar bazı formal değişikliklere uğramış olsa da, Türk toplumunda da aile en çok önemsenen kurumların başında gelmektedir. Yaşanan değer erozyonları ve değişimlerin sonucunda aile de zaman zaman bazı kırılmalara uğramıştır. Nitekim Osmanlı'nın son dönemlerinden beri devam eden Modernleşme süreci, o günden bugüne geleneksel aile yapısı, rolleri ve tanımında bir takım değişimlere sebep olmuştur. Bilhassa modernliğin sacayaklarından biri olan bireyselleşmenin geleneksel yapılara olduğu gibi aileye meydan okuması, pratikte birçok sorunları gündeme taşımaya devam etmektedir. Özellikle 1980 sonrasında yaşanan apolitikleş(tir)me sürecinin bireysellik-

le birleştirilmiş dalgası, bugün geldiğimiz noktada en fazla aileyi etkilemiş görünmektedir.

Şunu önemle belirtmek gerekmektedir ki, sandığının aksine aile, İslam toplumlarının en temel ünitesidir. Bireyciliğin kısıktıldığı bir toplumda aile üyeleri arasındaki bağlar da giderek zayıflamakta; karı-koca, anne-baba, baba-çocuklar, anne-çocuklar arasındaki ilişkiler her şeyin paylaşıldığı dostluktan şirket ortaklığına dönüşmekte; dolayısıyla ekonomi tarafından sınırları çizilen ve içeriklendirilen istikrarsız bir yapıya dönüşmektedir. Burada belki bazı rezervlerle birlikte toplumun tek tek bireylerin toplamından farklı bir ağırlığa ve anlama sahip olduğu yargısını aileye yansıtabiliriz. Yani aile, aile bireylerinin toplamından meydana gelmiş bir yapı olarak tanımlanamaz. Bireyci aile tanımları, ailenin hangi temel değerler üzerinde inşa edileceği konusunda sorunlar yaşarlarken, aynı zamanda sıklıkla eleştiriye tabi tuttuğu geleneği de çözdürmektedir. Şüphesiz geleneksel aile yapısında eleştirilecek birçok noktalar olmakla birlikte, bir yol haritası olan geleneksel öğelerin yerine hangi değerleri ve nasıl bir formda inşa edeceğinize dair iddialarınız olmazsa, sonuçta çözümler büyük bir hız kazanacaktır.

Bu makale bir yazı dizisinin ilki şeklinde düşünüldüğünden giriş mahiyetinde olacaktır. Bu makaleler dizisinin konusu ailedir. Böyle bir konuyu tercih edişimiz ve ikinci olarak da niçin makaleler serisi halinde ele aldığımız sorusu önemlidir. Öncelikle bu sorunun üzerinde durmak istiyoruz.

Gündelik hayat içerisinde hangi sorunla karşılaşsak karşılaşalım ya da hangi konuyu tartışsak tartışalım, nihayetinde aile ile ilgili bir boyutu olmasın. Nitekim erkek-kadın ilişkilerindeki sorunlardan tinerci çocuklara, eğitimden sosyalleşmeye kadar bir dizi sorun hep aile konusunun altını çizer. Bu, belki meseleye teorik bir bakıştan elde edilebilecek manzaradır. Ancak öte yandan yaşadığımız gündelik hayattaki sorunlara daha yakından bakacak olursak, yine “aile” konusu bütün içerimleriyle birlikte gündeme gelir. Biz bu makalede, öncelikle hangi yöntemle soruna yaklaşacağımıza dair kısa bir tartışma yaptıktan sonra, sorunlarımızı betimlemeye çalışacağız. Daha sonraki yazılarda ise, o sorunları tek tek detaylarıyla ele alarak tartışmak ve önerilerde bulunmak istiyoruz.

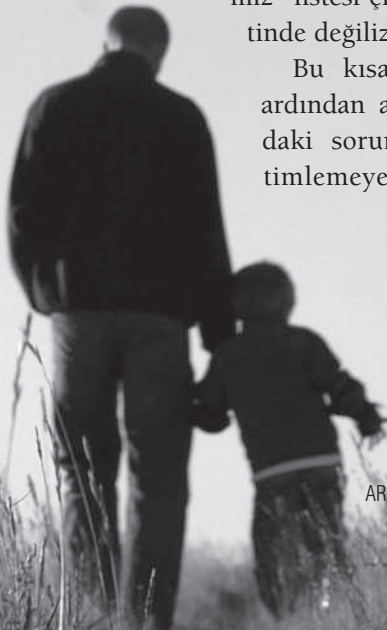
Bugün gerek akademik gerekse akademi dışı dünyada muhtarip olduğumuz en önemli husus, teorik tartışmalar içinde kalan kısırlık ve gündelik pratik hayata ve sorunlarımıza dair uygulanabilir öneri yoksunluğudur. Esefle belirtmeliyiz ki, kendi kapalı dünyası içerisinde salt teorik tartışmalar ve gündelik hayattan kopukluğuyla tebellür eden yazınlar sadra şifa çareler üretmemektedirler. Öte yandan “ideoloji” ve “piyasa mantığı” içerisinde çok geniş bir tayfta salınım gösteren birçok yazınların teoriyi hatırlatmak ya da ideolojiyi doğrulamadan öte çok fazla işlevi olmamaktadır.

Şüphesiz aile ilgili yapılan çalışmalar mevcuttur. Ancak bugün için yapılması gereken en önemli şey, mevcut durum ve pratikten hareketle teoriyi yeniden inşa etmektir. Bunu şu şekilde açıklamak mümkündür: Hasan Hanefi’nin “re-

aliteden metne gitmek” şeklinde bir teklifi vardır. Doğrusu bu yaklaşım mevcut realiteyi merkeze alarak formu tekrar inşa etmekle ilintilidir. Bu bağlamda “realiteyi metne sığdırmaya çalışma” anlayışından mesafe almakta; güncel soru(n)ları değerler dünyamıza soru olarak yöneltmektedir. Bu yaklaşım güncelleştirme bağlamında gerçekten çok önemli bir açılım sağlayacaktır.¹ Biz Hasan Hanefi’nin bu yaklaşımına şöyle bir katkıda bulunarak yöntemin sıhhatini kuvvetlendireceğimizi düşünmekteyiz. O da pratikten hareketle sorduğumuz soruya ürettiğimiz cevabı teori ile tekrar kontrol etmek. Buna şu açıdan ihtiyaç olduğunu düşünmekteyiz. Bugün çözüm sadedinde sunulan birçok önerilerin teori ile oluşan mesafesi, sorunu çözmek bir yana giderek ağırlaştırmakta; bir başka deyişle, teori ile tekrar kontrol edilmediği için doğruluğu ya da yanlışlığı sağlıklı bir biçimde tespit edilememektedir. Bu bir kontrol mekanizması olacaktır. Gerçekten tartışmaya çalıştığımız birçok konularda mevcut veri olarak kabul edilip onaylanmaktadır. Nitekim bugün aile konusunda üretilen birçok pratiklerin salt güncelleme ve mevcuttan yola çıkarak gelenek, değerler ve genel olarak teoriden mesafe aldığı bir gerçektir. Bizim aile konusuna eğilmemizin temel sebeplerinden birisi de budur. Dolayısıyla bu araştırmada teori ile pratik arasında diyalojik bir ilişki kurarak konuya yaklaşılmaya çalışacağız.

Anlaşılmış olmaktadır ki, biz yöntem olarak aile ile ilgili temel sorunları ortaya koymak, güncel sorunlardan hareketle toplumsal değer ve normları dikkate alan tartışmalarda bulunmak istiyoruz. Dolayısıyla güncelden tamamen kopuk “yapacaklarımız” ve “yapmayacaklarımız” listesi çıkarmak niyetinde değiliz.

Bu kısa tartışmanın ardından aile konusundaki sorunlarımızı betimlemeye geçebiliriz.

Aslında bu betimleme, “niçin aile konusuna öncelik veriyoruz?” sorusunun da cevabı olacaktır. Dolayısıyla resmetmeye çalışacağımız bu sorunlar, ailenin tüm içerimleriyle birlikte ele alınması ve sonunda çözüm önerilerinin gündeme getirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Evlilik Dışı İlişkiler Sorunu

Bugün gerek iletişim araçlarından, gerek okuldan ve kamu alanından gerekse yaşadığımız aile hayatından çıkarabileceğimiz birçok sorunlar vardır. Bunlardan bir kısmını daha yoğun yaşamaktayız, diğer bir kısmını ise çevrede gözlemlemekteyiz. Bu bağlamda dile getirilmesi gereken ilk sorunun evlilik dışı ilişkilerin yaygınlaşması ve normalleştirilmeye çalışılması olarak zikredebiliriz.

Evlilik bir aile kurumunun resmîyete kavuşması ve sonrasında hukuki sonuçları açısından mutlaka yaşatılması gereken bir kurumdur. Bugün çok farklı kesimler üzerinden örnek model olarak yaygınlaştırılmaya çalışılan nikahsız iliş-

kiler, “birliktelik”, “yaşanmışlık” vb. şeklinde isimlendirilmeye çalışılmaktadır. Halbuki bir toplumun içindeki en temel ünite olan ailenin korunmasının biricik yolu nikah ve evliliktir. Nikahla bir kayıt altına alınmayan beraberliklerin toplumumuzda meydana getirdiği birçok tahribatları görmek mümkündür. Öncelikle toplumun genel değer yargıları açısından nikahsız beraberliklerin mağdur ettiği kesim her zaman olduğu gibi kadınlardır. Kadınlar, nikahsız ilişkilerde hiçbir hukuki hak iddia edecek durumda değildirler. Diğer yandan doğacak çocukların nesebi ve daha da ötede hakları, toplumda kendilerine bakılış biçimi ve psikolojileri ciddi olarak tartışılması gereken bir fenomendir.

Televizyonda birçok programlarda bu ve benzeri olaylar gündeme gelmekte ve tartışma konusu olmaktadır. Daha ilerideki yazılarda bu konu başlı başına ele alınacak olmakla birlikte, televizyondan bir örnek aktararak sorunun vahametinin altını çizmek istiyorum. Bir televizyon kanalında öğleden sonraki kuşakta yayımlanan geniş anlamda kadın-erkek ve aile sorunla-

Ailedeki kriz ve problemlerin ekonomik, sosyal, kültürel vb. birçok boyutları vardır. Nüfusu gittikçe artan büyükşehirlerde zorlaşan yaşam koşullarının başta aile olmak üzere birçok sosyal üniteye zararları görülmektedir. Buna mukabil, kırsal yöreler geleneksel aile varlığını hala devam ettirerek, belki büyükşehirin bazı zorluklarını yaşamamaktadır.

rını irdeleyen bir program var. Bu program format olarak bir sorunu taraflarını da stüdyoya davet ederek tartışmaktadır. Tartışan ve soru soran öncelikli kişiler ise altı kişilik bir jüridir. Orada tartışılan bir mesele şöyle idi: Orta yaşlı fabrika sahibi zengin bir adam evli olduğu ilk eşinden resmi olarak boşanmadan başka bir kadınla ilişki yaşıyor. Ona ayrı bir ev açıyor. Resmi nikahlı eşi ve ondan olan çocuğunun ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte, 10 yıl evlilik dışı bir ilişkiyi devam ettiriyor ve sonra ölüyor. Ölünce işinin başına oğlu geçiyor. Nikahsız yaşadığı kadın, resmi nikahlı karısını ve oğlunu bu programa şikayet ederek ondan para koparmaya çalışıyor ve hak iddia ediyor. Jüriden bir kısmı doğrusu nikahsız yaşayan kadının

erkeğe hizmeti olduğu için, kendisine biraz para verilmesini öneriyorlar.

Öğleden sonraki kadın kuşağı programlarına baktığımız zaman, gerçekten Türkiye vehametini net bir şekilde görebiliriz. Özellikle metres hayatı en çok görünen problemlerden birisidir. Stüdyolara sıklıkla ilk eşler müracaat etmekte, kocalarının başka bir kadın tarafından ayartıldığı ya da kocalarının başka bir kadınla kaçtığını ifade etmektedirler. Bunlardan en vahim olanı da eşlerden birisinin bir başka evli erkek ya da kadınla kaçmaları ya da aşk hayatı yaşamalarıdır.

Ebeveyn ve Çocuklarla İlgili Sorunlar

Yine kayda geçen ya da tartışılan en önemli şikayet konularından birisi de anne-babalara ilgisizlik ve şayet malları yoksa onları bakımsızlığa terk etmek şeklindedir. Bu sorun belki etrafımızda giderek daha fazla duyduğumuz vakıalar zinciri olarak görülebilir. Ancak televizyonlarda bazı kişilerin baba ya da annelerine malları olmadığı için bakmadıklarını hissettirici ifadelerde bulunmaları işin vehametini arttıran en önemli noktalardan birisidir.

Kanaatimizce ailede çocuklarla ilgili sorunlar hem çok katmanlı hem de çok boyutludur. Kırsal bölgedeki ailelerde yaşayan çocukların sorunları ile büyükşehirde yaşayanlarındaki farklılıklar arz etmekle birlikte, iletişim vasıtaları üzerinden bir çok sorunların da birbirine benzemeye başladığını ifade etmek gerekmektedir. Aile içi şiddetten başlayarak, fakirlik, suç ve okul içi sorunlar, dışarıya doğru giderek genişlemektedir. Kanaatimizce bugün aileyi panikleten sorunların okulla olan bağlantıları önemlidir. Özellikle Büyükşehirlerde uyuşturucu hapların okul öğrencilerine akıl almaz yöntemlerle pazarlanması, fakir öğrencilerin kuryeliklere alıştırılması, orta yaşın üzerindeki erkeklerin ortaokul ve lise düzeyinde çocuğu olacak yaşta kızlara kanca atması sayılabilecek sorunlardan sadece bir kaçıdır. Bilhassa medyada köşe dönmeçiliğin bir ideal olarak sunulduğu ortamda kızların çeşitli vaatlerle büyük yaştaki evli ve kötü niyetli erkekler tarafından kandırıldığı bir vakıadır. Yine okul içindeki çeteleşmede mazlum kategorisinde öğrencilerin sayısında artışlara sebep ol-

maktadır. Doğrusu medyaya yansıyan bu sorunlara baktığımız zaman, meselenin sadece güvenlikten ibaret olmadığını anlamakta ve değerler erozyonuna işaret eden göstergeleri çok net bir biçimde okumaktayız. Anne-babaların çocuklarını koruma yönündeki çaba ve tereddütleri de aslında başlı başına araştırma konusu olabilecek bir husustur.

Şüphesiz ailedeki kriz ve problemlerle ilgili sayılabileceğimiz maddeleri arttırmak mümkündür. Bugün bu sorunların ekonomik, sosyal, kültürel vb. birçok boyutları vardır. Özellikle nüfusu gittikçe artan büyükşehirlerde zorlaşan yaşam koşullarının başta aile olmak üzere birçok sosyal üniteye zararları görülmektedir. Buna mukabil, kırsal yöreler geleneksel aile varlığını hala devam ettirerek, belki büyükşehirin bazı zorluklarını yaşamamaktadır. Ancak orada da “bilinç” seviyesinin sağlıklı aile yapıları oluşturmada handikapları vardır. Belki töre ve gelenekler sorunların daha fazla açığa çıkmasını önlemektedir. Fakat uygun ortamını bulduğunda onlar da deşifre olmakta ve sorunların alanının genişliği ortaya çıkmaktadır.

1 Bkz. Hasan Hanefi, “Gelenegi Yenilemek Zorundayız” (Röportaj), Kon. Yusuf Kaplan, *Umrans*, S. 91, 1st. 2002.

TÜRBAN ÇÖZÜMLEMELERİ VE/VEYA KORKU DAĞLARININ RAKIMI

SEFER GÖLTEKİN

Sıcak savaşları bitirip, yorgun argın kendi içlerine çekilen ülkeler, uzun yıllar boyunca *savaş psikolojisini* üzerlerinden atmaya çalışırlar. Bu uzun sürede, yanan, yıkılan evlerini, ocaklarını, şehirlerini ve ülkelerini yeniden kurmanın telaşıyla, biri dışında her türlü kavgayı rafa kaldırmışlardır. Tek kavga hayatı yeniden şekillendirmekten ibarettir. Yine de kavgasız bir hayatın çekilmezliği düşüncesinden hareketle yeni kavgalar üretirler bir zaman sonra...

Osmanlının son dönemlerinde başlayan ve cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte yoğunluk kazanan *yenilenme hareketi* ile Türkiye uzun bir sürece adım atmıştır. Günlük hayatın her alanına yayılan bu değişim sürecinde yenilikler, kimi zaman kendiliğinden kabul görmüş, kimi zaman da kanunlar vasıtasıyla gerçekleştirilmeye çalışılmış, hala da çalışılmaktadır.

Türkiye'nin yenilenme hareketinde başarılı olup olmadığı tartışmalı bir konudur ve hala net bir sonuca ulaşılmış değildir. Başarılı olmasında, gerçekten değişmek isteyen bir halkın varlığından söz edilebilir. Başarılı olmaması babında ise, bütün yeniliklerde batıyı referans alması zikredilebilir.

Türkiye'nin, bireysel veya toplumsal eylemlerden hemen sonuç almak isteyen bir yapısı var. Hadiselerin uzun zamana yayılması, Türk halkının çabuk sıkılan bir yapıya sahip olması ile birleşince ortaya tatminsizlik gibi bir sonuç çıkmaktadır. “*Türk gibi başla, Alman gibi bitir!*”... tarzı sözlerin ortalıkta dolaşması başka hangi anlamla

açıklanabilir?

Türkiye’de çok hızlı değişen bir gündem var. Enine boyuna tartışılmadan bir kenara atılan konular, zamanla önemini yitiriyor ve halkın ilgi alanından uzaklaşmaya başlıyor. Hayati meselelerin, halkın gündemine girişi ile çıkışının belli olmamasına zamansızlık kavramı da eklenince gündem yamalı elbiseye dönüşüyor. Yani Türkiye’de neyi ne zaman tartışmanın gerekli olduğu bilinci yerleşmemiştir.

Öncelikle bütün meselelere *soğukkanlılıkla* yaklaşmasını öğrenmesi gerekiyor Türkiye’nin. Meşhur bir söze göre “*usulsüzlük vusulsüzlüktür.*” Türkiye’de gündemdeki konuların tartışılma biçiminde bir usul yoktur. Akademisyenlerin açtığı pencerelerin *halkın göz seviyesinden* çok yukarılarda olması, bir türlü *ferahlama alanı* oluşturmamaktadır. Konunun uzmanı olduğunu iddia edenlerin, bir şeyleri *halka rağmen* savunması, tartışma konusunun kendi bakış açılarına göre şekillenmesini dayatmaları, bir çeşit kanaat önderliğine soyunmaları ve bu kişilerin hep aynı isimlerden oluşması, halkın hafızasında hiç de olumlu izler bırakmamaktadır. Her kesimin kendi doğrusunda ısrar etmesi, hakkı teslimi bilerek göz ardı etmesi, ister istemez Türk aydını ile ilgili, ikna yeteneğinden yoksun olma halini düşündürmektedir.

İkna yeteneğinden yoksun olma hali, sadece ve sadece tartışmayı alevlendirir, sonuca ulaşmayı geciktirir, ortak bir noktada buluşma ihtimalini ortadan kaldırır. İkna etmek, bir mesele hak-

kındaki gerçeğin/doğrunun karşı taraf tarafından da kabulü demektir; düşünceyi dayatmadan uzak, muhatabı incitmeden, karşı tarafın içselleştirme hızını da hesap ederek aktarmak demektir.

Olağanüstü durumlarda tek yürek atmasını başarabilen Türkiye, yeniden yapılanma aşamasında sürekli tereddüt hali içinde olmuştur. Bu tereddütlerin en başında ise *din* kavramı gelmektedir. Türkiye'nin değişmesi gerektiğine iman eden ve fakat yüzünü batıya dönen kesim, çareyi din işleriyle dünya işlerini ayırmakta bulmuş, bu ayırımı yaparken de dinin hayata karışmasını istememiş ama onun saygı gösterilmesi gereken içsel bir mesele olduğunda ısrar etmiştir. Dine gösterecekleri saygıyı da geleneksel din algısı ile sınırlandırmışlardır. Bu ısrar, Türkiye'de dini düşüncenin gelişmesini engelleyen en büyük faktör olmuştur. Bu noktadan sonra dini düşünce dondurulmuş, her şeye rağmen üretilen düşünce ise *dinin bireylerin içsel meselesi olduğu tezi* ile hayata aktarılma aşamasına gelmeden canlılığı yitirmek suretiyle ortadan kaldırılmıştır.

Türkiye'nin değişmesi gerektiğine inanan ve fakat dinin hayatında önemli bir yer tutmasını isteyen, yani dine sadece saygı gösterilen değil, aynı zamanda onun hayata müdahale eden tarafının da varolduğu gerçeğini savunan kesim ise, kısıtlanan hareket alanını, diğer kesime karşı taktığı tavırla daha da daraltmıştır. Bu kesimi de yüzü batıya dönük ama kalbini doğudan ayırmayanlar olarak adlandıralım. Bu iki kesime, yüzünü de kalbini de doğuya çevirenleri de katınca medeniyetlerin geçiş noktasındaki Türkiye'nin değişim sıkıntıları kendini ele vermeye başlayacaktır.

Dini, saygı gösterilecek kutsal alan olarak hayatın dışına çıkaran batılı hayat tarzı savunucuları, kendi içlerinde hemen hemen her konuda bir ortak nokta belirlemiş gibi görünüyorlar. Kendi içinde ikiye ayrılan diğer kesimin ise bağlı oldukları dinin temel kaynaklarında çizgileri belirleyen hatlar dışında ortak bir dil oluşturabildikleri söylenemez. Bunlar da gelenekçiler ve yenilikçiler ayrımıyla birbirlerini suçlamaya başlamışlardır. Böylece Türkiye kendini, kendiliğinden bir *ötekiler içindeki ötekiler* gerçeği ile karşı karşıya bulmuştur. Aslında burada bir sorun yok. Yani Türkiye, içindeki bütün ötekilere rağmen bir bütün olarak ayakta kalabiliyorsa, ötekileşmek bir sorun değil bir zenginliktir. Bu hal bir ülkenin

varlığını müthiş bir özgürlük anlayışıyla sürdürdüğünün göstergesidir. Ama sorun tam da burada başlıyor. Yani herkesin kendi doğrusunu başkalarına kabul ettirmeye başlamasıyla. Bu benim hayat tarzım daha doğru, sen yanlış bir hayattasın, senin yaşaman gereken hayat tarzı benim yaşadığım hayat tarzıdır gibi yönlendirmeler, ötelemeler, dışlamalar, azarlamalar, birbirine yüksektenden bakmalar, ülkede sorun olarak görülen meselelerin çözümünü güçleştirmektedir.

Kurduğumuz bu kadar cümle, Türkiye'nin 15-20 yıldır yüksek sesle konuştuğu bir mesele; **türban** ekseninde tartışılan **başörtüsünün** kamusal alanda kullanılmasının, dini mi din dışı mı olduğunun bir türlü çözülememesinin hikmetine binaendir.

Bazı sorulardan hareketle olası doğru cevapların peşine düşelim: Ne olmuştur da düne kadar sorun olmayan başörtüsü bugün sorun olarak ülkenin gelişmesinin, ilerlemesinin, geleceğinin önünde bir engel olarak durmaktadır!? Başörtüsü ile ilgili dinin ana kaynakları ne demektedir? Başörtüsünün siyasi bir simge olarak algılanmasındaki sebep nedir? Ortak bir noktada buluşma imkanı var mıdır? Her şeyden öte Türkiye'nin böyle bir sorunu var mıdır, yoksa suni bir tartışma mıdır?

Önce meseleye her iki kesimin de yaklaşım tarzını belirleyerek bakalım:

1. Batılı hayat tarzı yanlılarının savunduğu düşünceye göre, başörtüsü anneannelerin, babaannelerin başını süsleyen, ve fakat genç kızların veya orta yaşlardakilerin başına bağlandığında *Türkiye'nin ulusal ve uluslararası imajını* zedeleyen bir bez parçasıdır. Gerektiğinde bikini ile kıyaslanabilecek kadar basit bir giyecektir. Bu düşünceye göre kadın, eğer başını bağlamak isterse bağlayabilir. Ta ki *kamusal alan* olarak kavramsallaştırılan *ortak kullanım alanlarına* gelinceye kadar. İşte orda çıkarılması gerekir. Nasıl çağdaş bir kadın ortak kullanım alanlarında bir saygı ifadesi olarak bikini ile dolaşmıyorsa, aynı saygıyı başı örtülü kadın da göstermek zorundadır. Yani başörtüsü *gerektiğinde çıkarılabilen gerektiğinde takılabilen bir şeyden* başka bir şey değildir. Kadın ille de ısrar ediyorsa başını bağlamakta, bunun altında başka emeller yatmaktadır. Bu da müdahale etmeyi gerektirir. Müdahale aşamasında ise, başörtüsünün ne kadar çağdışı bir görüntü oluşturduğu, geriye dönüşü simgelediği

Hayat tarzını “İslam” olarak adlandıranlar, ana kaynaklardan anladıkları bütün anlamları hayatlarına aktarmakla mutmain olmaktadır. Bireylerin hayatlarına ülkenin birlik ve bütünlüğünü düşündüklerini iddia ederek müdahale edenlerin, sürekli karşı taraftan bekledikleri hoşgörü kavramının içini doldurmaları ve ürettikleri korkuların gereksizliğinin ayırdına varmaları gerekmektedir.

ve çıkarılması gerektiği, çıkarılmasında da herhangi bir sakınca olmadığını anlatıldığı ikna turlarından tutun da başı örtülü birinin başındaki örtüyü zorla çekip almaya kadar her şey mu-
bahıtır. Çünkü, herhangi bir yanlışlık veya kaba-
lık(!) yapılmasın diyerek defalarca Kur'an'a ba-
kılmıştır: Kur'an açık olarak kadınların başlarını
örtmeleri gerektiğine dair emir vermemektedir...

2. Müslümanlığın gereklerini yerine getirmeye gayret edenlerin iddiası ise başörtüsünün Kur'an'da emredildiği yönündedir. Onlar, diğerlerinin üzerine titredikleri Türkiye'nin ulusal veya uluslararası imajını zedelemek için değil, başörtüsünün *dinde bir yeri* olduğuna inandıkları için başlarını örterler. Böyle görmüşlerdir atalarından. Zira yüzyıllardır, saçının bir teli bile gö-

r nen bir kadının cehennemde cayır cayır yanacağını anlatan rivayetlerle büyümüşlerdir. Zamanla başörtüsü kadının bedeninin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Dolayısıyla bir *kendiliğindenlik*ten söz etmek gerekir. Yani başörtüsü Anadolu insanının *yetişme tarzına* yansımış ve belli bir yaşa gelindiğinde kız çocuğu başlarda aileden gelen eğitimle başını  rt r. Gelişme çağını tamamladığında ise başörtüsünü takmasında ısrar etmesi aile baskısından dolayı değil, kendi iradesiyle gerçekleşen bir hadisedir. Çok u  örnekler hariç, geleneksel terbiye ile yetişen hiçbir kadın başını örtmesinin gereksizliğini düşünmemiştir. Bu açıdan bakıldığında, d ne kadar bir sorun olmayan başörtüsünün bugün gereksiz olduğu yönünde düşünceler üretilmesi nedendir? Her şeyden öte, dinde yeri olmasa da, geleneksel öğreti bunu istemese de, kadının başını örtmesi *kişisel tercihi* olabilir. Neden buna saygı gösterilmiyor? Neden; “Ey başını  rt n, sen bugüne kadar d ş nemedin ama biz senin yerine düşündük ve artık başını  rtmeyi gerektiren şartların ortadan kalktığı hükmüne vardık!” gibi imalarla *psikolojik baskı* yapılıyor? Bilinmez mi ki bu

ülkede, başörtüsüne uzatılan düşman elini kurutmuştur bu halk?

Her iki taraf da haklı gerekçeler göstererek savunmasını yapar. Lakin yapılan işin gerekliliğini delillendirmek zor değildir. Her iki taraf da görüşlerinde ısrar ettiği müddetçe bir orta noktada buluşma imkanı yoktur. Her iki tarafa göre bir orta noktada buluşmak, savunulan düşünceden taviz vermek anlamına gelir ki, taviz bir kere verildi mi sonu gelmez...

Sorunların çözümlerinde, başlama noktası tespit etmek, mevcut halini gözden geçirmek ve yarın alacağı şekil üzerinde çalışmak, meseleye zamanında ve sağlıklı bir müdahale demektir. Günü kurtarma peşine düşmek, kahramanlığa soyunmak, çıkar ilişkilerini bulaştırmak zaman

kaybından başka bir şey olmadığı gibi, yaraya merhem olmaktan da uzaktır. Bir sorun bir ülkenin genelini ilgilendiriyorsa ve gerçekten sorunsal; tekrar nüksetmemesi için elden gelen bütün gayret sarf edilmelidir.

Başörtüsü meselesi, geçen yirmi yıl içinde konuşuluyor gibi görünse de çıkış noktası daha eskilere dayanmaktadır. Eğitim seferberliği adı altında yapılan ve özellikle kız çocuklarının eğitim hakkından yararlanması için yapılan çalışmalarla birlikte başlayan bir süreç. O zamanlarda tek amaç kız çocuklarını eğitim dairesine dahil edebilmektir. Zamanla gerçekten büyük başarılar elde edildi. Bu başarıda bütün tarafların ortak bir nokta olan eğitim alanında buluşmalarının etkisi büyük olmuştur. Yani Türkiye'yi muasır medeniyetler seviyesine çıkarmak isteyenlerin bu isteğine Türk halkı ikinci anlamlar yüklememiş ve kızlarının Türkiye'nin eğitilmiş bireyleri olmaları gerektiğine ikna olmuşlardır. Kızları evlerden çıkarıp okullara getiren düşünce, bu kadarla yetinilemeyeceğinden hareketle, kız çocuklarına lise ve üniversitelerin yollarını da açtı. Kızlarını bu okullara da gönderdi ülkenin insanları. Sonra, kız ve erkek çocuklarının ayrı ayrı salonlarda eğitim görmesinin sakıncalarını fark edenler, kız ve erkek çocuklarının aynı ortamlarda eğitim almaları gerektiğini savundular. Bu düşüncelerini de kabul ettirdiler. Bazılarının itirazına rağmen bu uygulama da yerine oturdu.

Eğitim sistemindeki keşifler bir türlü bitmek bilmiyordu. Bu defa da, kılık kıyafette birliğe gitme fikri ortaya atıldı. Özellikle başını örten öğrenciler, hiç de iyi bir görüntü arz etmiyorlardı cıvı cıvı çocukların içinde. Hatta diğer öğrencilerin eğitimine de bir şekilde (mesela başörtüsünün dini bir yaşamı hatırlatması ve *dinin özgürlükleri olası kısıtlama(!) ihtimali* sebebiyle) engel oluyorlardı. Bugün gelinen noktada din eğitiminin bile okullarda seçmeli ders olarak verilmesine razı olanlar, kız çocuklarının okullara artık başları örtülü bir şekilde gidebilmesini engelleyen önlemlere karşı tavır aldı. Ve mesele bir şekilde üniversite öğrenimini tamamlayıp *sosyal yaşamın içine* karışan öğrencilerin girip-çıkması gereken yerlere sınırlar çizilmesiyle iyice büyüdü.

Yaşanan bu süreç içinde görünen o ki taraflar bazı korkular üretmişlerdir. Bir taraf Türkiye'nin modern görüntüsünün zedeleneceği endişesine

kapılmış ve bütün terimlerini bununla mücadele için seferber etmiştir. Diğer taraf, başörtüsüne yapılan müdahalenin, yaşamaya çalıştığı *bireysel hayat tarzının* farklı alanlarına da yayılma endişesine kapılmış ve karşı dil oluşturmaya çalışmıştır.

Başörtüsü sorunu sürecinde ortaya atılan görüşlerin kimseyi ikna etmediği bir gerçek. Daha doğrusu, başörtüsü sorunu sürecinde kullanılan dil, *dinini yaşamaya çalışanların ortak dili* olamamıştır. Dini lider olarak kabul edilen uzmanların yorumları, sorun olarak gösterilen başörtüsü konusunda yaşanan tedirginliği giderememiştir. Zamanla *şüpheler* artmış ve belirsizlik, sorunu haddinden fazla büyük göstermeye başlamıştır.. Din, sadakat isteyen bir yapıya sahiptir. Şüphayla sadakatin yan yana durmayacağı ise bir vakıdır.

Türkiye'nin her şeyden önce; örnek gösterme, sınır ötesi ülkelerin durumlarıyla korkutma geleceğinden vazgeçmesi gerekmektedir. Bugün çocuk eğitimi uzmanları, çocuğunuza başka çocukları örnek göstermeyin derken, bir ülkeye başka bir ülkeyi örnek göstermek ne derece doğrudur? Türkiye'nin hiçbir zaman örnek gösterilen ülkelerin şeklini almayacağı aşikardır.

Başörtüsü konusunda, dinin ana kaynaklarının kesin ve açık emir ve tavsiyelerde bulunmaması, kadınların başlarını örtmeyebileceği anlamına gelmez. Ana kaynakların işaret ettiği ikinci anlamlar da ilk anlamlar kadar önemlidir ve uygulanması gerekmektedir. Nihayetinde yaşamak istediği hayat tarzını "İslam" olarak adlandıranlar, ana kaynaklardan anladıkları bütün anlamları hayatlarına aktarmakla mutmain olmaktadır. Bireylerin hayatlarına ülkenin birlik ve bütünlüğünü düşündüklerini iddia ederek müdahale edenlerin, sürekli karşı taraftan bekledikleri hoşgörü kavramının içini doldurmaları ve ürettikleri korkuların gereksizliğinin ayırdına varmaları gerekmektedir. Aynı şekilde, İslam'ı hayat tarzı olarak kabul edip hayatlarına aktarmak isteyenler de, hayat tarzlarının başkalarının hayatını tehdit etmeyi değil zenginleştirmeyi gerektirdiğini, ikna edici bir dille anlatmaları gerekmektedir. Bunu yaparken, İslam'ın önce insanların yüreklerini kazandığı gerçeğini unutmamaları gerekmektedir. Akıl kabul ettiğini yürek kabul etmeyebilir ama yüreğin kabul ettiğini akıl kabul eder.

İSLAM DÜŞÜNCESİ FELSEFE VE ÖZGÜNLÜK SORUNU

SELÇUK KÜTÜK

Felsefenin ne olduğu ve ne olmadığı sorusuna verilen cevaplar öylesine fazladır ki, yapılan tanımlamalar meseleye açıklık getirmekten ziyade karmaşaya yol açmaktadır. Hemen her filozofun felsefeyi kendi meşrebine muvafık olacak şekilde tanımlamasıyla neredeyse söylenmemiş bir şey kalmamaktadır. Dolayısıyla, İslam düşüncesinin felsefeye karşı pozisyonunu belirleyebilmek ve özgün bir İslam felsefesinin olup olmadığı sorusuna cevap verebilmek için önce felsefenin doğru bir tanımının verilmesi ve “felsefi düşünme tarzından” ne anlaşılması gerektiğinin ortaya konulması gerekiyor.

Felsefi sorunları, sadece maddeye indirgeyerek açıklamaya çalışan ve diğer düşünme metodlarını anlamsız gören zihniyet açısından İslamiyet’in felsefi düşünceye muhalif görünmesi doğaldır. Herhangi bir felsefi sistem, vahiy ve nübüvvet gibi bilgi kaynaklarını kabul etmediği zaman akılcı/rasyonalist ve insan merkezli (hümanist) olmak zorunda kalmaktadır. Halbuki, saf ve hakiki bilginin kaynağı Allah’tır. Bu bilgi (hikmet), kitaplar ve resuller yoluyla diğer insanlara tebliğ edilir. Hakikati belirlemede sadece insani imkânları (deney, gözlem, akıl) esas alan bir çabanın hikmetle hiçbir alakası yoktur ve bu faaliyet kuru bir felsefe olmaktan öteye gidemez.

Felsefenin materyalist ve pozitivist yorumu insan düşüncesi üzerine konulan ciddi bir sınırlamadır ve ilahi bilgiyi dışlamaktan başka bir gayesi yoktur. İnsana mahsus düşünme faaliyetini

materyalizmle tehdit ederek tanımlamak sonra da bunun dışında kalan her şeyi anlamsızlığa ve içeriği boş metafiziğe indirgemek felsefeyi kısırlaştırmak ve suistimal etmekten başka bir şeye yaramaz. Mesela, materyalist felsefenin ve mantıksal pozitivistlerin tanımlamaları esas alınacak olursa metafiziğin tamamı dışarıda kalacak; Platon, İbn-i Sina, Farabi ve T. Aquinas gibi isimler yok sayılacaktır. Tüm bunlar göz önüne alındığında, herhangi bir düşünce akımını hemen işin başında devre dışı bırakmamak açısından felsefeyi “belirli bir metoda dayalı ve açık uçlu düşünme tarzı” olarak değerlendirmek en uygun seçim olarak görünmektedir. Böylece en azından belirli bir tartışma zemininin varlığı kabul edilmiş olunacaktır.

İslam düşüncesinden bahsederken Müslümanların yaşadığı coğrafyada karşımıza çıkan tüm fikri hareketlerin kastedildiğinin belirtilmesi gerekiyor. Ayrıca, İslam düşünce tarihinin sadece “İslam felsefesinin” tarihi manasına gelmediği görülmelidir. Bir başka deyişle, İslam düşüncesi yalnızca felsefeden ibaret değildir. Hatta felsefi düşünme tarzının, tüm İslam düşüncesi içinde pratik etkileri açısından diğerlerine nazaran çok daha az tesir icra ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Ancak İslam’ın kelam, fıkıh ve tasavvuf (felsefi tasavvuf istisna edilmek üzere) ekollerine müsteşrikler tarafından orijinal olmama gibi bir eleştiri yöneltilmediği için özellikle İslam felsefesi üzerinde durma mecburiyeti doğ-

maktadır. Müslümanların sadece kendi orijinal kaynaklarına ve özel metotlara (Kur'an, hadis, icma, içtihad) başvurarak hem teorik hem de pratik anlamda ciddi çalışmalar yaparak kendine mahsus bir İslam medeniyetinin oluşumuna yol açtıkları bilinmektedir.

Bu noktada "İslam felsefesi" ifadesine de açıklık kazandırmak gerekiyor. İslam felsefesinin, "İslam'ın felsefesi" anlamına gelmeyeceği meselesine dikkat edilmelidir. Vahyin bir "felsefesi" olduğundan bahsetmek, **semavi olanı arzî hale getirmek** gibi bir yanlışlığı beraberinde barındıracaktır. Kutsal metinlerin felsefi metotlarla incelenmesinin meşruiyetine cevaz verildiği takdirde; vahyin, diğer (batıl) beşeri düşünce sistemleriyle aynı muameleye tabi tutulmasına yol açılmış olur. Diğer taraftan, felsefenin ne olduğu henüz belirginleşmemiş olmakla beraber din ve felsefenin ortak birtakım sorunları ele aldığı da ortadadır. Dolayısıyla İslamiyet'in felsefesinden ziyade, Müslümanların felsefeyle iştigalinden ve dinin felsefeye olumlu veya olumsuz tavrından söz etmek daha uygun görünmektedir.

Kelam, fıkıh, tasavvuf ve felsefe alanında Müslümanlar tarafından üretilen düşüncelerin hemen hepsinde eleştirilecek noktalar bulunabilir. Elbette Kur'an, kendisinde doğruluğu açısından şüphe olmayan¹ bir kitaptır. Ancak, vahyin insan eli değmemiş hali ile insanlar tarafından yorumlanarak şekillendirilmiş ve indirgenmiş durumu arasında bir ayırım yapma zarureti vardır. O halde, İslam düşüncesi teriminden anlaşılması gereken şey, Müslümanların tarih boyunca elde ettikleri birikimdir ve tarih devam etmektedir.

Müslümanlar Yunan felsefesinden önce Hint, İran, Mısır ve Mezopotamya kültürlerine ait felsefe ile karışmış halde bulunan hikmetle tanışmışlardı. Ancak tercümeler yoluyla Yunan felsefesi daha fazla yaygınlık kazanmıştı. Özellikle Yunan tarzı felsefenin Müslümanlar arasında itikadî anlamda ortaya çıkarabileceği problemlere karşı ilmi açıdan bazı tedbirlerin alınması gerekmekteydi. Dolayısıyla âlimlerin felsefeye karşı müsbet veya menfi tavrı almaları keyfi ya da kişisel tercihlere bağlı bir durum değil, tarihsel ve sosyolojik bir zorunluluk haliydi. Netice itiba-

rıyla Müslüman ilim adamları bu yeni duruma karşı kendi özgün inançları çerçevesinde bir cevap oluşturmak üzere harekete geçtiler ve çok kısa bir zaman aralığında felsefeyi öğrenen değil, şerh edip öğreten konumuna geçtiler.

Hikmetin coğrafi anlamda kaynağı Mezopotamya ve Ortadoğu bölgesidir ve bu alan peygamberlerin diyarıdır. Hikmetin bu bölgelerden Hint, Çin, İran, Mısır ve Yunan gibi merkezlere dağıldığını fark eden Farabi, Yunan'da yazılı halle gelmiş hikmet konusunda kendisine düşen görevin "bu hikmeti öz yurduna geri getirmek" olduğunu söylüyor².

Kısaca ifade edilirse, bir söz veya davranış ancak ilahi olanla bağlantılı olmakla hikmet seviyesine yükselebilir. Felsefe, İslam düşüncesinde saf bir spekülasyon aracı değil, hikmetin kaynağı olan Allah'ın varlık ve oluş sahasındaki tecellilerini araştırma ve idrak çabasıdır.

Özgünlük Meselesi

Müsteşriklerin kendileri dışındakileri ve bilhassa Müslümanları gayri medeni olarak takdim ederken en fazla vurguladıkları noktalardan biri de özgün bir İslam düşüncesinin olmadığı iddiasıdır. 19. yüzyılın başlarında E. Renan İslam felsefesi diye bir şeyi olamayacağını, Türklerin ve Arapların böyle bir düşünsel etkinliği yürütebilecek yetenekleri olmadığını iddia ediyordu.

İslam düşüncesinde varlığı inkâr edilemeyecek bazı parlak isimleri ise, sadece “taşıyıcılık” yapmakla açıklıyordu. Yani bilinen meşhur isimlerin yaptığı şey, felsefeyi ve düşünme metodunu Yunan’dan alıp asıl sahipleri olan Avrupa’ya iletmekten ibaretti. İslam filozoflarının kendilerine mahsus orijinal fikirleri olmadığını göstermek için sergilenen tavır genel olarak iki parça halinde ifade edilebilir:

1- İbn-i Sina, Farabi veya Kindi gibi düşünürlerin görüşleri geriye doğru götürülerek, aslında temel kaynağın Aristo veya Platon gibi isimlere dayandığı gösterilmeye çalışılmakta ve sözü geçen isimlerin şarih olmaktan öteye geçemedikleri ileri sürülmektedir.

2- İslam filozoflarının eserlerinde eklektik ve uzlaştırmacı bir takım unsurlara rastlandığı zaman sözü edilen isimler saptırma yapmakla suçlanmaktadır. Yunan düşüncesinden tamamen farklı görüşlerin ortaya konulduğu görüldüğünde ise, hatalı tercüme yapıldığı ya da yanlış kaynaklardan hareket edildiği iddia edilmektedir. Böylece özgünlüğe mahal olacak herhangi bir alana müsaade edilmemektedir.

Özgün Olma Kriteri

İslam felsefesinin orijinallliği sorununu ele almadan evvel bir fikrin veya düşünce akımının özgün olup olmadığını belirleyen ölçütün ne olduğuna karar vermek gerekiyor. Özgünlük teriminden, insanlık tarihinin hiçbir döneminde eşi benzeri görülmemiş ve daha evvel hiç kimse tarafından telaffuz edilmemiş bilgileri türetmek anlaşılırsa böyle bir duruma rastlanması gerçekten mümkün değildir. Her düşünce adamı tarihin belirli bir döneminde ve belirli bir kültürel ortamda ortaya çıkar; dolayısıyla ele aldığı meseleler, o toplumun gündeminde olan siyasi, dini ve felsefi sorunlardan bağımsız olamaz. Ayrıca hiçbir fikir adamı, ortaya koyduğu “özgün” düşüncelere kaynaklık eden bilgi malzemelerinin biziatihi kaynağı olamaz. Makbul olsun veya olmasın tarihe adını yazdıran fikir adamları da bir şekilde belirli bir eğitim sürecinden geçerek, daha önceden elde edilmiş bir takım bilgileri öğrenmiş ve sonra bunları yorumlayarak yeni şeyler ileri sürme aşamasına geçmişlerdir. Kendisinden önce ortaya konulmuş bilgilere dayanmamak özgün olmanın bir şartı olursa, tüm düşünce adamlarının her şeyi baştan keşfetmeleri gerekir ki, bu imkânsızdır. İlimin özelliği kümülatif (birikimsel) olmasıdır; eğer ilim adamları her şeyi kendi başlarına sıfırdan üretmeye teşebbüs etselerdi, insanlığın bilgi seviyesi belirli bir noktayı aşamazdı. O halde, mevcut bilgi birikiminden faydalanmanın (benimsemek veya eleştirmek anlamında) bir düşünce sisteminin özgünlüğünü bozmayacağını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Özgünlük noktasında esas olan şey, mevcut bilgilerin tahlil ve tenkid sürecinden geçirildikten sonra bunlara yeni bir form verilebilmesi ve muhtevanın farklı bilgilerle doldurulabilmesidir. Önemli olan bilginin malzemesi ve unsurları değil, bunların **yeniden terkihi ve teşekkülüdür**. Aristo ile Platon’un, Hegel ile Marx’ın veya idealistlerle pozitivistlerin faydalandıkları bilgi malzemeleri birbirinden çok farklı mıdır? Bu akımları farklı ve orijinal kılan şey, malzemeye kendi yorumlarını katarak yeni bir terkip oluşturmalarıdır; çünkü aynı malzeme ile çok değişik kompozisyonlar üretmek mümkündür. Mesele büyük bir blok mermeri kullanarak fil hey-

keli ya da bir insan figürü oluşturabilirsiniz. Bir şair ya da romancı herkesin bildiği kelime kavramları kullanır, fakat son derece farklı bir eser ortaya koyabilir. Mermerin ya da bilinen kelimelerin kullanması orijinallığe engel teşkil etmez. Görüldüğü üzere, malzeme aynı olmakla beraber sanatçının/düşünürün yorumu belirleyici olmaktadır. Bilinen elementlerin sayısı 109 olmakla beraber bunların değişik oranlarda terkipleri ile elde edilebilecek kimyasal madde sayısı neredeyse sınırsızdır. Aynı elementler kullanılmasına rağmen oranlarda meydana getirilecek küçük bir değişim son derece farklı bileşiklerin oluşumuna yol açar. Hiçbir bilim adamı yeni bir bileşik oluştururken elementleri yeniden keşfetmek zorunda değildir ve bu yeni bileşik “bilinen elementlerden” oluşuyor diye ürettiği şeyin orijinal olmadığını söyleyemez.

İslam Felsefesinin Orijinallığı

Burada İslam düşüncesinin değil, İslam felsefesinin özgünlüğü meselesi üzerinde durulacaktır. Çünkü kaynağını doğrudan doğruya Kur'an ve hadisten alan düşünce tarzı itibarıyla İslam düşüncesinin orijinallığı üzerinde herhangi bir tartışma söz konusu değildir. İslam düşüncesinin gerek kendi öz kaynaklarına gerekse eski Yunan, Hint ve İran felsefesinin etkileriyle oluşturduğu son derece geniş fikri alan incelendiğinde İslam düşüncesinin felsefi bir muhtevaya sahip zenginlikte bir yapı olduğu kolaylıkla görülebilir. Kelam, hadis, tasavvuf, selefi düşünce ve İslam felsefesinin son derece renkli bir düşünce sahası oluşturduğu açıktır. Bir yanda İbn-i Sina gibi bir filozofa aynı dili kullanarak şiddetle karşı koyan Gazali, diğer tarafta “kullandığı yöntem” itiraz sebebiyle Gazaliyi eleştiren İbn-i Teymiyye gibi isimlerin göz önüne alınması bile düşünce zenginliğini ortaya koymak açısından yeterlidir. Söz konusu karşıtlıklar İbn-i Sina-Gazali, İbn-i Arabi- İbn-i Teymiyye, Mevlana- F. Razi gibi örneklerle çoğaltılabilir. Aynı medeniyetin içinde hemen hemen benzer kaynaklardan faydalanılmakla beraber bu kadar farklı neticelere varılması İslam düşüncesinin ve coğrafyasının “açık uçlu düşünmeye” müsait olduğunun tarihi bir delilidir.

Farabi'nin “öz” ve “varlığı” birbirinden ayıra-

rak varlığı özün bir niteliği olarak görmeyen ve ileride Kant tarafından başka bir bağlam içinde tekrarlanacak olan görüşünü; İbn-i Sina'nın tanrının varlığını ispatlamak üzere sırf tanrı kavramının analizine dayanan ve ileride St. Anselmus, Spinoza ve Descartes tarafından tekrarlanarak ontolojik delil olarak adlandırılacak ünlü kanıtı; İbn-i Sina'nın, ruhun maddeden bağımsız, kendi kendisiyle kaim bir cevher olduğu görüşünü kanıtlamak üzere kullandığı ve ileride Descartes'in kelimesi kelimesine tekrarlayarak ele alacağı delili; Farabi'nin pozitif din ile felsefe arasında bir uzlaşma sağlamak için geliştirdiği “elit-halk” ayırımına dayanan felsefesi; felsefeyi tanrısal gerçeğin doğrudan ve entelektüel bir ifadesi olarak din şeklinde ortaya koyan ve 17. yüzyılda Spinoza tarafından kelimesi kelimesine benimsenen ünlü kuramını İslam düşüncesi çerçevesinde Yunan tarzındaki felsefenin evrensel felsefeye kattığı anıtsal başarılar arasında sayabiliriz³.

Bilindiği üzere, Gazali'nin felsefe eleştirisinin etkisi ile düşüncenin gelişmesinin durduğu; hatta 12. asırdan sonra genel olarak İslam Medeniyeti'nin bir duraklama sürecine girdiği iddiası sıkça dile getirilmektedir. Ancak son zamanlarda yapılan araştırmalarda, Gazali'nin felsefe eleştirisinin, zannedildiğinin aksine düşünceyi engellemek yerine, İslam düşüncesinin daha da fazla felsefi bir muhteva kazanmasını sağladığını ortaya koymuştur. Bu çerçevede özellikle Fahreddin er-Razi ve onun talebelerinden oluşan ve kısaca “muhakkikun” denilen büyük düşünürler grubunu hatırlamak yeterlidir. Her birisi kendi başına büyük bir düşünür olan Adudiddin el-İci, Sa'deddin et-Teftazani ve Seyyid Şerif el-Cürcani yanında Devvani ve sırf Grek filozoflarını kendi orijinal dillerinde okumak için Grekçe öğrendiği rivayet edilen Amidi, Gazali sonrasında, onun eleştirileri ışığında felsefi düşünceye katkıda bulunan büyük düşünürden sadece birkaçıdır. İbn-i Haldun ve Molla Fenari de Gazali sonrası yetişen büyük düşünürler arasında yerini almıştır.

Yunan Felsefesinin Orijinallığı Meselesi

Batılı kaynaklarda ve ilmi gelişmeleri sadece bu çalışmalardan takip edenlerin nazarında genel olarak felsefenin ve bilimsel düşünmenin,

yani tabiatı inceleyerek bilgi elde etme tekniğinin sadece batı uygarlığına ait bir faaliyet alanı olduğu kabulü hemen göze çarpar. Uzak doğu, Hindistan ve İslam medeniyetlerinin kendi dönemlerinde yaptıkları katkılar göz ardı edilmek istenir ve en yüksek insani faaliyet alanı olan “düşünme yeteneği” batılı adamın atalarına münhasır kılınır. Buna göre, batı Avrupa rönesans olarak tanımlanan fikir hareketlerinin üretildiği yegâne bölge olup benzeri bir şey ne Japon, Hint ve Çin gibi geleneksel uygarlıkların sürüp gittiği Asya ile XVI. yüzyılda oyun dışı bulunan Amerika’da ne de Afrika’da görülmüştü. Sanki medeniyete ve insanlığa dair her şey XVI. yüzyılda batı Avrupa’da, temelini Antik Yunan felsefesinden alan, deneysel bilim ve matematik sahasında gösterilen başarı ile kazanılmıştı.

Aydınlanma düşünürleri (Fransa’da Voltaire ve Ansiklopedistler, Almanya’da İ.Kant gibi), kendi çağlarını, tüm tarihsel gelişmenin nihai aşaması olarak görürler ve kendi kültürlerini, tüm öteki kültürlerin merkezi referans noktası gibi telakki ederler. Bunlara göre, insanlık tarihi basit bir başlangıçtan hareketle sürekli ilerleme içinde yükselerek batı medeniyeti ile zirveye ulaşmıştır. Burada, doğal olarak, geçmiş “karanlık” ve bugün “aydınlanmış” olarak görülür. Avrupa tarihinin dışında olup bitenlerin hesaba katılmasına gerek yoktur. Bu alanlarda, bağımsız bir felsefeyi varsaymak Aydınlanma Felsefesi’nin ufkunun bütünüyle dışındadır.

Bu yaklaşımın temsilcilerinden olan Nietzsche (1844-1900), Yunanlıları sadece zevk ve estetik alanında değil, bilim ve felsefe sahasında da yeni çağ insanından bile üstün görmektedir:

“Kim, Mısır yahut Pers felsefeleri daha orijinaldir ve herhalde daha eskidir diye Yunan felsefesi yerine onlarla meşgul olursa düşüncesiz davranmış olur” diyerek farklı medeniyetleri küçümsemektedir⁴

Ancak felsefi düşünmenin ve hikmetin kaynağının eski Yunan’da başlamadığı ve belirli bir disipline bağlı metodik düşünme tarzının “Grek mucizesi” olarak değerlendirilemeyeceği artık ortaya çıkmıştır. İnsan tarihindeki bütünlü ve dolayısıyla medeniyetler arasındaki geçişliliği kaybetmeyen objektif araştırmalar bu gerçeği tesbit etmiş durumdadır. Kaynaklar üzerinde ya-

pılan çalışmalar, aydınlanmacı ve pozitivist anlayış tarafından bizlere son birkaç asırdır dayatılan ve “düşünme faaliyetinin” Yunan’da başladığı iddiasının gerçek dışı olduğunu göstermektedir⁵.

Bu görüşün temsilcilerinden biri olan İskenderiye’li Numeus’a (MS 2. asır) göre Platon, yunanca konuşan Musa’dan başka bir şey değildir ve Platon’un kanunlar isimli eserinin 10. kısmı Evamir-i Aşere’den alınmıştır⁶.

Değerlendirme ve Netice

Hangi ekole bağlı olursa olsun, İslam düşüncesini teşkil eden ilim adamlarının kendilerinden evvel hasıl olan bilgi birikimini değerlendirdikleri ve dinin özüne muhalif olmayan fikirleri insanlığın bir ürünü olarak gördüklerini ve sahip çıktıklarını biliyoruz. Genelde Müslümanların, özelde ise Gazali’nin felsefeye muhalefeti meselesinde ifrat ve tefrit mertebesinde yaklaşımlar sergilendiği görülmektedir. Eş’ari ve Gazali ekolünün, felsefenin hangi yönüne ve hangi tür felsefeye karşı eleştiri yönelttikleri göz ardı edilerek bir genellemeye gidilmekte ve müfrit görüşler ortaya çıkmaktadır. Gazali’nin filozoflarla ilgili olarak yirmi meseleden sadece üç tanesine karşı çıkması ve bunların da ilahiyatla ilgili olduğunu beyan etmesi ve ayrıca İbn-i Sina’nın fikirlerinin birçoğunu benimsemiş olması külli bir reddetmenin söz konusu olmadığını açıkça göstermektedir. Buradan anlaşılıyor ki, İslami düşünce geleneğinde başkaları tarafından ifade edilen ve hakikati gösteren bilginin kabul edilmesi hiçbir zaman problem oluşturmamış ve böyle bir komplekse girilmemiştir.

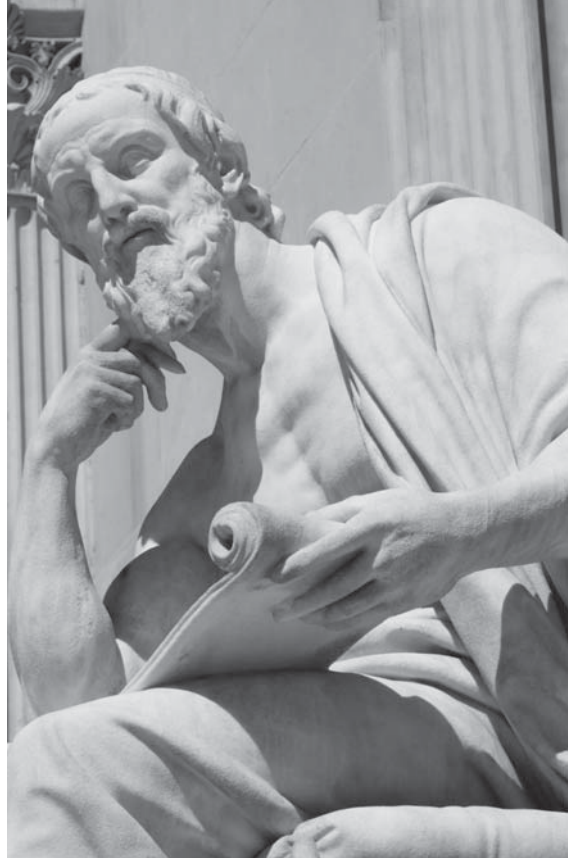
Bu anlamda herhangi bir komplekse girilmesinin sebebi sözü edilen İslam düşünürlerinin mensup oldukları medeniyetten emin olmalarına bağlanabilir. Kendi dünya görüşü noktasında herhangi bir şüphesi olmayan kişiler, kendilerini fikri bir baskı altında hissetmemek kaydıyla farklı kaynaklardan faydalanabilirler. Ancak günümüzde batının teknolojik, siyasi ve iktisadi üstünlüğünün diğer medeniyetler üzerinde kurduğu baskı yukarıda sözü edile türde bir faydalanmayı engellemektedir. Batının ürettiği bilgiye dayalı fikirlerin alınıp tenkit sürecinden

geçirildikten sonra reddetme veya adaptasyon/dönüştürme işlemi genellikle başarısızlıkla neticelenmektedir. Daha ziyade karşılaşılan durum bunun tam tersi, yani kendi dünya görüşümüzün batı felsefesine uygun olacak şekilde dönüşüme tabi tutulması biçiminde gerçekleşmektedir.

Müslümanlar Hint ve Yunan medeniyetinden tercüme yoluyla edindikleri bilgileri ister benimsemiş ister eleştirmiş olsunlar kaynaklarını belirttiler. Avrupalılar ise, İslam âleminden aldıkları tıp, astronomi, fizik, kimya ve matematik alanındaki bilgileri kaynak göstermeden kullanmış ve sanki kendileri bulmuş gibi göstermişlerdir. Bunu sadece teknik konularda değil, felsefe sahasında da yapmışlardır. Böylece kendilerini felsefi ve akılcı düşünmeyi başaran ilk medeniyet olarak sunmuşlardır.

Herhangi bir medeniyetin felsefi düşüncesi başlatmasından ziyade ilahi hikmetin çeşitli toplumlardaki yansımalarından ve katkılarından bahsetmek daha uygundur. Hikmet ve hakikat insan tarafından üretilen zihinsel ve felsefi bir değer değildir. Hakikat, icat olunan değil, keşfedilebilen bir şeydir. Günlük ve teknolojik bilgiler istisna teşkil etmek üzere hakikate dair elde her ne varsa Allah tarafından insanlığa bildirilmiştir. Zaman içinde bu bilgilerin çeşitli sebeplerle sapmaya uğraması mümkündür ve zaten öyle olmuştur. Peygamberler de, bilindiği gibi, bu sapmaları normalleştirmek ve eksenine oturtmak üzere gönderilmiştir. Dolayısıyla içinde hakikat kırıntıları taşıyan herhangi bir bilgi, Müslümanlar açısından bakıldığında, başka medeniyetlerden intihal edilip sahiplenilmiş bir şey olarak görülmez. Bu durum, Allah tarafından kitaplar ve resuller vasıtasıyla insanlara verilmiş bilgilere dolaylı yollardan tekrar kavuşma olarak değerlendirilir.

İslam düşüncesinin, Hz. Adem'den Hz. Muhammed'e kadar uzanan ve peygamberler ve kutsal metinlerle taşınan, içinde hikmeti barındıran tarihsel bir süreç olduğunu tekrar ifade etmek gerekiyor. Bu gerçek, ilk bakışta İslamiyet'le hiç ilgisi yokmuş gibi görünen fakat hikmete dair bilgi ihtiva eden diğer bazı düşünce sistemleriyle bağlantı kurulmasını sağlamaktadır. Özellikle uzak doğu ve Hindistan olmak

üzere dünyanın pek çok bölgesinde karşılaşılan bir takım batıl dinlerde veciz bazı hakikatlere rastlandığını biliyoruz. Ancak bu dinlerin itikat açısından kısmi veya ciddi yanlışlıklar içermesi sözü edilen türden hakikatlerin görmezden gelinmesini gerektirmez. Çünkü biliyoruz ki, tüm hikmetin kaynağı çeşitli toplumlara gönderilen peygamberlerdir. Toplamların zaman içerisinde çeşitli sebeplerle inanç bağlamında bir takım sapmalar gösterdiği de açık bir bilgidir. Zaten belirli aralıklarla birçok peygamberin gönderilmesinin sebebi de budur.

Hikmet, kökeni itibarıyla başkalarının değil, Müslümanların (kaybedilmiş) malıdır ve onu nerede görse hiç garipsemeden ve çekinmeden alabilir⁷. Müslümanların eski yunan, Hint ve İran felsefelerine ait birçok bilgiyi Avrupa'ya taşımaları bu anlamda gayet doğaldır. Durumu bu şekilde okuyamayanlar, İslam düşüncesinin eklektik olduğunu ve herhangi bir orijinallığe sahip olmadığını ileri sürmektedirler. Çünkü bu görüşte olanların sahih din geleneğiyle, kitap ve risalet müesseseleriyle hiçbir bağlantıları yoktur.

Hikmetin insana Allah tarafından **verilen bir**

şey olduğu ve dolayısıyla insanlık tarihi kadar eski olduğu açıkça ifade edilmektedir. Kur'an-ı Kerim'de çeşitli surelerde defalarca vurgulana hikmet, çeşitli manalara gelmekle beraber genel olarak "insanlardan, Allah-kâinat-insan üzerine doğru olarak akıl yürütmelerinin ve düşünmelerinin istenmesi" şeklinde tanımlanabilir. Aslında İslam inancında her bilgi dalının bir peygamber dayandırılması geleneği göz önüne alınırsa hikmetin semavi kaynaklardan bağımsız olamayacağı hemen anlaşılır.

Gerçekten de Hz. Adem'e "eşyanın isimlerinin öğretilmesi"; Hz. Davud'a hükümdarlık ve hikmetin verilmesi; Allah'a şükretsün diye Hz. Lokman'a hikmet'in indirilmesi; Hz. İsa'nın, ayrılığa düştükleri şeylerin bir kısmını açıklamak üzere kavmine hikmetle gelmesi; Hz. Muhammed'e Rabbi'nin hikmetler vahyetmesi gibi pek çok ayet hikmetin insanla beraber başladığına işaret eder⁸.

Bu yüzden menşe' itibarıyla hikmet, doğrudan Mezopotamya, Hint, İran ve Mısır'dan Yunan'a geçtiği fikrini kuvvetlendirmektedir. Bir kısım araştırmacılar Yunan mucizesi olarak tasvir edilen felsefi düşüncenin kesin olarak orijinalitesi bulunmadığı yönde fikir beyan etmektedirler. Bunlar arasında Alfred Weber, J.Burnet, Charles Werner, Walter Kranz, W. Ruben gibi batı düşüncesinin önemleri simaları ve Mısır, Hint, Mezopotamya kültürlerinden etkilendiği görüşünü savunan Türk felsefecileri bulunmaktadır⁹. Bunlar, H. Ziya Ülken, Mübahat Küyel, H. Ragıp Atademir, Nihat Keklik, Aydın Sayılı ve Azra Erhat gibi felsefecilerdir¹⁰.

H. Ziya Ülken, Yunan biliminin Sümerler, Mısırlılar ve Fenikelilerden geldiğini belirttiikten sonra aşağıdaki görüşleri ifade etmektedir:

Tarih tetkikleri ilerledikçe, şimdiye kadar kendi kendine yetişmiş sanılan medeniyetlerin birbirlerine bağlı oldukları, yani aynı kökten geldikleri anlaşılmaktadır. Felsefe tarihçileri, artık bir Miracle Grec'den söz etmiyorlar. Yunan düşüncesinin kaynaklarını Orta Asya'dan gelmiş bir kavim olan Sümerler'de arıyorlar¹¹

Yunan düşüncesinde felsefenin özünde "beşerin gücü nisbetinde kendini ilahi vasıflara benzetme çabası" olduğunu görülmektedir. Bu sebeple, yunan felsefesinin insanı tanrılaştırma

eğilimi taşıyan, tanrılara baş kaldıran ve insanı onların yerine koymayı hedefleyen insan merkezli/hümanist bir temele dayandığı söylenebilir¹²

Bu haliyle Yunan felsefesi, nübüvvet ve vahye alternatif olarak ortaya çıkmakta; hakikatin ölçüsü olma ve insan ilişkilerine ait hükümleri tesbit etme fonksiyonunu semavi dinlerin elinden almaya teşebbüs etmiştir. Vahyin ve peygamberlerin yol göstericiliğini reddedip yerine belirleyici ölçü olarak insanı ve akıllı/rasyonelliği koyan, tanrılara karşı ayaklanmayı savunan bu düşüncenin, semavi olan şeylere isyan ve pozitivizmle neticelenmesi sürpriz sayılamaz. Yunanlılar, özü itibarıyla semavi olan hikmeti coğrafi anlamda Doğu'dan alıp içeriğini değiştirerek akileştirmiş ve insan merkezli hale getirmişlerdir. Aynen bunun gibi, Avrupalılar da Rönesans öncesinde hikmeti/felsefeyi İslam dünyasından taşımışlar, fakat muhtevasını bozarak tamamen laik ve seküler forma sokmuşlardır.

Dipnotlar:

- 1- Bakara 2
- 2- Ali Bulaç, *Bilgi ve Hikmet*, 1993/1, sh. 4.
- 3- Ahmet Arslan, *İslam Felsefesi*, sh 37
- 4- Friedrich Nietzsche, *Yunanlıların Trajik Çağında Felsefe*, Çev. Nusret Hızır, Elif Yay. İst. 1963, s. 7-8
- 5- M. M. Şerif, *İslam Düşüncesi Tarihi*, İnsan Yay. İst. 1990
- 6- Prof. Mehmet Dağ, *İslam Felsefesinin Bazı Temel Sorunları Üzerine Düşünceler*, 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt XVI, sh 7
- 7- "Hikmet, müminin yitiğidir, nerde bulursa onu alır" - Tirmizi, İlm, 19 ; Ibn Mace, Zühd, 15
- 8- Bakara, 231,269; Al-i İmran 81; İsrâ 39; Ahzab 34; Cum'a 2; Bakara, 31-33; Bakara 251; Lokman 12; Zuhuruf 63-64; İsrâ 22-39
- 9- Necati Demir, "Felsefenin Menşei Üzerine Bazı Düşünceler", CÜİFD, Sivas 1998, II (383-407) s. 387.
- 10- Demir, agm., sh 403-404
- 11- H. Z. Ülken, *İslam Medeniyetinde Tercümeler ve Tesirler*, Vakıf Basımevi, İst. 1948, s. 15
- 12- Ali Bulaç, *Bilgi ve Hikmet*, 1993/1, sh 8

HACCI NASIL ANLAMALIYIZ?

ALİ RIZA DEMİRCAN

İslam bütün varlıkların yaratıcısı ve tüm güzelliklerin kaynağı olan **Allah'ın** insanlar için koyduğu ve Peygamberleri aracılığıyla gönderdiği ilâhi düzendir.

Hac, nihai şekli Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği Kur'an'la belirlenen İslâm'ın özetidir ve bu özetin ömrün hulâsası olan Hac günlerinde yaşanmasıdır.

Hac İslâm'ın özetidir. En güzel kıvamda yaratılan insanın kader senaryosuna göre şekillenen yaratılış macerası bilinmeden İslâm anlaşılacak gibi onun özeti olan Hac da kavranılamaz. İnsanın yaratılış macerasını Kur'an'a göre şöylece hulâsa edebiliriz:

Yüce Allah ibâdetle yükümlü **halife** varlık olarak ilk insan Âdemi yaratacağını meleklerine bildirir. Onlar da yeryüzünü ifsat ederek başta temel haklar ve özgürlükler olmak üzere ilahi buyrukları çiğneyecek ve kan dökecek, özetle **füsûk** yapacak bir canlı mı yaratacağını sorarlar ve **“Biz Seni hamd ile tesbih ve takdis ediyoruz.”** derler.¹

Allah insanı yaratır. **Füsûk** yapacak olmakla nitelendirdikleri ilk insan Âdem'e saygı secdesine varmalarını meleklerine emreder.

Melekler arasında yaşayan İblis **cidâl** yaparak bir diğer anlatımla toprak menşeli yaratık olan Âdem'den üstün olduğu gerekçesiyle ihtiram(saygı) secdesine varmaz; **varmadığı için de yerilir, taşlanmaya mahkûm edilerek ilâhi huzurdan kovulur.** Talebi üzerine Allah tarafından İblis'e Kıyamet Günü'ne kadar yaşama ve iddia ettiği gibi Âdemoğullarının saygı secdesine layık halis ve de şükredici kullar olamayacaklarını kanıtlama ruhsatı verilir.²

Allah Âdem'i ve eşi Havva'yı Cennet'e koyar. Onlara diledikleri gibi yiyip içmeleri, fakat İblis'i düşman tanımları ve gösterilen ağaca yaklaşmamaları, Kur'anî anlatımla **refes** yapmamaları(cinsel ilişkiye girmemeleri) emredilir.³

İblis ilk icraatını yaparak Âdem'i etkiler, ona ilâhi yasağı unutturur ve onlara yasaklanan ağaçtan yedirir; refes yaptırır. Böylece kendisi ile birlikte Âdem'le Havva'nın bulundukları Cennet'ten çıkarılmasına sebep olur. Birbirlerine **düşman** olarak (yeryüzüne) indirilirler.

Kur'an'ın işaretlerine göre Adem'le Havva Mekke'de Arafat'ta hayata başlarken İblis de Mina'da mekân tutar ve nesillenir.* Âdem'le Havva (yaptıkları refesten ötürü) tövbe ederler.

Allah tarafından onlara ve onların şahsında Âdemoğullarına **peygamberler aracılığıyla İslâm hidayeti geldiğinde, ona inanıp uyacaklara korku ve hüznün duymayacakları ve Cennet'le mükâfatlandırılacakları** vadi yapılır. Yaradan'ın egemenliğini tanımayıp buyruklarını yalanlayacakların da Cehennem'lik olacakları bildirilir.⁴ Ve böylece İslâm Dini, ilk insan topluluğuna peygamber kılınan Hz.Âdem aracılığıyla insan hayatına girer.

Yukarıda özetlediğimiz Kur'anî açıklamalar doğrultusunda ifadelendirilirse insana İslâm'la yüklenen ana görevler şunlardır:

Allah'ın hidayeti olan İslâm'ı kabul etmek.

Yeryüzünü ifsat ile başta haklar ve özgürlükleri çiğneyerek ve kan dökerek **füsûk** yapmamak.

İblis gibi Yaratan'ın buyruklarına eleştirel bir mantıkla baş kaldırarak **cidâl**'de bulunmamak.

Yasaklanan **refes** türü ilâhi buyruklara aykırı

davranarak Cennet'ten çıkarılmaya neden olacak şekilde şeytani telkinlere uymamak. Uyulması halinde **tövbe** etmek.

Kader programı gereği insanlara şer aşılama ile görevlendirilen İblis'i ve ona bağlı cin şeytanlarını **düşman** bilmek.

Yukarıda özetlenenlerin yanı sıra Allah'a hamd ile O'nu tesbîh ve takdis ederek yaratılış sebebimiz olan **ibâdet** görevimizi yapmak.

Bütün bu vazifeleri yaparak da Allah'ın rızasını ve O'nun ebedî Cennet'lerini kazanmaktır.

Hac bu ana İslâmî görevlerin yaşanmasıdır. Bunun içindir ki Hac İslâm'ın özetidir:

Allah'ın, kendisini birleyen kulları için İslâm'ın özeti olarak yüklediği Hac ihrama girmekle başlar. Hac'la kişi erkek olarak Âdem ve kadın olarak Havva rolüne çıkarılır. İhram yasakları ile ona yaratılış, Cennet'ten çıkarılış ve İblis'le birlikte sürülüş macerası yaşatılır. Bunun için o, insanlık hayatı ve yükümlülüğünün başladığı Mekke-Mina-Arafat çizgisine yöneltilir. Ve ona Cennet'e dönüş için yaratılış amacı olan ibâdetin ancak İslâm'la gerçekleştirilebileceği gerçeği öğretilir.

Hac ihramlanma ile başlar ve ihram yasaklarına uyularak sürdürülür.

Kur'an'ın koyduğu ve Hz.Peygamber'in(s.)

örneklendirdiği ihram yasakları **refes**, **füsûk** ve **cidaldır**.⁵

Refes: kişinin eşi ile sevişmesi ve cinsel ilişkiye girmesidir.

Füsûk: genelde Allah'a isyandır. Ona itaat etmemektir. Özelde ise temel hak ve özgürlükleri çiğnemek ve cana kıymaktır.

Cidal ise: İblis'de örneklendiği üzere Allah'ın emirleri ve yasaklarını eleştirmek; uygulanmalarına gerek olmadığı mantığını işletmektir.

Hacceden kişi:

a- İhrama girerek Allah'ın gönderdiği İslam hidayetini kabul ve bu kabulü sembolize eden **telbiye** ile Hac'ca başlamış olur.

b- Füsûk'tan sakınarak Meleklerin zannettiği gibi yeryüzünde haklar ve özgürlükleri çiğnemeceğini, bir diğer anlatımla bozgunculuk yapıp kan dökmeyeceğini, üstelik küçücük bir canlıyı öldürmeyeceği, bitkiciği koparmayacağı ve üzerinden bir kıl bile yolmayacağını kanıtlar.

c- Cidal'den kaçınarak İblis gibi maddeci bir mantıkla Yaratıcı'nın buyruklarını eleştirmeyeceğini,

d- İhramlılığı süresince eşle sevişmek ve ilişkiye girmek olan **refes'ten** uzak kalarak da Âdem'le Havva'nın ilâhi yasağı unutarak düştü-

gü Cennet'ten çıkarılmasına neden olan eşle cinsel ilişki hatasına düşmeyeceğini ispatlar.

Böylece yukarıda açıklanan dört ana İslâmî görevi yapmış olur.

İhram yasaklarına riayetle kişi haccın ilk ana görevini yapmak üzere insanlık hayatının başladığı Arafat'a gider. Evrensel nitelikli bir insanlık kongresi olarak dirilişi ve Kıyamet ictimainı da çağrıştıran Arafat Vakfesi'nde hazır bulunur. Peygamberimizin müjdesine göre meleklerin bozgunculuk yapıp kan dökecekleri şeklindeki yanılgılarını kanıtladığı için de Arafat'ta Allah'ın meleklerine karşı iftihar ettiği kullar arasına girer.⁶

e- Âdem veya Havva rolündeki kişi Arafat'tan sonra baş şeytan İblis'in yerleşim ve yönetim merkezi edindiği **Mina**'ya gelir.** Hz. Adem'in şahsında insana yönelik saygı secdesi emrine aykırılığı sebebiyle Allah'ın recme (taşlanmaya) mahkûm ettiği İblis'i, Allah'ı zikrederek Hac görevi olarak taşlar.⁷ Onu, küçümsediği toprak kökenli Âdemoğlu olarak çakıl taşı türü topraktan bir madde ile taşlar. İblis'in yönetiminde insanlara şer aşlamak için görevlendirilmiş olan küçük ve büyük şeytan sembollerine de taş yağdırır.

Taşlaması ile cin şeytanlarının ve şeytanlaşmış insanların, ilkeler ve kurumların düşman edinilmesi ve izlerinden gidilmemesi ile ilgili ilâhi emri rûhunun derinliklerine sindirerek uygulamış olur.⁸ Yaratana karşı Cidal'den kaçınma şuuruyla donanır.

Böylece kişi İblis'i ve ona bağlı şeytanları taşılayıp düşman bilmekle de bir diğer ana İslâmî görevi yapmış olur.

Kişi, Hac öncesi döneminin günahlarından arındıracağı inancıyla saçlarını keser-kısaltır. Erdirildiği hac yapma nimetinden ötürü kurban keser.⁹

f-Taşıdığı öze meleklerin saygı secdesine vardırıldığı en güzel kıvamda yaratılmış varlık olarak yüceliğini koruyabilmenin ve Cennet'e dönüş yapabilmenin ancak Allah'ın buyruklarına itaatle sağlanabileceği inancıyla Allah'ın varlığı, birliği ve rızasını temsil eden Kâbe'yi tavafa yönelir.

Allah'ı hamd ile O'nu tesbîh ve takdîs ederek ibadet görevini yapmak için **tavafa** başlarken ya-

pacağı tekbirli selamlama ile görevli meleklerle özel kulluk görüntüsü verir ve kulluk sözleşmesi imzalar. Tavafıyla hayatını ibâdet bilinciyle yaşayacağını uygulamasını yapar. Çokluğu yansıtan dönüşleriyle Allah'a kulluğunu bir ömür boyu sürdüreceği bilincini pekiştirir. Kulluğunu sürdürebilmesi için göstermesi gereken sabrın eğitimini almak üzere siyahî bir cariyeye ve de sabır âbidesi olan **Hacer**'in manevi izinde **sa'ye** koyulur.

Ve... Kulluk şuuru içinde yaşayacağı andını pekiştirmek için Veda tavafını yapar. **Böylece "Allah'a hamd ile O'nu tesbîh ve takdîs etme" ana İslâmî görevini de yapmış olarak Mekke'den ayrılır.**

Yukarıda değinildiği üzere İslâm'ın özeti olan Hac'la Onun yüklediği ana görevler örtüştüğünden İslâm'ın bütününe sağladığı günahlardan arınıp Cennet'e girmeyi Hac da sağlar.Bu gerçek Sevgili Peygamberimiz Hz.Muhammed tarafından müjdelenmiştir.

Notlar:

1-Bakara 30, 205.

2-Araf 11-23.

3-Bakara 25-27.

* Kur'anın açıklamasına göre Hz.Âdem ilk insan ve Peygamber,Mekke ilk yerleşim merkezi ve Kâbe de ilk mabed olduğuna –en doğrusunu Allah bilir-insanlık hayatı Arafat-Mina- Mekke çizgisinde başlamıştır.

4-Bakara 28-29.

5-Bakara 197.

6-Peygamberimiz şöyle buyurur:

'Arefe günü geldiğinde Yüce Allahrahmetiyle dünya semasını kuşatırArafatta toplanan kullarıyla meleklerine karşı övünür...

** Neden Mina'da Taşlanır?

İblis'le birlikte birbirlerine düşman olarak (yeryüzüne) sürülen Âdemle Havva (Arafat bölümünde açıklandığı üzere) Mekke'de Arafat'a yerleşip nesillenirken İblis de onları görerek şer aşılayabilmek için onlara yakın mekân olarak Mina'yı yerleşim,çoğalım ve yönetim merkezi edinir. En doğrusunu Allah bilir, böyle olmakta da devam etmektedir. Bunun içindir ki taşlama cezası Mina'da uygulanır.

İblis ve ona bağlı olarak çalışan Şeytanlar Allah'a isyana yönlendirici faaliyetlerini yapabilmek için insanlara yakın olmaya ve onları görmeye muhtaçtırlar. Bu ihtiyaçtan ötürü insanların kendilerini göremedikleri yerden insanlara yaklaşabilir ve etki edebilirler,başta tuvalet, yatak odası , sofra ve çarşı olmak üzere her yerde ve hatıta Kur'an okur ve namaz kılarken bile insanlarla bir arada olabilirler. İlâhi Kader senaryosu gereği biz insanlara refakat ettirilen Cin şeytanlarından ancak Allah'ı anarak ve İslâmî çizgide kalınarak korunabiliriz.

7-Bakara 203

8- Fatır 6

9-Hac 28-29

HAC VE “KURBAN” ÜZERİNE...

ZÜBEYİR YETİK

“Kurban” ve onun kökteşleri Kur’an-ı Kerim için yabancı, orada kullanılmamış kelimeler değildir. Bunun gibi, kurbanlık hayvanları ve kurbanın gerçekleşmesi için gerekli olan “kesme” işlemini anlatan kelimeler de Kur’an-ı Kerim’de yer alır. Hatta kurbanlık hayvanların boyunlarındaki süsler bile.

Ancak Hac ziyareti, Harem-i Şerife gönderilen kurbanlıklar ve de haccın ifası sırasında kesilen kurbanlar/kurbanlıklar söz konusu olduğunda, halk arasında ve hatta ciddî meallerde bile “kurban” kelimesinin kullanılmasına karşın, Kur’an-ı Kerim’in kendisi farklı bir kelime seçer: **Hedyu**. Harem-i Şerife ve oranın haccedilmesine ilişkin haber ve buyrukların tamamında “hedyu” ya da onunla kökteş sözcükler kullanılır; “kurban” ve kökteşleri değil.

Özellikle Harem-i Şerife ve Hac ziyaretine ilişkin “kurban/kurbanlık” için kullanılan bu kelimenin kökteşlerine baktığımızda iki önemli açılımın söz konusu edilebileceğini görürüz.

Bunlardan birincisi, günlük yaşamımızda bizim de kullandığımız armağan anlamındaki **“hediye”** kelimesidir.

Anlaşılan o ki, Yüce Allah, haccedenlerin sunularını/takdimelerini “kurban” kelimesinin ifade ettiği “yakınlık arama” bağlamından daha ileri bir yere konumlandırarak **“hediye”** diye nitelendirmekte, andırmaktadır.

Demek ki, haccetmek, mümini, yakınlık arayışının bir adım ilerisine götürerek, adetâ onu yücelterek, kurban sunmayla gerçekleştirilmek istenen “kurbiyet/yakınlık arayışı”ndan öte “hediye sunucu” olmak gibi bir yere getirmektedir.

Müminler diğer zamanlarda ve yerlerde “kurban” sunma ile Yüce Allah’a yakınlaşma yollarından bir yol üzerinde iken, haccetme sırasında O’na hediyelerini iletebilecekleri ölçüde bir yakınlığın imkânını yakalamış olmakta; bu imkânı yakalama imkânını elde etmektedirler.

Ziyaretine gidilen bir yakına elde bir hediye gö-

türme örneği, Beytullah’ı, Yüce Allah’ın “evim” diye nitelediği şerefli ve muhterem mekânı ziyarete gitmiş olmaktan ötürü, O’na, o Zat-ı Zül-Celâl’e “hediye” götürmek/sunmak gibi mutlu ve kutlanası bir durum...

Varın, haccetmenin önemini ve değerini anlamak için buradan pay biçin.

Biliyorsunuz, bu “hediye”nin ilkinin inançta/öğretide Atamız olan İbrahim âleyhisselâm sunmuştur. (İbrahim âleyhisselâmın “inançta/öğretide atamız” oluşu hakkında www.zubeyir-yetik.com sitesinde “yazılar” bölümündeki “Kilometre Taşları” başlıklı yazıya bakılabilir.)

Bu sunuş, Saffat suresinde (83’üncü ayetinden 107’nci ayetin sonuna dek) adeta “merhaleler halinde”/etap-etap haber verilir. Kur’an-ı Kerim’de pek çok yerde kıssaları bulunmakla birlikte, andığımız ayetlerde İbrahim âleyhisselâmın iman bakımından Nuh âleyhisselâm bağlantısından başlanarak babasıyla ve kavmiyle tartışmaları, putları kırışı, ateşe atılması, hicreti, zürriyet talebi, bunun müjdelenmesi ve gerçekleşmesi... 102’nci ayete kadar bunlar sıralanır.

O, bu süreçte büyük lütfе ermiş, büyük sınavlardan geçmiş ve çok dilediği bir zürriyet için büyük müjdeyi almış ve dileğine de nail olmuştur. Hamd duygusu, şükür edası en üst düzeydedir. Ama, bunca büyük bağışlara karşılık kendisi de “bir şeyler”, çok değerli bir şeyler sunma arzusu içindedir. Bu arzusuna dair ayetlerde bir “haber” yoktur ama, kendisi için “en değerli” olan şeyi Yüce Allah uğruna feda edişinin rüyalarına girmesi, onun bu doğrultudaki dileğinin şiddetine bağlanabilecek bir durumdur.

Ve, 103’üncü ayetten itibaren, bu kez, onun rüyasını, rüyası doğrultusunda oğlu İsmail’i boğazlama girişimini ve bu aşamadayken, melekût âlemin-den gelen “İbrahim!” seslenişini duyuşunu; ardından da hem kendisinin hem de İsmail âleyhisselâmın bu sınavdan başarıyla çıktığını, “oğul” yerine,

boğazlanacak azim/çok büyük bir fidyenin kendisine iletildiğini izleriz.

Yüce Allah, İbrahim âleyhisselâmın sunmak istediği şükraneye karşılık, elbette onu sunmuş saydığını bildirdikten başka, ona yeni bir “ikram”da daha bulunmuş olur, orijinal metniyle: “bi zebhin azim”; boğazlanacak azim bir fidiye.

Bu ona, ve aynı zamanda onun milletinden olan biz müminlere yapılmış bir ikramdır. Yorumcuların “azim” kelimesinden yola çıkarak haccetme sırasındaki boğazlanan bütün hayvanların bu kapsam içinde olduğunu ifade etmeleri, ikramın İbrahim Milleti’nin tamamına olduğuna işaret eder.

İşte, haccetme (daha geniş çerçevede Beytullah’ı ziyaret) sırasında boğazlanacakları için “hediye” diye anılan “hayvanlar”, aslında andığımız kısıda haber verildiği üzere Yüce Allah’ın ikramının yine O’na “hediye” olarak sunulmasıdır. Rahmeti her şeyi aşkın ve her şeyden taşkın olan Yüce Allah’a yönelik şükürümüzü acaba nasıl edebileceğiz?

Kökteş olan ikinci kelime ise, “hidayet”tir.

Hac nasıl azim bir olay, nice büyük bir ibadettir ki, ifa edenler hem “hediye” sunma konumuna gelebilme imkânını yakalamakta, hem de bu “hediye”ler “hidayet” cihetinden de işaretler taşımakta...

Belki “kurban” ile “yakınlık arama” olayının

yerini, burada “hediye” ile “hidayete” erişme imkânı almaktadır.

Efendimiz âleyhissalâtveselâmın her haccın kabul edildiğine, haccın kabulü konusunun tartışılmayacağına dair buyruğu, ne dersiniz, acaba “hediye” sunabilecek konumuna gelmiş olmanın “hidayet”in kapısını da açacağına/açtığının haberi mi?

Kısa bir anımı aktararak, yazıyı bitireyim:

Haccedişlerimizin birinde dönüş yolunda Medine’deyiz. Görevli bir doktor çok açık bir yürekle şunları söylüyor: “Ben bu göreve harcırah almak ve bizde bulunmayan veya burada ucuz olan bazı şeyleri satın almak niyetiyle talip oldum. Tavaf ve benzeri uygulamaları da usulen yaptım. Fakat şimdi kendime bakıyorum, ben buraya gelen adam değilim; bir başkası oldum. Haccın beni bu kadar etkileyeceğini ve dönüştüreceğini hiç düşünmemiştim.”

Efendimiz âleyhissalâtveselâmın hac eden için “anasından doğmuş gibi olur” diye buyurduğu hal, acaba bu mu?....

Evet; daha önceki yıllarda haccedenlerimiz için haclarının bereketinin devamını, bu yıl hacı olacılara saylerinin meşkûr olmasını, kalanlara da Yüce Allah’ın Hac ziyaretini nasip etmesini diliyorum. Vesselâm...

EMİN SARAÇ HOCAEFENDİ İLE Fatih Camii İlim Geleneği Üzerine

ABDULLAH YILDIZ

Hani **'bir dokun bin ah işit'** derler ya! Fatih Camiinin imam odasında görüştüğümüz muhterem Emin Saraç Hocaefendi'nin hâl-i pür-melâli tam öyle. Geleneksel İslâmi ilimlere ve özellikle Kur'an talimine yeterli değerin verilmeyişi, ilme talebin azalması, İlahiyat'larda Arapça hazırlık sınıfının kaldırılması, Diyanet Teşkilatı ve Diyanet Tefsiri'nde yapılan yanlışlar, Din'i modernleştirme çalışmaları... Hocaefendi'yi celâllendiren konuların başında geliyor.

Emin Saraç Hocaefendi'ye, kendisiyle Fatih Camii'nde devam eden ilim geleneği, yetişme tarzı, feyz aldığı hocalar ve benzer konular üzerinde konuşmak üzere geldiğimi, konuştuklarımızı **Umrân**'da yayınlamak istediğimi söylüyorum. Fakat Hocaefendi o kadar dertli ki, iki görüşmemde de bir türlü sadede gelemiyoruz. O ha bire, ilme değer veren kalmadığından, "göz bebeğimiz" olan Diyanet'e, ilahiyatlara ve ulûmu diniyeye sahip çıkılmadığından yakınıyor. Bir ara, **Namaz Gönüllüleri Platformu** olarak yaptığımız çalışmaları takdir ettiğini belirtiyor, bizi teşci ediyor. Dualarımı istirham ediyorum... Nihayet "geçmişten geleceğe" sohbete sıra geliyor. Ama ne var ki, fotoğraf çekimine de, ses kaydına da izin vermiyor Hocaefendi... İş kaleme, kelama ve hafıza gücüne kalıyor; bir de internet derlemelerine*...

Fatih Camiinin Kadîm Ulûm-u Diniye Geleneği

Emin Saraç Hocaefendi Tokat'ın Erbaa ilçesine bağlı Tanova köyünde dünyaya gelmiş. Babası Hafız Mustafa Efendi, çocuklarını zor bir devirde ve zor şartlarda hafız yetiştirmiş. Evini bir Kur'an Medresesi'ne dönüştüren Mustafa Efendi, uzun ve soğuk kış gecelerinde teheccüde kalır, çocuklarını da kaldırarak geceleri Kur'an öğretirmiş; böylece hepsini hafız yapmış. Müderris olan dedesi Üzeyir Efendi, Nakşi tarikatından Ali Haydar Efendi'nin şeyhi İsmet Efendi'nin Erbaa'daki hulefasından Bahrullah Efendi'ye müntesipmiş. (Emin Hoca bir ara ceplerini yokluyor. Bir fotoğraf çıkarıp gösteriyor. Merhum babası bu. Cep telefonuma resmi kopyalıyorum.)

Emin Hocaefendi'nin hem babası hem de dedesi, mürettep Menemen hadisesi hengâmında -ki nerede meşayihden ve ulemâdan bir zat varsa ya hapse atılmış veya susturulmuştu- 6'şar ay hüküm giymişler. Menemen olayının müsebbibi olarak suçlanan hocaları hiç tanımadıkları halde hapis cezası almaları, -hakimin sonradan ifade ettiği üzre- onların Çorum İstiklal Mahkeme-

si'ne gitmelerine engel olmuş. Dedesi hapisten çıktıktan 3 ay sonra vefat etmiş.

1943'de İstanbul'a geldiklerinde babasının kendisini Çarşambalı Şeyh Ali Haydar Efendi'ye gönderdiğini söylüyor Emin Hoca. Hem **Ali Haydar Efendi**'den hem de Kelâmî Dergâhı müntesibi ve Fatih Camii baş imamı **Ömer Efendi**'den ders aldığını; ayrıca **Gümülcineli Mustafa Efendi**, **Muhaddis İbrahim Efendi**, **Silistreli Süleyman Efendi**'den ilim öğrendiğini belirten Hocaefendi, **Şifâ-i Şerif**, **Şerh-i Akâid**, **Usûl-ü Fıkıh**, **Kudûrî**, **Mir'at** okuduğu Ali Haydar Efendi başta olmak üzere tüm hocalarını hayırla, minnetle yad ederek adeta bizlere vefâ âdâbı öğretiyor. Bu derslerin zor şartlarda ve gizli yapıldığını, Ali Haydar Efendi'nin neredeyse evinden hiç çıkmadan 100-110 yaşına kadar sürekli ders okuttuğunu, namazlarındaki huşûun imrenilecek derecede güzel olduğunu, mesela yirmi rekat Evvabîn kıldığını... da ekliyor.

Ezher'den Fatih Camii İlim Halkalarına...

1950 yılında Ali Haydar Efendi'nin teşviki ile Mısır'a giden ve tam 9 yıl hiç Türkiye'ye gelmeden orada ilim tedris eden Emin Hocaefendi, o

Bekir Haki Efendi

Emin Saraç Hoca'nın Bekir Haki Efendi ile ilgili bir hatırası:

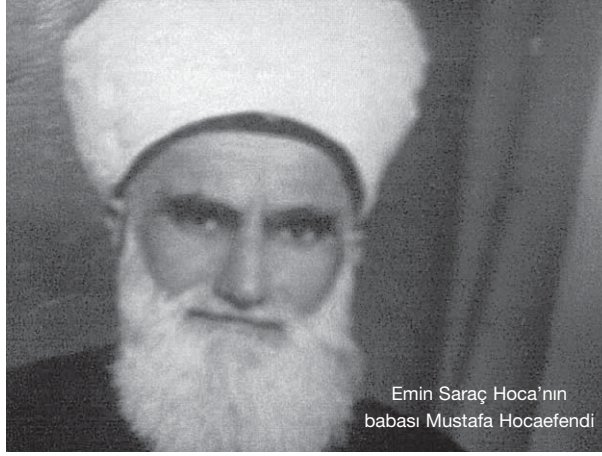
Yıl 1960. 27 Mayıs İhtilâlinin kudretli adamı Org. **Refik Tulga** İstanbul valisi ve belediye reisidir. Ömer Nasuhi Efendi İstanbul müftüsü iken Diyanet İşleri Reisi yapılmış; Bekir Hâki Efendi de İstanbul müftüsü olmuştur. İstanbul müftüsü iken bir gün Refik Tulga, hocayı İstanbul valiliğine çağırır. İstanbul'un tüm idareci sınıfı da oradadır. Refik Tulga, Bekir Hâki Efendiye der ki; **"Burası eski bir payitahttır. Siz de buranın en büyük hocasıdır. Biliyorsunuz, düşen hükümetin yaptığı büyük kötülüklerden birisi ezanın değiştirilmesidir. Sizin emrinizle ezan Atatürk'ümüzün istediği şekilde Türkçe okunacak. Biz de onu tasvip edeceğiz, elbette memnuniyetimizi ifade edeceğiz. Sizden bunu bekliyoruz."** Hoca biraz düşünür ve; **"Benim dinim muztar(açlıktan ölme tehlikesi ile karşı karşıya) kalan bir insanın cife(leş) yemesini mubah kılar. Ama bu iş gâvurluktur. Ben bu gâvurluğu kabul edemem. Olamaz! Olamaz!"** diye bağırır... (Kendileri bu durumu **"Bekir'in deliliği tuttu"** diye anlatmış.) İki gün sonra Hocaefendi vazifeden azledilir.

zaman henüz ber-hayat olan **Mustafa Sabri Efendi**, **Zahidü'l-Kevseri** ve **İhsan Efendi** ile tanışma bahtiyarlığına erer ve onlardan feyz alır. **Ezher**'de lise eğitiminin ardından **Şeriat Fakültesini** bitirip “**kadılık**” mastırına başlayan Emin Hoca, bir yıl sonra Abdunnasır'ın zulmüyle mastır eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalır. Zahidü'l-Kevseri'nin izniyle cuma günleri derslerini takip eden ve onun vefatından 20 gün evvel icazet almayı başaran Emin Hoca, “**Bu icâzetnâme benim için Ezher diplomasından daha kıymetli.**” diyor.

İstanbul'a geldikten bir müddet sonra, Ali Haydar Efendi'nin "sağ gözüm" dediği İstanbul müftü muavini ve Esad Erbili Hazretlerinin icazetli hülefasından **Ali Yekta Efendi**'nin kızı ile evlenir. **Ömer Nasuhi Bilmen** Hocaefendi dahil birçok zevatın katıldığı düğünleri, Fatih meydanında şimdiki Fatih heykelinin olduğu yerde, kayınpederinin evinin bahçesinde yapılırdı.

Ali Rıza Sağman hocanın takdimi ile İmam Hatiplerin bânisi **Celal Hoca** (Mahmut Celaled-

Emin Saraç Hoca'nın babası Mustafa Hocaefendi

din Ökten) ile tanışan ve onun Medine'ye gitmesi sebebiyle Fatih IHL'deki derslerini devralan Emin Hocaefendi, 1960 ihtilaline kadar 3 yıl muallimlik yapar. Askerliği ikmal ettikten sonra bir süre Ankara Evkaf Müdürlüğü'nde çalışır ve aynı yıl hacca gitmek için işini bırakır. Hac dönüşü

İlim Yayma Cemiyeti'nin Yüksek İslâm Enstitüsü talebeleri için ilk defa açtığı yaz kursunda **Ahmed Davudoğlu** Hocayla birlikte ders vermeye başlar. Sonra bu dersler sürekli hale gelir. O günden bu güne hayatı ilim tedrisi ile geçen Hocaefendi, Fatih Camii'nde, temelini Fatih Sultan Mehmed'in attığı Fatih medreselerinin ulumu diniyye geleneğinin son temsilcisi durumundadır.

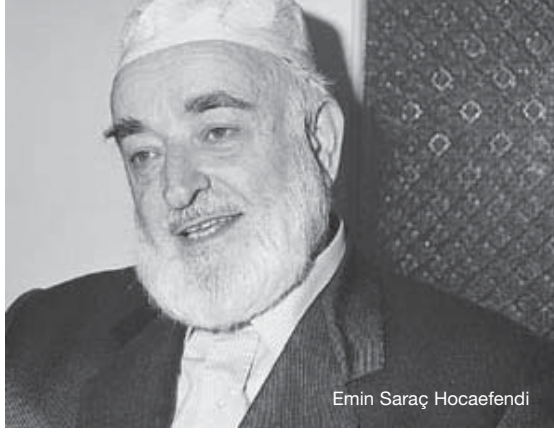
(Emin Saraç Hocaefendi İstanbul'a geldiğinde Fatih Camiinde 'vaaz' adı altında ulumu diniye eğitim geleneği devam ediyormuş: **Hüsrev Aydınlar** Hocaefendi, **Gümülcineli Mustafa** Hocaefendi, **Muhaddis İbrahim** Hocaefendi, **Silistreli Süleyman** Hocaefendi gibi zevat tarafından *Buhâri-i Şerif*, *Şifâ-i Şerif*, *İhyâ-u Ulûmî'd-*

Ömer Nasuhi Bilmen Hocaefendi

Ömer Nasuhi Bilmen Hocaefendi ile de çok yakından tanışan Emin Saraç Hocaefendi, onun oldukça mütevazı bir ilim adamı olduğunu belirtiyor. Bir gün birisi ona der ki; “Efendi hazretleri, eserleriniz bizi ihya etti. Siz olmasaydınız halimiz ne olacaktı?” Ömer Nasuhi Hocaefendi şu cevabı verir: “**Estağfurullah! Eslâfın âsârından müktebesâtır. (Selef âlimlerinin eserlerinden alıntıdır)**” Kayınpederi Ali Yekta Efendi'den aktarıyor: *İstilahât-ı Fıkhiyye Kâmusu* çıktığı zaman Amerika'da bir üniversite karar alır; “Bu zata bizim üniversitenin doktora payesini verelim” diye. Sonra ABD Elçiliğine bir yazı gönderirler. Sefareten bir zat gelir, durumu Ömer Nasuhi Efendiye haber verir. Hocaefendi'nin red cevabı şöyledir: “**Ben onlardan şeref alacak değilim. Onların şerefi bana lazım değil.**”

Din, Kâdî Tefsîri, Hidâye, Kavâid, Risâle-i Kuşeyrî gibi dersler okutuluyormuş. Ayrıca Beyazıt Camii'nde **Mustafa Âsım Efendi Ebu's-Suûd Tefsîri**'ni okutur, **Besim Efendi** de aynı camiin hünkâr mahfilinin altın-da *Esmâu'l-Hüsnâ*'yı îzah edermiş; **Tahiru'l-Mevlevî** (Ongun) ise Süley-mâniye'de *Mesnevî* dersleri yaparmış; **Mekki Efendi** de Kâdî Tefsiri okuturmuş...

Emin Saraç Hocaefendi

ca bitirilip tekrar tekrar başlıyor. Tefsirde *Cela-ley'n*, *Ibn Kesir*; fıkıhda *Kudûrî*, *İhtiyâr*, *Hidâye*, *Ahkamü'l-Hadis* okunmuş. Seçkin talebele-rinden **Hamdi Arslan** Hoca ise *Ömer Neseî Tefsiri* okutmaya devam ediyor...

Ezher'den döndükten sonra **Fatih Camii**'ndeki **kadim medrese geleneğine** ait **ilim hal-kalarını** yaşatma mücadelesi veren Emin Saraç Hocaefendi, yetiştirdiği öğrencilerinin de deste-ği ile haftanın yedi günü derslerine aşkla ve şevkle devam ediyor. Medine İslâm Üniversite-si'nden davet aldığı halde gitmeyip Fatih Camii ilim geleneğini tek başına sırtlanan hocamız, tefsir, hadis, fıkıh, usul derslerini aralıksız sürdürüyor. Hadiste *Merâm*, *Tâc*, *Sünen-i Ebî Dâvûd*, *Sünen-i Tirmizî*, *Sahih-i Müslim*, *İbni Mâce* ve *Muvatta'yı* Arapça metinlerinden okutmuş; özel *Buhârî-i Şerif* dersi ise el-ân devam ediyor. Pazar sabahları yapılan *Şifâ-i Şerif* dersleri ise defalar-

Emin Saraç Hocaefendi ile sohbetimizi tamamla-yıp ayağa kalkıyor ve Fatih Camii'nin Sultan Al-dulhamid döneminden kalma halıları üzerinde konuşarak kapıya doğru ilerliyoruz. Tam o sıra Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden yetkililer geli-yor. Zaten bu halıların kaldırılıp yerine yeni hal-lılar konacağına dair söylentilerden ziyadesiyle müteessir olan Hocaefendi, duyarlı yetkililerin mevcut halıları bir bir yıkayıp tekrar yerine koy-ma planını öğrenince teskin oluyor.

Emin Saraç Hocaefendi'nin Fatih Camii'deki ilim halkalarında daha nice yıllar ders vermeye devam etmesi için Rabbimizden sağlık, sıhhat ve afi-yet diliyoruz. Hocaefendi, Fatih Camiinde her gün, ilim halkasına dahil olacak talipleri bekliyor...

* www.inkisaf.net, www.cevaplar.org, www.altinoluk.com...

Abdurrahman Gürses Hocaefendi

Abdurrahman Gürses Hocaefendi'yle özel bir hukuku olan, belki yirmi kez birlikte hacca giden Hocaefendi, onun edebine, takvasına ve Kur'ân aşkına en yakın tanıklardan biri. Onun Menemen hadisesini hiç unuta-madığını, her fırsatta öfke ve üzüntü içinde etrafına anlattığını, bir baba-yı, oğlunun idamını seyrettirdikten sonra işkence edip nasıl astıklarını, kendisinin de hadise sebebiyle bir yıl hüküm giydiğini, ama "**otuz sene hüküm verseler bana müjde gelecekti**" dediğini ve şeyhi **Es'ad Er-debilî**'ye muhabbetini tekrarladığını... aktarıyor. Şu beyti sürekli söyle-diğini belirtiyor:

Ne yerden kârbâr-ı gâm göçer olsa konar bende
Belâ râhında şimdi bir muayyen menzîl oldum ben

METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU İLE MEHMET ÂKİF'İN DÜŞÜNCESİ, SANATI VE ŞİİRİ HAKKINDA

Konuşan: ASİM ÖZ

27 Aralık 2007 Mehmet Âkif'in 71. ölüm yıldönümü. Yaşadığı 63 yıl boyunca kültür, sanat ve düşünce hayatımızda derin izler bırakan Âkif'i anlamak ve anlatmak için çeşitli eserler kaleme alındı. Âkif'i konuşmak, anlamak ve tartışmak bakımından önemli katkılar yapan bu eserler içinde Metin Önal Mengüşoğlu'nun kaleme aldığı **Müstesna Şair**'in farklı ve önemli bir yeri vardır. İslam'ı içimizde ve dışımızda ihya ve inşa etmenin şimdiki zamanını kendi döneminde realist bir biçimde ortaya koyan Âkif'in dünyanın ve içindekilerin genel zihni tutum ve yönelişlerini çözümlemek noktasındaki yaklaşımı ile **Müstesna Şair** kitabı bütüncül bir şair portresi çiziyor. Toplumsal çevre ile tarihsel dönemi ve düşünce dünyasını da göz önünde bulundurarak yapılan yorumlar sistematik bir bütünlük sunmaktadır. Mengüşoğlu ile Mehmet Âkif'i, düşüncesini ve sanatının çeşitli boyutlarını konuştuk...

Her kitabın bir hikâyesi vardır. Müstesna Şair bu yıl yayınlandı ama sizin Âkif'le düşünsel akrabalığınız çok eskilere dayanıyor. 12 Mart'ın sıkıyönetimli günlerinde onunla ilgili bir konuşma yapıyorsunuz. Bu kitabı o yıllardan bu yana uzanan bir muhabbetin yansıması olarak görebiliriz diye düşünüyorum. Ne dersiniz?

Akif'le ünsiyetim çok daha eskilere dayanır. Vaki Akif denilince Türkçe konuşan ve düşünen her insanın onunla bir şekilde yakınlığı, tanışıklığı illa ki vardır. Son yüzyılın Türkiye tarihinden Âkif'in ismini çıkardığınız vakit, onun yerinde otomatik olarak büyük bir boşluk doğacağı şüphesizdir. Onsuz Türkiye kültür ve düşünce tarihi yazılamaz. Ben daha ortaokul yıllarında İslam'ı geleneksel bir fenomen olarak değil, bana dünya ve ahiret saadetini sağlayacak yegâne yol diyerek benimsediğimde/ seçtiğimde, yol göstericilerimden birisi de Âkif olmuştu. Onu sadece bir milli şair, istiklal marşı şairi, mısraları vaazlara rehberlik eden mümin bir önder gibi görmedim. O, İslâm'ın son asırdaki yenilikçileri arasına bizim toplumdan katılan model şahsiyetlerden birisi idi.

12 Mart ihtilali, o yıllarda üniversitede okuyan benim neslimin omuzlarına tahripkâr ağırlıklar yükmişti. Bütün sosyal etkinlikler de yasaklanmıştı. Üniversite gençliği sıfatıyla Âkif'i doğumunun yü-

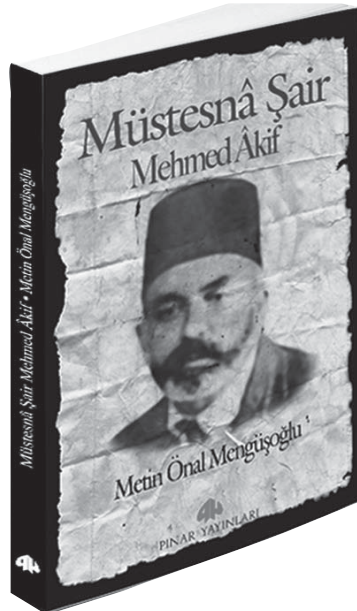
züncü yılı yaklaşırken anmak istemiştik. Sıkıyönetim komutanlığı, konuşma metinlerimizi önceden görmek şartıyla, programa izin vermişti. Ben gönderdiğim metne uymayan irticali bir konuşma yapmıştım; o zamanki spor ve sergi salonunda. Dinleyiciler arasında oturan Fethi Gemuhluoğlu ve Mahir İz Hoca nazarında bir hayli takdir toplamıştım. Lakin kavmiyetçiler beni şiddetle tenkit etmiş hatta dövme-ye kalkışmışlardı. Ben orada Âkif'in klasik şark zihnietine tenkitleri ile beraber, bir üçüncü dünya tezinden bahsetmiştim. Ve ilk defa orada İslâm Milleti kavramını dile getirmiştim. Binlerce kişinin dinlediği, Mahir İz, Ahmet Kabaklı, Faruk Kadri'nin konuşmacı olduğu oturumun genç ve flaş ismi olmuştum bir anda. Öyle ki hemşehrim rahmetli üstat Ahmet Kabaklı bir daha sahneye çıkarak benim fikirlerime şerh düşmüş, "Âkif ümmetçi değil milliyetçiydi" gibi garip bir açıklama yapma ihtiyacı duymuştu. Oysa bence de Âkif milliyetçi idi. Ama İslâm milliyetçisi.

Sözünü ettiğim bu konuşmamda asıl dikkat çektiğim husus, bugün birilerinin Siyasal İslâm diyerek karalamaya çalıştıkları faaliyet ve düşünce alanı idi. Pakistan daha yeni ikiye ayrılmıştı. O günlerde Dakka şehri düşmüş ve Pakistan bünyesinden çıkarak Bangaldeş denilen yeni bir ülke kurulmuştu. Müslüman dünyaya yeni ve yavru bir Müslüman ülke dâhil olmuştu. Hadise bana Âkif'in Balkan Harbi sırasında kaleme aldığı mısraları hatırlatmıştı. Malum, Akif baba tarafından kök olarak Arnavut idi. Balkan Harbi sırasında Osmanlı'ya karşı bağımsızlık talep eden Arnavutlara, Âkif'in muhteşem

bir çıkışması vardı: "Arnavutluk ne demek, var mı şeraitte yeri/ Küfr olur, başka değil, kavmini sürmek ileri." Acaba Akif kendi kavminin bağımsızlığına mı karşı çıkıyordu? Halkının köle gibi yaşamasını mı istiyordu bu mısralarla? Yoksa küçük kavimlerin ana Müslüman gövdeden kopuşlarının hayır getirmeyeceğini mi görmüştü? Benim nazarımda bu muhteşem bir ileri görüşlülük idi.

İşte bütün bu sebeplerden ötürü Akif'in iman ve ferasetine alkış tutmuş, o konuşmamda, Pakistan'ın bölünüşüne karşı duyduğum acı ve üzüntüyü dile getirmiştim. Bir zamanlar Pakistan'ın kuruluşuna katılan Muhammed İkbal'i de hatırlatıp, iki şair arasındaki benzer şart ve tutumlara dikkat çekmiştim. O dönem için hayli keskin görüşlerdi bunlar ve övünmek gibi olsun çok da yeni idi. Bu sebepten Kabaklı hocamız bile tahammül edememiş, infial göstermişti. Ayrıca sanırım bizi gizlice izleyen askerler de bunu not etmişlerdi.

Yıllar önce Gelecek dergisinde Âkif'i mümin ve mükellef bir şair

olarak anladığınızı ortaya koymuş-tunuz. Bu gün ise bu yaklaşımı da içerecek biçimde okura, Mehmet Âkif portresini Müstesna Şair olarak sunmanızın sebebi nedir?

Ömrüm boyunca Âkif'le alakalı olarak çok konuştum, çok yazdım. Çokça da tenkide uğradım. Lâkin her seferinde kanaatlerimin doğruluğuna bizzat kendim tanıklık etmişimdir. Nedir o münhasırlığını iddia ettiğim kanaatlerim denilirse, derim ki Akif salt şair sıfatına sığmayan bir şahsiyettir. Mesela ciddi bir düşünce adamıdır. Örnek bir ahlak adamıdır. Yılmak bilmez bir mücadele adamıdır. Müthiş bir dava adamıdır. Yeryüzünün diğer toplumlarına bakınız. Öldükleri halde bıraktıkları eserle yaşayan sanatkârlar, aynı zamanda mütefekkir insanlardır. Ciddi bir mefkûresi olanlardır. Acaba kaç şair veya sanatkâr bunca hasleti bir arada hayatına yansıtabilmiştir?

Benim Akif'i Müstesna şair sıfatıyla anmamın dayanağı kitabımın girişine aldığım Şuara Sure-sindeki âyet-i kerimelerdir. Ne yazık orada küçük bir hata sonucu "müstesna" kelimesi atlanmış. Malum o âyetlerde kınanan kimi şairler sayıldıktan sonra "haklı söyleyenler müstesna" şeklinde bir hatırlatma mevcuttur. "Sözüm odun olsun, hakikat olsun tek" demiş bulunan bir şairi elbette ötekilerden, ömrü malayani ile geçmiş, behimi arzularının zebunu olmuş, kötü ahlak numuneleri ile cemiyeti kirletmiş simsarlardan ayrı değerlendirmeliydik. Nitekim Allah da bize hitabında öyle yapmıyor mu?

Âkif'e bu sıfatı kazandıran ise onun mümin ve mükellefiyetini müdrik bir hayat sergilemesidir.

Kitabınızda "Bu memlekette yaşayan herkesin bir Akif'i vardır"

diyorsunuz. Buradan hareketle Âkif'in algılanması ile ilgili çeşitli sorunlara değinelim istiyorum. İstiklal Marşı'nın ilk kez dönemin "İslamcı" dergisi Sebilürreşat'da yayınlanması, öncesinde Âkif'in Ankara'ya gelişi ve Mustafa Kemal'in Âkif'le karşılaştığında "Sizi bekliyordum efendim, tam zamanında geldiniz" demesi ama Nutuk'ta Âkif'ten hiç bahsetmemesi vb. konular bağlamında Akif'e yönelik olarak gerek Müslüman çevrelerden gerekse diğer çevrelerden yapılan eleştirileri nasıl değerlendiriyorsunuz? Örneğin İsmet Özel Müslümanların genelde itaatkâr oluşlarından dolayı Mehmet Âkif'le Mustafa Kemal arasında hilafetin kaldırılmasına kadar herhangi bir sorun yaşanmadığını söylerken, bazıları Akif'in "kullanıldığını" vurguluyorlar... Âkif'in gündeme getiriliş biçimleri hakkında neler söylemek istersiniz?

Âkif de Mustafa Kemal de ölmüştür. Onların ölümlerinden sonraki bütün hadiselerin malumatı ile şekillenen zihinlerimiz ve hafızamızla düşündüğümüzde, yani bugünden geriye doğru ilerleyerek anlamaya çalıştığımızda, türlü açmazlarla karşılaşabiliriz. Doğrusu odur ki o günden bakarak bugüne gelmeğe çalışmalıyız. Dönemin vasatını görmezden gelen bir anlama/ yorumlama çabası eksik ve güdük kalır. Bir de kimsenin itirafa yanaşmadığı, hususiyle de muhafazakâr muhitlerin, laik/ Kemalistler nezdinde cephe kaybetmemek maksadıyla pek konuşmadığı daha birçok pürüz, törpülenmesi gereken sivrilikler vardır, Osmanlının ferdi ve içtimai hayatında.

Mesela Akif'in hilafet taraftarı olduğunu nereden çıkartıyoruz? Yani o günkü mevcut hilafet müessesesinin Akif tarafından meşru yahut İslâmî sayıldığını kim söyleyebilir? Sadece o devirde değil önceki devirlerde de bu müessese, Şeyhülislamlık adı altında, çoğu kere Osmanlının günahlarına meşruiyet fetvası üretmekte idi. Evet bunun belki sembolik bir değeri vardır. Ancak unutulmamalıdır ki semboller sadece birer temsildirler ve hakikatın kendisi değildirler.

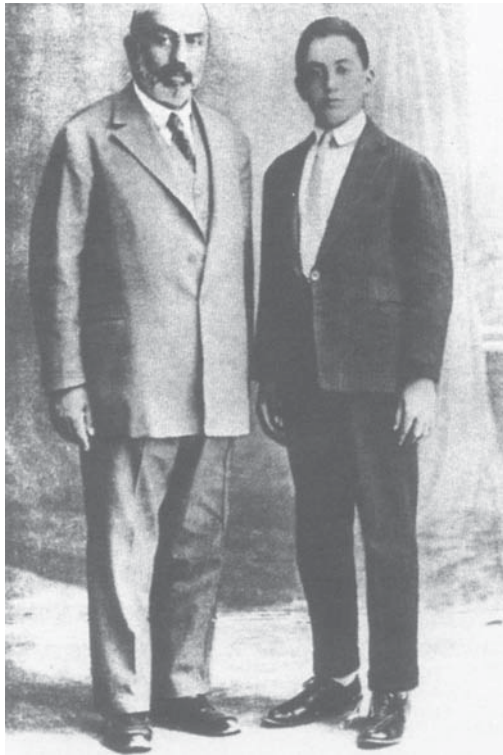
Akif'in kullanıldığını gelince, bırakınız Akif'i neredeyse bütün bir toplum kullanılmıştır. Netice nin buraya varacağını kim, nasıl, hangi kehanetle bilecekti? İşin içinde ciddi bir aldatılma vardır. Elbette aldatan kadar aldanana da mesuldür. Ancak aldananın eğer gözü bağlanmış, kulakları tıkanmışsa kısmi bir mazereti var demektir. Ayrıca Akif'in Ankara'ya

gelişi, orada karşılanması kendi inisiyatifi ile değildir. Kimsenin talimatı ile değildir. O neredeyse ferdi bir mücadele vermektedir. Dönüp Safahat'ı okuyunuz. Oradaki şiirler, nasihatlar, vaazların müşterek bir üslubu vardır. Orada neredeyse kendi halkını azarlayan, bazen onların yüzüne karşı tüküren coşkun, heyecanlı ve bir o kadar samimi bir uyarıcı oturmaktadır. Hilafetin çürüdüğünü, saltanatın gayrı İslamiliğini bilen bir şair, bir de Ankara'daki hareketin ne'liğini denemeye kalkışmakla yanlış yapmış, bile bile aldanmış sayılabilir mi?

Kaldı ki kabulünden önce kendi mecmuasında yayınlanan İstiklâl Marşı'nı dikkatle okumalıdır. İçinde tek bir Türk kelimesi geçmeyen bu marş, bence Akif'in İslâm Milleti kastıyla ve ustalıklı bir şekilde bunu biraz da kamufle ederek kaleme aldığı muhteşem bir manifestodur aynı zamanda.

Marş içerisindeki ırk kavramını ise, eserimde anlattım. Bence oradaki ırk, o devirde birilerinin maymundan yahut dişi kurttan türediğini iddiaya kalkıştıkları Adem sulbünden gelen temiz insan ırkıdır.

Akif, Anadolu'ya geçtikten sonra 1922 Şubat, Mayıs aylarında Said Halim Paşa'nın Fransızca olarak kaleme aldığı "İslam'da Teşkilat-ı Esasiye" adlı eserini tercüme ediyor. Eser o yıllarda Sebilürreşat'ta yayınlanıyor. Savaşın sonuçlanmaya doğru gittiği bu yıllarda sanki Âkif İslam ve devlet ilişkilerinin hararetli tartışmalara sebep olacağını sezmektedir... Ne diyorsunuz?

Kültür dergisi arşivinden

Dost düşman herkes şunu iyi bilmektedir/ bilmelidir ki Akif'in mücadelesi herhalde bugünkü anlayıştaki laik/ Kemalist bir sistemin ihdası uğruna değildi. Kaldı ki O'nun mebus sıfatıyla bulunduğu Birinci Meclis'in benimsediği Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinin bir İslâm Cumhuriyeti olduğunu ilan ediyordu. Akif bir hukukçu yahut sosyolog değildi. Nihayet mütefekkir bir şair idi. Asırların ihmali tek başına neticelendirecek bir Tek Adam olamazdı. Esasen İslâmî bakış açısından böyle bir sıfat hiçbir fani beşere verilemez. Bu sebepten bütün sorunların çözümünde Akif'i müdahil ve aktif görmeye çalışmak boşuna bir çabadır. Mühim olan şudur: Akif bütün bu karmaşık ortamda, hangi safta yer almıştır, nasıl davranmıştır, insanları neye çağırmıştır, suallerinin cevabını aramalıyız. Safahat'ı okuyanlar neredeyse her satırında O'nun tabir caizse yenilikçi bir İslâm mücahidi, müçtehid, mücadelecisi olduğunu görür. Hadise budur. Birileri önceleri ona Müslüman gözükküp de sonraları arkadan vurmuş, onu aldatmış, tuzağa düşürmüşlerse, velev ki Akif o sırada onlara arkasını dönme gafletinde bulunmuşsa, aldatanın hiç mi suçu yoktur? Bakınız bu sorunuzun muhteviyatında bile var: Akif hiç kimsenin aklına gelmeyen bir şey yapıyor, o nazik dönemde, durumdan vazife çıkartarak, ileri görüşlü bir hamle ile Said Halim Paşa'nın eserini Türkçeleştiriyor. Daha ne yapsın?

Memleket üzerindeki büyük kuşatma kalktıktan

sonra, saltanat devrilmiş yeni bir rejime/ sisteme adım atılmış olacaktır. Zaten yıllardan beridir memlekette idare şekilleri mevzuunda münakaşalar yoğunlaşmıştır. Islahat Fermanlarından Meşruti idarelere kadar türlü denemeler yapılmıştır. Akif elbette cumhuri idarenin İslâm'a saltattan daha yakın ve münasip olduğunu bilmektedir. Kavmiyetçiler ulusalcı, garpçılar batıcı sistem arayışlarına girmişlerdir. Müslümanlar ise asırlardır bu mevzuda susmuş yahut çok fazla üretim yapmamışlardır. Osmanlı'nın son döneminde kaleme alınmaya başlanan ve uygulama sahası bulamayan Mecelle de sanıldığı kadar iyi ve sahih bir çalışma sayılmaz. Zira tek bir mezhep/ meşrebin görüş ve kanaatlerinden hareketle yazılmıştır. Diğer görüşlere itibar etmemiştir. Neticede o da bir mezhep asabiyeti taşımaktadır.

Düşünün ki asırlardır siyaset sahasında farklı bir söz söylememiş Müslüman dünyanın ilk defa konuşan ağız Cemalettin Afgani'dir. O da tek başına bir adamdır. Buna rağmen kısa zaman zarfında büyük bir şöhret kazanmıştır. Elbette sevenleri yanında sevmeyenleri de vardır. Lakin O'nun çıkışı ile sevmeyenleri de kendilerine çeki düzen vermek zorunda kalmışlardır. Artık bu bozgun ortamında konuşan ağızlar çoğalmıştır. Ben bunu müspet bir gelişme olarak değerlendirmekteyim. Asırlar sonra ilk defa Müslümanlar fikir üretmeye başlamışlardır. Nitekim Akif'in asırına bakınız. Yetişmiş Müslüman alim ve mütefekkirlerin sayısı, tüm Osmanlı saltanatı döneminden daha ziyadedir. Ve kalitelidir. Hülâsa Akif elbette bir İslâm Cumhuriyeti hevesinde birisiydi ve bu hevesi onun kursağında bırakılmıştır diyebiliriz.

Kültür dergisi arşivinden

Âkif'in siyasi tavırları da farklı. Örneğin 31 Mart Vakası Sırat-ı Müstakim dergisinde **"sureten dini hakikatte ise siyasi ve irticai olan hadise-i haile"** şeklinde değerlendiriliyor. Âkif'in 2.Abdulhamit, 2.Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemindeki siyasi tavırlarındaki benzerlikleri, farklılıkları dönemin bulanık ortamı ile bağlantılı olarak mı düşünmek icap eder?

Bakınız, Müslümanlar artık şunu bilmeli ve hatırlamalı ki, bizim karakterimiz adalet ile emri bil maruf ve nehyi anil münker üzerine bina edilmelidir. Ben şunun izahını istiyorum. Şimdilerde Türkiye'de bir yanda laik/ Kemalist cephe, diğer

yanda ise diyelim İslâmcı cephe var. Aralarında sürdürülen bir soğuk, kültürel çatışma söz konusu. Her cephe kendi mensubunun üzerine toz kondurmamaya çalışıyor. İlk nazarda tabii/ fitri bir tepki olarak değerlendirilebilir bu tutum. Ama gün geliyor mesela bir Müslüman, diğer Müslümanın laikler karşısındaki mücadeleden günahına, hatasına, cürmüne bile sahip çıkıyor. Onu arkalamak adına kusur, kabahat ve cürmünü meşrulaştırıyor. Sizce Müslüman böyle bir tavra mezun mudur?

Burası nazik bir nokta. Deniliyor ki madem, bir soğuk savaşta yız, öyle ise birbirimize düşmek yerine birbirimizin hata, kusur ve kabahatini hoş görelim. Ta ki savaşın hitamına kadar. Bu tutum giderek insanların karakterine yerleşiyor. Bir süre sonra artık hatalar, kusurlar ve kabahatler tabii ve meşru davranışlara dönüşüyor. Benimseniyor. Oysa hani Müslümanlar yeryüzünde adaleti ayakta tutan, Allah için şahitlik yapan, marufu emredip münkerden uzaklaştıran kimseler olacaktı?

Memlekette yeni sistem yerleştirilirken evet bir takım mizansenler yapılmıştır. Bahsi geçen tarihi vakalar bunun örneğidir. Ama kimse işin şu cephesine kalbini yormuyor, düşünmüyor. Kur'an'ın ahkâmı kaldırılır, ayaklar altına alınırken kılını bile kıpırdatmayanlar, bunu fark edemeyenler, kafaları üzerindeki fes çıkartılıp yerine şapka giydirilirken, bunun uğrunda canlarını vermişlerdir. Ne trajik durumdur ki bir vakitler o andaki fesi giymemek için de tıpkı şimdikine benzer bir tepki göstermişler ve aynı akıbete uğramışlardı.

Mesele şudur: evvela açıkça

haykırılım; Müslüman asla mürteci değildir. Lakin Müslüman dünyada, esef ederiz ki, kendini İslâm'a nispet eden, yığınla mürteci mevcuttur. Atalarının dinini, törelerini, göreneklerini kutsamış kitleler, Allah'ın din'inden ne kadar da uzak düşmüşlerdir. Mevcut ne varsa onun muhafazasını dindarlık zanneden kitleler, bu uğurda kellelerini vermişlerdir belki. Lakin bakalım bu fedakârlık sahiden Allah'ın muradı istikametinde midir? İşte problem buradadır. Üstelik anılan problem bu gün aynen çözümsüz biçimde omuzlarda ağır bir yük olarak durmaktadır. İslamcı cepheyi, Kemalistler karşısında savunacağım diye, onların yanlışlarını meşrulaştırmaya kalkışmak, Müslüman tavrı olamaz, olmamalıdır. Buraya kadar fotoğrafını çıkarmaya çalıştığım tutum Akif'ten öğrendiklerimden hulasadır. Bu sebepten Akif, meselelere, o dönemin bir takım İslamcılarının, yahut o günkü mesele-

lere bugünden bakmaya çalışan günümüz İslamcılarının farklı bir yerde durmakta ve o farklı zaviyeden bakmaktadır. Ve ben bu bakışın daha doğru bir bakış olduğunu düşünmekteyim.

Asım adıyla belirginlik kazanan, Akif'in ideal insan modelinin yer aldığı *Asım* kitabının yayınlanmasından sonra çekilen bir fotoğraf vardır. Pahalı ve kıymetli eşyalarla döşenmiş, bin bir hassasiyetle bezenmiş evine zaman zaman "şair ve yazar dostlarını davet etmeyi bir zevk haline getirmiş" olan Midhat Cemal, *Safahat*'ın altıncı kitabı *Âsım*'ın çıkışı şerefine, 1924 yılının muhtemelen eylül ayında, Mısır Apartmanı'ndaki dairesinde bir davet vermektedir. Bu edebî çerçevede *'Elhan-ı Şita'* şairi Cenab Şahabeddin, *Makber* şairi Abdülhak Hâmid, *'Daüssıla'* şairi Süleyman Nazif, *Safahat* şairi Mehmed Âkif, *Sergüzeşt* yazarı Samipaşazâde Sezai ve *Üç İstanbul* müellifi Midhat Cemal yer almaktadır. Edebiyatımızın altı önemli simasını bir arada gösteren bu fotoğrafın asıl önemi, 1924 yılında "bir dönüm noktasında, büyük bir dönüşümün arifesinde çekilmiş olması"dır. Genç Cumhuriyet'in kuruluşunun hemen ikinci yılında çekilmiş olan bu fotoğrafta farklı düşüncelere sahip isimlerin bir arada olmasını nasıl okumak gerekir?

Akif'in bugünkü şöhretine bakarak, hayatta iken de çok sevildiğini, etrafında birçok dostunun bulunduğunu filan düşünmek yanlıştır. Zaten *Safahat*'ı okuduğumuzda onun fikirlerinin klasik manada derleyici toparlayıcı değil, dağıtıcı, karıştırıcı olduğunu görürüz. Bu harap bir yapının yeniden inşası maksadına yönelik

bir kıyıcılıktır elbette. Bilinmelidir ki bu türden açık sözlü uyarıcıları ahali pek sevmez. İnsanlar yağcı tiplerden hoşlanır. Duygularının sömürülmesine aldırma-sızın mevcutlarıyla okşanmak halkın yegâne hazzıdır. Ancak Akif tersine bir tutum takınmıştır. Müslüman dünyanın meskenetine, zilletine, çürümüş müesseselerine bizzat ad vererek, adres göstererek tenkitler yöneltmiş birisidir. Bu sebepten de pek dostu yoktur. O'nu, tabir caizse bir İslamcı cemaat v.b. arasında göremeyiz. O adeta tek başına bir ümmet gibi sürdürmüştür mücadelesini. Neden? Hiç mi Müslüman kalmamıştır memlekette? Hayır! Müslümanlar O'nun tenkitlerinden hoşlanmamaktadırlar. Bu sebepten O'nu yalnız bırakmışlardır. O da kimi müzisyenler, şairler ve hatta kimi sarhoş sanatkârlarla bir arada olmayı, kendi din'ine ta'n eden Müslümanlara tercih etmiştir. Şerif Muhittin, Neyzen Tevfik ile ahbablığı vardır. Ama sofuluk taslayan cahiller, bilgicilik gösterisindeki ulema ile ülfeti yoktur.

Bulunduğu bütün meclislerin mümtazıdır O. Seçilmiş, göze çarpanı, öne çıkanı. Allah'tan başka ömrü boyunca kimseye minneti bulunmayan bu ahlak adamı meclislerin model şahsiyetidir. Mithat Cemal ile arkadaşlığı bütün görüşlerinin bire bir örtüştüğü manasına gelmez. Esasen Mithat Cemal Akif'in peşini bırakmadığı için beraberlikleri uzun sürmüştür. Yoksa Akif sözünü dostlarına karşı da asla sakınmayan birisidir. Mithat Cemal bunlara aldırıyorsa bir gün bile beraber kalamazlardı.

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki söz konusu toplantının mahiyeti hakkında pek bir malumatım yok.

Ama Akif'in onlarla beraberliğinin bir gönül beraberliği sayılamayacağı kanaatindeyim. Münnevver ve olup bitenler karşısındaki hassasiyeti keskin bir kimsenin, kendisini kısmen anlayacak bir muhitte bulunma ihtiyacı son derece tabiidir. Akif bence memleketin öteki münnevverleri ile medeni ve estetik bir münasebet içerisinde. Ve unutulmalıdır ki söz konusu toplantı, Akif'in şerefine düzenlenmiştir. Ve Akif memleketin münnevverlerine ideal Müslüman modeli olan Asım'ı tanıtmakta ve önermektedir.

Mehmed Âkif'in, Doğu'nun geri kalmışlığı ve Batı'nın gelişmişliğinin nedenleri üzerindeki fikirleri ile Muhammed İkbal ile paralellikleri var. Bu nereden kaynaklanıyor?

Müslüman doğu dünyasının sahici yerli mütefekkirlerinin müşterek bir görüşü, kanaati vardır. Bugün de aynen geçerli

saydığım bu değerlendirmenin özeti şudur: Müslümanlar ana kaynakları olan İlahî Vahiy'den kopuk yaşadıkları için zillet içerisine düşmüşlerdir. Hak olan inançlarına kimi bâtıl itikatlar buluşturmışlardır. Adalet, ahlak ve marufu emir, münkerden sakındırma gibi temel davranışlarını bırakmışlardır. Lüzumundan fazla namaz kılmakta ama farziyeti aşikar olan yardımlaşma, dayanışma, ilim gibi eylemleri ihmal etmişlerdir. Muhammed İkbal, ahaliye masal söyleyen derviş meşrep vaazlardan şikâyetlerde bulunur şiirlerinde. Akif ise Hafız adlı Fars şairinin divanını, adeta bir fetva kitabına dönüştüren zavallı şarklıyı kınar. Geri kalmışlığın ille de batı karşısında bir konum olduğu tartışılabilir. Ama şu tartışılmaz; dün dünyaya hakim olan güç Müslüman iken, bugün artık ehli salibin eline geçmiştir. Bu vakıya nereden bakar, nasıl değerlendirseniz değerlendirin, bir şey değişmiyor. Sanki aradan geçen bunca yıla rağmen bugün değişmiş midir? Mesela Amerika'nın icazeti bulunmadan Orta-doğu'da bir kuş, yuvasını değiştirebilir mi? Ben şüpheliyim. Ama bu, Amerika'nın asla yenilmeyeceği manası taşımaz. Yalnız şöyle bir manayı taşır; Irak'taki mevcut yerli insan malzemesinden Amerika'yı devirecek bir ruh zor çıkar.

"İçeridedir darbe... Dışarıda değil... Asla değil! Sonra olmaz rastgele dünyada bir şey, böyle bil" diyen Âkif. Bu bakışıyla Müslüman düşünce geleneğinin ıslah çizgisinde yer alıyor, Afgani, Abduh, İkbal, Malik Bin Nebi gibi Müslüman öncülerde Müslümanların çöküş nedenlerini dışarıdan ziyade içeride aramasıyla belir-

ginleşen özeleştirici yönün Müslüman gelenekteki izdüşümleri hakkında neler söylenebilir?

Benim ömrüm boyunca söyleyip durduğum şey, onların öğrettiklerinden kaynaklanır. Müslüman cemiyetlerin evvela amentüleri üzerinde yeniden düşünceleri gerekmektedir. O islahatçılar, mücedditler sürekli bunu söylemişlerdir. Bakınız, şark dünyasında yaşayan ve kendini İslâm'a nispet eden ahalinin ahvaline. Onların kader telakkilerinde hayır da şer de Allah'tan geliyor diye bir anlayış vardır. Bu durumda insan davranışları hiçbir şeyi değiştiremez. O halde Allah insanların "vekil-i umur"u gibi hareket etmektedir. Müslüman rahat bir nefes alarak kahveye girip nargilesini yudumlamalı, dışarıdaki bütün işleri "Rabbim görür."

Kur'an der ki özetle ve mealen: "bir cemiyet kendinde olanı değiştirmedikçe Allah onu değiştirmez." Akif bu ilahî hakikatten hareketle asıl inkılâbın insanın içinde kopması gerektiğini hatırlatır. İnsan kendinde olan eksik ve gediği gidermedikçe Allah erişip giderecek değildir. İslâm dünyasının diğer bölgelerindeki büyük düşünce ve hareket adamları da aynı marazı görmüşlerdir. Yeryüzünde Allah'ın bir sünneti vardır. Onda bir değişiklik göremeyiz. Yahut onu biz değiştiremeyiz. O halde bu ilahi sünnete göre insan, irade sahibi bir mahluk sıfatıyla hayatına bizzat kendisi istikamet verecektir. Allah'ın boyasıyla boyanacak, tutum ve davranışlarını ilahi vahyin işaret buyurduğu şekilde donatacaktır.

Elbette üzerinde asırların bir rikimi bir yük bulunan amentünün sorgulanması kolay iş değildir. İmanını tashihe çalışmak, is-

tikametini bizzat tayin, tespit, tenkit ve teşhise kalkışmak, teke, kahve, mabet gibi örtülü ve dar mekânlara sığınmış, dışarıdaki hayata kör ve sağır duran kitleler için kolay olmasa gerektir. Ancak başka hiçbir çare yoktur. Zira yukarıdan gelmesi beklenen (!) Hızır, Mehdi ve İsa çok gecikmiştir.

Saidi Nursi "eski hal muhal ya yeni hal ya izmihlal" diyordu. Mehmet Akif'in konumunu ise "Ne eski hal ne de yeni hal" olarak özetleyebilir miyiz?

Yeni halden kasıt birinci cumhuriyetin tek adam ve tek partili, üstelik yüzde yüz batıcı tutum ve iddiaları ise böyle söylenebilir. Akif milli mücadeleye katılırken, elde kalan topraklarda bir Müslüman cumhuriyeti emeline kendisini ve ahaliyi motive etmişti. Lakin kurucu irade, başlangıçta bu temayülü okşar gözükse de, akibette tersine bir tavır sergilemiştir. Geçmiş aratan bir baskı ve otorite açığa çıkmıştır. Kimsenin hatırına gelmeyecek sürprizler yaşanmıştır. Bunu görmeleri gerekir miydi, görebilirler miydi, bilemeyiz. Bugünden bakarak o günü yargılamak kolay ama isabetli gözüküyor. Şunu söyleyebiliriz totaliter, baskıcı bir rejimin adı, padişahlık yahut cumhuriyet olmuş, durum değişmez. Akif ikisine de şiddetle karşıdır. Zira Akif'in özlemi cemiyetin insanca ve İslamca bir hayat sürdürmesidir.

Türkiye'de duyarlılık sahibi olanların çağdaş Müslüman öncülerle kurdukları ilişkileri benzer biçimde Akif'le kurabildikleri söylenebilir mi?

Bir dostum, yani benim gibi düşünen birisi **Müstesna Şair** için

"Safahat Okuma Kılavuzu" demişti. İşte benim yapmak istediğim tam da budur. Akif'i doğru tanımanın en güzel yolu, eserini safha safha takip etmek değil midir?

Yanlıştır bilgilendirmeler, bilgilennmeler, değerlendirmeleri gördükçe sahici bir Akif portresinin insanlara tanıtılması ihtiyacını duyduğum için yazdım. Sahici Akif ile günümüzün muvahhitleri bile doğru dürüst alakadar olmu-yorlardı. Hatta onlar bile yanlış anlıyor ve anlatıyorlardı. Ben **Müstesna Şair**'de Akif'in hususiyle de Müslüman kimliğini ve Müslüman dünyaya dönük bakış ve tenkitlerini sergiledim; yaptığımın hepsi bu. Bence mesele şudur: Müslümanlardan Akif'i sevmeyene rastlamadım. Ancak kimisi şair olduğu için, kimisi milli hislerle, kimi mücadelesini, kimi de dürüstlüğüne seviyor. Ama bunların neredeyse hepsi Akif'in itikadi eleştirilerini görmezden geliyordu. Üstelik Akif'in farkı ve asıl işlevi bence budur. Düşünün ki cemiyetin asırlardır din ve imanını üzerine bina ettiği amentüsünü, kader ve tevekkül anlayışını yerden yere vurmaktadır Akif. Ama bu tenkitlere aldırın pek yoktur. Tersine bazı muhafazakârlar, Akif'in ömrünün sonunda bu fikirlerinden vazgeçtiğini söylemektedir. Bazıları ise daha ileri giderek Akif'i modernist/ reformistlikle suçlamaktadır. Bu fikirlerin batı kaynaklı, Lutherci ve Protestan esprisinden etkilenmiş olduğu iddiasındadır. Ben bütün bu görüşleri açık seçik tartışmaya açtım. Umarım Rabbim bereketlendirir.

SANAT ÖLÜMDEN SONRAKİ HAYATTIR (A. Hamdi Tanpınar)

Her sanat adamı, devrinin kalabalığı içinde(n) kendini kolay kolay sıyrıp belirginleşemez. Tarihin içindeki süreklilikler ve kopuşlar dikkate alındığında günümüz dünyası içinde asrın idraki anlayışını edebi kimliği ile bütünleştirerek düşünen sanat anlayışını kendi şahsiyetine ait hususiyetler içinde yükselten öncü kalemlerin belki ilkidir Mehmet Akif. Onun kurucu ve kırıcı söylemi devam etseydi edebiyat hayatımız acaba nasıl olurdu, sorusu aklıma geliyor ve tabi ardından ikinci soru; niçin cılız olarak devam etti?

İyiliğe, hakikate, içtihadı, kendi modernliğimizi üretmek zihniyet itibari ile ne mazinin afyonkeş günlerinde, ne de atının belirsizlikleri içinde kaybolmaksızın bugünün içinden bir anlayış geliştirmemiz gerektiğini bizi rahatsız edecek tarzda ifade eden Akif'e dair kitaplar arasında **Müstesna Şair**'in istisnai bir yeri vardır. Zaman içinde kalem alan eserlerin çoğunda Akif'i Akif yapan nirengi noktasına sarıh bir bakış getirmekten ziyade el yordamıyla onu tanımlamanın yapıldığı görülmektedir. Onun esasen hangi düşüncede olduğunu bugüne kadar ne yazık ki sevenlerinden çok sevmeyenleri başarmıştır. Bu noktada Kaynak Yayınları'ndan çıkan Mehmet Akif Biyografisi ile İsmail Kara'nın Akif'e dair değerlendirmeleri ilk elde akla gelenlerdir.

ÜMMÜ GÜLSÜM'ÜN PLAKLARI

Malum devrimler yapılırken çok canlar yandı. Çok emek feda edildi. Bunlarla da ilgili olan daha çok beğeni temayülü şekillendirmeyi hedefleyen değiştirmelerden biri de klasik Türk müziğinin yasaklanmasıydı. İşte bu tarihlerde Ümmügülsüm (1938) bir avukata mektup yazarak tamburi Cemil'in plaklarından mürekkebe tam bir koleksiyon istemiş. İstemiş ama mektubu alan avukat İstanbul'da tamburî Cemil'in plağını neşreden kurumda bu koleksiyonu tamamlamak için giriştiği bu teşebbüslerin boşa çıktığını görmüş.

İKİ PEYGAMBERİN DOĞUM GÜNLERİ

25 Aralık 1958'de Milliyet gazetesinde bir yazar, Hz. Muhammed'in doğum günü ile Hz. İsa'ya atfedilen doğum gününün kutlanması arasındaki farktan hareketle şu soruları sorar; "Müslümanlığı'da böyle eğlenceli ve cümbüşlü bir din haline mi getirelim? Getirelim de keyif düşkün müslüman gençler Hristiyanlığın cazibesine kapılıp o tarafa koşmasınlar!

Bilakis! Bilakis! Kur'an-ı Kerim'imizin gayri müslimleri, kâfirleri ve müşrikleri dünya heva ve heveslerine fazla düşkünlükle suçlandırılan ayetlerine karşı hayranlığımı belirtmek istiyorum."

Hayranlık da yetmez, nehiy de gerek.

METAFİZİK KORKUSU

Mustafa Aydoğan solun edebi iktidarının temellerini de anlamamızı sağlayacak bir yazı kaleme almış. Metafizik şiir başlığını taşıyan yazısında parçalanmış zihnin halinin şiire yansımalarını irdelerken önemli bir soruna da işaret ediyor. "Türk solu bacasız ev gibidir. Isınırken kendini boğar, yok sayar. Gücünü değerlerin var oluşuna değil, kabuğunun kalınlaşması yönünde harcar. Oysa bu tutumun, zamanla körleşmeye yol açacağı açıktır. Bunun içindir ki sol kesim hala Türk şiirini kendi yazdığı şiirde ibaret sanıyor ve bununla avunuyor. Gerçek hiç de böyle değil. İşin başka bir yanı daha var; sol kesimde yer alıp dikkate değer bulunan az sayıdaki şairin şiirinde de materyalist eğri değil, metafizik eğri hâkimdir. Ya da metafiziğe bulaşmış eğri. Bu artının yönünün niteliği mümin ve mükellef şairlere bağlı.

ŞAHİTLİĞİN YA DA YARATICI İMANIN ŞİİRİ: SAFAHAT

Asım Öz

Edebiyat nesillerinin Akif'in sanatına, özelde ise şiirine dair dikkatlerinin pek zayıf olduğu söylenebilir. *Safahat*'tan örnekler vererek onun yazdıklarının şiir değil manzume olduğunu belirtip onu şairler cemaatinden ve şiir cumhuriyetinden sürgün edenler de yok değil. Müslüman duyarlılığına sahip olması gereken ve beklenen edebiyat dünyası ise kimi istisnalar haricinde, dışlanmayı göze alarak kısacası *yaşamayı göze alarak* bağlanmayı bilen bir muhabbet içinde değildir henüz. Şiirin en başta kendimize dair yanlışların, yanlışlıkların yani *rezâil-i ictimaiyye* halinin cerh edilerek yeni baştan inkılâpçı bir tutumla inşasına dönük yüzünün belirginlik kazanamadığından olsa gerek şiir, kemikleşmiş duyarlılıkların konformizmine teslim oluyor. İşte böyle bir şiir ikliminde Osmanlı İmparatorluğunun "en uzun yüzyılı" olarak ifade edilen 19.yüzyılın sonlarında dünyaya gelen Mehmet Âkif hem din anlayışı bakımından hem de şiir anlayışı bakımından önemli bir portredir.

1873 doğumlu olan Akif'in, daha Halkalı Ziraat Mektebi'nde iken başladığı şiir se-

rüveni hayatının ve yaşadıklarının tanıklığı ile örülüdür.¹ 1894'te memuriyet hayatının başlaması nedeniyle Anadolu'da, Rumeli'de, Arabistan'ın çeşitli kasabalarında baytar olarak çalışmıştır. Baytarlık sırasında köyü ve köylüyü yakından tanıma imkânı bulmuştur. *Safahat*'ın değişik yerlerinde buralardaki izlenimlerini aktarır: "Köylünün bir şeyi yok; sıhhati, ahlaki bitik!" mısrası bunun örnekleridir. Âkif'in şiiri, sanatı ve şairliği hakkında söylenecek sözler kişilere göre değişkenlik gösterir. Böyle bir yanılgıya düşme-

mek için onun "Sanattan ziyade cemiyeti düşünmek isteği"nin, bundan dolayı da içinde bulunduğu toplumun acılı döneminde kendi içine dönerek şiir yazmayı denemediğinin farkında olmak gerekir. O, '*hayat, hakikat, müşahade*' diye açıkladığı sanat anlayışını, düşüncelerini rahatça anlatabilmek için benimsemiştir.² Ayrıca o yaşadığı dönemin sosyal yaşantıları gereği gül devrinin edebiyatını yapmamıştır. Onun eseri bütün bütüne yaşamında vücut bulur. Edebiyat eleştirisinde özellikle günümüz eleştirel bakışında egemen olan ve yapay bir bakışla yazarı ile eserinin arasını açan yaklaşımlarla Mehmet Âkif'in dünyası anlaşılabilir.

Mehmet Akif'in ilk ve son şiirleri bireysel, diğerleri ise sosyal ve toplumsal içeriktedir. Onun sosyal ve toplumsal konuları işleyen şiirleri sayıca fazladır. Bundan dolayı *Safahat* yaşanan hayata şahitlik etmeyi başarmış bir kitaptır. Âkif imanımızın biçimlendirdiği geleneğin adıyla değil *ruhıyla* gündemleştirilmeden öze dönüşün mümkün olamayacağını haykırmasıyla da edebiyat dünyasında farklı bir yer edinir.

Akif'in eserine koyduğu ad: *Safahat* yani düşüncelerinin, şiirinin safhaları aynı zamanda onun toplamıdır. Onun şiir üzerine yazıları *Sebilu'r-Reşad*'da çıkar. Edebiyat, nesir, şiir, dil konuları ele aldığı bu metinlerden belli bir edebiyat anlayışının ipuçları yakalanabilir.³ Âkif'in edebiyat ve şiire yüklediği anlam inancından farklı değildir. Ona göre edebiyat sosyal hayata, insanın geleceğine hizmet eden önemli bir unsur olmalıdır.⁴ Bu, edebiyatta sosyal fay-

dayı birinci plana almak demektir. Âkif, Türk edebiyatına bu pencereden bakar. Edebiyatın bizde sorumluluk yüklenemediğini, insanları uyuşturduğunu söyler. Bu noktada Âkif, yaşanmayan bir dünyanın kelime ve imajlarını muhafaza etme yanlısı değildir:

Ne kaldı? Bir edebiyâtımız mı? Vâ-esefâ! / Bırak ki ettiği yoktur bir ihtiyâca vefâ; / Ya rûhu milleti efsunluyor, uyuşturuyor; / Ya sînelerdeki hislerle çarpışıp duruyor! / Şarap kokar bütün eslâfin en temiz gazeli. / Beş altı yüz sene "sâkî" havâ-yı müb-tezeli.

O, hem böyle bir edebî anlayıştan hem de buna sebep olan düşüncelerden rahatsızdır. Şiiri tasavvufî ıstılahlarla doldurarak hayattan uzaklaştıranlar onun en çok eleştirdiği edebiyatçıların başında gelmektedir:

Eski dîvanlarınız dopdolu oğlanla şarab; / Biradan, fâhişeden başka nedir şi'r-i şebâb? / Serse-rî: hiç birinin mesleği yok, meşre-bi yok; / Feylesof hepsi, fakat pek çoğunun mektebi yok!

Safahat'ın Âsım isimli altıncı kitabının bir bölümünde baba dostu Köse İmam ile konuşan şair, aslında Peygamberimizin şiiri sevdiğini belirterek, şiirin hayatımızdaki önemine dikkat çeker. Burada Köse İmam, tasavvufî düşünceyi şiire sokarak, kelimelere esas anlamının dışında farklı anlamlar yüklenmesine karşı çıkar:

Bu cihan boş, yalnız bir rakı hak, bir de şarab; / Kible: tezgâh başı, meyhaneci oğlan: mihrab. / Git o "Divan" mı ne karnağrısıdır, aç da onu, / Kokla bir kerre, kokar mis gibi "Sandıkburnu".

Âsım'da yukarıdaki mısralardan başka, devrin sanatına ve sanatkârına eleştiri devam eder.

Batı sömürgeciliğine karşı direnmenin yolunun ve yordamının yeniden diriltilecek İslam'da aranması şeklindeki yaklaşımla biçimlenen zihni yapının Âkif'in sanat anlayışının temelini oluşturduğunu söylemek mümkün.

Köse İmam'ın oğlu Âsım'la konuşan şair, geçmişten günümüze ne sanat adına, ne de sanatkâr adına nitelikli bir miras bırakıldığı kanaatinde. Bu yüzden şiiri dünü ve bugünüyle karşılaştırırken, bugünkü memleket manzaranın sorumlularından birinin de sanat ve sanatçı olduğunu çekinmeden söyler. Âkif'in memleket meseleleriyle yakından ilişkili olması Nazım Hikmet'in bile yıllar sonra '*Akif inanmış adam bük yük şair*' mısralarını söylemesine neden olur.⁵

Safahat'ta yukarıdaki çerçeve ve düşünce esas alındığında Âkif'in, edebî tenkit ve şair/sanatçı konularındaki düşünceleri kadar *öze dönüşçü* düşüncelere de yer verdiği görülecektir:

"Doğrudan doğruya Kur'an'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

"Ya açar bakarız Nazm-ı Celil'in yaprağına / Ya üfler geçeriz bir ölünün toprağına, / İnmemiştir hele Kur'ân, bunu hakkıyla bilin; / Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için."

Safahat'ta yer alan sanat anlayışını birkaç cümle ile şu şekilde ifade edebiliriz: Edebiyat, insana ve onun geleceğine hizmet etmelidir. İnsana ve hayata hizmet edememiş, gayesiz kalmış, âdeta insanları uyuşturan bir edebiyatımız var. Mazmunlarla ve tasavvufî düşüncelerle süslenmiş bir şiir, insana ve hayata hizmet edemez. Şairin yüzü bugüne dönük olmalı, öncelikle asrı-

nın idrakinde olmalıdır. Sanatın ve edebiyatın hayattan kopuk olması, sosyal hayata hizmet edemeyişinin sorumluları, çağın gerçeklerini kavrayamamış, çünkü ve bugünkü sanatçılardır. Toplumun kalkınmasında din adamlarıyla birlikte sanatkârlara da çok önemli görevler düşmektedir. Şiir insana ve hayata hizmet etmelidir. Sanatın sadece eğlence tarafının peşine koşmak yanlıştır.

Sonuç olarak, Batı sömürgeciliğine karşı direnmenin yolunun ve yordamının yeniden diriltilecek İslam'da aranması şeklindeki yaklaşımla biçimlenen zihni yapının Âkif'in sanat anlayışının temelini oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Notlar:

Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat* - Edisyon Kritik- (Yayına Hazırlayan: M. Ertuğrul Düzdağ), Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990, Ankara.

- 1 M.Orhan Okay "*Âkif'in Eseri Şahsiyetidir*" Yedi İklim, sayı 201, 2006, s.8
- 2 Kâzım Yetiş, *Mehmet Âkif'in Sanat ve Edebiyat Hayatından Çizgiler*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1992, Ankara
- 3 İsmail Kara "*Âkif Merkeze Alınarak, Bütün Dönem Düşünesi Okunabilir*" Yedi İklim, sayı 201, 2006 ss.19
- 4 Abdülkerim-Nuran Abdülkadiroğlu, *Mehmet Âkif Ersoy'un Makaleleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990, Ankara.
- 5 Nâzım Hikmet, *İnsan Manzaraları*, Tüm Eserleri (VI) s. 208, Cem Yayınları, 1978, İstanbul

İKİ DÜŞMAN KARDEŞ GERÇEK İLE HAKİKAT

Hasanali Yıldırım

İnsanlar kendi varlıklarının anlamlandırılmasından, varoluşlarını sergiledikleri tavırların niteliğinden, hayatı anlama ve anlamlandırma açılarından, kendileriyle ve hemcinsleriyle ilişki biçimlerinden hareket edilerek sınıflandırılabilirler. Ve tabii ki daha başka açılardan da... Burada dikkat edilmesi zorunlu nokta şu: Yalnızca insanı değil, hayvanı, bitkiyi, nesneyi, kısaca eşyayı anlayabilmek için giriştiğimiz bu türden sınıflandırmalar, aslında çoğunlukla, sınıflandırmanın da ayırdına varamayacağı bir giz saklar.

O giz de şu: Sınıflandırmalar, sınıflananlardan hareketle değil, görme ve algılama sırasında kullandığımız argümanlar, bir de bu argümanların akıtılacağı kaynağa göre yapılır. Kısaca söylemek gerekirse, aslında her sınıflandırma eylemi, daha o sınıflandırma işlemi bitmeden, sınıflandırmanın tasnif ölçülerinin doğrultusunda biçimlenir.

İnsanlar, evet bütün insanlar, doğadaki her nesneyi, bu arada hemcinslerini de, kendilerini de sınıflandırır, en azından *belli* bir sınıfa sokar. Bu açıdan bakıldığında insanı, "sınıflamadan ve sınıflanmadan edemeyen varlık" diye de anlamak yanlış olmaz.

Sınıfın Hakikati

İnsanın kendisi hakkında da, başkası hakkında da, hemcinsi hakkında da, eşya ve olaylar hakkında da oturmuşluğu varsayılan belli başlı kabulleri vardır ve yaşı, toplumsal sınıfı, eğitimi, vs. değiştikçe tasnif ölçüleri de değişir. Bu değişim kimileyin yalnızca farklılaşır, kimileyin gelişir ama çoğun kütleşir. İşte bu kütleşmeyi rahatlıkla görebilmek her yiğidin harcı değil. Fakat önemli yön orası değil, şurası: Sınıflandırmak, düşünmek eyleminin öncülü...

İnsanlar birbirlerine bakarak şu türden bir akıl yürütme içerisine girerler; farkına vararak veya varmayarak: "Bana sınıfını söyle; sana kim olduğunu söyleyeyim".

Bense tam da bu bağlamda şöyle söylemeyi tercih ederim: Bana tasnif anlayışını söyle; sana henüz kim ve ne olmadığınızı söyleyeyim.

İşte bu yüzden sınıflandırmak, yalnızca İslâm'ın değil, yüzünde gelmiş geçmiş bütün kadim dinlerin, öğretilerin ve ah-lâk anlayışlarının merkezini teşkil eden "kendini tanımak" eylemi için, yeter olmasa da gerek şart.

Bir Dilemma

İlginç değil mi, kendini tanımanın şartı sınıflandırmak iken, sınıflandırmanın şartı da kendini tanımak!.. Çünkü ancak kendini tanıyan, kendi dışındakileri de tanıyabilmek, dolayısıyla aralarında ki farkları görebilmek, bu farklardan hareketle de farklı farklı farklılıkları kendi içinde ayımsayabilmek için sağlam bir başlangıç yapabilir. Bu sağlam başlangıcın gerçekleşebilmesi için de insanın; kendisi, en geniş anlamıyla çevresi ve tanrısı ile ilişkilerini anlamış, anlamlandırabilmiş, dolayısıyla sınıflandırabilmiş ve nihayet, bu üç temel öge arasındaki gel-gitleri kavrayabilmiş olması zorunlu.

Gerek bu üç ana ögenin alt öğeleriyle arasında, gerekse üç temel öge arasında çelişkinin var olması, daha doğrusu böyle bir çelişkinin varsayılması yahut icat edilmesi, insanın kaldırabileceği yüklerden değil.

Çağdaş tıbbın şizofreni diye adlandırdığı hâl.

İnsan ve Kabulleri

Toparlamayı denersem, kişi ilkin kendi hakkında, sonra da çevresini kapsayan, ilişkiye girdiği veya girebileceği her şey hakkında, (taş, toprak, ağaç, hava, su, insan, para, makam, karşı cins filân) en önemlisi de metafizik hakkında hangi kabullere sahipse o kabullere göre yaşar.

Yaşamalıdır da.

Dediğim gibi, bu üç öge arasında çelişki ortaya çıktığında kişi kendinin de, eşyanın da, tanrısının da münafıkı hâline gelir. Farkına varmadığında bile... Acısını hissedebilir ya.

İnsan için zorların zoru, kendini tanıması... Ya başkalarını? O handiyse muhâl. En yakınındakini, yani kendini tanımaktan aciz

insanoğlunun ömrünün, bu acziyeti telâfi edemeyeceği de ortada. İşte o yüzden gerçek müslümanlara göre dünya, hakiki sadetin, yani kişinin kendisi, çevresi ve tanrısı ile ilişkilerinde çelişkisizliği yakalayabilmesinin yurdu değil. İşte o yüzden bu dünya vatan değil de gurbet... O yüzden bu insanlar her an kendilerini vatanlarında değil, gurbette ve 'garîb' hissederler.

Çağın Dolambacı

Zamanımız, insanın kendisini de, çevresini de, hele hele tanrısını da tanımaması için binbir tuzağın örüldüğü bir dolambaç sanki. Bütün yaşantımız, bizi kendimizden, başkalarından, özellikle de tanrıdan uzaklaştırmak için bahusus kurgulanmış sanki. Bu üç öğenin merkezindeki kendini tanıma olasılığının konuşlandığı bölge ise neredeyse binbir burçla çevrili durumda. Yeter ki insan kendini tanımasın... İçki içsin ama tanımasın; eğlensin ama tanımasın; türlü türlü zevklere dalsın ama yeter ki kendisiyle dalaşmasın; sormasın, sorgulamasın, soruşturmasın. Bir şekilde bu *menhus* yola sapmışsa bile, yolun sonuna ulaşmaması için de benzeri engellerle bezelidir güzergâhı: sahih kaynaklar, sahih vasıtlar ve sahih rehberden kişiyi uzaklaştıran sürüsüne bereket sahte seçenekler...

Birakalım kendini tanımayı, kendi varlığını hissetmek bile bu dünyanın en büyük ve en çileli yolculuğuna kişiyi sürükleyebilir.

O yüzden de kendini tanımanın ilk evresi durumundaki kendini sorgulamak, eskilerin ifadesiyle muhasebe, çağımızın düzeninin de, yaşama anlayışının da, iş tutuş biçiminin de en dışına itilmiştir: surun dışına! Çünkü bir tek kendini tanıyan, tanımaya sıvanan kişi, bütün eylemlerini belli ilkeler çerçevesinde düzenle-

Zamanımız, insanın kendisini de, çevresini de, hele hele tanrısını da tanımaması için binbir tuzağın örüldüğü bir dolambaç sanki. Bütün yaşantımız, bizi kendimizden, başkalarından, özellikle de tanrıdan uzaklaştırmak için bahusus kurgulanmış sanki. Bu üç öğenin merkezindeki kendini tanıma olasılığının konuşlandığı bölge ise neredeyse binbir burçla çevrili durumda. Yeter ki insan kendini tanımasın...

meye niyetlenebilir. Ve bu da zamanla kurulu düzen için sonun başlangıcının tohumu haline gelebilir.

Ben ve Öteki

Kendini tanıyan, ona meyleden kişi, kendinin dışındakini de tanımaya meyleder; o uğurda çaba göstermeyi ihmal etmez en azından. Çünkü farkındadır ki ancak kendisinden hareketle ulaşabileceği bir 'öteki' ve ancak o öteki ne göre kendisinin bir yeri, değeri ve anlamı vardır.

Kişi, bir kez olsun kendini tanımaya niyetlendiğinde de binbir türlü sorumluluğu üstlenmiş demektir; tek tek saymayı gerektirmeyen.

Kendi gerçeğini kavrayabilmek ve insanın hakikatine ulaşabilmek... İkincisinin yolu, malûm, ilkinin kavuşmaktan geçer.

Peki insanın gerçekle ilişkisiyle hakikatle ilişkisi arasındaki nasıl bir fark var?

Gerçek ile Hakikat Farkı

Basit tarafından ele alalım ilkin: Gerçek somuttan hareketle kavrandığından somut niteliktedir çoğun. Öyle olmadığı durumlarda bile bir yönüyle somuta bitişik/yapışık. Ölçülerimiz, ölçeklerimiz, ölçütlerimiz, vs doğruysa ulaştığımız gerçek de aynı niteliktedir. Önümüzde, karşımızda, başucumuzdadır gerçek. Kendi-

sini elde edebilmemiz için doğru kaynaklar kullandığımızda, tutarlı yaklaşımlar sergilediğimizde kendisini ele vermemesi düşünlümez. Ama hakikat öyle mi? Örneğin tek tek insanlardan hareketle insanların gerçeği hakkında tutarlı bir bilgiye ulaşabiliyorken, insanın hakikatine dair bir şeyler edinebilmek için tek tek insanlardan değil, 'insan'dan hareket etmek durumundayız.

Aynı şekilde deneyimler bize insanlar hakkındaki gerçeklere dair çok ciddi bilgiler verebiliyorken, insanın hakikatine talip olduğunda deneyimlerin hiçbir işe yaramadığını görürüz. İnsanın hakikatine dair bilgilere ise ancak hikmet üzerinden ulaşabiliriz.

Gerçek çokyüzlü bir Janus iken hakikat, ufuk çizgisi misali, kendini ele vermeyen bir nazenin. Onunla hemhâl olmak imkânsız ama uğruna kendini râmetmek boyun borcumuz... O yüzden gerçek şartlara göre sürekli değişkenlik gösterdiği hâlde elde edilebilir/ulaşılabilir bir nitelik arz ederken hakikate ancak yaklaşılabılır.

Tam burada konunun hakikatini, hakikate yakınlaşmada biz sıradanları fersah fersah aşmış bir büyüğe havale edelim: "Bütün insanlar seni cennetlik bilsinler ama sen cehennemliksin; bu bilginin sana ne faydası var. Bütün insanlar seni cehennemlik bilsinler ama sen cennetliksin; bunun sana ne zararı var".

ENVER PAŞA GELSE...

Ertuğrul Bayramoğlu

Sarıkamış faciası tarihimizin en acı olaylarından biridir. Bu sayımızda Sarıkamış'ta geçen acı olaylardan bir demet sunarak o şehitleri anmak istedik. Sarıkamış da en az Çanakkale kadar bir destandır. Çanakkale'de olduğu gibi burada da yiğitler korkusuzca ölüme gitmişlerdir. O günlerde şehit olan lğdırılı Ali Çavuş'un mektubu, facianın küçük bir boyutunu günümüze şöyle taşır:

"Bu yaz, iki alayımızla Yemen'den buraya nakil olduk. Yola koyulmamızdan dört ay sonra buraya ulaştık ki, Arabistan'ın cehennemî sıcaklığı Köprü köy'deki

ayaz yanında nimet-i ilâhi imiş. Burada çadırın perdesi buza kesmiş oğlak kulağı gibi kırılmakta ve kopmakta. Bölük kumandanım, beni sıhhiyeye nakletmiş ise de, tabip ve ilaç yokluğundan çaresiz kalıp tekrar takımına döndüm. Akşam yaklaşınca Köprü köy'e civar dağlardan tipi boşanır. Kumandanımız, gelecek cuma Başkumandan Enver Paşa Hazretleri'nin teftiş ve hücum için geleceğini müjdeledi. O gelinceye kadar da yün içlik, çorap ve paltoların verileceğini ve Yemen yazlıklarını atacağımızı müjdeledi. Allah, devlete ve millete zeval vermesin. Başkumandan Paşa Hazretleri'nin gelmesi ile, Moskof'un kahrolacağından ve kâfirin, karşıımızdaki tepelerde geceleri seyrettiğimiz ocaklı ve mutfaklı karargâhlarını ele geçireceğimizden subaylarımız çok emin. Şafak söktüğünde 2059 rakımlı Kız kulağı Tepesi'nden Moskof obüs yağdırır ama şükrolsun, zafer bizim olacak. Gece bastırıldığında, tepelerdeki Moskof ocaklarının ateşi gözlerimizdeki ayazı tandır közüne tebdil eyler. Başkumandan Paşa Hazretleri acele gelse ki, ateşe kavuşsak..."

PIETROROVİÇ'İN ANILARI

Rus Kurmay Başkanı Pietroroviç, anılarında Sarıkamış'a kavuşan o bir avuç kahramanı şöyle anlatacaktır:

"İlk sırada diz çökmüş beş kahraman. Omuz çukurlarına yasladıkları mavzerleri ile nişan almışlar. Tetiğe asılmak üzereler. Ama asılamamışlar. Kaput yakaları, Allah'ın rahmetini o civan delikanlıların yüreklerine akıtabilmek istercesine semaya dikilmiş, kaskatı... Hele bıyıkları, hele hele bıyıkları ve sakalları! Her biri birer fütuhât oku gibi çelik misal. Ya gözler? Dinmiş olmasına rağmen şu kahredici tipinin bile örtüp kapatmadığı gözleri! Apaçık! Ta biata da, başkumandana da, karsısındaki düşmana da isyan eden ama Allah'ına teslimiyetle bakan gözler... Açık, vallahi apaçık! Ve sağ başta Binbaşı Mustafa Nihat. Ayakta... Yarabbi, bu bir ayakta duruştur ki, karsısında düşmanı da, kâfiri de, lanetlisi de Allah'ın huzurunda diz çöküş halinde gibi. Endamı, düşmanı dize getiren bir tek bir velvelesi gibi. Belinde, fişeklerinin yuvalarını tipi ile kapatmaya bütün gece düşen kar bile razı olmamış. Sol eli boynundaki dürbünü kavramış. Havada donmuş, Kale sancığı gibi... Diğer eli belli ki, semaya uzanıp rahmet dilerken öylesine taslaşmış. Hayrettir, başı açık. Gür, kömür karası saçları beyaza bulanmış..."

Ve Moskova'daki askeri müzede sergilenen bu satırların sonu şöyle biter:

"Allahuekber Dağları'ndaki Türk müfrezesini esir alamadım. Bizden çok evvel Allah'larına teslim olmuşlardı."

24.12.1914 Perşembe

Bu da Gelir Bu da Geçer

Fahrettin Gör

“Yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Çünkü sen ne yeri yarabilirsin ne de dağların yüksekliğine ulaşabilirsin.” (İsra, 37)

Eski zamanlarda bir padişah kibirli vezirine bir ders vermek için ondan olmadık bir şey istedi. Mutluluğu mutsuzluğa, mutsuzluğu da mutluluğa çevirecek bir yüzüğü bulup altı ay içerisinde getirmesini emretti.

Benaya adındaki vezir hemen işe koyuldu. Durup dinlenmeden oraya buraya koşturdu. Ülkede gezmedik yer basmadık taş bırakmadı. Bir gün ayakları onu fakirlerin yaşadığı bir mahalleye götürdü.

Günlerden de arefe günüydü. Karışık düşünceler içinde biraz da çaresiz dolaşırken yırtık pırtık halısının üzerinde ufak tefek mallar satan bilge görünüşlü bir tacirin yanında durdu. Ona mutlu bir adamın sevincini, kalbi kırık bir adamın da üzüntüsünü unutturacak bir yüzük peşinde olduğunu anlattığında yaşlı bilge tacir halısının üzerinden altın bir yü-

zük aldı. Kaşına bir şeyler kazıdı. Her şeyden ümidini kesen Vezir Benaya yazıyı okuduğunda yüzüne bir gülümseme geldi.

Ertesi gün bayramdı. Bütün ülke mutluluk içinde bayram yapıyordu. Devlet erkânı padişahla bayramlaşmaya geldiler. Padişah vezire herkesin duyabileceği şekilde

sihirli yüzüğü sordu.

Huzurdakilerin, padişahın dahi, büyük altı gülmele-ri sırasında yüzüğü padişaha uzattı. Yüzüğü eline alıp üzerindeki yazıyı okuyan padişahın yüzündeki gülümseme kayboldu

birden.

Vezirine teşekkür ederken vezirindeki kibirten eser kalmadığını fark etti. Yaşlı tacir yüzüğün üzerine şu kelimeleri nakşetmişti: **“Bu da gelir bu da geçer.”**

(R.Özdemir-Yeğenime Nâme)

İlkçağ Felsefe Tarihi 3
Ahmet Arslan, Bilgi Üniversitesi Yay.

FELSEFE TARİHİ

Yunan felsefesi ve buna dayanarak biçimlenen düşüncenin insanlık tarihine yaptığı en büyük katkı 'zihnin keşfedilmesi'dir. Bu 'keşfin' sonucunda oluşan düşünceleri, onları temsil eden filozofları, kuramlarını ve bunların arkalarında yatan yöntemleri bilmeden ilkçağ felsefesinin doğru bir biçimde kavranamayacağı açık bir gerçektir.

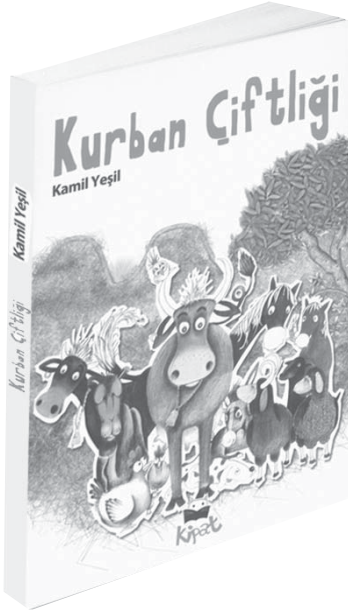
Prof. Dr. Ahmet Arslan *İlkçağ Felsefe Tarihi*'ni yazarken izlemeye çalıştığı yöntemin 'filozofların kendi eserlerine, birincil kaynaklara dayanmak' olduğunu ve böylelikle okurun 'filozofun metniyle doğrudan karşılaşma' imkânına sahip olacağını dile getiriyor.

Ege Üniversitesi Öğretim üyesi Prof. Dr. Ahmet Arslan *İlkçağ Felsefe Tarihi*'nin bu üçüncü cildinin tümünde Aristoteles'in öğreti ve düşüncelerini ele alıyor. Bilimin gerçek anlamda kurucusu, insanlığın 'ilk öğretmen'i ve 'filozof'u gibi sıfatlara sahip olan Aristoteles'in ruh kuramından ah-lâk felsefesine; siyasete ilişkin görüşlerinden retorik ve poetike kadar tüm düşüncelerinin ele alındığı bu eser, bağımsız bir monografi özelliği ile de öne çıkıyor. Aristoteles'in öğretisini ve yöntemini 'kendisi bir bilim olmaksızın bilime en yakın olan felsefe' olarak niteleyen Ahmet Arslan, filozofun düşüncesinin çeşitli yönlerini kapsamlı olarak incelerken, eserlerinden de kaynak alıntılara yer veriyor.

'Bu kitabın yazarı Yunanlıların en bilgisi, mantık, fizik ve metafiziği ortaya koymuş ve tamamlamış olan Nikomakhosoğlu Aristoteles'tir... Yaklaşık bin beş yüzyıldır onu takip etmiş olanların hiçbirisi ne onun eserlerine herhangi bir şey ekleyebilmiş, ne de onda önemli bir hata bulabilmiştir. Bütün bunların tek bir insanın şahsında bir araya gelmesi olağan dışı ve mucizevî bir şeydir. Bu kadar özel bir şahıs insandan çok 'ilahî' bir varlık olarak adlandırılmaya layıktır ve bundan dolayı eskiler onu 'ilahî' diye adlandırmaktaydılar.'

İbn Rüşd (Badawi, A, *Histoire de la Philosophie en Islam II*, s.762'den naklen)

ÇİFTLİĞİN BÖYLESİ

İslam kültüründe bitkiler kadar hayvanlara da ayrı bir değer verilmiştir. İslam kültüründe hayvanlar, insanların kölesi değildir, hizmetine sunulmuş emanet varlıklardır. Bizim kültürümüz hayvanları surelerine ad olarak seçen bir dinden beslenir. Karıncadan ibret alan bir Süleyman Peygamberin öyküsü Neml(karınca) suresine, arının ilhamla bal yaptığı Nahl(Arı) suresine, bir sınav aracı olarak sığırın kurban edilmesi Bakara(inek) suresine ad olmuştur.

Hikâyeci Kamil Yeşil, George Orwell'ın karşısına hayvanlar dünyasından insanın en yakınında bulunan deveyi, karıncayı, atı, sığırı, koçu, örümceği, güvercini... bir ro-

man kurgusu içinde bir araya getiriyor ve yer yer öğretici, yer yer nükteli bir üslubta kahramanlarımızın İslam kültüründe tuttukları yeri kendilerine anlattırıyor. Hayvan Çiftliği'ne karşı, insana hizmet için yaratılan Kurban Çiftliği... Diktatoryaya karşı istişare ve bir aradalık...

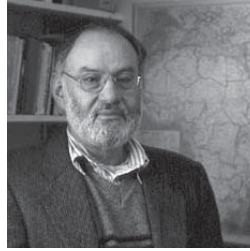
Kurban Çiftliği
Kâmil Yeşil, Kıpaz Yay.

SEKÜLERLİĞİN BİÇİMLERİ

Talal Asad, Ortadoğu başta olmak üzere dünyanın pek çok yerinde sert kamusal tartışmalar yaratan bir kavram olan laikliği ya da sekülerizmi, genellikle dinleri konu almış olan antropolojinin araştırma nesnesi haline getiriyor bu zihin açıcı kitabında. Wittgenstein'dan esinlenen bir perspektif benimseyen Asad, bu kavramın Hristiyanlık ve İslam tarihi içinde izlediği gelişim sürecini izliyor: Din ve sekülerizm etrafındaki kavramlar 'gramer'indeki değişikliklerin, bu tarih içindeki pratik değişiklikleri nasıl dile getirdiğini analitik bir biçimde serimliyor. Ona göre, dini ve seküler gibi kavramlar esasen sabit kategoriler değil, iç içe geçişler ve kopmalarla dolu devingen kategoriler.

Batı ve İslam düşüncesinde dinin yeri konusundaki yetkin araştırmalarıyla tanınan Asad'ın bu kitaptaki analitik, serinkanlı yaklaşımının, laiklik, sekülerlik, din gibi kavramlar konusunda tam bir kafa karışıklığının yaşandığı entelektüel ve siyasi ortamımızda hak ettiği ilgiyi göreceğine inanıyoruz.

Sekülerliğin Biçimleri Hristiyanlık, İslamiyet ve Modernlik
Talal Asad, Metis Yay.

Yeni Çıkan Kitaplar

Yeni Amerikan İmparatorluğu, Rodrique Tremblay, Pelikan Yay.

Osmanlı'da Eğitim, Ahmet Cihan, 3F Yay.

Tarihten Geleceğe, Taha Akyol, Truva Yay.

Elveda Balkanlar Unutulan Vatan, İsmail Bilgin, Timaş Yay.

Enver Paşa/Hayatı ve Makaleleri, Yusuf Gedikli, Nesil Yay.

Mışkatı'l Envar/Nurlar Alemi, İmam Gazali, Nesil Yay.

Fenomenoloji, Jean François Lyotard, Dost Kitabevi Yay.

Felsefenin Temel Disiplinleri, Heinz Heimsoeth, Doğu Batı Yay.

Türkiye'den Avrupa'ya Alevi Hareketinin Siyasallaşması, Elise Massicard, İletişim Yay.

Daireye Dair, Düccane Cündioğlu, Et-kileşim Yay.

Mustafa Kutlu Hikâyeciliği: Varoluş Yabancılaşma Hakikat, Ercan Yıldırım, Ebabil Yay.

İktidarı Anlamak: I. Cilt, Noam Chomsky, Aram Yay.

Hadis Rivayetinde Aile İsnadları, Bekir Kuzudişli, İşaret Yay.

Kendi Kalemimi Kıranlar Türk Edebiyatında İntihar, Cemile Sümeyra, Şule Yay.

Orta Doğu'da Kültürel Geçişler, Editör: Şerif Mardin, Doğu Batı Yay.

Batı Karşısında Milli Düşünce, İzzet Tanju, Ötügen Yay.

Endülüste Raks, İzzet Tanju, Ötügen Yay.

ELİMİZ IRAK'A UZANSIN

M. Emin Babacan

Irak için dünya Müslümanları İHH'nın düzenlediği **"Uluslararası Irak Buluşması"** adlı programla bir araya geldi. Yaklaşık 150 ülkeden 200 e yakın Yardım Kuruluşunun bir araya geldiği buluşmaya, 14 Kasım 2007 tarihinde Hotel Green Park ev sahipliği yaptı. Konuya ilişkin bir basın toplantısının düzenlendiği ve ardından basına kapalı oturumların devam ettiği toplantılarda özelde Irak olmak üzere bütün dünyanın mazlum halklarına yardım elinin uzatılması gerektiği vurgulandı. Buluşmanın açılış konuşmasını yapan **İHH Başkanı Sayın Bülent Yıldırım**, "Batı'nın İslam dünyasına ve Müslümanlara bakışının genelde iç karartıcı olduğunu belirterek, Müslümanların asla bir araya gelerek problemlerini konuşamayacakları ve ona ilişkin uygun çözüm önerileri geliştiremeyecekleri gibi bir algıya sahip olduklarını ifadelerine ekledi.

Dolayısıyla başta Irak olmak üzere, sıkıntı ve zorluklarla karşı karşıya kalan bütün toplumlara ilişkin Batılı kurum ve kuruluşların tavrının hep aynı olduğunu belirten Yıldırım, Irak'ta sahipsiz 5 milyon yetim çocuk olduğunu, 6 milyon civarında göçmen bulunduğunu, bugüne kadar 1 milyon insanın öldürülmüş olduğunu ifade ederek, bunlara bizim sahip çıkmamız gerektiğini ısrarla vurguladı. Aksi takdirde, Uluslar arası kuruluşların sahip çıkmadığı bu insan unsuruna, organ mafyası, insan kaçakçılığı ve fuhuş sektöründen kötü niyetli insanların arzuları doğrultusunda kullanmaları söz konusu olduğunu sözlerine ekleyen Bülent Yıldırım, ümmet olma bilincine atıfta bulunarak konuşmasını tamamladı.

Irak'ta işkence gören Hacı el-Kaysi de Irak buluşmasındaydı

Kudüs Özgür Olmadan Asla!

15-18 Kasım'da, İstanbul **Feshane** Fuar Sergi ve Kongre Sarayı'nda gerçekleşen **"Uluslararası Kudüs Buluşması"** Türkiye ve dünya Müslümanlarının Kudüs'e ve Mescid-i Aksâ'ya olan bağlılıklarını ilan etmelerine vesile oldu. Kudüs Müessesesi ve Kudüs Vakfı'nın düzenlediği **"Medeniyetlerin Beşiği Kudüs"**ü koruma ve işgalden kurtarma merkezli buluşmaya 65 ülkeden Müslüman ve Hristiyan 5 bini aşkın temsilci katılırken; aynı anda aynı mekanda **Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı**'nın düzenlediği Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Fuarı da büyük ilgi gördü. **'Bugünkü buluşma Kudüs içindi. Yarınki buluşma inşaallah Kudüs'te olacak'** sözü ve Kudüs'ün özgür olması temennisi ile biten toplantının **sonuç bildirgesinde** altı çizilecek bazı cümleler şunlar:

"Kudüs bir İslâm şehridir. Medeniyetlerin buluştuğu yerdir. Mübarek topraklardır. 1948'te Batı Kudüs'ün, 1967'de Doğu Kudüs'ün İsrail tarafından işgali insanlığa yapılmış bir saldırı, ırkçı bir vatan edinme ve yerleşim hareketi olup bu işgal derhal kaldırılmalı ve Filistin direnişi desteklenmelidir. Siyonist işgal Kudüs'ün maddi ve manevi değerlerini yok etmek hedefindedir; mübarek Mescid-i Aksâ'yı çökertme gayreti içindedir. Siyonist işgal ve nükleer silahları dünya barışı ve insanlık için tehdittir. Filistinli göçmenlerin yurtlarına ve Kudüs'e geri dönme hakları üzerinde pazarlık yapılamaz. Kudüs'e ve Filistin'e destek için ümmet bir ve beraber olmalıdır."

Türkiye'nun Haremüşşerif Raporu'nda; **"Mescid-i Ak-sâ'nın da bulunduğu Haremüşşerif'te İslâm'ın izlerinin silindiği"**nin açıklandığı bir sırada Kudüs Buluşması'nın aslı anlamını, Kudüs eski müftüsü **İkrime Sabri** şöyle ifade etti: **"Kudüs özgürleşmeden İslâm ümmeti özgürleşemez."**

HELAL GIDA SERTİFİKASI İSTİŞARE TOPLANTISI

Mehmet Çelen

Özellikle son yıllarda Müslümanlar, yiyeceklerine ve tükettikleri gıdalara karşı daha hassas olmaya başladılar. İnancılarına uygun olup olmamasını araştırma ve bu konuda bilinçlenme daha da arttı. Günbe gün de bu artış devam etmektedir.

Helal Gıda Sertifikası Geniş Kapsamlı İstişare Toplantısı'nın ikincisi, 18 Kasım 2007'de Dr. Müh. Hüseyin Kâmi Büyükozer ve yönetim kurulunun öncülüğünde Florya'da yapıldı. Geçen yıl Ağustos 2006'da da, yine Dr. Müh. Hüseyin Kâmi Büyükozer öncülüğünde ASKON ve Tüketiciler Birliği'nin katkılarıyla Topkapı'da yapılmıştı.

Bu yıl destek GİMDES'den geldi. GİMDES'in açılımı şöyle, Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Denetleme ve Sertifikalandırma Araştırmaları Derneği şeklindedir. Dr. Müh. Hüseyin Kâmi Büyükozer, şu an bu derneğin genel başkanlığını yürütüyor. Kendisi "Yeni Gıda Raporu" adı altında altıncı baskısını yapmış geniş çaplı bir esere de sahiptir. GİMDES, Faruk Köse'nin öncülüğünde 2005 yılında kurulmuş, uzun hukukî mücadelelerden sonra, bu alanda çok önemli mesafeler katetmiştir.

Toplantı Sayın Büyükozer'in hoş geldin konuşmasıyla açılmış, helal gıdanın Müslüman bireyin

ve toplum hayatındaki öneminden ve bu noktada bilinç oluşturma gereğinden bahsedilmiştir. Bunu yürütecek kurumların açılması, uygulama yapılması ve işlerlik kazandırılması üzerinde durulmuştur.

Geçen yılki toplantıda, şahsımız tarafından "Helal Gıda Enstitüsü" kurulması teklif edilmişti.

Ayrıca o toplantıda 2007 başlarında uluslararası bir toplantı düzenlenmesi, hazırlanarak uygun görülmüştü. Ama bu toplantı şu ana kadar bir türlü gerçekleşmemişti.

Kasım 2007 toplantısına İslâm hukukçuları, İslâmî ilimler uzmanları, kimya, gıda, ziraat, biyoloji ve veteriner dallarında ilim adamları ve ticarî müesseselerin temsilcileri katıldı.

Bu arada GİMDES tarafından hazırlanan "Helal Gıdaların Hazırlanması, Ambalajlanması ve Hayvanların Kesilmesi Hakkında Genel Şartname" üzerinde müzakereler yapıldı.

Şubat 2008'de düzenlenmesi planlanan toplantı teklifi üzerinde duruldu ve hazırın tarafından uygun karşılandı. Bu toplantının temel amacı:

1. Helal Sertifikalı ürünlerin dünya pazarlarında yaygınlaşma trendi,
2. İthalat pazarlarında Türkiye için azami faydayı sağlama,

3. Türkiye'yi, Helal ürünlerin yüksek seviyede kompedan bir üreticisi ve imalatçısı seviyesine yükseltme,
4. Helal ürünlerimizin yüksek kalitesi ve orijinalliği üzerinde ithalatçı ülkelerin devlet ve tüketicileri üzerinde güven oluşturma,
5. İthalatçı ülkelerden Türkiye'ye yatırım akımının finansmanını kolaylaştırma noktalarında odaklanmış tır.

GİMDES tarafından bu toplantı yürürlüğe konulacaktır. Helal Gıda Sertifikası veren ülkelerden temsilciler ve bilim adamları bu toplantıya katılacaktır.

Bir vakıf kurulması ve bu vakfın oluşturulmasında takip edilecek yol ve yöntemler üzerinde görüş alışverişinde bulunuldu. Vakfın kurulması genel itibariyle uygun görüldü.

Biz, bu yıl da Helal Gıda Enstitüsü kurulması teklifimizi açılımlar sunarak tekrarladık. Kuruluşu, işlerliği ve çalışması üzerinde görüşlerimizi belirttik. Hatta bu enstitü bünyesinde büyük bir kimya laboratuvarı oluşturulması gereğini beyan ettik.

Enstitü kurulması teklifine genelde sıcak bakıldı, ama laboratuvarın teşkili, yüklü maliyet getireceğinden dolayı şimdilik üniversite laboratuvarlarından faydalanılması şeklindeki görüşler dile getirildi.

Bütün Sivil Toplum Kuruluşlarının, Cemaatlerin, Ticarî müesseselerin desteğinin alınması gerektiği üzerinde duruldu.

En sonunda da, dilek ve temenniler dile getirilerek, bir sonraki toplantıda buluşmak üzere, toplantı Asır Sûresi'nin okunmasıyla kapanmış oldu.

Tarihte milletler yetiştirdikleri büyük şahsiyetlerle anılır. Çünkü bunlar, tarih yapan değerlerdir. Bizler büyük medeniyetimizin çocuklarıyız. Medeniyetimizin maddi-manevi inşasında sayamayacağımız kadar büyük şahsiyetler rol almıştır. İşte bu şahsiyetlerden birisi de M. Zâhid el-Kevserî olup, Osmanlı'nın yetiştirdiği son devrin müçtehit düzeyinde bütünlükçü bir İslam âlimidir. Hem Osmanlı ve hem de Osmanlı hinterlandının parçalanmasını yakinen görmüş-yaşamış bir inkıraz döneminin insanıdır. Dolayısıyla böyle dönemlerin âlim ve mütefekkirlerinde fikir değişimlerinin yoğun yaşanması ve dillerinin biraz muğlâk olmasına rağmen, aksine biz onun fikirlerinde bir istikamet görüyoruz. O, başta Arap Dili ve Edebiyatı, Kelam, Akâid, Fıkıh, Hadîs, Mezhepler Tarihi, İslam Tarihi ve Kur'an-ı Kerîm ilimleri alanında derin ve köklü bilgi sahibidir. Bu alanlarla ilgili gerek te'lif, gerek tahkik ve gerekse ta'lik alanında yüzlerce eser vermiştir.

24-25 Kasım 2007 tarihlerinde Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi-Düzce Belediyesi işbirliğiyle Uluslararası Düzceli M. Zâhid Kevserî Sempozyumu yapıldı. Yerli ve yabancı birçok ilim adamı Allâme M. Zahid Kevserî'yi çeşitli yönleriyle tartıştı. Tartip heyeti başkanı *Prof. Dr. Abdullah Aydın-ll'nın* dediği gibi değerlerimizi tanımak ve tanıtmak boynumuzun borcudur. Allâme Kevseri, çok buhranlı bir dönemde yaşamıştır. Ülkemizin yetiştirdiği dünya çapında bir âlim olan Kevserî de bunlardan birisidir. Bu sempozyuma Fas'tan Pakistan'a, Sirilanka'dan Güney Afrika'ya, Ürdün'den Fas'a, Cezayir'den S.Arabistan'a, Mısır'dan Suriye'ye varıncaya kadar çok değerli ilim adamları ve ülkemizin seçkin ilahi-

yatçıları katıldı. Aydınll'nın ifadesiyle son dönem bir Osmanlı âliminin portresi olan M. Zâhid el-Kevserî İslam dünyasını temsil eden âlimleri bir araya getirmeyi başardı. Çok verimli ve başarılı bir sempozyum yapıldı. Burada gerek Sakarya İlahiyat Fakültesi'ne ve gerekse Düzce Belediyesine çok çok teşekkür ediyoruz. Her yönüyle mükemmel bir organizasyonu gerçekleştirdiler.

Sosyolojik ve tarihsel anlamda, fikir ve hâdiseler arasında yoğun bağlantılar vardır. M. Zâhid el-Kevserî, Osmanlı hinterlandının emperyalistler tarafından parçalandığı tarihsel bir dönemde yaşamıştır. Belki de bundan dolayı o, hayatın her alanında bir *tevhid* aramıştır. Bu parçalanmışlığı yeniden tevhid etmeyi, sadece siyasi coğrafya ile sınırlandırmamış; itikat ve fikir alanına da taşımıştır. M. Zâhid el-Kevserî, belki de bundan dolayı, her ne kadar kimi görüşlerine katılmasa da İslam medeniyetinin kuruluşuna hizmet etmiş ve kendisini İslam'a nispet eden şahsiyet ve dini akımlara karşı saygı duyan bir dil kullanmıştır. O, itikat ve amelde Ehl-i sünnet inancına sahip olmasına rağmen, yerine göre "*hasım*" dediği Mu'tezile hakkında bile adâlet ve hakkaniyetten yana tavır ortaya koyar. Bu konuda o, genellemeci yaklaşımlardan kaçınır. Tam *bir ilim*

adamı tavrıyla etik kuralları gözetir ve meselelere nesnel açıdan yaklaşır. M. Zâhid el-Kevserî, mezhep taassubundan ziyâde bir ilim adamı olarak muhatabının fikirlerinde mantıklı tutarlılık arar. Yine yerine göre, bazı akâid konularında nas dururken akla sığmayan, kimi zaman da müteşâbih konularda akli terk ederek nassa sığınan kimseleri eleştirir.

Geleneğimizin hem hâfızı ve hem de muhâfızı olarak değerlendirdiğimiz M. Zâhid el-Kevserî, ne Müslümanların sorunlarına kayıtsız kalacak şekilde körü körüne geleneğe sığınmış ve ne de tamamen bir medeniyet imhâsının adını, din anlayışlarında yenilik konyanların câzibesine katılmıştır. O, gelenekten yana bir tutum sergilemekle birlikte tutarlı ve kalıcı olan yeniliklere de daima açık olmuştur. Ona göre, *faydalı olan yenilik, evrenin sırlarından yeni bilgiler elde ederek onu hayatın ihtiyaçları için kullanmak, ahlaki bozulma ve dini sarsıntıların sebeplerini gidermek suretiyle, toplumun işlerini ıslah etmektir.* İslam toplumlarının konumunu yükseltecek ve diğer milletlere muhtaç olmaktan kurtaracak şey, böyle bir bakış açısidir.

Günümüzde İslamî ilimlerin metodolojisinin tartışıldığı dönemde, onun izlediği yöntemin ufuk açıcı ve öğretici olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

M. ZÂHİD KEVSERÎ SEMPOZYUMU

Necip Yolcu

UMRAN DERGİSİ

2007 YILI İNDEKSİ

UMRAN ARAŞTIRMA GRUBU

GÜNDEM YAZILARI

OCAK

Ayın Gündemi, Umrans, 1/4*

Örtü Karşıtlığının Dayanılmaz Hafifliği, Sibel Eraslan, 1/8

Kurban ve İkiyüzlülük, Haşmet Demirel, 1/11

F Tipi ve İçimizdeki Duvarlar, Dilaver Demirağ, 1/12

Çeçenistan Üvey Evlat, Mehdi Nüzhet Cetinbaş, 1/15

Büyük Ortadoğu Projesinde Demokrasi Anlayışı, Daniel Abdulfettah, 1/17

ŞUBAT

Düşman Üretmekten Vazgeçmeli, Hrant Dink Cinayeti Üzerine, Cevat Özkaya, 2/4

28 Şubat: Mağlubiyet İdeolojisinin Son İrticacı Bir Dönüm Noktası, D. Mehmet Doğan, 2/6

28 Şubat: On Yıl Önce, On Yıl Sonra, Sibel Eraslan, 2/8

İrtica Fobisi, Nuran Yalçın, 2/10

Müstehcen Efendi Doyumsuz Göz Saddam'ın İdamı Üzerine, Dilaver Demirağ, 2/11

Başka Bir Açrıdan Saddam'ın İdamı, Abbas Primoğlu, 2/17

Irak: Dün, Bugün ve Yarın, Naom Chomsky Türkçesi: Zeynep S. Paşalı, 2/18

MART

Siyasetin Öncelikli Görevi Vesayetden Kurtulmak, Cevat Özkaya, 3/4

Mekke Anlaşması'yla Filistin Kazandı, İsmail Yaşa, 3/7

Kapitalizm-İslam Çatışması ya da Yeni Soğuk Savaş, Abbas Primoğlu, 3/10

Küreselleşen Dünyada Ulus Devletler Ve Din, Mustafa Güçlü, 3/12

Örümceğin Ağındaki Türkiye Büyük Oyun, Yıldırım Canoğlu, 3/16

Hrant Dink Cinayeti ve Tırmandırılan Ulusalçılık, Mustafa Aydın, 3/27

Sentetik Milliyetçilik, Mehmet Doğan, 3/32

Karanlıkta Açan Kan Çiçekleri, Dilaver Demirağ, 3/35

NİSAN

İktidar İkilemi Çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı Seçimleri, Cevat Özkaya, 4/4

Filistin: Boykot ile Tecrit Arasında, Mustafa Özcan, 4/7

Baudrillard Dedi ki: Evrensellik Herkese Lazım Ama..., 4/10

Zilletle Bütünleşmek, Atasoy Müftüoğlu, 4/12

Müslümanlar İç Çekişmelerini Aşınca Dünyanın Hâkimleri Olacak, Şemseddin Özdemir, Konuşan: Mesut Karahan, 4/14

MAYIS

Çevrenin Merkeze Yürüyüşü, Umrans, 5/1

Türkiye'nin Önündeki Fırsat, Cevat Özkaya, 5/4

Amerikancı Darbelere "Nokta": Halka Rağmenci Siyasetten Halka Rağbetçi Siyasete,

Abdullah Yıldız, 5/7

Kadınların Ka-Der'i Ya Da Bir Tuluat, Sibel Eraslan, 5/9

Baş döndürücü Altüst Oluşlar, Atasoy Müftüoğlu, 5/11

HAZİRAN

Dar Alanda Siyaset veya Mış Gibi Yapararak İktidar Olma(ma)k, Cevat Özkaya, 06/4

* İlk rakam dergi sayısını, ikinci rakam sayfa numarasını gösterir.

Endişelenmekte Haklı mıyız? Kamil Kalem, 06/5
Sarkozy'den Gül'e Demokrasinin İncelikleri, Mesut Karasha-
han, 06/7
Mekke ve Taif Anlaşmaları Hedefte, Mustafa Özcan, 06/9
Kudüs ve Mescid-i Aksa Kırk Yıldır İşgal Altında, Prof.Dr.
Ahmet Ağırakça, 06/12
İşsizliğin Sessizliğini Aşmak, Atasoy Müftüoğlu, 06/16
Umrans Okulu, Mehmet Kar, 06/18

TEMMUZ

Sistemin Zor Sınavı, Cevat Özkaya, 7/4
Türkiye Nereye? Abdurrahman Dilipak, 7/6
Filistin ve Irak'ta Müslümanlar İç Savaşla Bitirilmek İsteni-
yor? Şemsettin Özdemir, 7/8
Namazı Engellemek İsteyen Zihniyet, Abdullah Yıldız, 7/10
Danimarka'da Başörtüsü Tartışması, Ayşenur Alev, 7/13
Son Yüzyılın Alternatif Projesi: "D-8", Cemil Erasan, 7/15
Dr. Ceylani Gökcan ile Darfur Sorunu Üzerine, Abdurrahman
Emiroğlu, 7/18

AĞUSTOS

22Temmuz Sivil Müdahalesi, Cevat Özkaya 8/4
Kaos Treni ve Pakistan Lal Mescidi, Turan Kışlakçı 8/7
Uluslar arası Saraybosna Üniversitesi 8/10
"Hamas Gazze'yi Ele Geçirmesi; Gazze Hamas'ın Elinde Kal-
dı" Sefer Turan Konuşan: Zafer Özdemir 8/11
Tarihi Ertelemeyiz, Atasoy Müftüoğlu 8/16

EYLÜL

22 Temmuz: Bir Dönüm/Kırılma Noktası, Cevat Özkaya 9/4
22 Temmuz Sonrası, İlhan Gedik 9/6
Asker-Sivil Vahdeti, Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre 9/8
Algıların Sefaleti, Atasoy Müftüoğlu 9/11
Estetik İncinme ya da Osmanlı Demokrasisi, Dilaver Demirağ
9/13
Küresel Rahmet için Küresel İstiğfar, Abdullah Yıldız 9/16
Türkiye ve İslam Dünyasında Demokrasi, Mohamed Nawab
Osman (Türkçesi: Zeliha Sare Şanlı) 9/18

EKİM

Yeni Anayasa Tartışması Üzerinden İktidar Mücadelesi, Ce-
vat Özkaya, 10/4
1876, 1921, 1924, 1961, 1982'den Normal Anayasa Doğru,
Reşat Petek, 10/7
İsrail'in Operasyon Fiyaskosu ve İmaj Yaratma Harikası, Alp-
tekin Dursunoğlu, 10/9
Hayat Tarzı ve Tevhid, Sibel Erasan, 10/12
Rasim Özden Ören'le Gül Harmanı Mevsimini Çağırarak,
Asım Öz, 10/14

KASIM

Kimliğini Arayan Ülke: Pakistan, Turan Kışlakçı, 11/34
Tunus'ta Değişim mi? , Mahmut Celal Özmen, 11/36

KAPAK YAZILARI

DAR ALANDA DİN EĞİTİMİ

Türkiye'de Eğitim Sorunu, Bir Genel Sistem Tıkanmasıdır,
Mustafa Aydın, 1/26
Eğitim-Öğretimi "Terbiye" Etmek, Abdullah Yıldız, 1/30
Din Eğitimi Tartışmalarının Üçlemi, Asım Öz, 1/36
Uyuşturucu Kullanımı Kap-Kaç Terörü ve Şiddete Yönelme-
nin Sebepleri, Ömer Özyılmaz, 1/41
"Allah'ı Arayan Çocuk"ların Yazarı, Mustafa Aldı, 1/45
Din Eğitimindeki Sorunun Kaynağı İdeolojik Yaklaşımlar,
Ahmet Gündoğdu, 1/53
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Öcal ile Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğ-
retimi Üzerine, Konuşan: Abdullah Sabit, 1/57
Din Eğitimine Bakışlar, 1/61

EMPERYALİST TUZAK

Şii-Sünni Kavgası Zillete Açılan Kapı, Mesut Karasha-
han, 2/25
Yıkıcı Bağnazlıklar, Fanatizmler, Atasoy Müftüoğlu, 2/28
Batı'nın İslam'a Karşı Gizli Silahı Mezhepçilik, Abu Dharr
Türkçesi: Sare Şanlı, 2/30
Irak, Şii'lik ve Şii'ler, Ali Bulaç, 2/32
İslam ve Ortadoğu Sorun Hangisinde? Abdurrahman Arslan,
2/35
Ayetullah Hüseyin Müeyyed: "Siyasi ve Mezhebi Kavgalara
Asla Girmemeliyiz", Konuşan: Şefik Şakir, 2/41

IRAK İŞGALİNİN 5. YILI

Beşinci Yılında Irak işgali, Konuşanlar: Akif Emre, Ali Bulaç,
Cevat Özkaya, 3/45
İşgalin Bilânçosu: Iraklılar Ya Kabirde Ya Hapiste Ya Sür-
günde, Mustafa Özcan, 3/58
Irak'taki Bulanık Sular ve "Çıkar Şaşırması", Ahmet Emin
Dağ, 3/62
Görüntülerin Ağında Medyanın Sorumluluğu, Asım Öz, 3/64
Kardavi ve Rafsancani Şii-Sünni İtilafını Tartışıyor, El-Cezi-
re'den Alıntı, 3/68
Bizi Bize Kırdırmak İstiyorlar, Abdurrahman Dilipak, 3/70
Amerika'nın Savunma Raporu Ya Da,"Medineyetler Çatış-
ması", Kerem M. Kemal, 3/72
Bush İbn Reagan, İmadeddin Ahmad 3/74

MERKEZİN DEĞİL HERKESİN CUMHURBAŞKANI

Toplum Yalnız Merkeze Değil, Cumhura Başkan Bekliyor,
Mustafa Aydın, 4/27
Kurucu Aklın Yokluğu ya da 'Baş'sız Cumhur, Mehmet Emin
Babacan, 4/31
?Hâkimiyet-i Milliye" Takkiye miydi? D. Mehmet Doğan, 4/33
Cumhurbaşkanlığı Savaşları-6 "Hâzırol! Cumhurbaşkanını Se-
çilecek, Seç!", Ahmet Cemil Ertunç, 4/36
Cumhurbaşkanlığını Kim Ele Geçirecek? Mehmet Bekâroğlu,
4/43
Çankaya ve Asker, Kazım Güleçyüz, 4/46

MİLLET İKTİDARINA DOĞRU

"Çevre" "Merkez"de: Bir Geleceğin Sonumu(mu?), Ahmet Cemil Ertuğ, 5/25 Milli Hâkimiyet, Demokrasi vs. ve Yakın Tarihi Olmayana Göre Okumak! D.Mehmet Doğan, 5/30

Çevrenin Merkezde Temsili ve Meşruiyet Sorunu, Mustafa Aydın, 5/32 Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Toplumsal Konsensüs, Hikmet Demir, 5/36 Nefretin Hiyerarşisi, Dilaver Demirağ, 5/39

SIYASETE KADİFE KISKAÇ

27 Nisan Kadife Darbesi, Sistemin İflasının İlanıdır, Prof. Dr. Burhanettin Can, 06/20

Bürokratik Siyasete Karşılık Sivil Siyaset, Mustafa Aydın, 06/33

Apoletli Siyaset ya da Gerçeğin Canı Cehennem, Dilaver Demirağ, 06/37

Bürokrasi Vuruşarak Çekiliyor, D.Mehmet Doğan, 06/44 Siyasetin Zeminsizliği ya da Ufaksızlığı, M. Emin Babacan, 06/47

Toplumsalın Eriyip Kitleye Dönüşmesi Hipergerçekleşen Siyaset, Mehmet Tepe, 06/49

Türkiye'nin Muhteşem Geçmişi ve Belirsiz Geleceği, Zafar Bangash (Türkçesi: Zeliha Sare Şanlı), 06/52

SİSTEM SEÇİM SINAVINDA

27 Nisan Kadife Darbesine Karşı Parlamento İçi ve Parlamento Dışı Siyaset Ortak Tavır Alınmalıdır, Prof. Dr. Burhanettin Can, 7/24

Postmodern Seçim Sürecinde Merkez Anlayışı, Mustafa Aydın, 7/34

Bu Bir "Seçim" mi? ya da Seçiyoruz ama? , Hikmet Demir, 7/38

Siyasal Mühendislik ve Buharlaşan Siyaset, Mehmet Tepe, 7/41

Gerçeğin Acıtırıcı Öyküsü, M. Emin Babacan, 7/44 Cumhurbaşkanlığı Seçim Süreci ve Apolet(li)siz Edebiyat, Asım Öz, 7/46

22 TEMMUZ: SİVİL MÜDAHALE

Sessiz Çoğunluğun Ses Getiren Mesajı, Prof. Dr. Burhanettin Can 8/18

Çevrenin Merkeze Cevabı ya da "Toplumsal Merkez" in "Resmi Merkez" e Cevabı Mustafa Aydın 8/30

Seçmen/Sisifos İşkencesi ve Kara Türkler, Mehmet Tepe 8/34

Halk Burada Laiklik Nerede! Dr. Mehmet Mercan 8/40 Kökten Piyasacılar:1, Kökten Devletçiler:0 Dilaver Demirağ 8/42

Umran Soruşturması 8/47

RAHMET AYI

Ramazanın Bilincine Varmak, Mustafa Aydın 9/25

Ramazın ve Aile, Hikmet Demir 9/30

Prof. Dr. Hayreddin Karaman ile Ramazan ve Oruç Üzerine, Abdullah Yıldız 9/34

Sahabe ve Ramazan, Muhammed Emin Yıldırım 9/39

Hacı Fettah Mahallesinde Ramazan Sürprizi, Abdülvahab Yaman 9/49

TARZ-I HAYAT

Örtü/k Psikolojik Harp ve Hayat Mücadelesi, Abdurrahman Emiroğlu

Nasıl ve Neye Göre Bir Hayat? Celaleddin Vatandaş, 10/37

Tarz-ı Hayat Tartışmaları Arasında Aile, Hikmet Demir, 10/43 Statükocuların Foyaları Dökülüyor Altından Hayat Tarzı Çıkıyor, D.Mehmet Doğan, 10/47

Osmanlı Ailesinin Batılaşmasında Roman, Seyhan Yaman, 10/56

KARDEŞLİK ÇAĞIRISI

Ey İman Edenler! Allah! ın İpine Sarılalım! Kardeş Kavgasına Düşmekten Korunun! Prof. Dr. Burhanettin Can, 11/4

Bu Gidiş Nereye? Abdullah Yıldız, 11/15

Terör Sorunu Sadece Terörden mi İbaret?, Cevat Özkaya, 11/18

Hudson Kehaneti, Abdurrahman Dilipak, 11/21

Bin Yıllık Tarihin Sonu mu?Kardeşliğin Bittiği An mı?, İbrahim Karagül, 11/25

Kandan Kına Yakmak, Dilaver Demirağ, 11/29

Silahla Konuşmak Ölümüne Yakın Durmaktır, M. Emin Babacan, 11/32

ANALİZ YAZILARI

Cumhurbaşkanlığı Savaşları-3 "Ebedi Şef"ten "Milli Şefe", Ahmet Cemil Ertuğ, 1/19

Köklerini Arayan Bir Nesil-II Gençliğin Çılgılığı, Yıldırım Canoğlu, 2/65

Cumhurbaşkanlığı Savaşları-5, İnönü Karşıtları Ve Celal Bayar'ın Cumhurbaşkanı oluşu, Ahmet Cemil Ertuğ, 3/40

Köklerini Arayan Bir Nesil-III Gençliğe Tuzak Kuran İhanet Şebekesi, Yıldırım Canoğlu, 4/17

Köklerini Arayan Bir Nesil-IV Anne Babaların Öncelikli Görevi: Bu Sistemi Değiştirmek,

Yıldırım Canoğlu, 5/16

Danıştay Başkanı Sumru Çörtoğlu'ya Açık Mektup: "Ben Bir Mürteci İmişim de Haberim Yokmuş!", Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre, 06/54

İslam ve Siyaset, Radikal ve Liberal İslamcılarının Rotaları/Hataları, Mustafa Özcan 9/20

Müslüman Bir Milleti Yeniden Formatlamak İçin Başlatılan Yeni Bir Savaş, Burhanettin Can,10/17

Seçkin Kesimin İslam Karşıtlığının Sebepleri, Mustafa Aydın, 10/27

DÜŞÜNCE

- Vatikan Konsepti mi Değiştirdi? Necip Yolcu, 1/73
 Modernite Aşkınlık ve Siyasal Kuram, S. Perviz Manzur, 4/48
 Avrupa ve İslam, Bernard Lewis Türkçesi: Zeynep S. Paşalı, 7/50
 21. Yüzyılda Dünya Dinlerinin Giderek Artan Manevi ve Ahlakî Rolü M. Kemal Hasan (Türkçesi: Ahmet Kemerli) 8/68
 Baudrillard'ı Unutma-mak, Ahmet Dağ 9/57
 İrkçi Akıl, İdeolojik Akıl, Atasoy Müftüoğlu, 10/60
 Şizofrenik Bir Ortam, Atasoy Müftüoğlu, 11/56
 Nuh Deyip Peygamber Diyememek Ya Da Finans Kapital'in "Küresel İnde Yükselmek, Tefvik Emin, 11/58

GEÇMİŞTEN GELECEĞE KONUŞANLAR

- Hocalarına Hocalık Yapan Âlim Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Abdullah Yıldız, 1/81
 Dhoruba Mücahid: "AB'yi Bırakın, Kendi Gücünüzü Keşfedin", Abdullah Yıldız, 2/80
 Ayaklı Medrese: Hayreddin Karaman, Abdullah Yıldız, 3/86
 Mehmed Said Hatiboğlu ve Ankara İlahiyat Ekolü, Abdullah Yıldız, 4/66
 Müslümanıcı Düşünmeyi Öğreten "Adam": Rasim Özdenören, Abdullah Yıldız, 5/61
 İslami Basının Öncü İsmi: Mehmet Şevket Eygi, Abdullah Yıldız, 06/74
 Gonca Gülsel Alev ve "Danimarkalı Gelin'in Hikâyesi, Abdullah Yıldız, 7/65
 Mehmet Fırncı Ağabey'le Üstad Said-i Nursi'yi Konuşmak, Abdullah Yıldız, 8/83
 Fuat Sezgin; "İslam Bilim Tarihine Adanmış Bir Ömür", Abdullah Yıldız, 9/60
 İslam Tarihini Güncelleyen Adam Prof. İhsan Süreyya Sırma, Abdullah Yıldız, 10/70

YAŞAYAN İSLÂM

- Kurban: Allah'a Yakın Olmak, Abdurrahman Emiroğlu, 1/75
 Sabır: Dayanma Gücü, Kerim Buladı, 1/77
 İyiler ve Kötüler, Necip Yolcu, 2/75
 Arınma, Reyhan Ağlamaz, 2/77
 Namaz'la Bir İlk Namaz'da Birlik, Abdurrahman Emiroğlu, 2/79
 Türkçe Kur'an Çevirilerinde "Nefs-Ruh", "Resul/Nebi", "Ya-kiyn/Mevt" Kelime Çiftlerindeki Kavram Kargaşası, Ahmet Yüksel Öz Emre, 3/76
 Namazla Diriliş: Altı Ayda Seksen Program, Ahmet Bulut, 3/81
 Çanakkale Unutturulmamalı, Kerim Buladı, 3/91
 Çanakkale Sanatı Ve Edebiyatımız, Mustafa Miyasoğlu, 3/93

- Çanakkale Senegal Ve Ümmet Bilinci, Abdullah Yıldız, 3/96
 18 Mart 1915 Çanakkale, Ömer Naci Yılmaz, 3/98
 Yeniden Müslüman Olmak, Ömer Karataş, 4/61
 Resulullah ve Namaz, Kerim Buladı, 4/62
 Kutsal, Gelenek ve Çağdaşlık, Alpaslan Açıkgenç, 5/53
 Hurafe ve Hakikat, Necip Yolcu, 5/56
 Dört Dörtlük..., Hasan Dünder, 5/58
 İnanç ve Sevgi Huzurun Adresidir, Naci Cepe, 5/60
 Yaz Kuran Kursları Ve Bir Teklif, Necip Yolcu, 06/61
 Çocuklarımızı Kuranla Buluşturalım, Dr. Kerim Buladı, 06/64
 Buluş Çağına Kadar Olan Çocuklara Namazı Sevdirek Kıldırarak İçin, Nureddin Yıldız, 06/68
 Kıyamet Günü, Kozmik Değişim ve Yeniden Diriliş, Mahmut Rifat Kademoğlu, 7/58
 "Bismillah" Deyip Başlamak, Ahmet Kaldırım 7/63
 Çocuklarımızla Cennette Beraber Olmak İçin, Dr. Kerim Buladı 8/78
 Namazın İnşası, Ömer Naci Yılmaz 8/81
 Namaz Sebebi Vahdettir, Ramazan Tamer Büyükküpçü, 10/62
 Ramazan: Dua Tadında Yaşamak, Ahmet Mercan, 10/65
 Sabır.. Ya Sabır!..., Ahmet Mercan, 10/66
 Osmanlı'da Bayram, Ömer Naci Yılmaz, 10/68

RÖPORTAJ

- İhsan Sezal'la "Çocuk Kuşları" Üzerine Söyleşi Konuşan: Mustafa Aldı, 1/94
 Mustafa Ökkeş Evren ile "Çocuk Edebiyatı" Üzerine, Konuşan: Mustafa Aldı, 2/94
 Yusuf Dursun ile Söyleşi, Konuşan: Mustafa Aldı, 4/75
 Cevdet Özkaya ile İran Nükleer Silahları ve Güç Dengeleri Üzerine, Konuşan: M. Emin Babacan, 5/13
 Zamanın Çocuk Yüzü: Arkadaşım Musa Güner ile Söyleşi, Konuşan: Mustafa Aldı, 5/77
 Bülent Ata ile Çocukların Dini/Dili Üzerine, Mustafa Aldı, 06/84
 Nihat Vuran'la Ebe Sobe Üzerine Konuşan: Mustafa Aldı, 10/78
 Vural Kaya ile Kuşların Kalbine Dokunmak, Konuşan: Mustafa Aldı, 11/77
 M. Said Türkoğlu ile Söyleşi, Konuşan: Mustafa Aldı, 3/103

KÜLTÜR-SANAT

- Rimbaud'un Tasarısı, Hasanali Yıldırım, 1/88
 Kültür Adamı İhsan Işık ve Ansiklopedileri, Mustafa Miyasoğlu, 1/91
 Dünya Âlem, Mehmet Kar, 1/97
 İngiltere'den Esintiler, Hikmet Demir, 1/98
 Nice Umran'lı Yıllara, Mustafa Aydın, 2/84
 Umran: Konuşan Bir Dergi, Mehmet Kar, 2/88

Mehmet Akif ve Musikî, A. Vahap Akbaş, 2/90
Dünya Âlem, Mehmet Kar, 2/97
İngiltere'den Esintiler, Hikmet Demir, 2/98
Hamlet Freud'un Hastası Olsaydı, Hasan Ali Yıldırım, 3/99
Dünya Âlem, Mehmet Kar, 3/106
İngiltere'den Esintiler, Hikmet Demir, 3/107
Eleştiri, Binbir Gece, Nevzat Benaoğlu, 3/110
Etkinlikler, Mehmet Emin Babacan, 3/112
Eskimeyen Yazılar, İnsanlığın Kanı, Nuri Pakdil, 3/113
Çocuk Edebiyatında Değerlerin Sunumu, A.Vahap Akbaş, 4/73
Bugün Cuma –Çin Müslümanları-, Halit Vergili, 4/79
Elveda Oğul, Ertuğrul Bayramoğlu, 4/81
Televizyon Dizileri ve Modernizm, Salih Keskin, 4/82
İslam Ülkelerinin Başında Bulunanlara Çağrı, Sezai Karakoç, 4/88
Fetih Şiirleri ve Fatih Portresi, Musa Miyasoğlu, 5/68 Zafer ve Fetih Allah'tandır, Ömer Naci Yılmaz, 5/72 Kitapların Çokluğu, Edebiyatın Fakirliği, Mutafta Aldı, 5/74
Perdenin Söylediği, Hasanali Yıldırım, 5/80
Kınalı Kuzular, Nevzat Benaoğlu, 5/82
Kültür-Yorum, Ahmet Said K., 5/84
Boğaziçi Medeniyeti, Abdülhak Şinasi Hisar, 5/89
Nöbet Değişecek mi?, Mehmet Emin Babacan, 5/90
Liliputlar Ülkesinde Bir Gülliver ve Bir Vicdan, A. SAİD DAĞ, 06/81
Zor Olan Şuurları Değiştirmek, Nuran Yalçın, 06/88
Hiçliğin Dayanabilir Ağırlığı, Hasanali Yıldırım, 7/73
H.Salih Zengin'le Çocuklara Yazıyor Olmanın Zor Tarafları Üzerine
Konuşan: Mustafa Aldı, 7/76
Acı, Fitratin Bir Yön Bul(dur)ma Kodudur, Naci Cepe, 7/82
Şiirin Resmi Yahut Bir Leyla Düştü, Alâeddin Özdenören, 7/83
Sanal Dünya Hipnozu, Salih Keskin, 7/84
Edebiyat-Şakir Kocabaş: Kavramın Sınırlarında Bir Düşünür Mustafa Aldı, 8/89
Özgürlük, Kutlu Özgürlük, Dr.Ali Şeraiti, 8/92
Toplum Cınnet Geçirirse, Kamil Kalem 8/94
Edebiyat- Sinemanın Gösterdikleri, Hasanali Yıldırım, 9/45
Kültür Yorum- 9/68
Deneme- Bir Karakter Tasviri Olarak Statükocu Bağnazlık, Naci Cepe, 9/70
Kapitalizm, Popüler Kültür ve Televizyon, Emsali Karaduman, 9/74
Oruç Ülkesi, Sezai Karakoç 9/76
Mimar Sinan'ın Dünyası, Mustafa Miyasoğlu, 10/74
Kültür-Yorum, 10/82
Güler Yüzlü Uzun Yol Koşucusu Ufku Aştı, Ahmet Mercan, 10/84
Asaf Halet Çelebi, Mustafa Miyasoğlu, 11/70
Birdirbir Şiirleri, Asım Öz, 11/74

YANSIMALAR

Avrupa Tarihinden Sayfalar, Ertuğrul Bayramoğlu, 1/100
Köprü, Ertuğrul Bayramoğlu, 2/100
Nalıncı Memi Dede, Ertuğrul Bayramoğlu, 3/109
Elveda Oğul, Ertuğrul Bayramoğlu, 4/81
Evliya Çelebi'ye Babasından Öğüt, Ertuğrul Bayramoğlu, 5/87
Halife Hz.Ömer ve Bir Gencin Hikâyesi, Ertuğrul Bayramoğlu, 06/89
Marangoz'un Son Evi, Ertuğrul Bayramoğlu, 7/86
Koşturmaca, Abid Yaşaroğlu 8/96
Işığı Yanan Evler, Abid Yaşaroğlu, 10/85
Televizyonu Kapat, Abid Yaşaroğlu, 11/88

AYNADAKİ TEBESSÜM

Aynadaki Tebessüm, Fahrettin Gör, 2/108
Aynadaki Tebessüm, Fahrettin Gör, 3/118
İdare Ama Nereye Kadar?, Fahrettin Gör, 5/92 Malezya: Örnek Ülke, Said Dağdaş, 5/85
Seçime Doğru, Fahrettin Gör, 06/98
Gizli Misafir, Fahrettin Gör 8/102
Sivrisinek Üzerine, Fahrettin Gör 9/80
Semer ve Kismet, Fahrettin Gör, 11/89

EKLER

Türkiye'de din eğitimi tartışmaları, 1/110
Umrans dergisi 2006 konu ve kavram indeksi, 1/116
Sivil demokratik İslam modeli, Rand raporu, fundamentalist-gelenekçi-modernist-laikler şeklinde Müslümanların fikir ayrılığı, 2/109
İHH Irak Raporu, Mehmet Emin Dağ, 3/119
"Gelenekler" ve "Süreçler" Ekseninde Türkiye Cumhurbaşkanları, Umrans Araştırma Grubu, 4/90
Müslümanları Değişime Zorlamak İçin "İlimli Müslüman Ağı Oluşturmak", Hazırlayan: Turan Kışlakçı, Türkçesi: Mehmet Özey, 5/93
Kadife darbeden çıkan ders: Milleti Yaşat ki Devlet Yaşasın, Yıldırım Canoğlu, 06/99
Amerika'da Müslümanlar ve İslam, Prof.Dr. Erdoğan Gürmen, 7/86
Ramazan Yazıları, Umrans Araştırma Grubu
Yeni anayasa üzerinden psikolojik harp, 10/93 (açıklamalar-haberler)
Ermeni meselesinden Kuzey Irak'a tarih dersleri tarihten kaçanlara günlük dersleri (D.mehmet doğan)
Türkiye'nin 40 acil çocuk ödevi, çocuk vakfı, 12/99